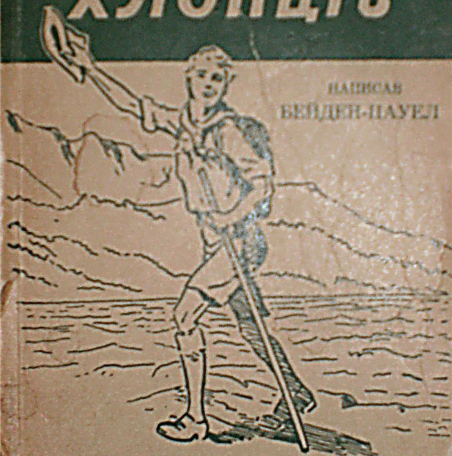
СКАВТІНҐ
для
ХЛОПЦІВ



ПЛАСТОВЕ В-ВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

СКАВТІНҐ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

SCOUTING FOR BOYS

A Handbook for Instruction in Good Citizenship Through Woodcraft.

By

LORD BADEN-POWELL OF GILWELL

Founder of the Boy Scout Movement

WORLD BROTHERHOOD EDITION.

Authorized Ukrainian Translation

By

JEWHEN KULCZYCKYJ



UKRAINIAN SCOUTS PUBLISHING HOUSE "MOLODE ZYTTIA"

MUNICH 1950

СКАВТІНҐ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

Підручник вишколу на добрих громадян через життя серед природи

написав

ЛОРД БЕЙДЕН-ПАУЕЛ ОФ ҐІЛВЕЛ

Основник Бой-скавтського Руху

Авторизований переклад.

Видання Світового Братерства

ЄВГЕНА КУЛЬЧИЦЬКОГО



ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО »МОЛОДЕ ЖИТТЯ«

МЮНХЕН 1950

"Scouting for Boys" — Authorized Ukrainian Translation. Editor Dr. A. G. Figol.

Authorization No. UNDP 277 from 18. August 1948, Civil affaires Division EUCOM.

Printer — Sebaldus-Verlag, Nürnberg.

СЛОВО ВЕРХОВНОГО ПЛАСТУНА СІРОГО ЛЕВА

Вкоротці, бо вже в 1951-му році, Пласт буде обходити 40-ліття свого існування, і напередодні цього ювілею появляється вперше в цілості український переклад підручника ген. Бейден-Пауела — »Скавтінґ фор Бойс«.

Не означає це, одначе, що цей підручник, що появився в першій редакції ще в 1908-му році, не був Пластові вже і давніше знаний. Вже перші основники Пласту на українських землях, згадати б хоч проф. д-ра Олександра Тисовського і проф. Івана Чмолу, знали англійську мову і користувались великим досвідом і концепціями основника світового скавтінґу — Бі-Пі, виложеними в його численних творах, а й пізніше, впродовж всього існування Пласту, згаданий підручник тішився великою популярністю серед пластової молоді.

Не місце тут розглядати генезу ідейних і діяльностево-організаційних заложень Пласту, одначе доводиться ствердити, що Пласт збудований на синтезі досвіду і творів Бі-Пі та власних українських наукових концепцій, добутих із наукового розсліду духу української нації, її виявів і змагань. Сам Пласт уважав і вважає себе за скавтову організацію, за таку ж уважає його й ціла українська нація. Іншої української організації скавтового характеру ніколи на Україні не було й нема, нема її також поза Пластом і на еміґрації.

Тільки в наслідок історичних обставин, що українська нація не закріпила в останні десятиліття своєї державности, увійшов Пласт лише на еміґрації, в 1947-ому році, в »Інтернаціональний Скавтовий Союз«. Хочемо вірити, що це сталося не переходово, що гасло світового братерства, кинене вперше Бі-Пі в малім підручнику »Скавтінґ фор Бойс«, об'єднає і українську молодь із молоддю інших вільних народів на базі »рівні з рівними«.

Оцей переклад підручника »Скавтінґ фор Бойс« — не перший в історії Пласту. Вже в 20-их рр. почав проф. д-р Олександер Тисовський у Львові перекладати [illegible] згаданий підручник БіПі, в 1930-му році був вже навіть готовий до друку другий переклад проф. Івана Верб'яного, та з незалежних від Пласту причин ці переклади не могли появитися друком, а згодом пропали в ході воєнних дій. Аж у 1948-му році, на еміґрації в Західній Европі, закінчено повний переклад у редакції інж. Євгена Кульчицького, і він появляється зараз окремими випусками в Мюнхені заходом пластового видавництва »Молоде

Життя«, а тепер появляється окремою книжкою у тім же видавництві.

Цілий Пласт на еміґрації прийняв видання »Скавтінґ фор Бойс« із великим вдовіллям, не тільки як значну поміч у веденні пластової праці, але і як вдяку ген. Бейден-Пауелові за ідею »великої гри«, з якої і українська молодь користала нераз, виховуючи себе на добрих громадян своєї Батьківщини.

Ще треба згадати, що наші пластуни в Австрії склали в рр. 1945-49 з своїх скупих еміґраційних засобів поважну грошову суму на започаткування цього діла, а В-во »Молоде Життя« доложило всіх старань, щоб переклад появився друком. Окрема подяка належиться інж. Євгенові Кульчицькому за завершення перекладу, започаткованого п. Осипом Новицьким в Австрії.

Хай ця книжка найдеться в руках кожного, кому дорога пластова справа — виховання української молоді на службі Богу і Батьківщині!

Лякаванна, ЗДА, в дні св. Юрія, 6-го травня 1950 р.

Верховний Пластун

ПОЛКОВНИК ДЖ. ВІЛСОН
ДИРЕКТОР МІЖНАРОДНЬОГО БЮРА СКАВТІВ
ДО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

I welcome the publication in one volume of the World Brotherhood Edition of "Scouting for Boys" in Ukrainian. Its publication in parts has enabled Ukrainian Scouts to found their Scout activities on B-P's original ideas. This has meant a great deal to them.

Now in whatever country they may be they will have this book to help them to carry on their Scouting in both the Ukrainian and B-P. tradition. This will keep them together as Ukrainians and also — and this is more important from my point of view — will unite them with the Scouts whom they have joined in the places where they now live.

Good Scouting!

J. S. Wilson
Director
Boy Scouts
International Bureau

Вітаю появу в українському перекладі книжки »Скавтінґ для хлопців« (переклад з видання Світового Братерства в одному томі). Ця поява дає реальну можливість для українських скавтів спирати свою скавтову активність на оригінальних ідеях БіПі. Треба вважати це великим ділом для них.

Тепер українські скавти, в якій країні вони не були б, матимуть змогу — користаючи з цієї книжки — продовжувати своє скавтування за обома зразками — українським і БіПі. Ця книжка зв'язуватиме їх разом як українців, а також — і це на мій погляд важливіше — лучитиме їх зі скавтами, до яких вони пристали в місцях свого теперішнього поселення.

Доброго скавтування!

Дж. Вілсон

Директор Міжнародного Бюра Скавтів

ВСТУПНЕ СЛОВО

І Я БУВ КОЛИСЬ ХЛОПЦЕМ

Мій найкращий хлоп'ячий час був тоді, коли я, як морський скавт, з моїми чотирма братами плавав по морі кругом берегів Англії, хоч ми й не були правдивими морськими скавтами, бо тоді ще взагалі не було морських скавтів. Але ми мали свій власний парусний човен, що на ньому ми жили й плавали сюди й туди, в кожну пору року й у кожну погоду, і це був для нас радісний, прегарний час, хоч не раз труднощі чергувалися з приємністю.

Опісля, як школяр, у вільні хвилини я чимало скавтував у лісах: полював крілів і варив їх, підглядав птахів і слідив звірів тощо. Пізніше, коли я вступив до армії, я грав безмежно веселу велику гру, полюючи в джунґлях в Індії і Африці та проживаючи посеред лісовиків у Канаді. А потім я зажив правдивим скавтуванням у південно-африканських виправах.

Я так радувався тим різнородним життям, що я собі подумав: »Чому б хлопці вдома не могли його також попробувати?« Я знав, що кожний хлопець, що в його жилах пливе направду гаряча кров, жадний пригод і життя на вільнім повітрі, і тому я написав цю книжку, щоб показати вам, як це можна зробити.

І ви, друзі, так швидко цим захопились, що тепер є не сотні тисяч, але понад три мільйони скавтів у світі!

Очевидно, хлопець не може думати, що стане відразу наскрізь лісовиком, не засвоївши собі дещо з тяжких штук і практичних вмілостей, що їх уживає лісовик. Коли ти студіюватимеш цю книжку, знайдеш у ній вказівки, як це зробити: ти можеш вчитись сам від себе, замість користуватися вчителем, який повчав би тебе.

Опісля ти побачиш, що ціль — стати проворним і здатним скавтом — є не тільки в тому, щоб ти мав забаву і розривки, але, подібно як у лісовиків, відкривців-дослідників і оборонців границь, яких ти наслідуєш, також у тому, щоб ти став здібним помагати своїй батьківщині й служити іншим, що можуть потребувати помочі. Це те, що беруться виконувати найкращі мужі.

На правдивого скавта дивляться інші хлопці й дорослі як на юнака, якому можна довіряти, юнака, що не занедбує виконати свій обов'язок, хоча б він і був дуже ризиковний і небезпечний, юнака, що веселий і радісний, без огляду на те, які великі труднощі його не чекали б.

Я вмістив у цій книжці все потрібне, щоб зробити з тебе саме такого доброго скавта. Отже, вперед! Читай книжку, виконуй практично все те, що вона тебе вчить, і я вірю, що ти проживеш бодай частинно такий гарний час, як я його прожив скавтом.

Baden-Powell of Gilwell

Бейден-Пауел оф Гілвел
Начальний Скавт світу.

ПЕРЕДМОВА
до видання Світового Братерства СКАВТІНҐ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

Бейден-Пауела »Скавтінґ для хлопців« появився вперше в шістьох двотижневих частинах; від січня до березня 1908. Зміст тих частин був зредаґований і незначно наново упорядкований і виданий у формі книжки в травні 1908.

Ця книжка вмить запалила уяву хлопців Брітанських Островів, а опісля вирушила на підбій світу. Її перекладено на численні чужі мови, і хлопці багатьох країн захопилися новою програмою.

Поволі зроджувалося Світове Братерство Скавтінґу.

З того дня в 1908 р. »Скавтінґ для хлопців« та його переклади й перерібки появилися в мільйонах примірників, які впливали на хлоп'ячий вік майже в усіх цивілізованих країнах. Скавтовий Рух, оснований на тому, досягнув таких розмірів, до яких ніякий інший рух молоді ніколи навіть не наблизився.

З кінцем другої світової війни багато з нас відчувало, що прості правди про честь, любов ближнього, охоту помагати і довір'я до себе самого, так успішно висловлені Бейден — Пауелем в його книжці, потребують нового потвердження для світу. Як завершення цього наміру Видавництво Світового Братерства зробило тепер »Скавтінґ для хлопців« приступним для всіх.

Це видання »Скавтінґу для Хлопців« основується на останньому виданні, що його переглянув сам Бейден-Пауел, та при тому особливо старалися, щоб воно появилося в такому стилі, якого був би вжив сам Бі-Пі для видання СВІТОВОГО БРАТЕРСТВА. Міжнародня точка зору грала при тому важливішу ролю, ніж національна, тому й випущено доручення особливих брітанських практик, що їх не легко зрозуміти поза Великою Брітанією. Ми завжди мали на думці ХЛОПЦЯ-читача, як того був би бажав собі Бі-Пі.

Двісті рисунків Бейден-Пауела, що ілюструють це видання, зібрано з великого числа його книжок і статтей. Вони творять найбільшу збірку типічних ілюстрацій Начального Скавта, які будь-коли були зібрані в одній книжці.

Світовий Начальний Скавт, що писав »Скавтінґ для хлопців« в р. 1907, виявися знов практичним мрійником, коли в липні 1921 писав таке:

»Лежить у силі людини відновити для себе благословенство миру з його добробутом і щастям для всіх«.

Першим кроком мало б бути виявлення духа доброї волі і толеранції, правди і справедливости, замість зависти, ненависти й злоби«.

«В дуже короткому часі наші хлопці сьогочасної днини стануть мужами своїх країн. Здається, що для нас, скавтів, є дана нагода допомогти маятникові вернутися назад до здорового людського розуму, до любови і служби ближньому«.

»Наш Рух, на щастя, став світовим братерством, в якому вже існує почуття взаємного зрозуміння і приятельства«.

Ось що розуміє Скавтінґ під Світовим Братерством.

Дж. С. Вілсон,
Директор Міжнародного
Скавтського Бюра

СКАВТОВА ПРИСЯГА
Союз Брітанських Скавтів.

На свою честь прирікаю, що робитиму все, що в моїх силах, щоб:

1. Виконати свій обов'язок супроти Бога й Короля.
2. Повсякчасно помагати іншим.
3. Слухати Скавтового Закону.

СКАВТОВИЙ ЗАКОН
Союз Брітанських Скавтів.

1. **Честі скавта треба довіряти.**

Коли скавт каже »На мою честь воно є так«, то це значить, що воно так є, саме так, немов би він зложив найбільш святкову присягу.

Подібно, коли скавтський провідник скаже скавтові »Я довіряю твоїй честі, що ти це зробиш«, то скавт зобов'язаний виконати наказ по своїй найкращій змозі і не дати себе нічим відвести від такого виконання.

Якщо б скавт мав сплямити свою честь, говорячи неправду, або не виконуючи точно наказу, як це доручено зробити йому на його честь, можна від нього домагатися, щоб віддав скавтську відзнаку і більш ніколи її не носив. Від нього можна теж зажадати, щоб перестав бути скавтом.

2. **Скавт вірний королеві, своїй батьківщині, своїм скавтським провідникам, своїм батькам, своїм службодавцям і своїм підлеглим.**

Він мусить стояти при них у добру чи злу годину, проти кожного, хто є їхнім ворогом або хто тільки погано про них говорить.

3. **Обов'язок скавта — бути корисним і помагати іншим.**

І він має виконувати передусім свій обов'язок, навіть хочби для того він мав зректися своєї власної приємности, вигоди, чи безпеки. Коли важко рішити, котру з двох речей виконати, він повинен спитати сам себе: »Що є моїм обов'язком?« тобто »Що корисніше для інших?« — і саме те зробити. Він мусить бути готовим у кожну пору рятувати життя чи допомогти раненим. І він мусить старатися робити все, що в його силі, щоб зробити щодня комусь хоч один добрий вчинок.

4. **Скавт — приятель усіх і брат кожного іншого скавта без різниці його клясової приналежности.**

I так, коли скавт зустріне іншого скавта, хоча б навіть чужого, він має до нього заговорити й допомогти йому як тільки може, чи у виконуванні обов'язку, що той його саме виконує, чи даючи йому поживу або, по змозі, щонебудь інше, чого він міг би потребувати. Скавт ніколи не є СНОБОМ Снобом є той, хто погорджує іншим тому, що він бідніший, або, будучи бідним, дивиться кривим оком на іншого, бо він багатий. Скавт приймає іншу людину такою, якою вона є, і поводиться найкраще з нею. »Кіма« прозвали »Малим приятелем цілого світу«, і це — ім'я, на яке повинен заслужити собі кожний скавт.

5. Скавт лицарський.

Значить він ввічливий для всіх, — зокрема для жінок і дітей, для старих, інвалідів, калік і т. п. І тому не годиться брати ніякої нагороди за свою поміч чи лицарськість.

6. Скавт — приятель тварин.

Він повинен хоронити їх, поскільки це можливо, від страждання та не вбивати без потреби ніякої тварини, бо вона одно з Божих творінь. Вбивати тварини для поживи і тварин — шкідників — дозволене.

7. Скавт слухняний без застереження наказам своїх батьків, гурткового чи скавтмастра.

Навіть, коли він одержить наказ, який йому не до вподоби, має повестися як вояк чи моряк, має поступити так, як поступив би супроти свого капітана дружини копаного м'яча, — він мусить його всетаки виконати, **бо це його обов'язок**; виконавши обов'язок, він може прийти і висловити будьякі завваження проти нього, але він мусить виконати наказ негайно. Це — дисципліна.

8. Скавт посміхається і посвистує серед усіх труднощів.

Коли скавт отримає наказ, має його виконати радо й охоче, а не повільно, немовби йшов на шибеницю.

Скавти ніколи не нарікають на труднощі, не жаліються один на одного, ані не воркочуть, коли їх виведуть з рівноваги, але посвистують і з усмішкою беруться дальше за діло.

Коли ти саме спізниш поїзд або коли тобі хтось наступить на твій »улюблений« нагніток, тим не сказано, що скавт має такі речі, як нагнітки, — або серед інших докучливих обставин ти повинен себе негайно

змусити до усміху і засвистати тоді якусь пісеньку, а почуватимеш себе добре.

9. Скавт ощадний.

Значить він щадить кожний можливий сотик і вкладає його до банку, щоб мати гроші на удержання себе, коли лишиться без праці, і таким способом не стати тягарем для інших або, щоб мати гроші для інших, коли б вони того потребували.

10. Скавт чистий у думці, слові й ділі.

Значить він дивиться з погордою на нерозумних молодиків, що говорять негарні речі, і не піддається спокусі самому говорити, думати чи робити щонебудь гидке.

Скавт чистий, ясної думки й мужній.

СКАВТОВА ПРИСЯГА чи ОБІТНИЦЯ

Організація Американських Скавтів.

На свою честь — я робитиму все, що в моїх силах, щоб:

Виконувати свій обов'язок супроти Бога і своєї Батьківщини.

Коритися Скавтовому Законові.

Повсякчасно помагати іншим.

Держати себе фізично сильним, духово свіжим і морально стійким.

СКАВТОВИЙ ЗАКОН

Організація Американських Скавтів.

1. Скавт гідний довір'я.

Честі скавта треба довір'яти. Якщо б він мав сплямити свою честь, говорячи неправду, обманюючи або не виконуючи точно даного доручення, коли це довірено йому на його честь, то можна вимагати від нього звороту його скавтської відзнаки.

2. Скавт вірний.

Він вірний усім, кому належиться вірність: своєму скавтському провідникові, своєму домові й батькам та рідному краєві.

3. Скавт готовий помагати.

Він мусить бути готовим повсякчасно рятувати життя людям у біді, помагати раненим і брати участь у до-

машніх обов'язках. Він мусить щодня виконати для когонебудь хоч один добрий вчинок.

4. Скавт приятельський.
Він — приятель усіх і брат кожного іншого скавта.

5. Скавт лицарський.
Він ввічливий для всіх, зокрема для жінок, дітей, старих, слабих і безпомічних. За свою поміч чи лицарськість він не сміє брати заплати.

6. Скавт добрий (ласкавий).
Він — приятель тварин. Він не заб'є ані не зробить без потреби кривди ніякому живому створінню, але, навпаки, старатиметься хоронити та берегти кожне життя, що не приносить шкоди.

7. Скавт слухняний.
Він слухняний своїм батькам, скавтмастрові, гуртковому і кожній іншій належно встановленій владі.

8. Скавт життєрадісний.
Скавт всміхається, коли тільки може. Слухає наказів скоро й радо. Ніколи не тікає від обов'язків і не нарікає на труднощі.

9. Скавт ощадний.
Він не нищить свавільно майна. Працює щиро, не марнує нічого й використовує якнайкраще кожну свою нагоду. Він щадить свій гріш так, щоб сам міг платити свої витрати, щоб бути щедрим для тих, що в потребі, і помічним у слушних випадках. Він може працювати за заплату, але ніколи не бере грошей за свою ввічливість або добрий вчинок.

10. Скавт сміливий.
Він має відвагу дивитися ввічі небезпеці, не зважаючи на страх, і стояти за правду проти підлесливости друзів або глуму і погроз ворогів; невдача не ломить його.

11. Скавт чистий.
Він зберігає чистоту тіла і думки, стоїть за чистоту в розмові, чесну боротьбу, чисті звичаї та пристає з чистою громадою.

12. Скавт побожний.
Він повний пошани до Бога. Він ревний у своїх релігійних обов'язках і шанує переконання інших у справах звичаїв і релігії.

СКАВТІНҐ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

НАПИСАВ

БЕЙДЕН - ПАУЕЛ

Начальний Скавт Світу



Розділ I.
СКАВТУВАННЯ

Гутірка при ватрі ч.1.
СКАВТСЬКЕ ДІЛО

Мирові скавти — Кім — Хлопці з Мейфкінґу

Думаю, що кожний хлопець хоче таким чи іншим способом допомогти своїй батьківщині.

Він може зробити це легко, коли стане скавтом.

Скавтом при війську є звичайно вояк, вибраний за свою відвагу і проворність, якого висилають наперед, щоб вислідив ворожі становища і про все склав командантові докладний звіт.

Але крім цих скавтів воєнного часу є ще й скавти мирного часу — ті, що в час миру виконують працю, яка вимагає такої ж відваги і проворности.

Такими є оборонці кордонів у цілому світі.

Піонери й трапери Північної Америки, колоністи Південної Америки, ловці Середущої Африки, дослідники й місіонарі по цілій Азії і в усіх диких частинах світу, бушмени й чабани Австралії, сторожі безпеки з Північно-Західньої Канади й Південної Африки — всі вони — це мирові скавти, правдиві м у ж і в повному значенні слова, добре обізнані зі скавтуванням. Вони

вміють жити серед джунґлів. Всюди вміють знайти свій шлях і знають читати з кожного найменшого знаку й сліду стіп. Знають як зберігати здоров'я, коли немає близько лікарів. Вони сильні й сміливі, готові зустріти небезпеку, вони завжди готові допомогти один одному. Вони привикли самі керувати своїм життям і без вагання ладні ризикувати ним, якщо тим можуть допомогти своїй батьківщині.

Щоб виконати своє завдання, вони відрікаються всього: особистої вигоди й особистих бажань. Роблять це тому, бо це їх обов'язок.



Колоністи, ловці, дослідники-відкривці по цілому світі — це все скавти. Вони мусять вміти подбати за себе.

Величне є життя прикордонників, але й той, кому воно може й подобалось, відразу зажити ним не може, хіба, що він приготовився до нього. Найкращі мають успіхи ті, що засвоїли собі скавтування у хлоп'ячому віці.

Скавтування пригодиться в кожному званні, яке б ти собі не вибрав. Славний науковець сказав, що воно має вартість і для того, хто займається тільки наукою. І визначний лікар вказав на те, як це необхідне для лікаря чи хірурґа по-скавтському помічати й малі познаки та розуміти їх значення.

Отак саме хочу показати тобі, як ти сам можеш вивчити мистецтво скавтування і застосувати його

практично вдома. Скавтування легко собі засвоїти й воно цікаве, коли в нього ввійти.

Найкраще засвоїш собі його, коли вступиш до організації скавтів.

ПРИГОДИ КІМА

Добрий приклад того, що скавт може виконати, найдете в оповіданні Редярда Кіплінґа »Кім«.

Кім (повне прізвище Кімбол О'Гара) був сином сержанта ірляндського полку в Індії. Його батьки вмерли,



Життя прикордонників — це величне життя, але щоб ним жити, мусиш наперед приготовитись на всі труди.

коли він був ще дитиною, і він залишився під опікою тітки.

Кімові товариші забав були всі до одного тубильці, і так він вивчив їх мову й звичаї. Заприязнившись щиро з одним мандрівним священиком, пройшов з ним цілу Північну Індію.

Одної днини Кімові пощастило стрінутись з давнім батьковим полком у поході. Але коли він відвідав табір, його запідозрено в крадіжці й арештовано. При ньому найдено свідоцтво хрищення та інші папері, і полк, побачивши, що він властиво належить до них, заопікувався ним і почав дбати про його освіту. Проте, коли тільки Кім міг віддалитися на свята, він переодягався

в індійську одежу й ішов між тубильців, немов один із них.

Через деякий час він пізнав пана Люрґена, торгівця старими клейнодами й особливостями, який завдяки своєму знанню тубильців був членом державного відділу розвідки.

Помітивши в Кіма неабияке знання тубильчого життя і звичаїв, він зрозумів, що хлопець міг би бути добрим аґентом державної розвідки. Тому він й учив Кіма спостерігати й запам'ятувати дрібні деталі, бо це займає важне місце в вишколі скавта.

Вишкіл Кіма

Люрґен почав з того, що показав Кімові піднос повний різнородних самоцвітів. Він звелів йому оглянути їх, а після хвилини накрив піднос полотном і запропонував йому сказати, скільки і які камені там були. Спочатку Кім пригадав собі тільки декілька каменів і не дуже точно їх описав, але після деякої вправи він міг зовсім добре запам'ятати їх усіх. Так само було з багатьма іншими предметами, що їх йому таким же способом показувано.

Вкінці, після довгої вправи іншого роду, Кім став членом відділу розвідки й одержав таємний знак — медальйон чи відзнаку на шию і гасло. Це гасло вимовлене особливим способом відкривало його приналежність до розвідки.

Кім на послугах розвідки

Одного разу Кім зустрів в поїзді тубильця, якого голова і руки були вкриті тяжкими ранами. Він оповів іншим подорожнім, що упав з підводи, їдучи до станції. Але Кім, як добрий скавт, запримітив, що рани мали гострі краї, і що це не були подряпання, які бувають при упадку з воза, тому й не повірив йому.

Коли поранений перев'язував собі голову, Кім запримітив у нього на шиї такий самий медальйон, який був і в нього, тому й показав йому свій медальйон. Незнайомий негайно вплів у розмову декілька таємних слів, на які Кім відповів як треба було. Тоді чужинець потягнув Кіма в кут і пояснив йому, що він виконував деякі доручення розвідної служби, але його викрили вороги, переслідували і малощо не вбили. Вони мабуть знають, що він тепер у поїзді і телеграфічно дадуть знати здовж залізничої лінії своїм друзям, що він

приїде. Він хотів передати вістку одному поліційному старшині, але так, щоб не попасти в руки ворогів, та він не знав, як це зробити. Кімові прийшла до голови щаслива думка.

В Індії є багато святих жебраків, що вештаються по країні. Їх уважають направду за святих і їх завжди спомагають їжею і грішми. Вони ходять майже нагі, намащують своє тіло попелом і малюють на своїх



Кім переодягнув чоловіка за жебрака з допомогою мішанини муки й попелу.

обличчях якісь знаки. Отож Кім рішив переодягнути чужинця за жебрака. Він розмішав муку з попелом, що його добув з цибуха люльки, роздягнув свого друга і намастив його цілого цією мішаниною. Намазав йому також рани так, щоб їх не було видно. Вкінці, при помочі коробочки з фарбами, що її носив при собі, розмалював на його обличчі відповідні знаки, розчесав його чуприну так, щоб виглядала дика й розкуйовджена, немов у жебрака, і притрусив її пилом, що й рідна мати його не пізнала б.

Швидко опісля вони прибули на велику станцію. Тут на пероні вони найшли поліційного старшину, що йому треба було передати звідомлення. Перебраний жебрак поштовхнув старшину, а той вилаяв його англійською мовою. Жебрак відповів йому низкою тубильної лайки, вмішавши у неї таємні слова. Поліційний старшина відразу пізнав, що жебрак — це аґент.

Вдаючи, що його арештує, забрав його на поліційну станицю, де міг спокійно з ним говорити й одержати його звідомлення.

Пізніше Кім пізнав іншого аґента розвідки, освіченого тубільця, і мав можливість чимало прислужитися йому, помагаючи схопити двох старшин-шпигунів.

Такі й інші пригоди Кіма дійсно варто прочитати, бо вони показують, яку цінну роботу може виконати



Ось тут карта Південної Африки. Якщо уважно приглянешся, знайдеш Мейфкінг і багато інших місць, згаданих у цій книжці.

для своєї батьківщини скавт у час потреби, якщо він достатньо вишколений і досить второпний.

ХЛОПЦІ З МЕЙФКІНГУ

Ми бачими приклад, якими корисними можуть бути хлопці в активній службі, коли створено юнацький корпус на оборону Мейфкінгу в рр. 1899/1900, під час Південно-Африканської війни.

А треба знати, що Мейфкінг було мале звичайне провінційне містечко на відкритих рівнинах Південної Африки. Ніхто ніколи й не думав, що на це містечко міг би напасти якийсь ворог. Але це саме показує нам, як дуже під час війни треба бути приготованим на те, що можливе, а не тільки на те, що правдоподібне.

Отож, коли ми побачили, що ворог збирається напасти нас у Мейфкінгу, тоді вислали ми на пункти, що їх треба було обороняти, залогу — якихсь 700 вишколених вояків, поліції й добровольців. Потім озброєно ще до 300 чоловік з цивільних мешканців міста. Деякі з них були старі прикордонники, що цілком добре надавалися до цієї цілі. Але багато було теж молодих купців, службовиків й інших, що давніше ніколи не мали рушниці в руках.

Так то, разом узявши, ми мали до тисячі чоловіків для оборони місця, що мало в обводі яких п'ять миль і



Хлопці з Мейфкінгу робили знамените службу. Їх зібрано разом у кадетський корпус, одягнено в однострої і навчено муштри.

де жило 600 білих жінок та дітей і до 7000 тубільців.

Кожний чоловік мав свою ціну; коли минали тижні й багато було вбитих і ранених, обов'язок битися і держати нічну стійку ставав для тих, що залишилися, щораз важчим.

Мейфкінгський кадетський корпус

Тоді лорд Едвард Сесіль, шеф штабу, зібрав хлопців з Мейфкінгу й створив з них кадетський корпус. Він одягнув їх в однострої і навчив муштри. І якою веселою, жвавою і корисною [illegible] вони були! До того часу ми вживали великого числа людей для передавання наказів і звідомлень, для стійок, для

служби чергових тощо. Тепер ці обов'язки доручено хлопцям-кадетам, а звільненими людьми скріплено бойову лінію.

Кадети, під проводом свого старшого сержанта, хлопця на ім'я Гудір, дуже добре виконували своє завдання і чесно заслужили собі медалі, що їх одержали наприкінці війни. Багато з них їздило велосипедом, і так ми могли зорганізувати поштову службу, завдяки якій можна було посилати листи своїм друзям у різних фортах чи денебудь у місті, не наражуючи себе на обстріл. Ми видали для цих листів поштові значки, на яких був образок чергового кадета на колесі (велосипеді).

При одній нагоді я сказав до одного з тих юнаків, що саме пробився крізь досить сильний вогонь:

»Тебе колись поцілять, якщо вештатимешся велосипедом тоді, коли падають ґранати«.

»Я так швидко кручу, пане, що вони ніколи не здоженуть мене!« — відповів він.

Здавалося, що ці хлопці ні крихітки не звертали уваги на кулі. Вони були завжди готові виконати накази, хоч це кожного разу означувало ризикувати своїм життям.

ЗРОБИВ БИ ЦЕ ТИ?

Зробив би це хтонебуль з вас? Якщо б ворог стріляв здовж цієї вулиці, а я звелів би котромусь з вас перенести звідомлення до дому по другому боці вулиці, чи ти виконав би це? Я певний, що так, — хоч мабуть, не надто радо.

Але ти хочеш до цього заздалегідь приготовитися. Це майже те саме, що скочити з головою у холодну воду. Хлопчина, що звик нуркувати, не думає про те, він робить це не раз і не два. Але заклич ти хлопця, що цього ніколи не робив, то він побоїться.

Так само й хлопець, що звик негайно виконувати наказ — чи воно зв'язане з ризиком, чи ні — виконує його в той же момент, коли його треба виконати — хоча б і з того мала бути велика небезпека для нього, а інший, що ніколи не звик слухати, певно завагається, і ним тоді погорджуватимуть навіть його давні друзі.

Одначе тобі не треба аж війни, щоб ти був корисним скавтом. Ти, як мировий скавт, знайдеш доволі роботи — щодня й на кожному місці, де б ти не був.



Гутірка при ватрі ч. 2.
ЩО РОБЛЯТЬ СКАВТИ

Життя серед природи — Лісівництво — Лицарськість — Рятування життя — Витривалість — Любов батьківщини

Ось що ти мусиш знати, щоб стати добрим скавтом:

Життя серед природи

Таборування — це найрадісніша частина скавтського життя. Життя на Божому вільному повітрі, поміж горбочками і деревами, між птахами й звірями, на морях і річках — тобто життя серед природи, у власному малому брезентовому домику, при власному куховарстві й усюди нишпорючи — все це дає таке здоров'я і щастя, що їх ніколи не найдеш серед мурів і диму міста.

Також мандрування, коли ти виходиш з дому, досліджуючи щодня нові околиці, — це прекрасне пригодництво. Воно зміцнює і гартує тебе так, що вже не будеш зважати на вітер і дощ, спеку й холод. Ти сприймаєш це все так, як воно приходить, вичуваючи змисл тієї справности, що дасть тобі можливість з

2*

усміхом протиставитись всім давнім труднощам у переконанні, що ти вкінці переможеш.

Само собою, щоб втішатись таборуванням і мандруванням, ти мусиш знати, як це правильно робиться.

Ти мусиш знати, як будувати собі шатро й колибу, як приготовити й запалити ватру, як зварити собі страву, як зв'язувати колоди в мости й дараби; як знайти дорогу в чужій країні, вночі чи вдень, і ще багато дечого іншого.

Дуже мало хлопців, живучи в цивілізованих околицях, вивчає це, бо вони сплять у м'яких ліжках й у вигідних домах, вони дістають готову зварену страву, а коли хочуть довідатись про дорогу, питають поліциста.

Отже, коли такі хлопці пробують скавтувати чи мандрувати, вони стають зовсім безпомічними.

Візьми навіть свого спортового »героя« і перенеси його в пущу та постав його поруч з юнаком, вишколеним у таборництві — і дивись, хто з них дасть собі раду. Високі спортові осяги йому тут не багато поможуть. Він є тільки »жовтодзюбом«.

Лісівництво

Лісівництво — це знання тварин і природи. Ти пізнаєш різні породи тварин, ідучи за їх слідами й підкрадаючись до них, щоб могти підглянути їх у їхньому природному стані й вивчити їхні звички.

Цілий змисл полювання на звірів полягає саме в лісівництві: в умінні підкрастися до них, — не в убиванні їх. Жаден скавт навмисне не вбиває звірини задля самого тільки вбивання, Вбиває тільки тоді, коли потребує поживи або коли ця звірина — шкідник. Постійно підглядаючи звірят серед природи, ти занадто полюбиш їх, щоб їх стріляти.

До лісівництва, крім уміння помічати сліди й інші малі знаки, належить теж уміння читати їх значення, напр.: яким кроком ішло звіря, чи воно було перелякане, чи спокійне тощо. Це дає ловцеві змогу найти також свій шлях у джунґлях чи в пустині, вчить його, котрі дикі овочі й корінці найкраще надаються для його поживи, чи вони є улюбленою поживою звірят і чому приманюють їх до себе.

Так само в цивілізованих околицях читаєш сліди людей, коней, велосипеду, авта й довідуєшся з них, що там діялося. Вчишся пізнавати з малих признак, напр.

з наглого зриву птаства, що хтось зближається, хоч нікого й не видно.

Спостерігаючи поведінку чи одежу людей і пов'язуючи це й те разом, часом можеш пізнати, що вони не до доброго прямують. Ти можеш теж пізнати, коли вони находяться в нещасті і потребують допомоги, чи милосердя і ти можеш тоді зробити те, що є одним з головних обов'язків скавта: допомагати, всяким можливим способом, людям у нещасті.



Як св. Юрій давніх днів, так сьогоднішній скавт бореться проти всякого зла й нечистоти.

Пам'ятай, що це ганьба для скавта, який є в товаристві інших, якщо вони запримітять щонебудь — велике чи мале, близьке чи далеке чи низьке — чого він сам ще не запримітив.

Лицарськість

В давні часи лицарі були правдивими скавтами, а їхні закони були дуже подібні до Скавтового Закону наших днів.

Лицарі вважали свою честь за найсвятішу справу.

Вони ніколи не зробили б були нечесного вчинку, напр., брехні чи крадежу. Вони радше воліли б згинути, ніж зробити це. Вони були завжди готові боротися і

вмирати в обороні свого короля, свого віровизнання чи своєї чести.

Кожний лицар мав із собою малу дружину: щитоносця-джуру й кількох збросносців — так само як наш гуртковий має свого заступника (заступника гурткового) — і чотирьох чи п'ятьох скавтів.



Ти, як скавт, зобов'язаний щодня зробити хоч один добрий вчинок.

Лицарський Кодекс

Дружина лицаря йшла звичайно за ним у вогонь і в воду, всі несли ту саму ідею, що їх провідник, а саме:

Честь була для них святою.

Вони були вірні Богові, королеві й батьківщині.

Вони були особливо ввічливі й чемні супроти всіх жінок, дітей і немічних

Вони кожному радо помагали.

Вони роздавали потребуючим гроші і їжу і щадили гроші на ту ціль.

Вони вчилися орудувати зброєю, щоб могти захищати своє віровизнання і свою батьківщину проти ворогів.

Вони вдержували себе в силі, здоров'ї й рухливості, щоб могти добре виконувати ці обов'язки.

Ви, скавти, не можете зробити нічого кращого, як іти за прикладом лицарів.

Одну велику прикмету мали вони: щодня вони мали зробити комусь добрий вчинок, і це — один з наших законів.

Коли прокинешся вранці, згадай, що того дня маєш зробити добрий вчинок. Зав'яжи собі на хустині чи краватці вузол, щоб нагадав тобі про те.

Якщо ти пригадаєш собі колись, що ти забув зробити свій щоденний добрий вчинок, мусиш на другий день зробити два такі вчинки. Пам'ятай, що своєю Скавтовою Присягою ти зобов'язався **на свою честь** до цього. Але не думай, що скавт має зробити тільки один добрий вчинок на день. Зробити один вчинок — він мусить, але коли може зробити п'ятдесят, то тим краще.

Добрий вчинок буває дуже незначний. Добрим вчинком є вже те, коли ти вкинеш монету до пушки для вбогих, допоможеш старій жінці перейти на другий бік вулиці, встанеш і зробиш комусь місце, даси води спрагненому коневі, усунеш з хідника шкірку з банана. Один такий вчинок треба зробити щодня, але добрим вчинком він рахується тільки тоді, коли за те не приймаєш ніякої нагороди.

Рятування життя

Людина, що рятує життя ближньому (це може трапитися в наглих жахливих випадках у містах, копальнях і фабриках та в щоденному житті) є не менш героєм, як вояк, що кидається в боротьбу, щоб спасти товариша зпосеред усіх страхіть бою.

Тисячі скавтів здобули медалю за врятування життя, і я сподіваюся, що ще не один це зробить.

Багатьом з вас, певна річ, не одної, то другої днини, прийде нагода врятувати життя. Але ти мусиш **бути готовим** до того. Мусиш знати, що робити в ту хвилину, коли випадок трапиться, і мусиш це зробити негайно.

Замало читати про те в книжках і думати, що ти знаєш, що треба робити. Ти мусиш активно і часто вправлятися в тому, що треба робити, напр.: як прикривати уста й ніс мокрою хустиною, щоб могти дихати серед диму, як дерти простирало у вузькі паси й зробити з нього шнур, щоб видобутись з вогню, як відкрити вентиль і пустити повітря до каналу, повного газу, як підіймати й нести знепритомнілу людину, як рятувати й привертати до життя нібито втоплених.

Коли ти навчишся цього всього, матимеш довір'я до себе і як трапиться якийсь випадок, коли всі попадуть

у паніку, бо не знатимуть що робити, ти спокійно виступиш і зробиш те, що саме потрібно.

Витривалість

Щоб виконати всі ці обов'язки й завдання скавта, юнак мусить бути сильний, здоровий і рухливий. Він може стати таким, якщо хоч трохи про те подбає.

Маю тут на думці багато вправ, як рухові гри, біг, мандрування, їзда велосипедом тощо.

Скавт повинен часто спати на вільному повітрі. Хлопець, що привик спати при зачинених вікнах, може простудитись, коли не спробує вперше спати надворі. Річ у тому, щоб завжди спати, вліті чи взимі, при відкритих вікнах — тоді не простудишся. Я особисто не можу спати ні при зачинених вікнах, ні при спущених занавісах, а коли перебуваю на селі, я люблю спати надворі.

Кілька вправ щоранку й щовечора — це знаменита річ, щоб вдержати себе »у формі«; — іде тут не так про те, щоб виробити сильні м'язні, але щоб прорухати всі свої внутрішні органи і побудити обіг крови в кожній частині тіла.

Кожний справжній скавт купається щодня. Якщо не може купатися щодня, натирає сильно тіло мокрим шорстким рушником.

Скавти віддихають носом, а не устами. Так вони не дістануть спраги. Вони не тратять так швидко віддиху. Вони не вдихають всякого роду зародків недуг з повітря і не хропуть уночі.

Вправи в глибокому віддиханні мають велику вагу для розвитку легенів і для постачання свіжого повітря (кисня) до крови, але їх треба виконувати на свіжому повітрі і без перевтоми.

При глибокому віддиханні треба повітря втягати поволі й глибоко носом, не устами, доки воно не розтягне ребер до можливо найбільшої міри. Тоді, після деякого часу, треба поволі й рівномірно видихати, знов без напруження. А втім, найкраще глибоке віддихання те, що приходить природно від численних вправ у бігу.

Люби свою батьківщину!

Моя й твоя батьківщина, — вони не виросли самі з себе, з нічого. Їх створила тверда праця і тверда боротьба чоловіків і жінок, а часто й пожертва їх власним життям — тобто їхній щиро-сердечний патріотизм.

При всьому, що ти робиш, думай насамперед про свою батьківщину. Не витрачай всього свого часу і грошей для самої тільки своєї розваги, але думай передовсім про те, яким способом можеш бути корисним для загального добра. Коли ти це виконаєш, тоді можеш справедливо й заслужено по-своєму розважитись.



Скавти вчаться витривалости, живучи серед природи. Немов дослідники-відкривці, вони самі несуть свій власний тягар і самі »керують своїм човном«.

Можливо, ти й не бачив, як навіть малий хлопчина може принести користь своїй батьківщині, але ставши скавтом і придержуючись Скавтового Закону, кожен хлопець може стати корисним.

»Наперед батьківщина, потім я!« — нехай буде твоєю ціллю. Коли спитаєш себе щиро, мабуть, побачиш, що тепер ти поводишся саме навпаки. Я сподіваюся, якщо воно й так є, що відтепер поводитимешся правильно й залишишся таким назавжди. Не вдоволяйся тим, як це робили римляни, а дехто ще й тепер робить, щоб інші за заплату грали за тебе копаного м'яча або зводили за тебе бої. Самі причиніться до того, щоб маяв наш прапор.

Якщо сприймаєш Скавтінґ у такому дусі, ти причинишся до цього. Берись до того не лише тому, що це приємна розвага, але й тому, що таким способом ти приготовишся на доброго громадянина не тільки своєї батьківщини, але й цілого світу.

Тоді в тобі житиме дух справжнього патріотизму, що його повинен мати кожний хлопець, якщо він хоч щонебудь варт.

ДУШОГУБСТВО В ЕЛСДОНІ

(Оце оповідання, здебільшого правдиве, показує загально обов'язки скавта).

Багато років тому в Північній Англії сталося жорстоке душогубство. Вбивника зловлено, доказано йому



Хлопець, Роберт Гіндмарш, помітив зовнішній вигляд волоцюги, не звертаючи надто на себе його уваги.

вину й повішено головно завдяки скавтським властивостям одного хлопця-пастуха.

Лісівництво. Хлопець, Роберт Гіндмарш, пас свої вівці на болотах. Шукаючи дороги додому, він пройшов мимо волоцюги, що розкинувши перед себе ноги, сидів на землі і щось їв.

Спостережливість. — Переходячи мимо, хлопець спостеріг зверхній вигляд волоцюги, а зокрема особливі цвяхи на підметках його черевиків.

Скритість. — Він не задержався і не вибалушив очей, тільки проходячи мимо схопив усі ці подробиці одним поглядом і не звернув на себе уваги волоцюги, що уважав його тільки за звичайного хлопчину.

Роблення висновків. — Коли хлопець приближився додому на яких 5 чи 6 кілометрів звідти,

натрапив на юрбу людей біля одної хати. Стару жінку (Маргарету Крозієр), яка там мешкала, найдено вбиту. Були різнородні здогади про те, хто зробив цей вчинок; підозріння впало на банду трьох чи чотирьох волоцюг, що вешталися по краю, грабуючи й погрожуючи смертю всякому, хто відкрив би і зголосив їх злочини.

Хлопець усе це чув. Опісля він побачив у малому городці біля хатини сліди ніг. Відтиски цвяхів згоджувалися з тими, що їх він бачив на черевиках волоцюги на болотах, і він зовсім природно зробив з цього висновок, що ця людина може мати щось спільне з душогубством.

Лицарськість. — Факт, що тут убито стару, безпомічну жінку, звернув лицарське почування хлопця проти душогуба, хто б це не був.

Сміливість і самодисципліна. — І так, хоч юнак знав, що друзі душогуба можуть убити його за подані відомості, він проте відкинув від себе страх. Він негайно пішов до поліційного урядовця, розповів про сліди в городі і про те, де можна знайти людину, що залишила ці сліди, якщо негайно туди підуть.

Здоров'я і сила. — Волоцюга на болотах відійшов так далеко від місця вбивства, непомічений ніким, крім Роберта, що почував себе безпечно і навіть і не думав про те, щоб той міг зайти аж на місце вбивства і потім вернутися назад з поліцією. Тому й він не поробив ніяких забезпечних заходів.

Роберт був сильний, здоровий син гір і відбув дорогу швидко й добре, так що вони знайшли волоцюгу і без трудноців його зловили.

То був циган Віллі Вінтер.

Його допитували, знайшли винуватим і повісили в Ньюкаслі. Потім його трупа, за тодішнім звичаєм, повісили на шибениці близько місця злочину.

Двох циганів, що були його спільниками, зловлено з деякими краденими речами і теж страчено в Ньюкаслі.

Добросердечність. — Коли хлопець побачив на шибениці тіло душогуба, йому стало жаль, що причинився до смерти ближнього.

Рятування життя. — Але староста похвалив його за це велике добро, що він зробив для своїх співземляків, спасаючи, мабуть, не одному з них життя тим, що звільнив цей світ від небезпечного злочинця.

Обов'язок. — Староста сказав: »Ти виконав свій обов'язок, хоч він був трохи небезпечний і дуже

неприємний для тебе. Одначе на те ти не повинен зважати. Це був твій обов'язок допомогти поліції виконати справедливість, а обов'язок треба виконати завжди, не зважаючи на те, скільки б це тобі не коштувало, навіть коли б ти мав віддати своє життя.«

Приклад. — Так то цей хлопець виконав під кожним оглядом скавтський обов'язок.



Скавтмастер вказує хлопцеві спосіб, як стати скавтом і помагає йому на шляху скавтування.

Він виявив: лісівництво, спостерігання без того, щоб бути поміченим, роблення висновків, лицарськість, почуття обов'язку, витривалість, добросердечність.

Йому й не снилося, що діло, яке він робив з власної спонуки, служитиме колись, після багатьох років, вам, іншим юнакам, прикладом, що повчає, як виконувати обов'язок.

Ви повинні пам'ятати, що так само й ваші діла можуть колись, після вас, інші відмітити і також поставити їх за приклад.

А тому при всякій нагоді старайтеся виконати як слід свій обов'язок.



Гутірка при ватрі ч. 3.
ЯК СТАТИ СКАВТОМ

Проба учасника — Скавтовий Закон — Скавтова Присяга — Скавтський знак і привіт — Іменування — Скавтський однострій

Щоб стати скавтом мусиш, за дозволом твоїх батьків на письмі, вступити в скавтський гурток або скавтський курінь у своїй найближчій околиці.

Але заки станеш скавтом, мусиш пройти пробу учасника. Це проста проба, яка має тільки довести, що ти щось варт і хоч трохи годишся до того. Вимоги цієї проби видруковані на кінці цієї книжки. Тут немає ніяких великих труднощів і все, що тобі треба знати, знайдеш у цій книжці.

Коли ти довів своєму скавтмастрові, провідникові твого куреня, що ти це все вмієш зробити і що виконаєш це правильно, тебе іменують скавтом, і ти матимеш право носити відзнаку учасника.

Скавтовий Закон

Скавтовий Закон містить у собі правила, що стосуються скавтів цілого світу. Цим правилам ти присягаєш коритися, коли тебе приймуть у скавти. Скавтовий Закон поданий на початку цієї книжки (ст. XIII). Простудіюй його уважно, щоб ти зрозумів значення кожної точки.

Скавтова Присяга

Коли тебе іменують скавтом, мусиш скласти перед рештою куреня скавтову Присягу.

Скавтову Присягу подано на початку цієї книжки.

Цю Присягу дуже тяжко додержати, але це найповажніша присяга, жаден хлопець не є скавтом, якщо він не робить всього, що в його силах, щоб жити згідно з своєю Присягою.

Отже, як бачиш, скавтінг — це не жарти; він ставить до тебе багато вимог, і я знаю, що можу довіряти тобі, що ти зробиш усе, що тільки зможеш, щоб додержати свою Скавтову Присягу.

Скавтське Гасло

Скавтське гасло звучить:

БУДЬ ГОТОВ!

Це означає, що ти маєш завжди бути в стані духового й фізичного поготівля, щоб виконати свій обов'язок.

Будь готов духом, здисциплінувавши самого себе, до послуху кожному наказові та продумавши наперед кожний випадок чи ситуацію, що можуть трапитись, щоб ти знав, що саме в даному моменті треба зробити і щоб ти хотів це робити.

Будь готов тілом, здобуваючи силу, рухливість і спроможність робити саме те, що треба в даній хвилині дійсно зробити.

Скавтська відзнака

Скавтська відзнака — це вістря стрілки, що вказує на північ на карті чи на компасі. Воно є відзнакою скавта, бо вказує правильну дорогу і вгору. Вказує шлях, як виконувати свій обов'язок і помагати іншим. Три вістря пригадують нам три точки Скавтової Присяги.

Це вістря стрілки стало відзнакою скавтів в усіх країнах світу. Щоб відрізнити одні народи від інших, часто вміщують наверху знак даної країни. Це бачиш, наприклад, в Сполучених Державах Америки, де орел з національним щитиком Америки уміщені напереді, а за ними є відзнака світового Скавтового Братерства. Так само є і в багатьох інших державах.

Під вістрям є скручена стяжка із скавтським гаслом »Будь готов!« Стяжка скручена на кінцях вгору, немов уста скавта, що виконує свій обов'язок з усміхом і радо.

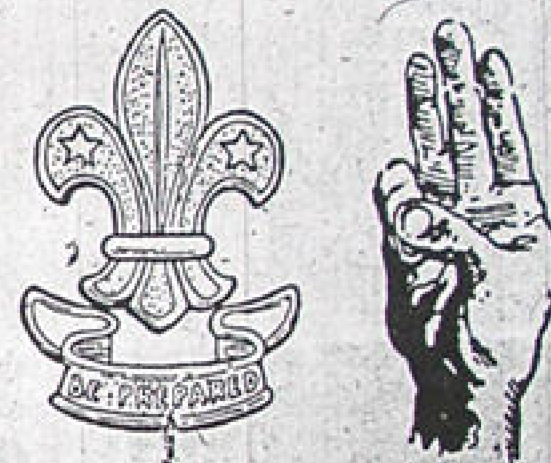
Під стяжкою є мотузок з вузлом. Цей вузол має пригадати тобі, що ти повинен щодня зробити добрий вчинок.

Скавтський знак і поздоровлення

Скавтський знак робимо так: підносимо праву руку з долонею зверненою вперед, при чому палюх спочиває на нігті мізинця, а інші пальці випростовані вгору. Ці три пальці пригадують скавтові три частини Скавтової Присяги. Скавтський знак робимо тоді, як складаємо Присягу, або коли когось вітаємо. Так зложена рука, піднесена до чола — це скавтське поздоровлення.

Коли здоровити

Всі, що носять скавтську відзнаку, здоровлять один одного раз у день. Здоровить перший, без огляду на ступінь старшинства, той, хто перший запримітив іншого скавта



Три вістря скавтської відзнаки і три пальці скавтського знаку пригадують скавтові три пункти Скавтової Присяги.

Скавти мають завжди здоровити на знак пошани: при піднесенні прапора, при звуках національного гимну, при відкритті національного прапора, при зустрічі з скавтськими прапорами, коли їх несуть урочисто, при всякому похороні. В таких випадках, коли скавти є в службі, здоровлять і стають »на струнко« з наказу свого провідника. Якщо скавт не є в службі, має здоровити самостійно. В кожному випадку обов'язані здоровити провідники в капелюсі.

Рукою здоровить скавт тільки тоді, коли не має палиці, і то завжди правою рукою. Коли скавт несе палицю, здоровить так, що прикладає ліву руку гарним рухом поземо впоперек тіла, ледве дотикаючись палиці пальцями, зложеними як до скавтського знаку.

В однострою скавт здоровить, однаково — в капелюсі він, чи ні — з єдиним винятком Богослужби, коли то всі скавти, замість здоровити, стають »на струнко«.

Значення привіту

Раз сказав мені один чолов'яга, що »він такий самий собі пан, як і інші, і що він не буде він, коли одним пальцем рушить, щоб поздоровити так зв. »вищих«; він не збирається бути рабом і не буде плазувати перед іншими, ні, він ні« — і т. д.

Таке грубіянське переконання мають звичайно ті, що не дістали скавтського виховання.

Я не сперечався з ним, хоч я міг сказати йому, що він склав собі хибне уявлення про поздоровлення.

Здоровитися — це ознака визначних людей. Це привілей — могти когось поздоровити.

В давніх часах вільні люди мали право носити зброю, і коли один одного зустрів, кожний підносив угору свою праву руку, щоб показати, що в ній немає зброї, що вони зустрічаються як друзі. Так само робив озброєний чоловік, коли зустрів безборонну людину чи жінку.

Раби чи невільники не мали права носити зброї; вони мусіли проходити повз вільних людей, не роблячи ніякого знаку.



Скавт подає скавтові ліву руку — це скавтський стиск руки.

Тепер люди не носять зброї. Але ті, що мали б право носити її як лицарі, шляхта й збросносці, тобто люди, що живуть з власного маєтку чи самі заробляють собі на прожиток, все ще зберігають таку форму привітання, що прикладають руку до капелюха або навіть здіймають його з голови. Ледащо не має права здоровити й мусить прошмигнути мимо, як це він звичайно робить, не звертаючи на себе уваги вільних людей чи тих, що самі на себе заробляють.

Здоровити — означає, що ти порядна людина й гарно думаєш про інших. Нічого рабського в тому немає.

Коли хтось чужий привітає тебе скавтським знаком, ти повинен зразу ж відповісти на нього таким же привітом, а потім подати йому ліву руку — скавтський стиск руки. Якщо він тоді покаже тобі свою скавтську відзнаку або докаже, що є скавтом, ти мусиш поводитися з ним як з братом-скавтом і допомогти йому.

Іменування скавтом

Тут подається проєкт іменування прихильника скавтом:

Курінь уставляється у формі кінської підкови, скавтмастер і його заступник стають в отворі підкови. Прихильник зі своїм гуртковим стоять в півкрузі зараз напроти скавтмастра.

Заступник скавтмастра держить у руках палицю й капелюх прихильника. На наказ скавтмастра виступити вперед гуртковий впроваджує прихильника насередину. Тоді скавтмастер питає: »Чи знаєш, що таке честь?«

Прихильник відповідає: »Так. Це означає, що мені можна довіряти, що буду правдомовний і чесний« (або інші відповідні слова).

»Чи знаєш Скавтовий Закон?«

»Так«.

»Чи можу довіряти твоїй честі, що ти робитимеш усе, що в твоїх силах, щоб жити згідно зі Скавтовою Присягою?«

Прихильник робить тоді скавтський знак, а з ним робить це і ввесь курінь у часі складання Присяги.

Скавтмастер: »Довіряю твоїй честі, що ти додержиш цієї Присяги. Відтепер ти належиш до великого світового Братерства Скавтів«.

Заступник скавтмастра вкладає тоді йому на голову капелюх і передає йому палицю.

Скавтмастер подає йому ліву руку.

Новий скавт повертається і здоровить Курінь.

Курінь здоровить.

Скавтмастер дає наказ: »До свого гуртка — відступи!«

Курінь бере палиці »на плече« і новий скавт зі своїм гуртковим відходять до свого гуртка.

Дальші кроки в скавтінґу

Коли тебе іменовано скавтом, ти можеш осягнути дальший ступінь — скавта другої кляси »розвідника«. Для того ти мусиш навчитися основ багатьох корисних предметів. Відзнакою скавта другої кляси є стяжка зі скавтським гаслом.

Жаден скавт не хоче лишитися довше скавтом другої кляси, і так ти станеш скавтом першої кляси (скобом) якомога швидше. Це означатиме багато праці: треба опанувати знакування, навчитися читати карту, знати мандрівництво, першу поміч і багато іншого. Відзнакою першої кляси є вістря стрілки разом зі стяжкою.

Так само можеш здобувати відзнаки за проби вмілостей*) з різних ділянок твоїх улюблених зайнять.

Скавтський однострій

Скавтський однострій дуже подібний до того, що його носили мої вояки, коли я командував Південно-Африканською Поліцією. Вони знали, що він вигідно, практично й добре захищає від усякої погоди. Тому й зовсім такі самі однострої мають і скавти.



Скавтський однострій, що його вживають в цілому світі, дуже подібний до однострою Південно-Африканської Поліції.

З деякими невеличкими змінами первісний скавтський однострій припав до вподоби скавтів цілого світу і був загально прийнятий. Правда, в незвичайних кліматичних умовинах треба його пристосувати до пори року, одначе, в загальному різні народи поміркованого підсоння вживають подібного однострою.

Починаємо з гори. Ширококрисий капелюх кольору хакі добре захищає від сонця й дощу; держиться він на голові за допомогою шнурівки, що пробігає ззаду довкола голови й на переді капелюха зав'язана в

*) Вимоги до проб другої й першої кляси подані на кінці цієї книжки. Вимоги до проб вмілостей можеш знайти у відповідних підручниках твоєї країни.

ключку. Ця шнурівка не раз пригодиться тобі в таборі. Капелюх має чотири загини.

Далі йде хустка чи краватка, зложена в трикутник, що його вершок звисає на плечі. Кожний курінь має свій колір хустки, а тому, що з хусткою зв'язана й честь куреня, мусиш дбати, щоб вона була завжди чиста й порядна. Хустку притримують вузлом на шиї або за допомогою своєрідного перстеня зі шнурка, металю, кости чи чогось подібного. Хустка хоронить карк від сонця і служить для багатьох цілей: для перев'язки або щоб зробити линву в разі потреби.

Скавтська сорочка (або светер) вільна й вигідна, а вже не може бути нічого вигіднішого, як підкасати вгору рукави. Всі скавти завжди підкасують рукави, бо це дає їм більшу свободу рухів, та роблять це також на знак, що скавти готові виконати своє гасло. Вони спускають їх тільки тоді, коли дуже холодно, або так гаряче, що можуть попекти рамена на сонці. В холодний час можна вдягнути на сорочку чи ще краще під неї щось тепле.

Штанці конечні для тяжкої роботи, при виходженні на гору, для мандрівок і таборування. Вони дешевші і гігієчніші, ніж »ґольфки« »підколінні штани« чи довгі штани. Вони дають ногам свободу рухів і добрий доступ повітря. Ще одна вигода: коли земля мокра, можеш ходити без панчіх і ніщо з твого одіння не змокне.

Панчохи придержувані підв'язками, зелені кінці яких виглядають з-під їх горішньої виверненої частини.

Я особисто вважаю півчеревики відповіднішими, ніж високі черевики, бо вони краще допускають повітря до ніг і так зменшують небезпеку нагніток і задирок, що їх спричинюють мокрі панчохи, які зм'якшують шкіру ніг, коли носимо тісно шнуровані черевики.

Ношення однострою

Виряд скавтів, через свою одностайність, нав'язує тепер вузли братерства поміж хлопцями по цілому світі.

Правильне ношення однострою й охайність зовнішнього вигляду кожного скавта приносить честь нашому Рухові. Це його гордість на себе самого і на свій курінь.

Один недбалий скавт, навпаки, може понизити цілий Рух в очах людей. Покажи мені такого, а я покажу тобі,

що він не набрався справжнього скавтового духа і не є гордий на те, що є членом нашого великого братерства.

Скавтська палиця

Скавтська палиця — це корисний додаток до виряду скавта. Я особисто переконався, що вона є неоціненним помічником при переході гір чи покритого каменюками терену, особливо вночі в лісі чи в гущавині. Коли карбуємо на палиці різні знаки, що відповідають нашим досягненням, тоді вона стає ступнево не тільки дорогоцінним товаришем скавта, але і його записником.

Скавтська палиця — це товстий кийок заввишки до твого носа, позначений для міряння поділкою цалів і стіп.

Палиця пригодиться до всього: до будови ношів, для задержання натовпу, для перескочення рівчака, зміряння глибини річки чи для вдержання зв'язку з рештою гуртка в темну ніч. Можеш допомогти іншому скавтові пробратись через високий мур, коли держиш руками палицю поземо, щоб творила східець; потім він може згори подати руку.

Кілька палиць пригодиться для будови легкого мосту, колиби чи машту під прапор.

Є ще багато інших способів користування палицею. До речі, ти швидко побачиш, що скільки разів не матимеш при собі палиці, завжди будеш відчувати її недостачу.

Якщо маєш для цього нагоду, виріж собі власну палицю, але перед тим не забудь попрохати на це дозволу.



Скавтська палиця пригодиться часто у скавтуванні.



Гутірка при ватрі ч. 4.
СКАВТСЬКІ ГУРТКИ

Гурткова система — Гуртковий — Гурткові знаки — Гри

Кожний скавтський курінь складається з двох або більше гуртків по шість до вісім хлопців.

Головна ціль гурткової системи — накласти на якнайбільшу, по змозі, кількість хлопців справжню відповідальність. Вона доводить кожного хлопця до пізнання того, що й він має деяку особисту відповідальність за успіх свого гуртка. Вона доводить кожний гурток до пізнання того, що він має деяку відповідальність за успіх куреня. Через гурткову систему скавти пізнають, що вони мають значний вплив на те, що робить їх курінь.

Гуртковий

Кожний гурток вибирає собі одного хлопця за провідника. Його звуть гуртковим. Скавтмастер багато вимагає від гурткового, але дає йому вільну руку в виконуванні його праці в гуртку. Гуртковий вибирає собі іншого хлопця як свого заступника. Його звуть заступником гурткового. Гуртковий відповідальний за справність і точність свого гуртка. Скавти з його гуртка слухають його наказів не зі стражу перед карою, як буває часто при військовій дисципліні, але тому, що вони

Слово до гурткових

Я хочу, щоб ви, гурткові, взялися виключно самі до вишколу своїх гуртків, бо ви маєте можливість взяти в руки кожного юнака з вашого гуртка й зробити з нього повноцінну людину. Що з того, коли ви матимете одного-двох прекрасних юнаків, а решта не годитиметься ні до чого? Ви повинні пробувати зробити їх всіх направду вартісними.

Найважніший крок до цього — це ваш власний приклад, бо те, що ви самі робите, робитимуть також і ваші скавти.

Покажіть їм, що ви вмієте слухати наказів, — байдуже, чи це усні, друковані, чи писані правила, — і що ви виконаєте їх, не зважаючи на те, чи при тому є ваш скавтмастер, чи ні. Покажіть їм, що вмієте здобувати відзнаки проб умілостей, а ваші хлопці без довгого переконування підуть за вами. Але не забувайте, що ви маєте їх вести, а не попихати.

творять дружину, яка разом грається і йде за своїм провідником, щоб здобути честь і успіх для свого гуртка.

Гуртковий, вишколюючи і ведучи свій гурток, здобуває практику й досвід, бо це є хлопець, що може нести відповідальність.

Гуртковий має також, крім вишколювання свого гуртка, вести його, тобто він мусить бути щонайменше такий добрий, як кожний з його скавтів при виконуванні різних своїх завдань. Він ніколи не сміє примушувати хлопця зробити щось таке, чого й сам він не зробив би. І він ніколи не сміє до нікого присікатися, але мусить викликати в кожного захоплення й охоту до праці, підбадьорюючи його радісно в його зусиллях.

На кожному місці в житті треба молодих мужів, яким можна довіряти, що вони візьмуть на себе відповідальність і провідництво. Так то й гуртковий, що провадив свій гурток від успіху до успіху, має всі шанси здобути успіх і в своєму особистому житті, коли піде у світ.

Переважна частина твоєї праці в гуртку складається зі скавтських ігор і практичних вправ, що при них ти здобуваєш скавтський досвід.

Рада гурткових

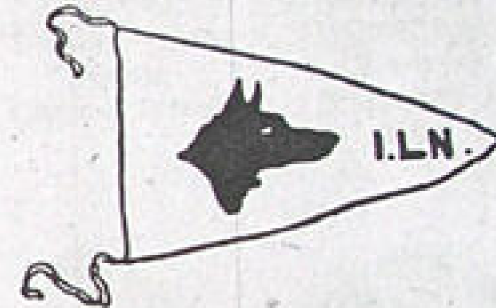
Рада гурткових, (тобто) Почесна Рада — це важна частина гурткової системи. Це постійний комітет, що

полагоджує справи куреня. Почесну Раду творять скавтмастер і гурткові або — в малому курені — гурткові і їх заступники. В багатьох Радах скавтмастер буває вправді на сходинах Ради, але не голосує. Гурткові в Почесній Раді вже в багатьох випадках вели самі курінь під неприсутність скавтмастра.

Почесна Рада*) рішає в справах програм праці, таборів, нагород, і в інших питаннях, що заторкують ведення куреня. Члени Ради зобов'язані зберігати тайну. Тільки рішення, що стосуються цілого куреня, як змагання, збірки тощо, подається до загального відома.

Гурткові імена і знаки

Кожний курінь дістає ім'я за своєю місцевістю. Кожний гурток у курені дістає ім'я якоїсь тварини. Треба вибирати тільки назви таких звірят і птахів, що живуть у вашій околиці. Так, напр., 33. Лондонський



Ось гуртковий прапорець Гуртка »Вовків« Першого Лондонського Куреня.

курінь може мати п'ять гуртків »Слуков«, »Булдоґів«, »Сов«, »Лиликів« і »Котів«.

Кожний гуртковий має на своїй палиці малий прапорець з рисунком гурткового звіряти по обох боках.

Кожний скавт у гуртку має своє порядкове число. Гуртковий має число 1., заступник гурткового ч. 2., решта скавтів має дальші числа. Скавти звичайно працюють парами як друзі, чч. 3 і 4 разом, чч. 5 і 6 разом, і чч. 7 і 8.

Гуркове гасло

Кожний гурток обирає собі гасло, що якимсь способом стосується гурткового звіряти. Наприклад, »Орли« можуть ужити як головних слів »Здійматись у висоти«,

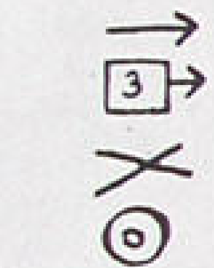
*) Вислів »Почесна Рада« в організаціях Американських Скавтів вказує на функцію уділювання почесних відзнак чи іменувань скавтові.

»Бобри« можуть говорити про »Тяжку працю«, »Пси« — »Вірний до смерти« тощо.

Кожний скавт у гуртку мусить уміти також наслідувати голос гурткового звіряти, напр., кожний скавт з »Булдоґів« мусить уміти наслідувати гаркання булдоґа. За допомогою такого знаку скавти якогось гуртка можуть порозумiватись один з одним вночі або, коли скриваються. Жадному скавтові не вільно вживати гасла інших гуртків, крім свого. Гуртковий кличе свій гурток у кожну пору свистом і вигуком гурткового гасла.

Лісівницьке означування дороги

Скавт означує дорогу на землі близько правого боку шляху. Ніколи не треба робити цих знаків там, до вони могли б пошкодити або опоганити вигляд чиєїсь приватної власности.



Йти цією дорогою.

Три кроки відсіля в напрямі стрілки схований лист.

Не йти цією дорогою.

»Я пішов додому«.



(Підпис) »Гуртковий Круків 15. Лондонського Куреня«.



»Сюди йде дорога«

»Поверни праворуч«

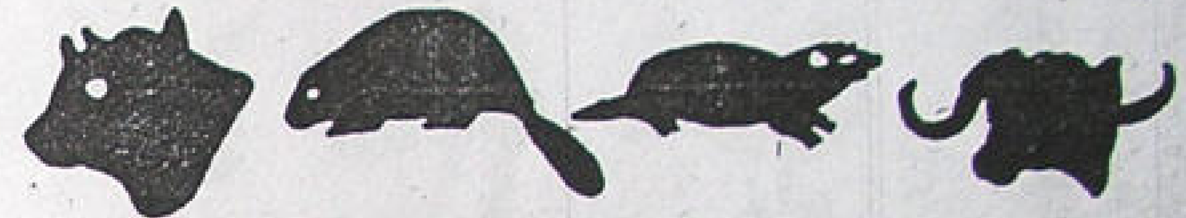
Коли скавт робить на землі знаки, щоб їх читали інші, тоді рисує також голову гурткового звіряти. І так, коли він хоче сказати, щоб не йти якоюсь дорогою, тоді рисує на ній знак »Не йти цією дорогою«; і до того добавляє голову свого гурткового звіряти, щоб зазначити, який гурток викрив непридатність дороги, та своє власне число, щоб показати, хто зі скавтів зробив це викриття, ось так:



Вночі кладемо на дорогу в подібному виді прутики, обмотані віхтем трави або каміння, щоб їх можна було почути під рукою.



АЛІҐАТОР Хриплий рев: »Ґу-а-ер« Зелена й хакі	**АНТИЛОПА** Високе пищання »Мійоу — ок« Тем. синя і біла	**БАРАН** Блеяння: »Ба-а-а« Брунатна	**БЕКАС** Крик: »Джік-джік« Тем. синя й багряна



БИК Рев: »Ум — мау« Червона	**БОБЕР** Плескіт долонями Синя й жовта	**БОРСУК** Пискл. крик »Чіт-т-т« Фіолетна й біла	**БУЙВІЛ** Глибокий рев: »Ум — мау« Червона й біла



БУЛДОҐ Гарчання: »Гре — ау« Голуба й брунатна	**ВЕДМІДЬ** Бурчання: »Бурр« Брунатна й чорна	**ВИВІРКА** Крик: »Нат-нат-нат« Сіра й темно червона	**ВИДРА** Крик: »Гой-ой-ойк« Брунатна й біла



ВОВК Виття: »Гау-ууу« Жовта й чорна	**ГАЛКА** Крик: »Крі-е, крі-е« Чорна й червона	**ГІЄНА** Крикливий сміх: »Ва-ва-ва-ва« Сіра й чорна	**ГІПОПОТАМ** Сичання: »Бррррассс ш« Рожева й чорна



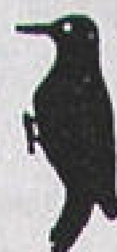
ГОЛУБ
Кличе:
»Ку-у-у«
Сіра й біла



ҐОТУР
Крик:
'Піте-піле-піле'
Брунатна
й сіра



ДИК
Рохкання:
»Бруф-бруф«
Сіра й рожева



ДЯТЕЛЬ
Цвірінкливий
крик:
'Тіарфл-арфа'
Зелена-й
фіолетна



ЗОЗУЛЯ
Кличе:
»Кук-ку«
Сіра



КАЖАН
Дуже високе
скиглїння:
»Піц-піц«
Голуба й чорна



КАНҐУР
Кличе:
»Ку-і«
Червона й сіра



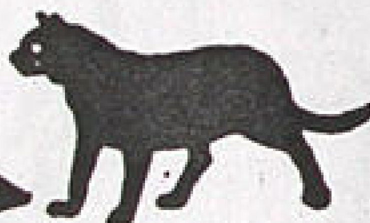
КАНЯ
Крик:
»Кі-Кі«
Тем. синя
й зелена



КІНЬ
Іржання:
»Гі-і-і-і«
Чорна й біла



КІС
Крик:
Фор-фор-фор-і
Чорна й хакі



КІТ
Крик:
»Міяу«
Сіра й
брунатна



КОБРА
Сичання:
»Пссст«
Помаранчева
й чорна



КОРМОРАН
Крик:
»Крр-ворр«
Чорна й сіра



КРУК
Крик:
»Кар-кау«
Чорна



КУЛИК
Свист:
»Керлі«
Зелена



ЛАСТІВКА
Щебетання:
»Куі«
Темно синя



ЛЕБІДЬ
Крик:
»С-с-с-с«
Сіра і багряна



ЛЕВ
Кличе:
»Ій-юю«
Жовта й
червона



ЛІСОВИЙ ГОЛУБ
Кличе:
»Бук-гу-ру«
Синя й сіра



ЛІСОВА СЛУКВА
Високий сичавий свист
Каштанова й
фіолетна



ЛИСИЦЯ
Гавкае:
»Га-га«
Жовта й
зелена



МОРЖ
Глибокий
гавкіт
»Уф«
Біла й хакі



МОРСЬКА МЕВА
Скиглїння:
»Уі-уі-уі«
Ясно синя
й багряна



МУНГОС
Пищання:
»Чі-іп«
Брунатна
й помаранчева



НОСОРОЖЕЦЬ
Рев: »Вор-вор«
Тем. синя
й помаранчева



ОЛЕНЬ
Рев:
»Ба-у«
фіолетна
й чорна



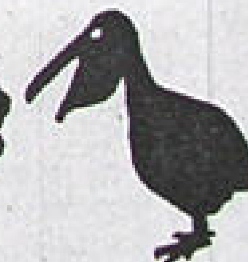
ОРЕЛ
Пронизливий
крик:
»Крі-і-і«
Зелена і чорна



ПАВА
Крик:
»Бі-ойк«
Зелена
й синя



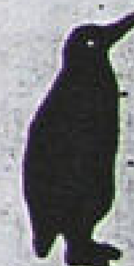
ПАНТЕРА
Язик збоку уст:
«Кі-ук«
Жовта



ПЕЛІКАН
Крик:
Квакання як
жаба
Сіра і фіолетна



ПЕС
Гавкання:
»Гауау-вау«
Помаранчева



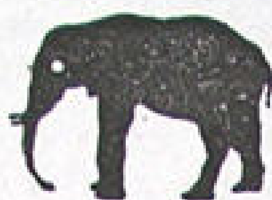
ПІНҐВІН
Свист:
»Сі-сі«
Біла
й помаранчева



ПІВНИК
Крик:
Кок-е-дудл-ду
Червона й
брунатна



СОВА
Свист:
»Кут-ку-ку«
Синя



СЛОН
Рев. трубіння:
'Трер-овмп-ер'
Пурпурова
й біла



СОКІЛ
Крик:
»Гік-гік-гік«
Каштанова й
помаранчева



СОКОЛИК
Крик:
»Кік-кік-кік«
Тем. синя
й каштанова



**ТАРАХКА-
ВЕЦЬ**
Тарахкати ка-
мінчиком у
малій пущі
Рожева й біла



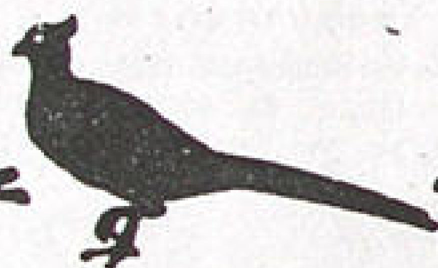
ТЕТЕРЕВ
Крик:
»Гоу-бек,
ґоу-бек«
Темна і ясно-
брунатна



ТИГР
Гарчання:
»Грео«
Фіолетна



ТЮЛЕНЬ
Кличе:
»Гарк«
Червона
й чорна



ФАЗАН
Крик:
«Кок-кер«
Брунатна
й жовта



ЧАЙКА
Свист:
»Тівіт«
Зелена й біла



ЧАПЛЯ
Крик:
»Квешк«
Сіра



ЧОРНОГУЗ
Крик:
»Корр«
Синя й біла



ШАКАЛЬ
Крикливий
сміх:
»Ва-ва-ва-ва«
Сіра й чорна



ШПАК
Свист:
Вгору й
вдолину
Чорна й жовта



ЯСТРУБ
Крик:
»Крі-і«
Рожева

ГУРТКОВІ ПРАКТИКИ

Кожний скавт повинен вивчити голос свого гурткового звіряти. Його треба заохочувати, щоб пізнав, що в'яжеться з життям цього звіряти, його звички і т. п. Це може бути першим кроком до природознавства.

——:——

Кожний скавт повинен знати, як зробити простий рисунок свого гурткового звіряти. Його повинні вживати як гурткового підпису.

——:——

В природі треба вживати особливих скавтських знаків. Їх можна рисувати в пилюзі, робити з прутиків тощо. Уживаючи тільки таких знаків, можна влаштувати добру гру слідження.

——:——

Треба заохочувати до різного роду чинностей: гри в судову розправу та імпровізовані сценічні гри — з дуже добрим вишколом, вони пригожі для вечорів при таборовій ватрі, або коли доводиться сидіти в хаті.

ГРИ

Скавт зустрічає скавта

Поодиноких скавтів чи пари скавтів або й цілі гуртки виводимо й розставляємо одних від одних на віддаль яких двох кілометрів. Вони мають іти просто одні до одних чи то здовж якоїсь дороги, чи то при допомозі якихсь знаків, що їх визначуємо в полі обом сторонам, щоб забезпечити їх зустріч, напр.: крутий горбок або велике дерево, що знаходиться точно за другим грачем. Гурток, що перший побачить другого — виграє. Перемогу визначує гуртковий, що держить гуртковий прапорець так, щоб його бачили роз'ємні судді, при чому вживає свистака. Гурток не мусить триматися разом, але виграє той гурток, що перший піднесе гуртковий прапорець, тому краще для скавтів вдержувати зв'язок з гуртковим при помочі знаків, голосу чи звідомлень.

Скавти можуть вживати різних підступів, напр., вилізти на дерево, сховатися у візку тощо, але їм не вільно перебиратися для маскування без особливого дозволу.

Цю гру можна проводити і вночі.

Гутірки

Добрими вправами для зимових вечорів в домівці є гутірки на якусь актуальну тему під провідництвом скавтмастра. Він подбає, щоб доповідач приготовився наперед до того, щоб започаткувати гутірку й подати один погляд на вибрану тему, з тим, що інший промовець буде боронити інший погляд.

Вислухавши їх, скавтмастер закликає присутніх за чергою висловити свої погляди. Вкінці він переведе голосування за й проти даного погляду.

Спочатку хлопці будуть говорити дуже несміло, хібащо тема, яку вибрав скавтмастер, направду так дуже їх цікавить, що їм розв'яжуться язики.

По одній чи двох гутірках вони матимуть більше довір'я до себе й зуміють висловлюватися більш речево. Вони засвоюють собі також правильну поведінку при публічних зібраннях, як:

віддержувати пропозиції, вносити поправки, слухати розпорядків голови зборів, голосувати, признавати подяку голові тощо.

Гра в судову розправу

Замість гутірки може бути, для зміни дуже цікава гра в судову розправу.

Наприклад, оповідання про Елсдонське душогубство, подане в гутірці ч. 2., може бути темою розправи.

Скавтмастер діє як суддя і призначує хлопців на такі ролі:

В'язень . . . . . . Вільям Вінтер
Свідок . . . . Хлопець, Роберт Гіндмарш
" . . . . Поліційний урядовець
" . . . . Селянин
" . . . . Стара жінка (приятелька вбитої)

Оборонець в'язня.
Адвокат позовника.
Голова Суду і суд присяглих (якщо є досить скавтів).

Наслідуй як можеш найточніше поведінку в правдивому суді. Доручи кожному грачеві, щоб він сам, придержуючись того оповідання, але з більшими подробицями, приготовив собі свої зізнання, промови чи перехресні переслухання, згідно з його власним розумінням і уявою. Не визнавай в'язня конче винним, якщо позивник не доведе перед судом присяглих свого права.

Роблячи підсумки, скавтмастер повинен видвигнути факт, що хлопець Гіндмарш виконав під кожним оглядом скавтський обов'язок; це буде для хлопців переконливим поученням.

Неприготовані сценічні гри

Подаємо дію короткої простої гри, призначуючи кожному акторові його ролю та подаючи нарис того, що він має робити й



Сценічні гри дають багато втіхи. Це не важно, який голос ти маєш, якщо ти тільки говориш ясно й виразно.
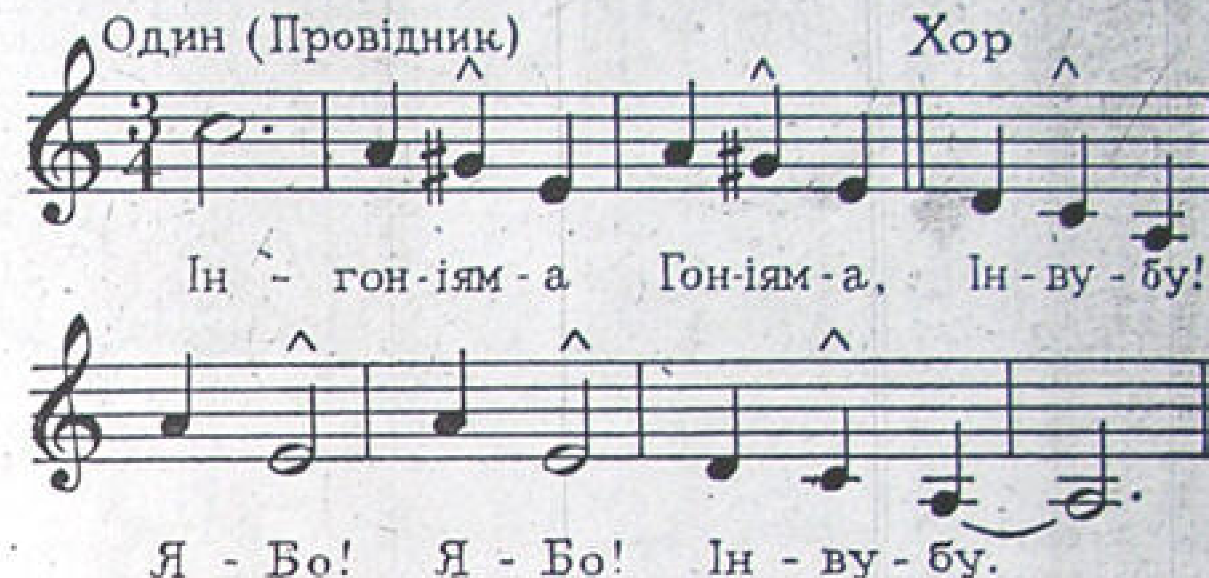
говорити. Скавти грають, та, поступаючи все далі, виголошують бажані розмови.

Це розвиває силу уяви й вислову.

Скавтські воєнні пісні

Скавтський хор. Ось пісня, що її африканські зулюси звикли співати своєму вождеві. Її можна викрикувати в поході

або співати при грах, на зібраннях і при ватрі. Її треба співати докладно в темпі.
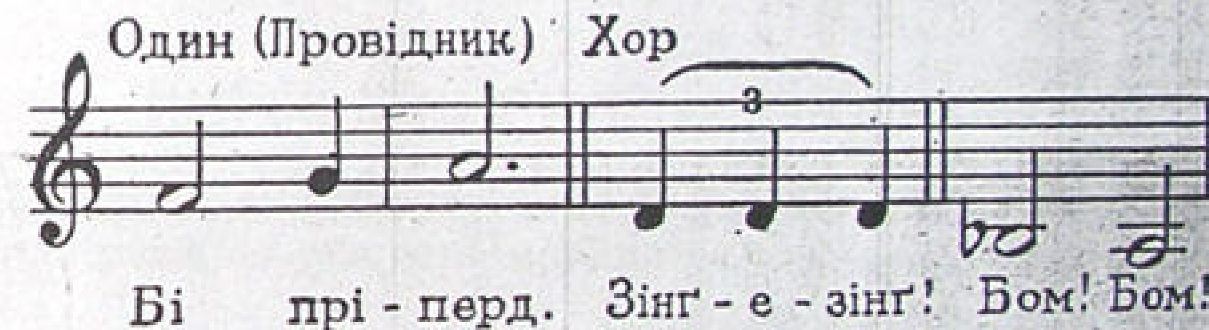


Провідник: Інгоніяма — гоніяма.
Хор: Інвубу. Я — бо! Я-Бо! Інвубу!

Значення цих слів:

Провідник: »Він лев!«
Хор: »Так! Він більший як те; він гіпопотам!«

Вигукувати як привіт при грі або при іншій відповідній нагоді.

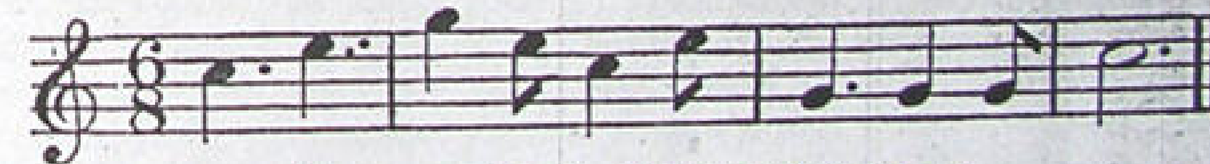
Скавтська зустріч



Провідник: »Бі пріперд!« (Будь готов!)
Хор: »Зінг — е-Зінг! Бом! Бом!
(При словах: »Бом! Бом!« стукати або бити чимнебудь).

Скавтський вигук

Його свище скавт, коли хоче звернути на себе увагу іншого



Скавтський воєнний танок

Скавти уставляються в один ряд з провідником напереді, кожний з палицею у правій руці; ліва рука спочиває на рамені найближчого товарища.

Провідник співає пісню »Інгоніяма«. Скавти співають »Хор«, роблять до такту пару кроків вперед, тупаючи ногами в унісон при довгих нотах.

Співаючи вдруге, вони йдуть назад.

Співаючи втретє, вони обертаються вліво, постійно держачи один одного за плече, і порушаються кругом у великому колі, повторюючи хор, доки не зроблять кола.

Тоді вони стають у великий круг; всередину вступає один з них і виконує воєнний танок, показуючи, як він слідив і боровся з ворогом. Він показує цілу боротьбу тільки рухами, доки вкінці не вб'є свого противника. Тим часом скаври співають пісню Інгоніяма і танцюють по-своєму. Як тільки він скінчив боротьбу, провідник починає пісню »Будь готов«, що її повторюють тричі в честь скавта, що саме танцював.



Воєнний танок юнаків племени Кікую в Африці навів на думку скавтського »воєнного танку«.

Тоді вони знов починають пісню Інгоніяма, а інший скавт вступає в круг і рухами показує, як він слідив і забив дикого буйвола. Коли він підповзає і слідить звірину, всі скаври присідають і співають свою пісню дуже тихо, а коли він наближиться до звірини, вони одночасно підскакують, танцюють і голосно викрикують пісню. Коли він заб'є звіря, провідник знов починає »Будь готов« у його честь, повторюючи пісню тричі, а скаври вдаряють палицями в землю, тоді саме, коли тупають ногами на »Бом! Бом!«. При кінці третього повторення дають »Бом! Бом!« — двічі.

Тоді круг замикається, скаври обертаються знов вліво, хапаючи лівою рукою плече сусіда і відходять, співаючи пісню Інгоніяма або, коли не треба відходити, розходяться по кінцеву »Бом! Бом!«

Пісню Інгоніяма треба співати жваво, а не гудіти сумно, як при похоронах.



Розділ II.
МАНДРІВНИЦТВО

Гутірка при ватрі ч. 5.
ЖИТТЯ СЕРЕД ПРИРОДИ

Дослідництво — Мандрування по горах — Стеження — Нічні мандри — Як знайти шлях — Як знайти північ — Знання погоди

Найкращим плем'ям Південної Африки були Зулюси. Всі Зулюси-чоловіки були добрими вояовниками й добрими скавтами, бо ще хлопцями вивчили скавтування.

Як хлопчина доходить літ, коли має стати войовником, його роздягають догола і розмальовують від стіп до голови білою фарбою. Йому дають щит для охорони й »есіґей« — малий спис, щоб міг ним убивати звірів чи ворогів, і так проганяють його у пущу.

Всякий, що побачить його ще білого від фарби, повинен переслідувати й убити його. А щоб біла фарба зійшла з тіла, на те треба щонайменше місяця часу, — фарби нічим не змиєш!

Так хлопець мусить цілий місяць критися в джунґлях і жити як вміє найкраще.

Він мусить іти за слідом оленя і підповзти досить близько, щоб його вбити списом і так роздобути для себе поживу й одежу. Він мусить, потираючи два поліна, розкласти вогонь, щоб зварити собі страву. Він мусить уважати, щоб вогонь занадто не димив, бо це звернуло б увагу стеж, які слідять за ним, щоб його переслідувати.



У Зулюсів поміж хлопцем і зрілим чоловіком є ще Юм-Фен (молодий джура), молодий войовник і Рінґ-Коп - ветеран.

Він мусить вміти перебігати великі відстані, спинатись на дерева і перепливати річки, щоб уникнути своїх переслідувачів. Він мусить бути хоробрим і стати проти лева чи іншого дикого звіря, що напав би на нього.

Він мусить знати, які ростини можна їсти, а які із них отруйні. Він мусить збудувати собі добре укриту колибу для мешкання.

Куди б він не йшов, він мусить уважати, щоб не залишити по собі слідів, за якими можна було б його вислідити.

Цілий місяць він мусить так жити, хоч у пекучу спеку, хоч у холод і дощ.

А коли, нарешті, зникне й остання біла пляма на ньому, тоді він може вернутися до своєї оселі. Його ві-

тають з великими радощами і дозволяють сісти між молодих войовників племени. Він довів, що вміє собі давати раду.

В Південній Америці хлопці племени Яґан, далеко в холодних, дощових околицях Патаґонії, мусять також пройти пробу сміливости, поки одержать право вважати себе мужами. Проба в тому, що хлопець вбиває собі гли-



Для вовченяти є зразком скавт-юнак, для скавта-юнака — старший скавт-пionер.

боко в стегно вістря списа і, не зважаючи на біль, цілий час задержує на устах усмішку.

Це жорстока проба, але вона доводить, що ці дикуни добре розуміють, що хлопцям треба конче вишколюватися в мужності, щоб вони не стали слабодухими гульвісами, що до мужніх діл вміють тільки приглядатись.

І давні брітанські хлопці мусіли пройти подібний вишкіл, поки їх почали вважати мужами.

Якщо кожен хлопець зусильно попрацює над своїм скавтським вишколом, то він вкінці буде мати право назвати себе скавтом і мужем; він побачить тоді, що йому не буде важко дати собі раду.

Вишкіл для життя в пущі

Старий, понад вісімдесятлітній канадійський скавт і мисливець, Біл Гемілтон, написав колись книжку під

заголовком: »Шістдесят років у степах«, в якій описує небезпеки пригодницького життя давніх піонерів:

»Мене часто питали«, — пише Гемілтон, »навіщо ми виставляли себе на такі небезпеки? Моя відповідь була завжди одна й та сама: в житті скавта серед природи є якийсь чар: раз попадеш під його силу — то більше тобі не визволитись від нього. Дайте мені людину, що зросла посеред великих див природи: вона плекає правдомовність, незалежність і самодовір'я. Вона має шляхетні пориви. Вона щира до своїх друзів і вірна прапорові своєї батьківщини«.

Я в усьому погоджуюся з тим, що сказав цей старий скавт. Що більше, я бачу, що ті, що приходять від самих кордонів цивілізації, з того життя, яке називаємо грубим і диким, — належать до найшляхетніших і найбільш лицарських представників своєї раси, особливо супроти жінок і немічних. Життя серед природи зробило їх »джентлменами«, тобто шляхетними людьми.

»Грайся завзято — працюй завзято!«

Теодор Рузвелт, президент США (1901—1909) також любив життя серед природи. Вертаючися з ловів у Східній Африці, він зробив перегляд скавтів у Лондоні і висловив своє велике захоплення ними. Він писав:

»Я вірю в ігри серед природи і ніяк не можу сказати, що це суворі ігри тому, що учасники таких ігор можуть вряди-годи зранитись. Я не люблю перебільшеної вразливости, що немов завиває юнака в бавовну. Людина природи мусить завжди виявитись кращою у життєвому змаганні: Якщо граєшся, грайся завзято; коли працюєш, працюй завзято. Але не дозволь, щоб твоя гра і спорт перешкоджали тобі у науці«.

Я знав старого колоніста, який після Південно-Африканської війни казав, що не може там жити з британцями; коли вони прийдуть туди, то поводяться дуже »нерозумно«, вони страшенно безрадні на степах Південної Африки, не вміють дати собі ради, ні влаштуватись вигідно в таборі, ні вбити дичину для поживи, ні зварити її; в пущі вони завжди збивались з дороги. Деякі з них, додавав він з признанням, більш-менш після шістьох місяців навчились зовсім добре влаштовуватись (якщо взагалі так довго залишилися при житті, бо багато з них загинуло).

Навчись давати собі раду

Нікуди правди діти, люди, які виросли в цивілізованій країні, не вміють дати собі ради на степах чи в праліса́х. В наслідок того вони, попавши в пущу, цілком там безпомічні й зазнають чимало труднощів і прикрощів; а того не було б, якщо б вони ще хлопцями навчились були давати собі раду в таборі. А так вони — цілковиті новаки — »жовтодзюби«.

Вони ніколи не запалювали вогню і не варили собі їжі, все те робили за них інші. Коли вони дома потребували води, їм досить було відкрутити курок; тому вони й зовсім не знали, як серед пустелі знайти воду; вони не знали, що воду можна пізнати по траві, чи по кущах чи, врешті, по піску, в якому треба копирсатись, аж поки



Вишколений лісовик знає життя в лісах. Він знає тисячі різних способів, щоб вигідно влаштуватись.

не покажуться ознаки вологости. Коли вони дома збились з дороги або не знали, котра година, могли когось про те спитати. Вони завжди мали дім, де могли схоронитись, і ліжко, де могли лягти. Їм самим ніколи не доводилось те все майструвати, або приводити свої черевики чи одіж до ладу.

повідали напрямкам у країні, в якій саме находишся. Найпростіше — обернути карту так, щоб шлях на ній ішов рівнобіжно з дійсною дорогою. Можеш також ужити для цього компасу. Горішня частина карти — це звичайно північ, тому оберни карту так, щоб її горішня частина була в тому напрямі, де компас показує північ. Якщо на твоїй карті зазначена магнетична північ, оберни карту так, щоб вона згоджувалася з північчю на компасі.

Йдучи шляхом, ти повинен спостерігати все і запам'ятати по змозі якнайбільше з своєї подорожі, щоб ти міг потім вказати правильний напрям комунебудь, що бажатиме йти тією самою дорогою.

Нариси карт

Зроби також нарис карти. Він не мусить бути дуже дбайливо викінчений: іде тільки про те, щоб з його допомогою міг кожний знайти правильний шлях. Але обов'язково помісти на ньому північний напрям і приблизне мірило.

Відкривці-мандрівники, очевидно, ведуть записник чи щоденник, зазначуючи коротко події кожного дня подорожі з простими рисунками чи фотографічними знімками цікавих речей.

Ціль твоєї виправи

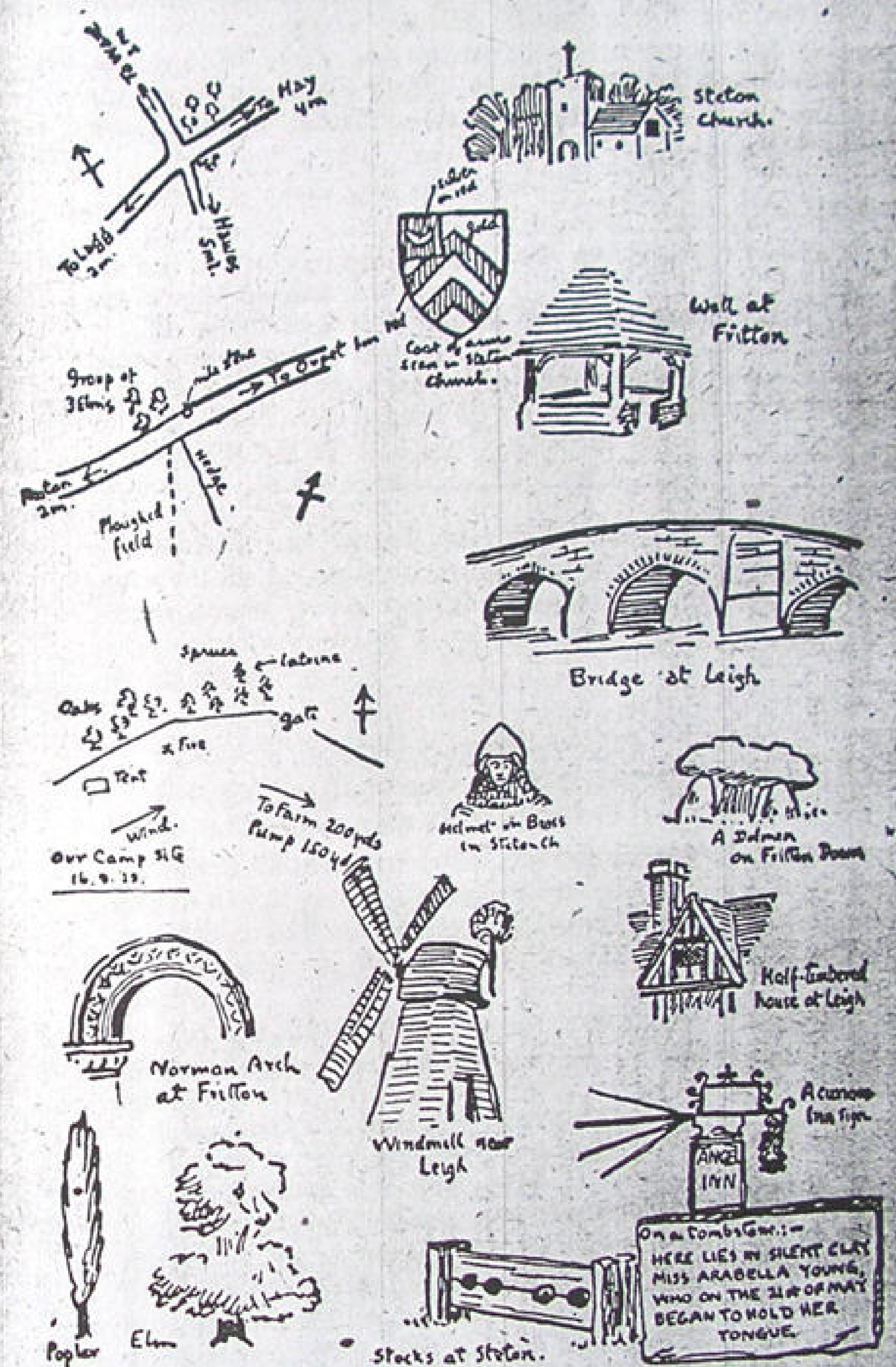
Твоя мандрівка завжди повинна мати якусь визначену ціль. Коли ви творите гурток міських хлопців, ви вирушите в природу з думкою прослідити якесь особливе місце, напр., якусь гору або відоме озеро чи може якийсь старинний замок, побоєвище або морське побережжя. Ви можете теж бути в мандрівці, щоб приєднатись до якогось більшого табору.

Коли ж ви, навпаки, творите гурток сільський, ви можете вибратись до великого міста з думкою оглянути його будівлі, його зоологічні городи, цирки, музеї тощо.

Ви мусите, очевидно, виконувати ваш щоденний добрий вчинок, коли тільки трапиться вам нагода, зокрема ви повинні робити добрі вчинки селянам чи іншим людям, що дозволили вам, напр., користуватись їх клунею чи полем, і так віддячитись за їх ввічливість.

Мандрування по горах

Мандрування по горах — це чудовий спорт у багатьох частинах світу. Знайти дорогу й вигідно влашту-



Зручний скавт робить ось такі шкіци з своїх виправ у записнику чи в своому щоденнику.

ватися в горах — це на практиці випробовує все ваше скавтське вміння.

Спинаючись по горах, ви постійно міняєте свій напрям, бо ви йдете то вгору, то знов униз в заглибини гірського узбіччя і тратите з очей орієнтаційні пункти, що ними звичайно керуєтесь. Ви мусите держатися свого напрямку, орієнтуючися по сонці і компасі, постійно вгадуючи, де знаходиться напрям вашої мандрівки.

На кожному кроці можуть вас постигти мряки і тумани, що можуть збити з пантелику й тих, які знають кожну п'ядь тієї околиці.

Як я заблудився в горах

Такий досвід зробив я одного року в Шотляндії, коли я в товаристві одного верховинця, що знав околицю, заблудив у тумані. Думаючи, що він знає дорогу, я цілковито здався на його провід. Але пройшовши шматок



На стрімких узбіччях скавтська палиця часто пригодиться для вдержання рівноваги.

дороги, я мусів звернути йому увагу, що вітер нагло змінив напрямок. Коли ми вирушили, вітер віяв з лівого боку, а тепер сильно бив нам у праве лице. Все ж таки, здавалось, це його ні трохи не стурбувало, і він вів мене далі. Нараз я запримітив, що вітер дув нам у плечі

так, що виходило, що або вітер, або гори, або ми самі крутились кругом. Вкінці виявилось те, чого я й сподівався: не крутився ані вітер, ані гори. Це ми самі мандрували дослівно вколо і знаходились знов майже на тому самому місці, звідки ми вийшли.

Уживання линв для спинання

Скавти, що спинаються по горах, повинні навчитися зв'язувати себе разом линвами, як це роблять альпіністи на льодовиках.

Зв'язані разом, повинні бути віддалені один від одного яких чотирнадцять стіп. Линва повинна бути прикріплена кругом стану петлею, вузол повинен бути по лівому боці. На вузол треба коло чотири з половиною стопи линви; на кінцях линви це має бути рятівничий вузол, а посередині — для середнього — вузол »менгарнес«.

Кожен має здержуватись в ході так, щоб линва між ним і його попередником була постійно натягнена. Коли один впаде чи посковзнеться, всі інші цілим своїм тягаром перехиляються в другий бік, поки він знов не встане на ноги.

Стеження

Скавти вибираються на скавтування гуртком або парами, деколи теж поодиноко.

Коли скавти якогось гуртка є на стежі, рідко коли йдуть вкупі разом. Вони росипаються, щоб якнайширше охопити оком околицю. Тоді також »ворог« не захопить несподівано їх всіх, коли їх відріже чи заскочить із засідки.

Гурток шістьох скавтів найкраще порушається у формі »вірла« з гуртковим посередині. Скавт ч. 2 йде попереду, чч. 5 і 4 по правім і лівім боці, ч. 3 позаду, а ч. 6 посередині разом з гуртковим.

Якщо в гуртку є вісім скавтів, тоді з гуртковим іде ще учасник ч. 8, ч. 6 йде з ч. 2, а ч. 7 з ч. 3.

Коли гурток проходить по відкритому полі, де його легко можуть побачити »ворги« або звірі, повинен пробратись через нього якнайшвидше скавтським кроком, йдучи й біжучи на переміну коротку відстань яких п'ятдесят кроків, від одного сховища до другого. В сховищі гурток може відпочити і розглянутися довкруги, поки вирушить дальше.

Якщо ти ведеш гурток і, йдучи на самому переді, втратиш його з очей, можеш що кілька кроків згинати вітки кущів чи очерет і траву так, щоб вершки вказували **вперед** і визначували твою дорогу. Тоді гурток чи будь хто інший, що піде за тобою, може легко слідкувати і по свіжості трави досить точно дізнатись, коли ти тією дорогою проходив. Крім того, ти сам можеш легко знайти знов дорогу назад. Можеш теж робити знаки в піску або класти каміння і знаки, що подані в гутірці ч. 4., щоб вказати дорогу, якою ти пішов.

Нічні виправи

Скаври мусять — і вночі і вдень — вміти знайти свій шлях. Але, якщо вони не будуть в тому вправлятися частенько, вони дуже легко вночі заблукаються. Віддалі вночі здаються більшими, а орієнтаційні знаки тяжко побачити. Також звичайно робиш більше галасу вночі, ніж удень, коли ненавмисне наступаєш на сухе галуззя чи поштовхуєш ногою каміння.

Коли ти вночі стежиш за ворогом, мусиш більше довіряти своїм вухам, ніж очам. Ніс теж поможе тобі, бо скавт знає теж пізнавати речі нюхом. Хто не знищив куренням свого змислу нюху, частенько занюхає ворога на велику віддаль. Я сам це багато разів випробував.

Під час нічної стежі скавти держаться один одного ближче, ніж удень, а в дуже темних місцях, напр., у лісі, вони йдуть гусаком, тримаючись рукою кінця палиці найближчого скавта.

Коли порушаєшся сам один в темноті, скавтська палиця стає тобі буже в пригоді; вона тобі помагає віднайти дорогу й усувати галуззя з-під ніг.

Порушаючись вночі подалеки один від одного, скавти вдержують зв'язок з собою тим, що перекликаються вряди-годи голосом свого гурткового звіряти.

Кожен скавт мусить знати, як орієнтуватися по зорях.

Як знайти шлях

Червоношкірі індіянські скаври називали того, хто добре знав віднаходити шлях у чужому краю, »патфайндер«, тобто знахідником дороги. Одержати таке ім'я — було великою почестю.

Неодин новак-жовтодзюб заблукався в степу чи в лісі, і його вже ніколи більше не бачили, бо він не знав штуки скавтування ані не мав того, що називають »око для країни« (тобто орієнтаційний змисл).

Так раз загубився чоловік, їдучи через країну Матабелів, коли відійшов від возу на кілька кроків у гущавину під час того, як зміняли мулів. Коли віз був уже готовий до дороги, візники гукали на нього в усіх можливих напрямках і шукали його. Йшли за його слідами так далеко, як тільки могли, в дуже трудному поземеллі



Через край Матабелів повозку тягнуло вісім мулів.

тієї країни, але не знайшли його. Вкінці віз не міг довше ждати й вирушив у дорогу, але інші далі шукали його. За кілька тижнів знайшли його, вже мертвого, яких п'ятнадцять миль від того місця, де він покинув воза.

Не заблукайся!

Часто трапляється, що, мандруючи сам один по гущавинах, перестаєш зважати на напрям, у якому йдеш. Ти часто міняєш напрям, щоб обійти звалене дерево, скалу чи іншу перешкоду і, перейшовши її, не пускаєшся знов точно в тому самому напрямі. Людина чомусь схильна повертати доправа; в наслідок того тобі здається, що йдеш просто, а воно зовсім не так. Якщо не слідкуєш за сонцем, компасом чи орієнтаційними знаками, дуже правдоподібно переконаєшся, що порушаєшся кругом у великому колі.

В такому випадку жовтодзюб, побачивши, що збився з правильного шляху, відразу тратить голову і хвилюється. Він звичайно кидається бігти, замість — що більш доцільне — змусити себе до спокою і взятись за корисне завдання — йти по своїх слідах назад: якщо йому в цьому не поведеться, він повинен назбирати хворосту й давати вогняні знаки для тих, що його шукатимуть.

Найважливіша річ — взагалі не заблукатися!

Зверни увагу на напрям!

Вирушаючи на прогулянку чи на стежу, устійни напрям за допомогою компаса. Зверни також увагу на напрям вітру; це може тобі дуже допомогти, особливо коли не маєш компаса або коли не світить сонце.

Кожний старий скавт, як тільки вийде ранком надвір, звертає увагу на те, куди віє вітер.

Коли при дуже легкому леготі хочеш переконатися, куди віє вітер, підкинь вгору кусочки сухої трави або піднеси догори пригорщу легкого пилу й висип його; можеш теж звогчити палюх і виставити його на вітер; з того боку, звідки віє вітер, почуєш холод.

Уживання орієнтаційних знаків

Далі ти повинен звернути увагу на всі важливіші орієнтаційні знаки, з допомогою яких можеш знайти дорогу.

Такими знаками в околиці можуть бути горбки чи помітні вежі, церковні бані, особливі дерева, скелі, ворота, вали, мости, взагалі — всі пункти, що дадуть тобі можливість знайти знов шлях назад або іншим вказати той самий шлях. Коли ти, вирушаючи, запам'ятаєш такі знаки, завжди зможеш з допомогою їх знайти дорогу назад. Але не забудь придивитись до них і з другого боку, коли пройдеш попри них, щоб могти їх пізнати і на поворотній дорозі.

Це все виявиться корисним також і тоді, коли приїдеш поїздом до чужого міста. У хвилину, коли виходиш зі станції, зверни увагу, де знаходиться сонце або кудою йде дим. Зверни теж увагу на орієнтаційні знаки, що ними будуть у тому випадку помітні будинки, церкви, комини фабрик, назви вулиць і крамниць, щоб, пройшовши навіть багато вулиць, ти міг вернутися і знайти без труднощів назад дорогу до станції. Це дуже легка справа, коли ти маєш трохи вправи, а проте багато людей блудить у незнаному місті, як тільки минуть кілька закрутів.

Зосередись на своє завдання!

Коли ти служиш за провідника іншим, йди попереду них і зверни всю увагу і всі свої думки на те, що саме робиш. Бо ти маєш іти за дуже незначними не раз знаками і коли ти розмовляєш і думаєш про інші речі, легко їх можеш прогавити. Старі скавти — це звичайно дуже

мовчазні люди; причина цього в привичці приковувати цілу свою увагу до того, що саме роблять.

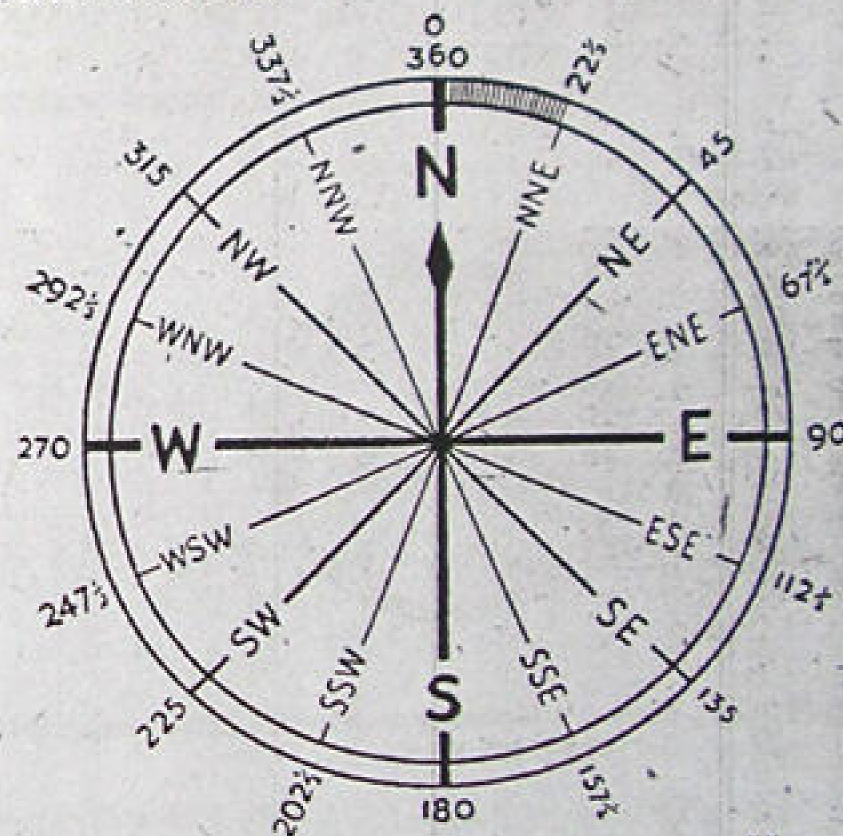
Дуже часто жовтодзюб, що вперше вийшов на мандрівку, думає, що провідний скавт почуває себе самотнім; тому й вихоплюється, щоб іти чи їхати разом з провідником, і починає балачку, поки той своєю поведінкою не дасть йому зрозуміти, що він йому до щастя не конче потрібний.

На малих пароплавах побачиш напис: »Не розмовляй із керманичем!« Те саме стосується і скавта, що веде частину.

Вживання компаса

Я певний, що ти знаєш про те, що стрілка компаса крутиться кругом, поки не усталиться в одному означеному напрямі.

Якщо б ти йшов у тому напрямі, що його показує один кінчик стрілки, ти зайшов би на місце на північ від Канади, віддалене яких 1400 миль від північного полюса. Причина цього в тому, що там засереджена могутня магнетична сила. Це та сила, що притягає до себе



північне вістря стрілки компаса й велить їй вказувати на »магнетичну північ«.

Північ — це тільки один напрям компаса. Кожен моряк знає напам'ять ще й інші напрями компаса, і це

повинен знати теж і скавт. Я говорив багато про північ, а це тому, бо ми звичайно означуємо північ, як вихідний напрям. Так робимо просто для нашої вигоди, так само добре ми могли б вживати й півдня.

Дослідники рідко послуговуються напрямами сторін світу на компасі. Вони звичайно вживають замість того ступенів на компасі, бо це далеко точніше.

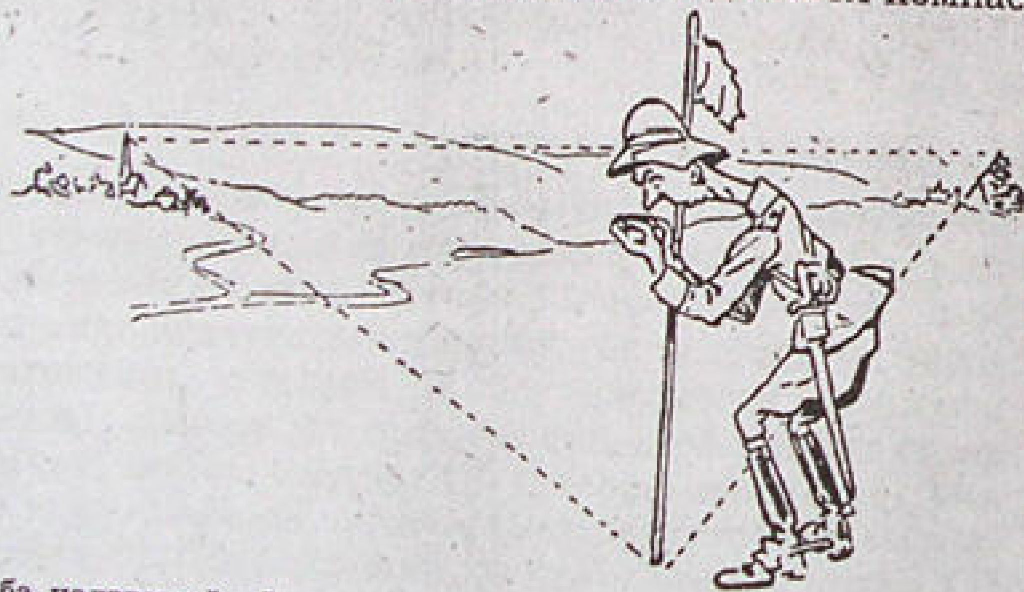
Коли поглянеш на поділку компаса, побачиш, що вона не тільки розділена на сторони світу; вона описана ще й числами, що йдуть в напрямі стрілок годинника від »О« на півночі кругом знов до півночі, що має також число »360«. Так то кожний напрямок можна подати як сторону світу або відповідним числом ступенів. Так, напр., схід є 90 ступенів, південь — 180°, захід — 270° і так дальше. Замість казати південний схід (ПдСх), ми можемо сказати — 135°.

Як компас допоміг мені у кар'єрі

Вміння правильно вживати компас допомогло мені добре започаткувати військову кар'єру.

Це було так:

Мене іспитували разом з кількома іншими молодими офіцерами з мірництва. Ми мали відчитати компас з



Треба надзвичайної уваги, щоб з компасу відчитати точний напрям.

означеного пункту, звідти до другого пункту, а з нього до третього. Коли це зроблено докладно, останнє відчитання мало завести нас точно на те ж саме місце, звідки ми вийшли.

Але щоб докладно відчитати, на те треба надзвичайної дбайливости. Якщо ти відчитаєш напрям на компасі з помилкою не більшою, як на ширину волосинки, ти не матимеш успіху. І тільки один з нашої групи був досить точний, щоб мати успіх: знаєте, хто це був?

Моя скромна особа!

У висліді цього і завдяки добрим відміткам в інших предметах я дістав аванс з особливою нагородою і це дозволило мені купити собі коня — найкращого, якого я будь коли мав.

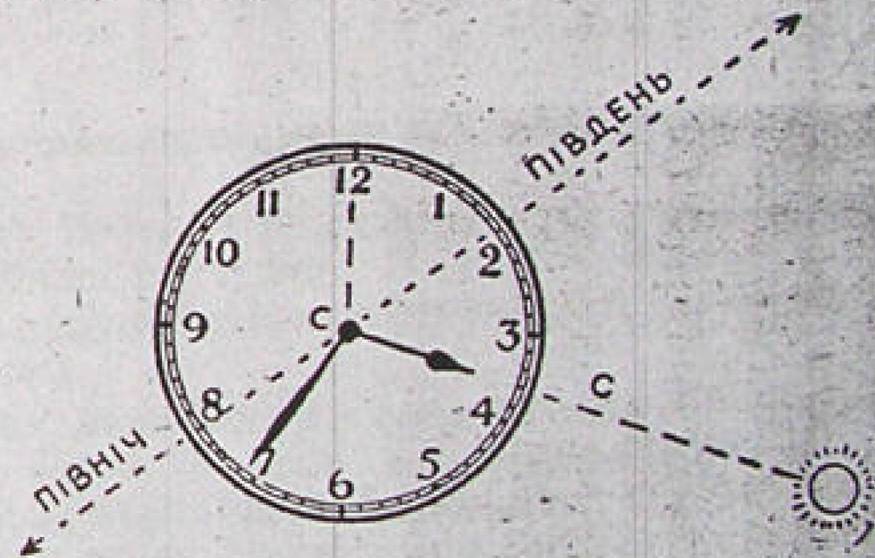
Як знайти північ без компаса

Побіч »магнетичної півночі«, що її вказує твій компас, є ще інша північ — »північний полюс«, як вершок землі. Це та дійсна північ, і тому її називають »правдива північ«.

Північ при помочі сонця

Коли ти не маєш компаса, що показав би тобі »магнетичну північ«, тоді сонце покаже тобі, де є »правдива північ«, а від неї можеш визначити інші напрямки.

В шостій годині ранку (середнього соняшного часу) сонце є на сході. В дев'ятій — на південному сході. В полудне — на півдні. В третій годині пополудні — на південному заході, а в шостій пополудні — на заході. Взимку сонце заходить перед шостою, не досягнувши



Коли сонце покажеться, годинник поможе тобі знайти правильний напрям.

географічного заходу. Це стосується в загальному до північної півкулі. (На південній півкулі в шостій годині є сонце на сході, в дев'ятій — на північному сході, в полудне — на півночі, в третій годині пополудні — на північному заході, а в шостій — на заході).

Фенікійці, що в старину об'їжджали Африку кораблями, запримітили, що вибираючись в дорогу, мали сонце по лівій стороні, — вони пливли на південь. Потім дивувалися, що вони прибули до дивної країни, де сонце сходило з неправильної сторони, а саме з правого боку. В дійсності було так, що вони обпливли ріг Доброї Надії і прямували знов на північ уздовж східнього побережжя Африки.



Дві зорі Великого Воза вкажуть нам Полярну Зорю.

Щоб в будь — яку пору означити південь при помочі сонця, держи годинник поземо, чисельником угору, щоб сонце на нього світило. Поверни його кругом так, щоб мала стрілка вказувала в напрямі сонця. Тоді, не рухаючи годинника, поклади на його середину, впоперек чисельника, олівець чи патичок так, щоб він проходив по середині поміж числом XII і малою вказівкою. Він вказує тепер точно на південь. Це стосується тільки північної півкулі. (На південній півкулі поверни число XII в напрямі сонця, то тоді південь буде між ним і малою вказівкою).

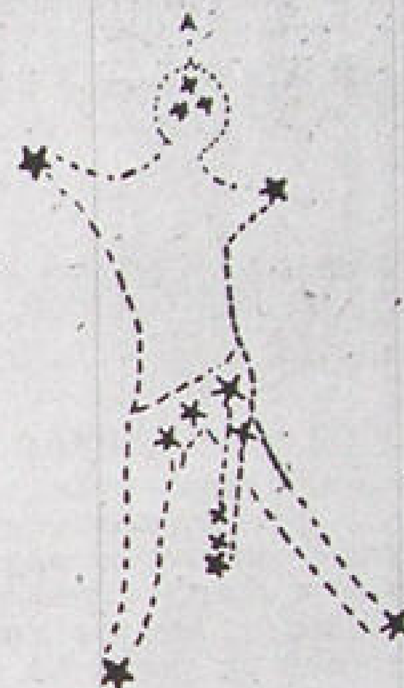
Визначування півночі по зорях

Різним групам зір надано назви тому, що вони начебто творять свого роду образки подібні до людей чи звірят.

Великий Віз легко знайти. Він має вигляд ніби воза

(з чотирма колесами й дишлем). Знання цього сузір'я для скавта дуже корисне, бо в північній частині світу вона показує на північ. Великий Віз зветься також Велика Ведмедиця. Чотири зорі, що творять вигнену лінію (»дишель«) — це її хвіст. Це єдиний відомий мені ведмідь з довгим хвостом.

Полярна зоря. Дві зорі Великого Воза звані »вказівними« (задні колеса) вказують на Північну чи пак



Пряма здовж Оріона вказує на північ або на Полярну Зорю.

Полярну Зорю. А це остання зоря у »дишлі« Малого Воза (Малої Ведмедиці). Всі зорі й сузір'я вночі повертаються кругом, тільки Полярна Зоря непорушно стоїть на півночі.

Оріон. Інше сузір'я чи констеляція зір — це ніби чоловік з мечем і поясом і називається Оріон. Його легко пізнати по трьох зорях в одній лінії, що творять »пояс«, і по трьох інших менших зорях зовсім близько перших, що творять »меч«, теж в одній лінії, але в іншому напрямі. Дві зорі по правій і лівій стороні понижче меча — це »ноги« Оріона, а дві зорі поміж раменами творять »голову«.

Зулюси називають пояс і меч Оріона — »інголубу«, тобто три поросята, переслідувані трьома псами. Масайці з Східної Африки кажуть, що три зорі в поясі Оріона — це три парубки, що за ними йдуть три старі панни.

Як бачите, всі скавти знають Оріона, хоч і під різними назвами.

Велика вага Оріона в тому, що, орієнтуючись на нього, ти завжди можеш сказати, де знаходиться Північна чи Полярна Зоря, а видно його й у південній частині світу.

Коли ти, держачи палицю проти небозводу, сполучиш нею середню зорю пояса Оріона з серединою його голови, то лінія в продовженні твоєї палиці протне дві великі зорі та врешті натрапить на третю — Північну чи Полярну Зорю.

Південний Хрест. В південній частині світу, в Південній Африці, Південній Америці, Новій Зеляндії і в



На південній півкулі правильний напрям покаже нам Південний Хрест.

Австралії, не видно Великого Воза. Тут Південний Хрест показує на південь (див. рисунок). Коли ти поведеш оком у тому самому напрямі, як іде довше рам'я хреста, але на відстань три рази більшу від того рамени (лінія »А« на рисунку), ти знайдеш пункт, що є точно південнем. Або коли ти уявиш собі лінію поміж двома »вказівками« й іншу лінію прямовисну до тієї першої (лінія »Б« на рисунку), то вона протне лінію в продовженні довшого рамени хреста (лінію »А«) в пункті, де знаходиться точно південь.

Знання погоди

Кожен скавт — особливо коли йде таборувати — повинен вміти з відповідних знаків пізнавати погоду та відчитувати барометер.

Він повинен запам'ятати ось такі вказівки:

Червоне небо ввечорі — буде погода на другий день.
Червоне небо ранком — буде дощ.
Жовтий захід сонця — буде вітер.
Блідо-жовтий захід сонця означає дощ.
Роса й мряка раннім ранком — буде гарна погода.
Низький захід сонця (бо чистий обрій) — гарна погода.
Високий захід сонця (бо сонце криється за хмари високо над обрієм) — буде вітер.
М'які контури хмар — гарна погода.
Гострі контури хмар — вітер.
Скручені чи порозривані хмари — сильний вітер.
Коли перед дощем віють вітри—швидко буде погода, коли вітри віють по дощі — буде навпаки.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ЗНАХОДЖЕННІ ДОРОГИ

Вживай напрямків на компасі, коли тільки можеш, як напр.: »Пв.-З. ріг кімнати«, »С. сторона таборища« тощо.

Вправляй марш за напрямками на компасі. Визнач напрям, напр.: Пв.-С. Визнач якийсь пункт у терені в тому напрямі, напр. дерево, горбок, скалу тощо; але цей орієнтаційний пункт не повинен бути надто далеко. Дійшовши до того пункту, визначи собі знов новий пункт, що до нього треба йти.

Пізніше вправляйся в марші за ступенями, замість за напрямками (сторонами світу).

Вправляйся в знаходженні сторін світу з допомогою годинника та по зорях.

—:—:—

Вишли свої гуртки за напрямками на компасі кожний іншим шляхом так, щоб зійшлися в означений час на місці збірки.

—:—:—

Якщо можеш — визнач сузір'я на північному небі. Навчись пізнавати Великий Віз і Полярну Зорю та Оріона.

Нічний марш можна вправляти і вдень, зав'язуючи очі перев'язкою з чорної матерії різної грубости. Палицю можна вживати.

—:—:—

Вживай карт даної місцевини, щоб навчитись читати карти та знаходити дорогу за картою.

ГРИ В ЗНАХОДЖЕННІ ДОРОГИ

Йди за картою!

Висилаємо гурток у гуртковій уставці з картою в чуже місто або в непереглядне місце незнаної околиці. Там гурток відкриває запечатаний наказ, де сказано, в якому він місці і куди він

має йти. Кожен скавт має вести на зміну гурток, скажімо сім хвилин, якщо їдуть на колесі, або п'ятнадцять хвилин, якщо йдуть пішки. Кожен скавт шукає дороги виключно за картою; за вміння читати карту дають пункти.

Гірський скавтінґ

На світанку висилають трьох скавтів — »зайців«, щоб скрились у горах. По сніданку група »псів« вирушає, щоб знайти »зайців« до означеної години, скажімо — до 4. пополудні. Коли »пси« їх знайдуть, хоч би тільки з допомогою далековиду, виграють з тим, що кожен »пес« мусить точно означити, котрого »зайця« він знайшов. Простір ловів мусить бути визначений; хто перейде визначені границі, той випадає з гри.

Виправа в пущу

Зорганізуй виправу в пущу. Кожен скавт несе свій виряд і харчі, зв'язані в узлик, — на голові. Йдуть гусаком; провідник іде яких 200 ярдів передом, щоб показувати шлях при помочі скавтських знаків. Будуйте мости над річками або пороми на озері; промощуйте собі шлях почерез трясовиння при помочі в'язанок ріща.

Щоб навчити кожного скавта індивідуально відчути напрямок і віддаль, посилай кожного в різні напрями з якимсь наказом, напр.: »Йди дві милі на Пв — пв — с. Напиши точний звіт,



Навчись правильно складати свій таборовий виряд. Щоб легше переносити тягарі, їх часто в Африці й Північній Америці притримують на голові особливими поясами.

куди ти дійшов та додай до нього нарис карти для пояснення. Принеси звіт як можеш найшвидше«. З допомогою точної карти чи іншим способом перевір чи дуже він помилився щодо напряму й відстані в даному наказі.

Вишли скавтів парами, щоб змагались з собою. Кожна пара виходить іншим шляхом і має дійти до того самого точно означеного місця, шукаючи шляху за картою; до мети мають дійти так, щоб друга пара їх не побачила. Це розвиває вміння читати карти, привчає око спостерігати в терені, виробляє вміння критися, бути сторожким тощо

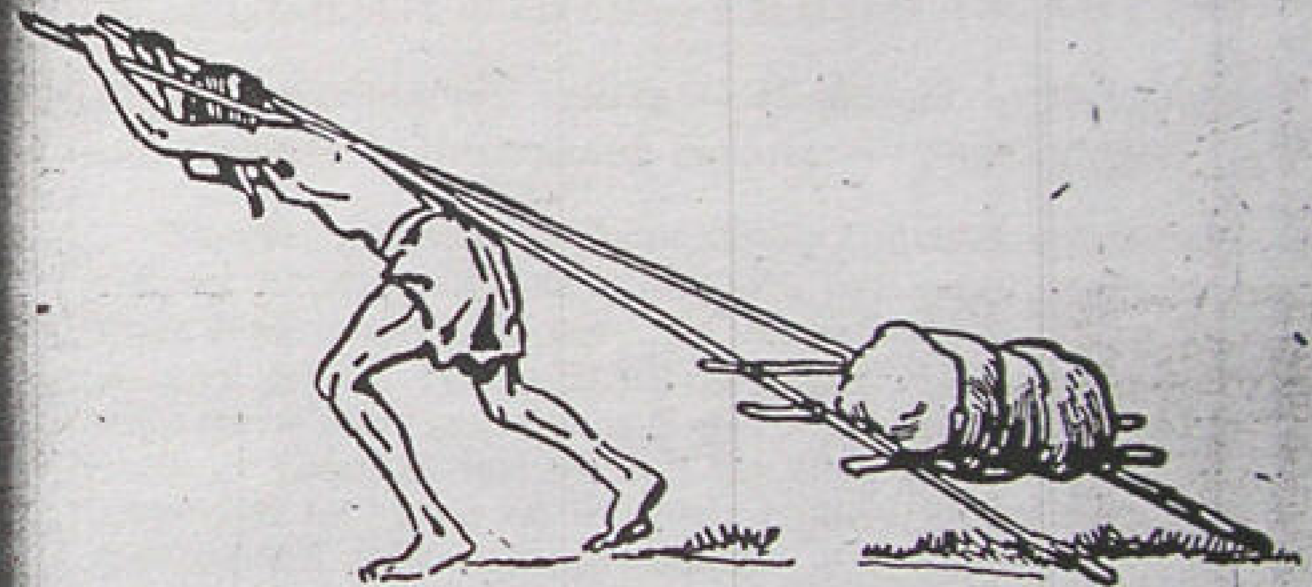
Для оцінки часу: Вишли скавтів у різні напрями, кожного з наказом на папері, за скільки мінут він має повернутися, напр., один за сім хвилин, інший за десять тощо. Запиши точно час його відходу, а опісля час його приходу. Мусиш відкликнутись до його чести, що він не буде керуватись годинником чи голосом дзвонів.

Знайди північ!

Розстав скавтів на тридцять ярдів одного від одного. Кожен має покласти свою палицю на землю в напрямі, який уважає за точну північ (чи південь), не вживаючи ніякого інструменту. Після того відступає на три кроки від своєї палиці. Роз'ємний суддя порівнює кожну палицю з компасом. Виграє скавт, що його палиця найближче північного напрямку. Це корисна гра не тільки в соняшний день, але й уночі чи в хмарний день.

Нічна стежа

Скавти можуть вправляти слух і зір вночі, діючи як стійки, що стоять на місці чи проходжуються, під час коли інші скавти пробують до них підкрастися. Коли стійка почує якийсь звук, зараз кличе чи свище. Скавт, що підкрадається, мусить негайно задержатися і спокійно прилягти. Роз'ємний суддя підходить до стійки й питає скавта, з котрої сторони він чув звук. Коли стійка покаже правильний напрям, виграє. Коли скавт підкрадеться, повзаючи, аж на п'ятнадцять ярдів до стійки, не зрадившись, залишає на тому місці на землі якийсь предмет, напр. хусточку, і відповзає назад. Тоді робить галас, щоб стійка закликала роз'ємного суддю, а коли цей прийде, скавт виясняє цілу справу. Цю гру можна проводити також удень, зав'язуючи стійці очі.



Червоношкірі індіяни звичайно перевозять свої шатра й виряд на зв'язаних докупи тичках, званих »тревойс«.

Сторони світу

Вісім палиць укладають на землі у зорю, зі спільним осередком; одна з них вказує точно на північ.

На зовнішньому кінці кожної палиці стає один скавт, що уявляє так одну з вісьмох головних сторін світу на компасі.

Провідник кличе тепер дві сторони, напр.: Пд-с і Пв, і відповідні скавти міняють негайно свої місця. Щоб змінити свої місця, вони не сміють переступити палиці, але повинні обійти грачів ширшим кругом. Хто покине своє місце, хоч його не кликали, або стане на невідповідне місце, або навіть тільки завагається — тратить пункти. Коли втратить три пункти — випадає з гри.

Коли гру грати дальше, можуть залишитися вільні місця. Це утруднює гру скавтам, що ще залишились.

Щоб утруднити гру, можна взяти шістнадцять сторін світу.

Коли проводимо гру в хаті, сторони світу можна нарисувати крейдою на долівці.

Тривога: лови злодія!

Ранком вивішують червону ганчірку в таборі або кімнаті. Роз'ємний суддя ходить від одного скавта до другого і під час їх праці шепче їм на вухо: »В таборі злодій«. А одному каже: — »В таборі злодій: цей злодій — ти! Зелений Верх« (або якесь інше добре знане місце у віддалі якої милі від табору). Скавт тепер знає, що він має вкрасти червону ганчірку впродовж найближчих трьох годин і продертись з нею до Зеленого Верха. Ніхто інший не знає, хто саме буде злодієм, куди він буде втікати й коли він украде ганчірку. Нараз хтось запримітив, що червону ганчірку вкрадено. Знімає тривогу і всі відразу залишають свою працю та кидаються переслідувати злодія. Скавт, що здобуде ганчірку або хоч кусок з неї — виграє. Якщо це нікому не вдасться — виграє злодій. Він мусить мати ганчірку прив'язану на шиї, а не сміє тримати її в кишені чи інакше її заховати. (Подібно до »Ворожого шпига« з »Книги лісівництва« Е. Томпсона Сетона).

Мапування околиці

Як тільки уставимо табір, перша річ, що її треба зробити — це пізнати околицю кругом табору: це найкращий предмет гуртковних змагань.

Кожний гуртковий провідник дістає аркуш паперу, на якому повинен зробити нарис карти околиці приблизно на дві милі кругом табору. Він розсилає своїх скавтів у всіх напрямках, щоб виміряли і принесли звідомлення про всі важливіші пункти: шляхи, залізниці, річки тощо: при тому на трудніші напрямки гуртковий вибирає кращих скавтів. Кожний гуртковий робить нарис карти виключно на основі звідомлень своїх скавтів.

Гурток, що його провідник принесе найкращу карту в найкоротшому часі — виграє.

Примітка: Багато з цих ігор і вправ можна проводити і в місті так само добре, як і на селі.



Гутірка при ватрі ч. 6.

МОРСЬКИЙ І ПОВІТРЯНИЙ СКАВТІНҐ

Моряки рятівничих човнів — Плавання — Мандрівки човном — Повітряний скавтінґ — Морські гри

Здається, немає більших героїв і правдивіших скавтів, як моряки, що обслуговують рятівничі човни довкола берегів океанів світу. І в час небезпечних бур вони мусять БУТИ ГОТОВИМИ вирушити в кожний час і наражати своє життя, щоб рятувати інших. Тому, що вони це роблять так часто й так спокійно, ми привикли дивитись на те як на буденну справу, проте воно надзвичайне й гідне нашого подиву.

Я радий, що так багато скавтів-юнаків стало морськими скавтами і що вони вивчаючи морське діло та орудування човном, привчаються водночас служити своїй країні як моряки у воєнній або торговельній фльоті або як обслуга рятувальних човнів вздовж побережжя.

Корабель може бути раєм або пеклом, — це цілковито залежить від його залоги. Якщо це люди непривітні, привиклі воркотіти, непорядні — то це буде нещасне товариство на кораблі. Але якщо вони, немов скавти, готові радісно робити все, що в їх силах, приймати й роздавати, вдержувати своє місце в порядку й чистоті — вони будуть щасливою родиною і втішатимуться життям на морі.

Плавання

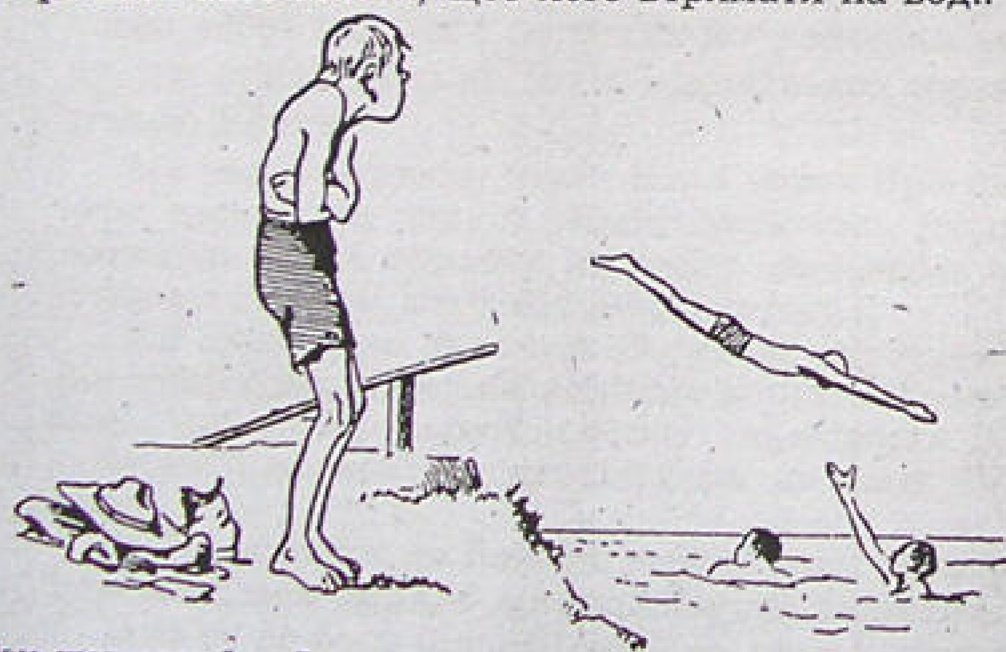
Кожен хлопець повинен навчитися плавати. Я знав багато хлопців, що навчились плавати відразу, як тільки спробували. У інших це тривало довше. У мене теж, — я не міг спочатку втриматись на воді. На самому дні мого серця, здається, було дійсно трохи страху перед водою; аж одного дня, попавши на глибшу воду, я переконався, що плаваю зовсім легко. Я робив це перед тим з занадто великим зусиллям, вважаючи це за тяжку боротьбу, — а тепер побачив, що правильний спосіб — робити це поволі та спокійно. І я полюбив воду і плавання стало мені легким.

Все, що ти маєш зробити — це попробувати спочатку плавати, як пес: немов рачкувати в воді. Не пробуй від разу плавати нагрудним стилем. Коли борсаєшся в воді, як пес, знайди товариша, щоб піддержав тебе спочатку рукою під черевом.

Як весело й радісно купатись, надто коли вмієш плавати! Як немудро виглядає хлопець, що мусить бовтатись у мілкій воді й не може взяти участи в прогулянках своїх друзів дальше від берегів чи вниз річкою.

Але в тому є щось більше, як забава.

Коли йдеш плисти човном чи вітрильником, то поводишся нечесно супроти інших своїх товаришів, коли не вмієш при тому плавати. Коли човен перевернеться і всі вміють плавати, то це — тільки жарт. Але якщо між ними є хтось, що не вміє плавати, тоді всі мусять наражати своє життя, щоб його втримати на воді.



Том-жовтодзюб ч. І. Том над ставком.

Всі радуються і щасливі — Том на березі мліє.
Всі скачуть, пориняють — Том плавати не вміє.

Колись може прийти жахлива хвилина, що побачиш когось, як топиться. Якщо ти вмієш плавати, скочиш у воду, зловиш його правильним способом і дотягнеш до берега. Ти врятував життя ближнього! А якщо ти не вмієш плавати? Це буде жахлива хвилина для тебе. Ти знаєш, що ти повинен зробити щось більше, як тільки покликати поміч, коли твій ближній змагається і бореться за життя і на твоїх очах раз-у-раз стає щораз слабшим. Я не хочу того описувати — це страшна змора, — і вона переслідуватиме тебе до кінця твого життя, скільки разів подумаєш, що в тому, що той бідняга втопився, частинно і твоя вина. Чому твоя вина? Бо якщо б ти був правдивим скавтом — ти був би навчився плавати й був би міг його врятувати.

Орудування човном

Якщо живеш близько води, ти повинен також вміти орудувати човном. Ти повинен знати, як під'їхати ним як слід до корабля чи прибережної греблі, веслуючи чи керуючи ним так, щоб він пристав до корабля, звернений своїм передом в тому ж напрямі, що й корабель або проти течії. Мусиш вміти гребти одним веслом у такт з іншими товаришами на човні або вживати двох весел або провадити човен, »крутячи« одним веслом на кінці човна. При веслуванні треба весла обертати плоско, коли вони вийдуть з води, щоб вони не ставили опору вітрові й так не стримували ходу човна.

Мусиш уміти кинути звій линви так, щоб потрапити на інший човен або на берег; мусиш уміти зловити й прикріпити линву, яку кинуть тобі. Також мусиш вміти кинути потапаючому рятунковий пояс.

Мусиш уміти зробити дарабу (пором) з будь-якого матеріялу, що є під рукою, напр. дошки, колоди, бочки, мішки соломи тощо. Часто в мандрівці доведеться тобі перейти річку з харчами й клунками в місці, де не дістанеш човна.

Мандрівки човном

Дуже добрий вишкіл для гуртка — це, замість мандрувати чи їздити колесом, взяти човен і досліджувати річку або зробити прогулянку по краю, таборуючи надворі зовсім так само, як під час мандрівного табору. Але нікому не вільно вступати до човна, якщо не є добрим пливаком, що може проплисти щонайменше п'ятдесят ярдів в одягу (хочби в сорочці, штанцях і шкарпетках),

бо можуть трапитись випадки, але коли всі вміють плавати, це нічого не шкодить.

Моїм найкращим переживанням, як морського скавта, була виправа річкою з моїми двома братами. Ми пустились брезентовим складаним каюком вгору Тамізою так далеко, як тільки він міг плисти. Ми дістались аж до узгір'я Чілтерн, де передтим ніхто ще не бачив чов-



Навчись правильно веслувати й орудувати навіть одним веслом.

на. Ми мали з собою приладдя до варення, шатро, постіль і таборували вночі надворі.

Коли ми дійшли до джерел річки, ми перетягнули човен через вододіл і спустили його знов на воду потоку, що стікав вниз на захід і по кількох милях ставав річкою Ейвин.

Ми подорожували через Бат і через Брістол, веслуючи, вживаючи паруса, відштовхуючись жердкою або голюючи човен линвою, як цього обставини вимагали, поки не досягли могутніх вод Северну.

Ми переплили його під вітрилом, спустивши середній поміст, аж добились успішно до Чепстау по другому боці. Звідси ми поплили вгору по порогах річки Вай почерез її прекрасну сценерію, аж до дому біля Ллендоґоу.

З Лондону аж до Вейлсу, майже цілу дорогу по воді, переживаючи чимало пригод і багато радощів!

Але це не було більше від того, що кожний з вас може зробити, якщо захоче спробувати.

Отож вперед, скавти, — беріться до діла, а якщо ви радуєтесь морським скавтінґом так, як я радувався, — то переживатимете чудові хвилини.

Повітряні скавти

Коли на острові Браунсі в каналі Ля Манш в 1907. р. був перший скавтський табір, мало хто думав, що літак завоює повітряні простори. Люди чули про якісь чудернацькі експерименти з ширяком Вілбира й Орвіла Райтів в Америці і про їхні спроби з якоюсь повітряною машиною. Але нікому й не снилося про те, якого значення набере літак у такому короткому часі.

З оправданих причин ми звикли дивитися на літака як на засіб знищення. Але він має теж багато цінних застосувань для цивілізації:

Наприклад, у Канаді розлогі простори недослідженого краю на півночі зфотографовано й зарисовано на картах. Гірничі машини довезено до неприступних місць. Торгівці й поселенці, відрізані великими віддаленями від постачання і від приятелів, можуть літаком одержувати поживу, листи й часописи.

В Австралії лікарі їздять літаками на величезні віддалі, щоб помогти хворим, і санітарні літаки перевозять їх до лічниць. Літун може швидко запримітити пожежі в великих лісах, він може теж придумати найкращий спосіб поборювати їх. Навіть рибалкам може він допомогти, бо літун може краще побачити з літака, де можна знайти лави риб.

Комашню, що нападає і нищить збіжжя, можна вбивати, розсіваючи порошок з літака. З літака теж засівали в короткому часі на великому просторі насіння рижу й трав.

Багато різнородних цікавих відкрить зроблено з допомогою літаків не тільки на недослідженій частині землі, але й з давньої історії, бо деякі речі, напр., сліди давніх мешкань і осель, виступають далеко виразніше, коли на них дивитися чи їх фотографувати згори з повітря.

Як бачиш, у новому живлі, що його підкорила собі людина, є ще багато місця для піонерства й романтики!

Тепер повітряні скавти є частиною скавтської організації в багатьох краях. Але як морські скавти, так і вони мусять бути добре вишколені у звичайному скавтуванні на суші, бо всі скавти мусять бути спостережливі й мусять уміти дати собі всюди раду.

МОРСЬКІ ІГРИ

Пачкарі

(Можна проводити вдень і вночі)

Одна група-пачкарів-старається пристати з моря і скрити свій товар (одна цеглина чи камінь на особу) на пункті »Пачкарська печера«, і знов відпливає на своїм човні. Друга група — митників — має завдання стерегти побережжя, з великими відступами поміж поодинокими скавтами.

Як тільки хтось з митників побачить, що пачкарі причалюють, знімає тривогу і збирає решту до нападу, але напад не може бути успішний, поки не збереться принаймні стільки митників, скільки є пачкарів. Митники мусять таборувати на своїй митниці, поки їх стежі не знімуть тривоги.

Ловля китів

Кита роблять з великої колоди чи пня із згрубша витесаною головою і хвостом. На двох човнах їдуть ловці китів — на кожному один гурток: гуртковий провідник — це капітан, а його заступник — це стерник і гарпунар, всі інші члени гуртка — гребці. Кожен човен — в іншій пристані, віддалений одна від одної більш-менш на милю. Роз'ємний суддя випускає кита посередині поміж пристанями і на даний знак обидва човни вирушають, щоб першим зловити кита.

Коли човен під'їде до кита на достріл гарпуном, гарпунар кидає гарпун, і човен негайно обертається і тягне кита до своєї пристані.

Другий човен женеться за ним і коли його дожене, також



гарпонує кита, обертається і також старається затягнути його до своєї пристані.

Так то обидва човни »перетягаються« і сильніший з них затягне кита — деколи й з ворожим човном — до своєї пристані. (Ця гра подібна до гри, описаної в книжці Ернеста Томпсона Сетона: »Березова кора лісівницьких індіян«).



Гутірка при ватрі ч. 7.
СИҐНАЛИ Й НАКАЗИ

Затаєні депеші — Сиґнальні вогні — Сиґнали звуком — Словні накази — Сиґнали свистком і прапорцем.

Скавт мусить уміти дуже зручно передавати таємні вісті з одного місця на інше та сиґналізувати один одному.

Перед облогою Мейфкінґу, що про неї я розповідав у моїй першій гутірці, я одержав таємну вістку від якогось незнаного приятеля з Трансвалю, про ворожі пляни, число ворожих вояків, коней і рушниць. Ці вісті прийшли в дуже малому листі, скрученому у маленьку кульку, не більшу від піґулки, вложеному в вузьку щілинку грубої палиці, і закритому там воском. Цю палинку грубої палиці... Цю палицю невідомий приятель дав тубільцеві й доручив йому тільки піти до Мейфкінґу й передати мені палицю як дарунок. Коли чорний тубілець приніс мені палицю і сказав, що її передає білий, я — розуміється — догадався, що в ній мусить бути щось особливе і швидко знайшов захованого листа.

Раз одержав я таємного листа від іншого приятеля. Він написав його по-гіндустанськи, але англійськими буквами. Всі, що його читали, були вражені мовою, якою він був написаний, але для мене був ясний, як день.

Коли ми висилали листи з Мейфкінґу під час облоги, ми давали їх тубільцям, що вміли просовгнутись

поміж бурськими стежами. А коли вже пробрались почерез лінію стеж, бури уважали їх за своїх і не звертали вже більше на них уваги. Вони переносили вісті так: Листи писали ми на тонкому папері, кілька листів звивали тісно в маленьку кульку, а опісля завивали в кусок станіолю, що в нього пакують чай. Скавт-тубілець міг нести кілька таких кульок у руці або на шиї на нитці. Коли він бачив, що зближається небезпека і його може зловити ворог, запам'ятував собі якийсь орієнтаційний пункт біля себе й кидав усі кульки на землю, де вони виглядали як малі камінці. Тоді він сміло йшов дальше. Коли ворог його задержав, нічого вже при ньому не знайшов.

Післанець переждав недалеко день чи два, поки повітря не стало »чисте«, а тоді вертався на місце, де орієнтаційний знак вказав йому на заховані листи. »Орієнтаційний знак« — це, запам'ятайте собі, будь який предмет, дерево, горбок, скала чи інша подробиця,



Австралійські тубільці часто вживають вогняних сиґналів, щоб передавати вістки.

що служить скавтові за вказівника і що його легко помітити й запам'ятати.

ЗНАКУВАННЯ

Знакування варт знати. Це гарна забава — вміти знакувати до свого товариша почерез вулицю так, що інші не розуміють, що ви один з одним говорите. Я сам переконався, що це дійсно корисна річ для вдержання

зв'язку з приятелем у пущі — раз, коли ми були на віддалених горбках, іншим разом, коли ми знаходились на протилежних берегах великої річки і один з нас мав передати другому важливі вісті.

Сиґнальні вогні

Скавти всіх країн уживають вогню як засобу для знакування: вдень диму, а вночі полум'я.

Знаки димом. Три великі стовпи диму в повільному черґуванні означають: »Небезпека«. Черґування малих стовпів диму означає: »Збірка, іди сюди!« Один довгий стовп диму означає: »Стій!«

Щоб зробити вогонь з димом, розпали вогонь звичайним способом, підкладаючи багато тонких і сухих трісок і ріща, а коли добре розпалиться, підложи зелених галузок чи трави або вогкого сіна, щоб зробити дим.

Прикрий вогонь вогким покривалом. Щоб випустити стовп диму, здійми на хвилину покривало, а опісля



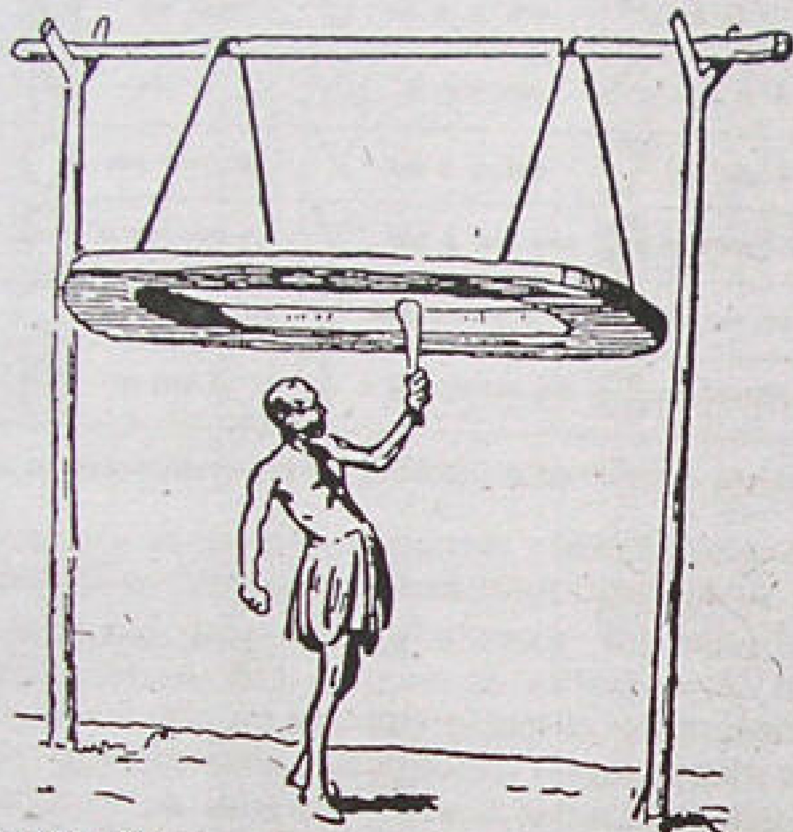
В Африці передають вісті з села до села особливими барабанами.

прикрий вогонь знов. Величина стовпа диму залежить від того, на який час відкриєш вогонь. Щоб мати малий стовп диму, підійми покривало на дві секунди, а опісля прикрий вогонь знов на вісім секунд. Щоб дістали великий стовп диму, підійми покривало на яких шість хвилин.

Світляні сиґнали. Довге чи коротке світло вночі означає те саме, що вищенаведені димові сиґнали вдень.

Зроби ясний вогонь з сухих трісок і ріща так, щоб полум'я було якнайясніше.

Два скавти держать перед вогнем покривало, тобто поміж вогнем і тими, кому даємо знаки, так щоб ці твої друзі не бачили полум'я, поки ти того не захочеш. Тоді підіймеш покривало на дві хвилини — коротке світло,



Ось інший рід »барабану« для сиґналізування, уживаний тубільцями в Африці.

— або на шість —, довге світло; поміж поодинокими світляними сиґналами прикриваєш вогонь на чотири хвилини.

Звукові сиґнали

В американській громадянській війні скавтський старшина, капітан Клаурі, хотів остерегти велику частину своєї армії, що ворог збирається несподівано напасти на неї вночі. Але він не міг дістатися до своїх друзів, бо поміж ними була розлита річка, що її годі було перейти, а до того ще й шаліла буря з дощем.

Що ти зробив би на місці капітана Клаурі?

Йому прийшла до голови добра думка. Він узяв залізничий паровіз, що стояв неподалеки. Розпалив у ньому вогонь, щоб дістати пару і тоді пачав подавати свистком довгі й короткі знаки морзівською абеткою. Його друзі швидко почули і зрозуміли ці знаки і відповіди йому звуками рогу. Тоді він подав їм вістку з осто-

рогою; вони її відчитали і відповідно до того зробили все потрібне. Так то їх військова частина — двадцять тисяч людей — уникнула несподіваного нападу.

Деякі племена тубільців в Африці передають вістки одні одним при помочі ударів барабану. Інші вживають дерев'яних военних ґонґів.

Знакування морзівською абеткою і семафором

Кожен скавт повинен вивчити морзівську абетку для знакування. Її можна вживати, щоб висилати на деяку віддаль вістки з допомогою »пунктів« і »рисок« прапорцем або звуків, напр. рогом або світлом (геліографом або електричним світлом).

Знакування семафором, що відбувається через вимахування раменами під різним кутом, можна ще легше навчитися. Поодинокі букви творимо так, що рамена укладаємо під різним кутом одне до одного. Але ці кути мусиш точно зберігати. Рисунок показує знаки так, як їх бачить »відборець«. На рисунку воно виглядає трохи складне, але коли почнеш ці знаки вживати, побачиш, що це зовсім проста річ.

»Надавець« мусить завжди звернутися обличчям у сторону станції, якій висилає знаки. Увагу приймальної станції звернеш на себе »закликом« VE-VE-VE або АААА. Коли приймаюча станція готова, дає знак »Давай« K. Якщо вона не готова, дає знак Q, що означає »Почекай«.

Коли приймальна станція відчитала слово правильно, дає E або T (в морзівській абетці) або C чи A (семафором). Якщо по якомусь слові немає відповіді, висилальна станція знає, що приймальна станція його не відчитала, і тому повторяє його так довго, аж одержить на нього відповідь.

Якщо помилишся, даєш знак »помилка« або 8 разів E і опісля повторюєш те слово.

Якщо хочеш висилати числа, вживаєш звичайних морзівських чисел, але в семафорі передаємо їх відповідними буквами. Для контролі приймальна станція висилає їх назад.

Кінець слова відзначаємо короткою перервою у знакуванні світлом чи звуком або — при знакуванні прапорцем — опускаємо його перед себе вниз.

Закінчуємо депешу знаком »кінець депеші« AR.

A •–	J •–––	S •••	2 ••–––
B –•••	K –•–	T –	3 •••––
C –•–•	L •–••	U ••–	4 ••••–
D –••	M ––	V •••–	5 •••••
E •	N –•	W •––	6 –••••
F ••–•	O –––	X –••–	7 ––•••
G ––•	P •––•	Y –•––	8 –––••
H ••••	Q ––•–	Z ––••	9 ––––•
I ••	R •–•	1 •––––	0 –––––

Букви й числа морзівського коду зложені з пунктів і рисок.

Приймальна станція відповідає знаком »підтвердження відбору« R, якщо цілу депешу правильно прийняла.

Коли вже вивчиш морзівську абетку чи семафор, мусиш ще вправлятися. Від скавта не вимагають, щоб висилав довгі депеші або на велику віддаль чи великою швидкістю. Все, що від тебе вимагають — це знати направду добре абетку та вміти читати й висилати прості речення чи слова. Роби все якнайкраще, щоб твою депешу було легше читати, коли тобі доведеться висилати її через велике поле або з одного верха на другий:

Знак	Значення і застосування
VE, VE, VE або AAAA	**Заклик, зазив.**
K	**Готов! Давай! (У відповідь на VE, якщо готов приймати депешу).**
Q	**Чекай! (У відповідь на VE, якщо не готов приймати депеші).**
T або E (Морз) **C або A (Семафор)**	**Загальна відповідь (відповідь на всі сиґнали, якщо інакше не усталено).**
8 пунктів **8 E (Семафор)**	**Помилка! (Коли зроблено помилку при висиланні).**
AR	**Кінець депеші.**
R	**Прийняв у порядку! (Відповідь на AR).**

A	H	O	V
B	I	P	W
C	J	Q	X
D	K	R	Y
E	L	S	Z
F	M	T	СЛІДУЮТЬ ЧИСЛА
G	N	U	СЛІДУЮТЬ БУКВИ (J)

Держачи два прапорці під різним кутом один до одного, одержимо поодинокі букви семафору.

Якщо хочеш написати вістку так, щоб не всі могли її відчитати, вживай морзівської абетки чи семафору, замість звичайних букв. Її зовсім легко відчитає хтось з твоїх друзів, що вміє знакування.

НАКАЗИ Й СИҐНАЛИ

Гуртковий провідник часто має свистілку на шнурку чи линвочці. Ось такі накази й сиґнали ти мусиш мати »в малому пальці«, щоб міг їх уживати у своєму гуртку:

Словні накази

»Збірка« (в лаві).

»Струнко« (стояти випрямлено).

»Спочинь« (стояти вільно).

»Свобідно — сідай« (сидіти чи лежати, не опускаючи лави).

»Розхід« (розбігтись з лави).

»Праворуч« (чи »ліворуч«; кожний скавт повертається у відповідному напрямі).

»Гурток праворуч« (ліворуч) (Гурток повертається у відповідному напрямі; скавти задержують лаву).

»Ходом руш« (йти моторним кроком, починаючи лівою ногою).

»Бігом руш« (бігти жвавим кроком, рамена звисають свобідно).

»Скавтський крок« (яких 50 кроків іти й бігти наперемінy).

Знаки свистком

Коли скавтмастер хоче скликати курінь, свище »Скавтське гасло« або особливе курінне гасло.

Тоді гурткові скликують гуртковими гаслами свої гуртки і бігом приводять їх до скавтмастра.

Ось тут деякі сиґнали свистком для скавтських ігор у терені:

1. Один довгий свист означає »Тихо«, »Струнко«, »Увага на мій найближчий сиґнал«.
2. Чергування повільних довгих свистів означає »Вирушай«, »Йди далі« або »Вперед«, »Розтягнути лаву«, »Розсипатись«.
3. Чергування коротких гострих свистів значить »Збірка«, »Єднай«, »Зійтись«, »В лаву«.
4. Чергування коротких і довгих свистів наперемінy означає: »Тривога«, »Увага«, »Будь готов«, »Зайняти алярмові становища«.
5. Трьома короткими свистами і одним довгим після них скавтмастер кличе до себе гуртковиx: »Гурткові до мене«.

Кожного сиґналу треба слухатись негайно, бігом, як мога швидше, байдуже, яке б завдання ти тоді не виконував.

Сиґнали рукою

Ось сиґнали рукою, що їх може робити гуртковий також своїм гуртковим прапорцем:

Кивати рукою кілька разів перед обличчям збоку набік, або махати прапорцем поземо збоку набік перед обличчям означає: »Ні«, »Ніщо не сталося«, Як досі.

Руку або прапорець держати високо вгору й повільно хитати збоку набік, як далеко рам'я засягне, значить: »Розтягнути лаву«, »Йти далі вперед«, »Розсипатись«.

Руку або прапорець держати високо вгору й швидко хитати збоку-набік, як далеко рам'я засягне, означає: »Єднати«, »Збірка«, »Йди сюди«.

Рука або прапорець показують в один бік, означає: »Йти в цьому напрямі«.

Руку затиснену в кулак або прапорець кілька разів раптово підняти вгору й опустити вниз: »Бігом«.

Руку або прапорець держати витягнені над головою, означає: »Стій«.

Коли провідник дає наказ чи повідомлення якомусь скавтові, що находиться трохи дальше, тоді цей скавт повинен — якщо добре чує, що йому кажуть, — держати руку підняту до висоти голови так довго, поки провідник видає наказ. Коли ж він не чує добре, тоді стоїть спокійно, не даючи ніякого знаку. Тоді провідник повторяє голосніше або дає знак скавтові, щоб підійшов ближче.

Встановіть собі свої власні сиґнали для інших наказів у вашому гуртку.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ЗНАКУВАННІ

Вправляйся в будуванні, запалюванні й уживанні вогню для сиґналів димом чи полум'ям.

Вправляй сиґнали свистком і впорядові накази.

—:—:—

Влаштуйте змагання в гуртку в затаюванні депеші якійсь особі: Дай кожному скавтові кусок паперу і дозволь йому хова-



Для вправ у знакуванні англійці вживають ось такого прислів'я: »The quick brown fox jumps over the lazy dog«. Швидкий бурий лис скаче почерез лінивого пса В ньому знайдемо всі букви абетки.

вати його. З'єднай скавтів у пари: один з них ховає папірець, другий його має шукати. Опісля зміни ролі. Скавт, що його папірця найдовше не могли знайти, виграє.

—:—:—

Кожен гурток видумує свій власний таємний код. Інші гуртки стараються його відшифрувати.

—:—:—

Гуртки влаштовують змагання у видумуванні найдотепнішого способу передавати депешу морзівською абеткою, не вживаючи для того особливого приладдя.

—:—:—

Всі вправи в знакуванні мають бути, по змозі, зовсім правдиві. Від самого початку треба висилати й приймати поодинокі депеші на можливо найбільшу віддаль, найкраще надворі.

ГРА В ПЕРЕДАВАННІ ЗВІДОМЛЕННЯ

Перенести вістку

Одного скавта призначують на післанця, який має перенести вістку до »обложеного« міста — це може бути справжнє село, хутір чи окремий дім або й хтось уставлений в означеному місці. Післанець має на плечах колірову ганчірку принаймні на дві стопи довгу, і з нею він мусить дістатися до своєї мети.

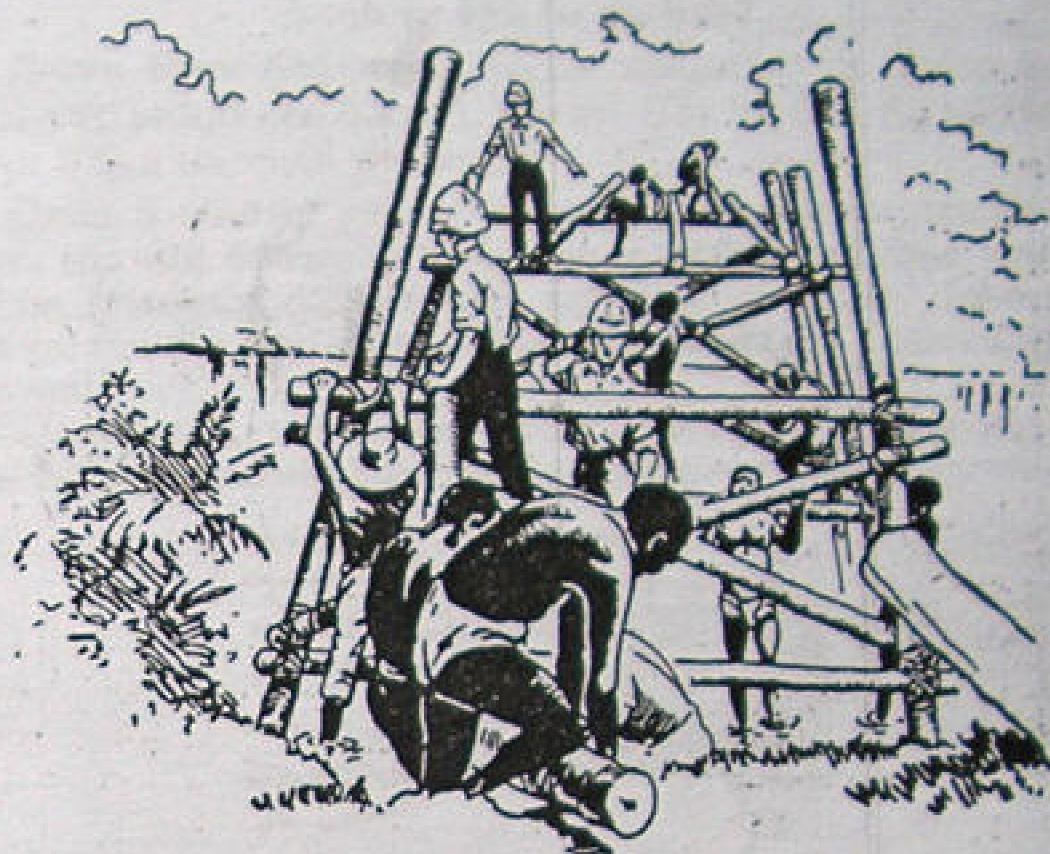
Ворожа облога має йому перешкодити перенести вістку, але не сміє, розуміється, вступити на простір, призначений оборонцям, тобто яких 300 ярдів кругом обляганого місця; границі треба визначити наперед. Кожного облягаючого, що його роз'ємний суддя знайде в тому просторі, будуть уважати за вбитого оборонцями.

Щоб зловити післанця, треба йому здерти ганчірку з плечей. Вороги знають, що він вирушає в означений час з означеного пункту — коло одної англ. милі від обложеного місця — і можуть уживати довільних засобів, щоб його зловити, але не сміють бути свідками його відходу з означеного пункту.

Гру можна влаштувати в місті, вибираючи два доми як вихідний пункт і обложене місце, а післанець може довільно перебиратися і маскуватися (але не за жінку!), однак завжди він мусить мати на плечах згадану ганчірку.



В давніх часах уживали своїх особливих сиґналів. Такий, як на рисунку, в усіх часах означав: »Увага!«



Розділ III.
ТАБОРОВЕ ЖИТТЯ

Гутірка при ватрі ч.8.
ПІОНЕРСТВО

В'язання вузлів — Будування хиж — Зрубування дерев — Будування мостів — Власні виміри — Оцінювання висот і віддалі

Піонери — це люди, що йдуть попереду, щоб у джунґлях чи деінде промостити шлях для тих, що йдуть за ними.

Під час моєї служби на західньому побережжі Африки я був командантом великого відділу тубільних скавтів. Як усі скавти, так і ми намагалися усяким способом бути корисними нашій головній армії, що йшла за нами. Ми не тільки стежили за ворогом і його рухами, але й робили все, що тільки могли, щоб поправити шлях для нашої армії, бо була тільки вузька стежка крізь густі джунґлі й багна. Так то ми були водночас скавтами й піонерами. Під час нашого походу ми побуду-

вали, зв'язуючи докупи палі, яких двісті мостів над річками.

Але коли я вперше доручив тим скавтам робити цю важну роботу, виявилося, що з тисячки людей велика частина не знала, як орудувати сокирою, щоб зрубати деревину; з винятком одної чоти — яких шістдесят людей — ніхто не вмів в'язати навіть поганеньких вузлів.

Рятування життя за допомогою вузлів

Трохи перед тим, як я перед багатьма роками прибув до Канади, сталась на Ніяґарських водоспадах жахлива трагедія.

Було це в половині зими. Троє людей, чоловік з жінкою і хлопцем сімнадцяти років, переходили по льодовому помості бурхливу річку понижче водоспадів. Раптом лід почав тріщати й ломитися. Чоловік з жінкою опинилися на одній, а хлопець на другій кризі, які й почали віддалятися від головного масиву льоду.

Вся річка навколо них була покрита такими ж кригами, що терли й ударяли одна в одну. Доля трьох людей залежала від ласки течії, що рухалася поволі, але крок за кроком і невблаганно наближала їх до небезпечних порогів, що були яку милю нижче.

Люди на берегах бачили їх небезпечне становище: зібралися тисячі, але ніхто не знав, як їм допомогти. Плисти було неможливо. Не можна було теж рятувати їх човном.

Так пливли нещасні з годину. Річка занесла їх під два мости, що перемощували річку саме перед порогами. З мостів, 160 стіп понад водою, люди спустили нещасним линви.

Хлопцеві пощастило схопити линву, і його почали витягати вгору. Але коли бідолаха був уже в половині дороги, йому не стало сил довше держатися. Він упав у льодову струю, і його більше не побачили.

Чоловік на другій кризі линву схопив і пробував обв'язати нею жінку, щоб принаймні її врятувати. Але течія тепер швидко їх несла. Його руки заціпеніли, і йому не пощастило зав'язати линви; вона виковзнулась з його рук.

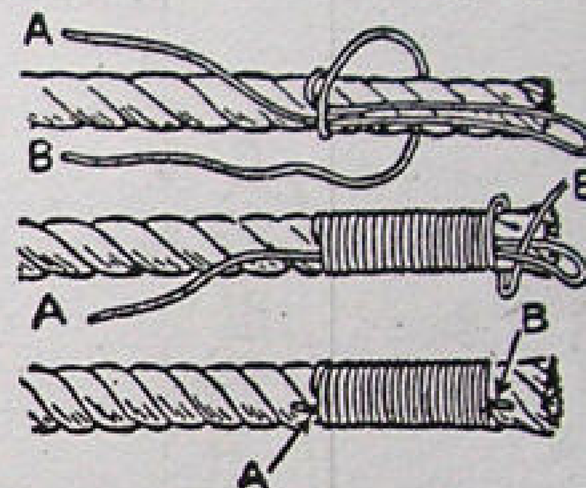
Кілька хвилин пізніше обоє, чоловік і жінка, закінчили свої муки, зникнувши під водою у вирах порогів.

А що ти був би зробив?

Легко бути розумним після нещастя, та проте цей випадок викликає багато думок. Що ти був би зробив, коли б був на місці нещастя?

Один з наших канадійських скавтмастрів оповідав мені, що він безпосередньо після цього нещастя чув у поїзді розмову подорожніх про цей випадок. Вони не знали, що він має щось спільне з скавтами, і один з них сказав:

»Я певний, що, коли б там був хтось із скавтів, то був би видумав якийсь спосіб, щоб врятувати нещасних«.



Щоб кінець линви не торочився, треба його обмотати. Приложи здовж линви нитку зложену в петлю. Тепер обмотуй линву довшим кінцем нитки (»В«) аж до ¼ цаля від кінця линви. Звої стягай міцно й укладай їх тісно одні біля одних. Тепер просили кінець »В« через петлю і тягни сильно за кінець »А«, але не торгай, щоб не перервати. Так затягнеш кінець »В« під звої (вистане десь до середини). Вистаючі кінці гарно обітни.

Люди часто думають: »Пощо вчитися такої простої справи, як в'язати вузли?« А в тому випадку можна було врятувати життя трьом людям, якщо б ті, що спускали линви, знали, як це робиться.

На линвах, що їх спускали з мосту, повинна була бути зав'язана петля або й дві, щоб нещасні жертви могли їх вложити на себе або принаймні могли вложити в них руки чи ноги. Тим часом на линвах не було ніяких петель, і ці люди, що не вміли зав'язати рятівничого вузла або якоїсь іншої петлі, не могли врятуватися.

Корисні вузли

Кожний скавт повинен уміти в'язати вузли.

Здається, що зав'язати вузол — проста річ; але ж цю просту річ можна зробити і правильно і кепсько, а

скавт повинен знати, як це правильно робиться. Від правильного зав'язання вузла може залежати життя.

Правильно зав'язаний вузол тоді, коли він видержить кожний напір і коли його легко можеш розв'язати, як тільки того захочеш.

Поганий вузол під сильним напором висмикнеться або так затягнеться, що його годі розв'язати.

Найкраще навчишся в'язати вузли, коли знайдеш товариша, що тобі це покаже. Ти мусиш багато вправлятись, щоб не забути того, чого навчився. Вживай для того кусні линви чи грубого мотуза, а не замотані відрізки мотузка чи шнурівки!

На 85-87 стор. знайдеш корисні вузли, що їх кожний скавт повинен знати; ними повинен він користуватися, коли тільки доведеться йому в'язати мотузок чи линву.

Щоб кінці линви не обстріпувалися і не торочилися, треба їх обмотати. Робимо це так, що кінець линви обмотуємо багато разів тонким мотузком і так закінчуємо, щоб кінців того мотузка не було видно. Для того маємо кілька різних способів; рисунок показує легкий і вистачальний спосіб.

В Африці ми не мали з собою линв, і тому вживали сильних пнучих рослин і тонкої лози або довгих гнучких тичок, що їх ми робили ще гнучкішими й в'юнкішими, сукаючи їх раз коло разу руками, придержуючи другий кінець під ногою. Верба й ліщина дає добрі прути для в'язання. На них важко в'язати всі вузли, як на линві, зате можна звичайно зробити теслярську ключку (»тімбер гіч«).

Будування схоронищ

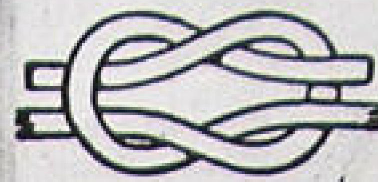
Щоб жити вигідно в таборі, скавт мусить вміти збудувати собі тимчасове схоронище на одну ніч або й триваліщу хижу, якщо збирається таборувати довший час.

Яке схоронище будувати — залежить від околиці й погоди.

Зверни увагу, з котрого боку віє звичайно вітер; задню стіну схоронища зверни в цей бік, а вогнище зроби перед входом. Якщо збираєшся таборувати там, де багато дерев, і якщо маєш право їх уживати, то ти можеш вибрати собі довільно один з багатьох типів схоронищ.

Тимчасове схоронище на одну ніч — це найпростіший вид хижі. Вбиваєш сильно в землю прямовисно дві

Корисні вузли



Звичайний чи »ріфовий« вузол, що ним зв'язуємо перев'язки чи линви.



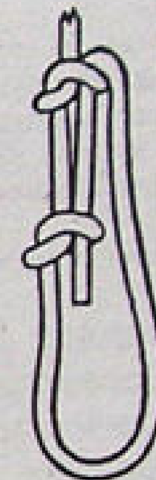
Ткацький чи »шітовий« вузол, яким зв'язуємо линви однакової чи різної грубости.



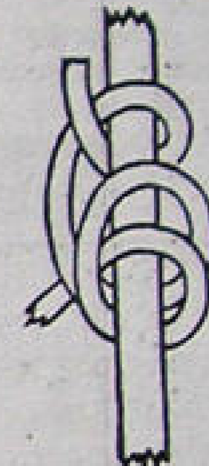
Рибацький вузол, яким зв'язуємо вогкі чи ковзькі линви.



Рятівнича петля, що не затягається. Вживається у рятівництві.

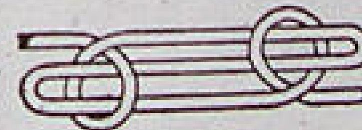


»Ґай-лайн гіч« можна скорочувати чи продовжувати, як треба.

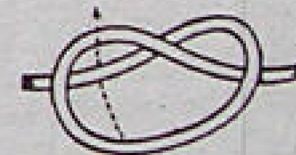


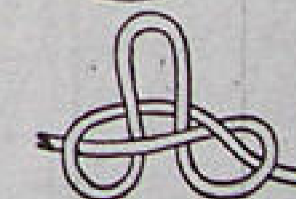
»Роллінґ гіч« вживається замість »вісімки« та для корабельних линв.



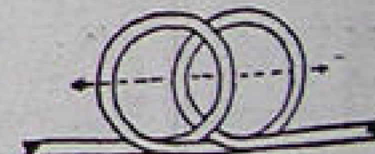


»Скорот« яким скорочують чи закріплюють звисаючі вільно линви.



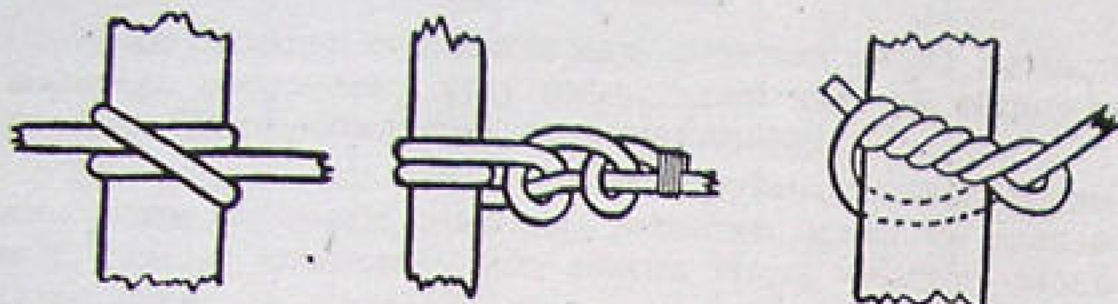


»Мен гарнес« робить незатягаючуся ключку посеред линви.





»Пожарницький стілець« має дві петлі, з допомогою яких спускаємо людей.

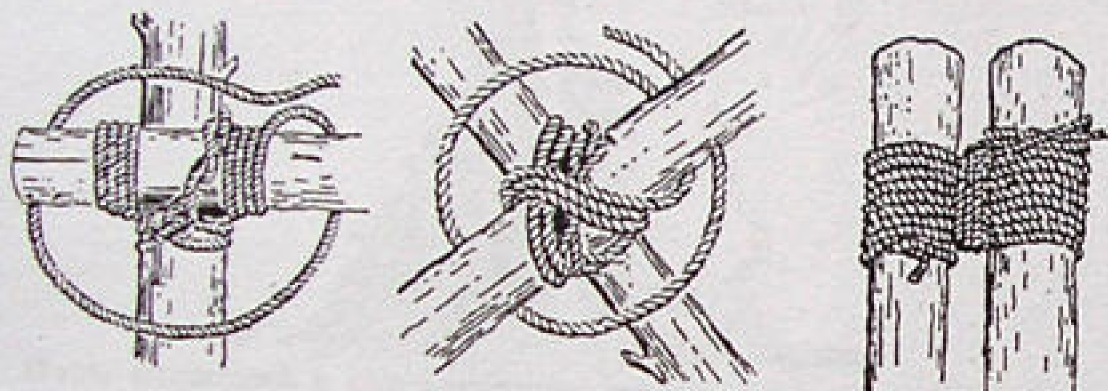


Вісімка чи »клоу гіч«, що нею прив'язуємо линви до крокви в піонерці.

Піонерський вузол, що ним прив'язуємо линву до паля.

Теслярський вузол, що ним прикріплюємо кінець линви до паля чи колоди.

В'язання

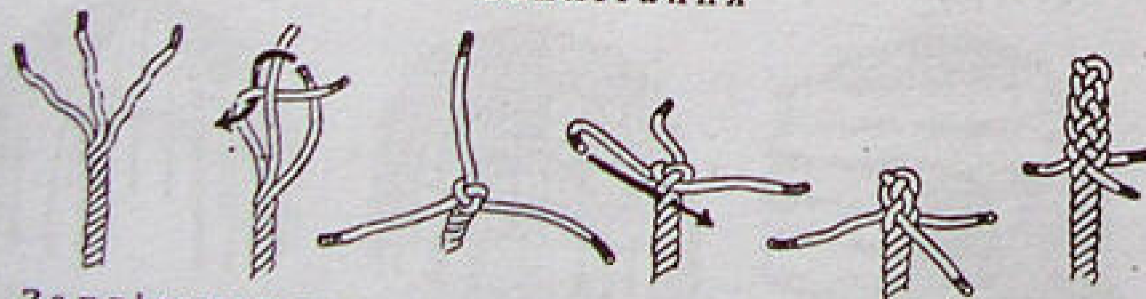


Квадратне чи поперечне в'язання. Починай вісімкою. Обкручуй линву під прямим кутом до головних звоїв. Закінчи вісімкою.

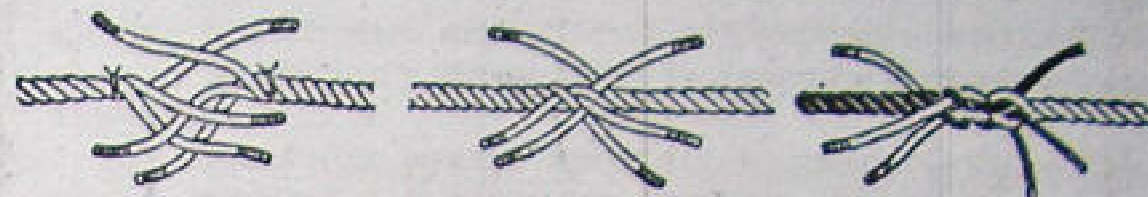
Перехресне в'язання. Починай теслярським вузлом навколо обидвох палів. Обкручуй линву навколо обидвох розгалужень. Закінчи вісімкою.

»Ножиці«. Зав'яжи вісімку на одному палі. Обкручуй линву навколо обидвох палів. Закінчи вісімкою на одному палі.

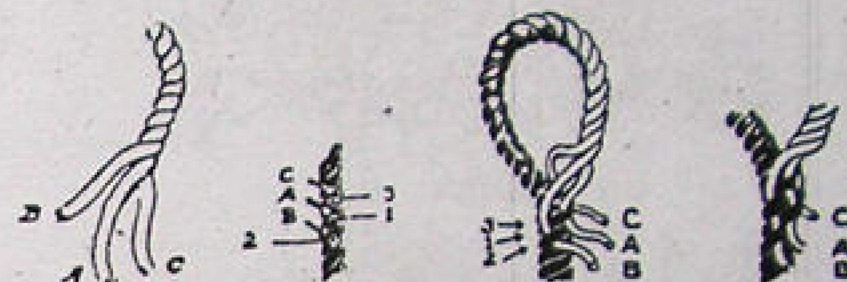
Заплітання



Заплітання назад хоронить линву перед тороченням. Розплети кінець линви і розложи мотузки як корону. Тепер переплітай мотузки: все понад найближчий і попід дальший, в напрямі назад від кінця линви. Повтори тричі.



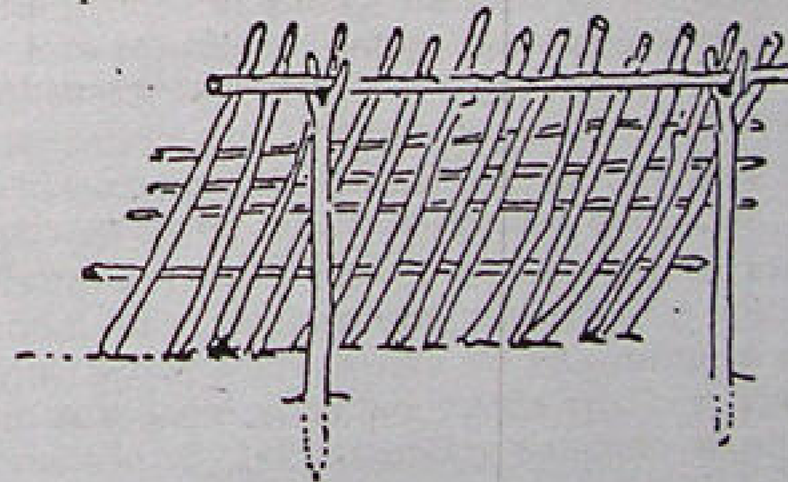
Сплітання з'єднує дві линви. Розплети трохи кінці линв; зложи їх разом, щоб перехрещувалися. Переплітай мотузки: все понад найближчий і попід дальший у напрямі назад від кінця линв. Те саме зроби з мотузками другої линви. Повтори.



»Очко« — це постійна петля на кінці линви. Розплети кінець линви і зроби очко відповідної величини. Вплітай поодинокі мотузки кінця линви за чергою попід мотузки, що на них вони лежать, в напрямі від кінця линви. Дальше роби так, як у заплітанні назад. Повтори тричі.

жердки і на їх вершки кладеш поперечку. На цю поперечку спираєш більше тичок від сторони вітру та кладеш на них дальші поперечки для прикріплення галузок, комишу, дернини, хворосту чи іншого матеріялу на дах.

Для одного чоловіка може бути таке схоронище зовсім мале, три стопи високе спереду, три стопи широке і шість стіп довге. Вогонь розклади яких чотири стопи перед входом і лягай у схоронищі здовж вогню.



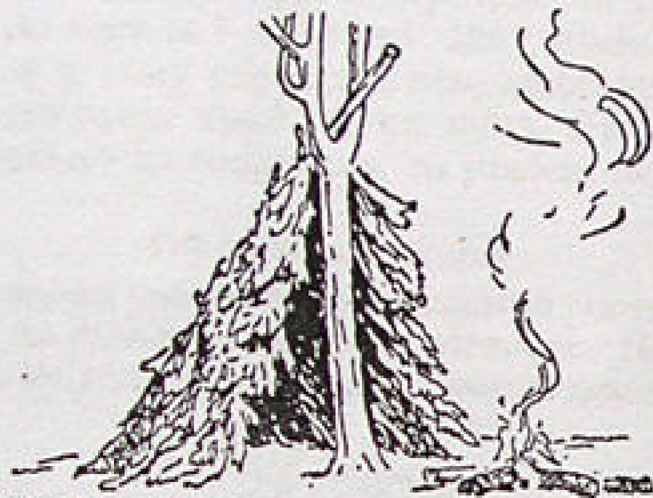
Схоронище на одну ніч — це простий дашок, що його швидко зробиш.

Пошивання хижі

Коли берешся пошивати дах, починай знизу і клади матеріял верствами, одну вище одної так, як кладуть дахівки. Так зробиш дах непромакальним.

Для пошивання можеш ужити грубих, завжди зелених гілок чи трави, комишу, дернини, кори чи дощинок, званих »ґонтами« або малих гілок вересу, тісно скручених.

Звичайно, закінчивши пошивати стріху, радять класти на неї кілька галузок і грубших палів, щоб стріху втримати під час завірюхи.

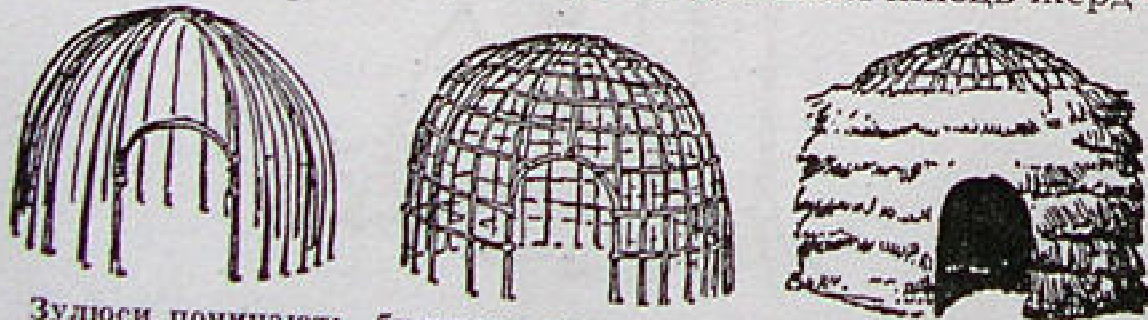


Паль, вложений у розгалуження дерева, може бути основою для твоєї хижі.

Інші хижі

Якщо захочеш збудувати цілу хатку, можеш зробити собі стріху, спираючи її з обидвох боків головної крокви. Але поодинока стріха з вогнем перед нею вистачає цілком для більшости людей.

Інший спосіб будування схоронища: зіпри жердку чи хребет скелету на розгалуження нижчого дерева, коло 5 стіп над землею, з тим, щоб долішній кінець жердки був віддалений яких 7 стіп від дерева в напрямі вітру; на ту жердку зіпри бічні поперечки й пошивай, як звичайно.



Зулюси починають будувати хату так, що встромлюють довгі тички сторчово в землю по обводі кола. Вершки зв'язують потім разом і роблять скелет.

Де немає під рукою жердок, нагромадь купу хворосту, вересу і т. п. півколом, щоб він творив малу стіну і захищав від холодного вітру, а в відкритій частині півкола розведи вогонь.



Тубільці з Сомалі називають таке схоронище »веб«.

Зулюси будують свої хижі так, що вбивають в землю прямовисно довгі тички по обводі кола. Вершки згинають до середини і зв'язують їх разом. Опісля переплітають ці тички гнучкими прутами впоперек і дістають щось на зразок округлої клітки для птахів. Це все покривають солом'яними матами чи пошивають або переплітають соломою. Інколи залишають малий отвір вгорі, що править за комин.

Червоношкірі індіяни будують свої »Ті-Пі«, зв'язуючи кілька довгих жердок разом в стіжок і покриваючи їх брезентом чи зшитими разом шкірами.

Якщо в твоєму шатрі чи схоронищі занадто гаряче на сонці, накрий його покривалом або накидай на верх соломи. Що грубша стріха, то холодніше в шатрі влітку. Якщо ж в хижі холодно, зроби грубшу долішню частину стін або збудуй знадвору навколо хижі малу стінку з дернини в стопу заввишки.

Ніколи не забувай викопати навколо хижі добрий

рівчак, щоб твоєї долівки не залила вода знадвору, коли вночі прийде злива.

Твоя сокира

Лісовик мусить добре вміти орудувати сокирою. Щоб стати добрим рубачем, ти мусиш, поперше, знати як це робиться, а подруге, мусиш мати багато практики в цьому ділі.

Тільки поганий робітник нарікає на знаряддя; тому поки почнеш працювати, переконайся, чи твоє знаряддя в порядку.

Придбай собі сокиру, що її обух важить близько трьох фунтів. Уважай, щоб її держало чи топорище було цілковито просте і творило одну лінію з обухом і вістрям. Щоб у тому переконатись, подивись здовж топорища, звернувши край обуха вниз. Якщо вістря не стоїть правильно до топорища, то ніколи не рубатимеш точно.

Гострення сокири

Опісля зверни увагу, чи твоя сокира гостра — справді гостра, а не тільки з добрим вістрям. Навіть трохи тупа сокира не годиться до зрубування дерев, як тупий



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ ч. 2. ТОМ ЗРУБУЄ ДЕРЕВО.
Том забув нагострити сокиру.
На дереві покалічив ледве кору.

ніж не годиться до затесування олівця. Навчись гострити сокиру на бруску, поки живеш у цивілізованій країні, де можна дістати брусок і де є люди, що можуть тобі це показати.

Коли ми в Індії йшли »колоти свиней« (тобто полювати на диких кабанів з списом), ми переконалися в тому, що треба мати списи гострі, як бритва. Кожним разом, як ми забили дикого кабана, ми підгострювали вістря наших списів знов, щоб були готові до нової боротьби. Ми не могли тягати з собою брусків, але ми носили з собою малий гострий терпуг (пильник), що ним ми могли підгострити вістря.

Неодин старий лісовик носить такий терпуг з собою, щоб мати гостру сокиру. Про тих людей є прислів'я: »Свій останній доляр можеш позичити приятелеві, але ніколи не позичай йому своєї сокири, хібащо знаєш, що він — добрий рубач і не затупить її«.

Шануй свою сокиру

Тільки нерозумний, проходжуючись, вимахує сокирою, калічить дерева, рубає коріння і галуззя на землі, і нищить таким способом цінні дерева та водночас кожним ударом об землю і каміння затуплює свою сокиру! А коли втомиться, кидає сокиру на землю і залишає її на будь-якому місці, не думаючи про те, що на неї в темноті може хтось наступити і порізати пальці.

Якщо хочеш залишити десь сокиру, вбий її в дерев'яну колоду і нехай вона так стоїть, поки її не будеш потребувати знов, або зроби для неї з кусня дерева особливе покриття чи вложи її в шкіряну піхву.

Уживання сокири

Уживаючи сокири, жовтодзюб звичайно намагається приховати погане ціляння особливою силою ударів. Коли до нього приглядається досвідчений робітник, усміхається сам до себе, бо йому пригадується біль у крижах, коли й він перший раз рубав.

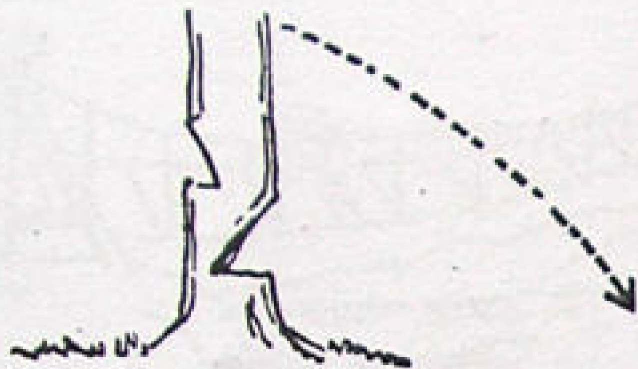
Не вкладай силу в удар, тільки дбайливо ціляй, щоб удар попав точно туди, де ти собі бажаєш. Розмах і вага сокири зроблять решту. Рубай похило збоку, не просто вниз.

Добрий рубач вживає сокири однаково добре правою рукою, як і лівою. Це тільки річ вправи.

Зрубування дерева.

Коли хочеш зрубати дерево для якоїсь корисної цілі, насамперед добудь дозвіл на це.

Поки почнеш рубати дерево, усунь насамперед усі галузки, що можуть попасти під сокиру і так змінити напрям її удару; усунь також усяке зілля чи кущики, що за них можеш зачепитися в критичну хвилину. Переконайся, чи глядачі досить далеко від тебе.



Щоб зрубати дерево — зроби два заруби, нижчий з того боку, куди дерево нахилилось. В тому напрямі воно впаде.

Щоб зрубати дерево, вирубай спершу глибокий заруб з того боку, на який дерево, за твоїм бажанням, повинно впасти. Опісля рубай з протилежного боку, щоб дерево повалити. Розплянуй собі працю так, щоб дерево впало на вільне місце поміж деревами та щоб воно не висло на їх галузях.

Починаючи свій перший заруб чи »карб«, як його називають, зазначи два знаки: горішній у віддалі грубости дерева від другого. Опісля рубай напереміну, спочатку горизонтально на долішньому знаку, опісля похило збоку вниз на другому знаку і вибий кусень дерева поміж ними. Продовжуй цю працю, аж поки не дістанешся до середини дерева.

Тепер почни з другого боку дерева і зроби тут заруб яких три цалі понад рівнем нижчого знаку першого зарубу.

Вирубуй більші кусні дерева, а не купу дрібних трісок, бо з того кожний, що сюди прийде, пізнає, що працю виконував жовтодзюб. Вся справа в тому, щоб добре керувати своїми ударами.

А коли дерево падає, уважай на долішній кінець. Він часто зіскакує назад з пня. Ніколи не стій просто за ним. Неодного жовтодзюба це забило. Коли пень тріщить і дерево починає валитися, поступи вперед в

напрямі його падіння та одночасно дальше від зрубаного кінця.

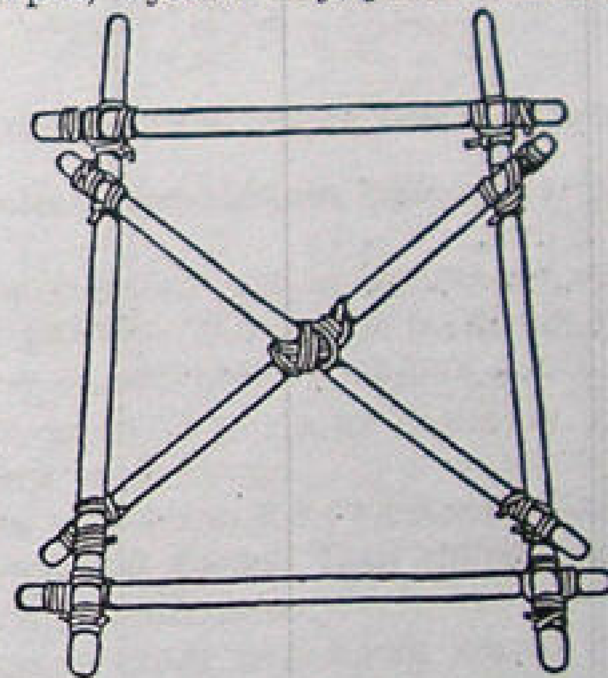
Обчищення й обробітка дерева

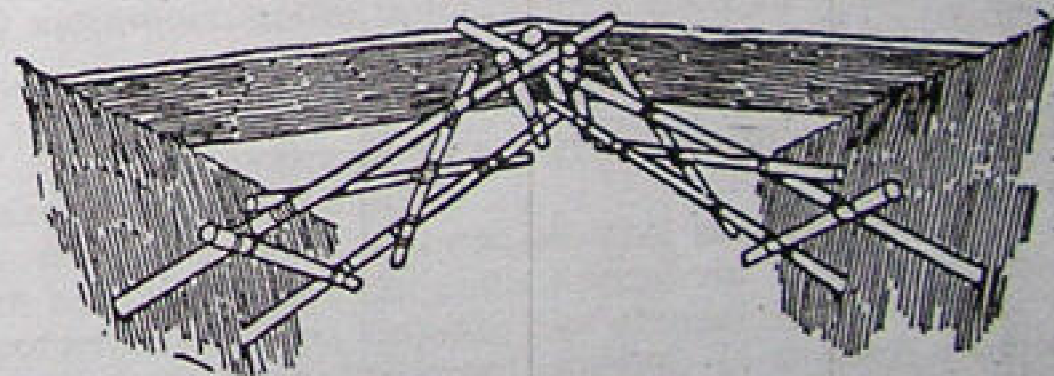
Коли дерево лежить уже на землі, його треба обчистити, тобто обтяти галуззя і вітки, залишаючи чистий пень. Цю працю починаємо від грубшого кінця пня і йдемо в напрямі до вершка. Обтинай кожну галузь знизу по змозі при самому пні.

Опісля розтинаємо пень впоперек на кусні. Це називається »обробітка«. Рубай пень з одного боку до середини; ширина зарубу нехай буде на половину менша, як грубість пня. Опісля оберни пень і рубай з другого боку зовсім подібно, аж поки пень не розпадеться.

Будування мостів

Як я уже казав, мої скавти в Ашанті, виконуючи завдання піонерів, мусіли збудувати майже двісті мос-





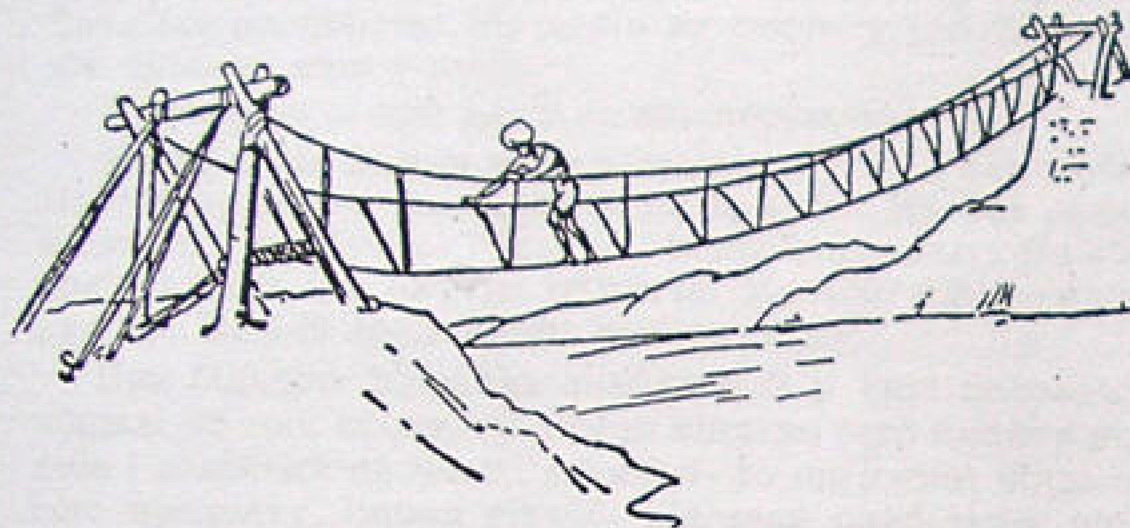
Простий міст можна зробити з двох »козлів«. На рисунку показано, як частини складені. Всі в'язання квадратні, тільки одно — посередині — перехресне.

тів. І мусіли їх робити з усякого матеріялу, що був під рукою на місці.

Мости можна будувати на різні-прерізні лади.

Піонерські мости звичайно роблять з пов'язаних докупи стовпів.

В Індії, в Гімаляйських горах, тубільці роблять мости з трьох линв, що їх напинають понад річку; щокіль-



В Гімаляях тубільці роблять міст з трьох линв.

ка ярдів ці линви сполучені кийками у формі букви »V« так, що одна линва править за кладку, а дві другі за поруччя по обидвох боках. Коли людина йде таким мостом, то він дуже хитається. Але ним все ж таки можна переправитись на другий бік, і легко його змайструвати.

Найлегший спосіб перемостити вузький глибокий потік — це зрубати на березі дерево або й два поруч себе, щоб впали почерез потік. Опісля зрівняй топором верхню частину дерева. Дороби ще поруччя і маєш дуже добрий міст.

Щоб перемостити річку, можна вжити теж дараби. Будуй її здовж берега — у воді, якщо вона мілка, або на березі, якщо вона глибока. Коли дараба готова, прикріпи долішній кінець (той, що лежить долі водою), а другий відіпхни від берега, щоб течія занесла його на відповідне місце.

Власні виміри

Кожний піонер повинен знати свої точні особисті виміри — ось так подрібно (подаю пересічні чоловічі виміри):

Кінцевий суглоб вказівного пальця або ширина палюха . . . . 1 цаль

Віддаль між розтягненими палюхом і вказівним пальцем . . . . 8 цалів

Віддаль між розтягненими палюхом і мізинцем . . . . 9 цалів

Від зап'ястка до ліктя (це теж довжина твоєї стопи) . . . . 10 цалів



А в Кашмірі, в Індії, деколи »міст« складається з одної линви.

Від ліктя до кінця вказівного пальця (т. зв. »лікоть«) . . . . 17 цалів

Від середини колінного »яблука« до землі 18 цалів.

Розтягнені рамена, від кінця до кінця пальців, — т. зв. »сяжень« — відповідають майже твоїй висоті.

Живчик б'є коло 75 разів на хвилину. Кожний удар трохи коротший за секунду.

Крок: крок має коло 2 і ½ стопи; більш-менш 120 кроків дорівнює 100 ярдам. При швидкому ході кроки коротші, ніж при повільному.

При швидкому ході перейдеш милю (англійську) в 16 хвилинах, тобто приблизно 4 милі за годину.

Оцінка віддалі

Кожний скавт мусить вміти оцінювати віддаль від цаля до милі і більше.

Якщо пам'ятаєш докладно свої виміри, вони тобі дуже поможуть при мірянні предметів. Також корисно зробити зарізи на палиці, що відповідають одному цалеві, шістьом цалям, стопі, ярдові. Їх можеш виміряти мірничою стяжкою, поки почнеш уживати палиці. Оцінку віддалі під час мандрівки зробиш на підставі часу тривання мандрівки та її швидкости. Припустім, що

йдеш швидкістю чотирьох миль на годину. Якщо ти мандрував півтори години — то знаєш, що пройшов коло шости миль.

Віддаль можна оцінювати також звуком. Якщо бачиш гармату, що десь далеко стріляє, і порахуєш секунди, що пройдуть від заблиску, аж поки не почуєш звуку, — можеш сказати, як делеко від тебе ця гармата. Звук іде швидкістю 365 ярдів на секунду (стільки ярдів, скільки днів у році).

Перевір на основі власних спостережень:

На 50 ярдів можна ясно розрізнити уста й очі особи. На 100 ярдів очі виглядають як пункти. На 200 ярдів можна ще відрізнити ґудзики і подробиці одягу. На 300 ярдів можна ще бачити обличчя. На 400 ярдів видно рух ніг. На 500 ярдів видно кольор одягу.

При більших віддалях знайди собі в уяві половину віддалі до того предмету. Оціни віддаль того пункту від тебе і помножи це число двома — то одержиш віддаль того предмету. Інший спосіб: відгадай найбільшу віддаль, на яку той предмет може від тебе находитись, а опісля найкоротшу, яка може бути — і зроби пересіч.

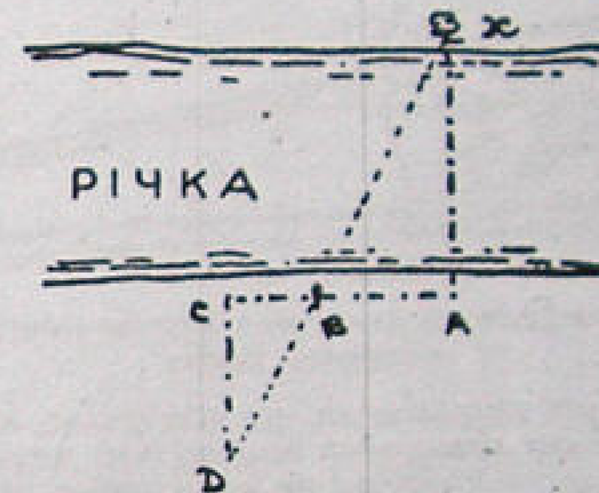


ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 3. ТОМ БУДУЄ МІСТ.
Вузли, як знаєш, дають мостові міць.
Коли Том зв'яже міст, є на що дивитись!

Предмети здаються **ближчими**, ніж вони насправді є: за ясного світла, що подає на предмет, коли дивитись понад воду чи сніг, коли дивитись вгору чи вниз. Предмети здаються **дальшими**: в тіні, коли дивитись через глибоку долину, коли тло того самого кольору, коли спостерігач лежить чи стоїть навколішках, коли над землею мигтить гаряче повітря.

Віддаль через річку

Щоб оцінити віддаль через річку, вибери собі якийсь предмет »Х«, напр. дерево чи скалу, на протилежному березі напроти твого становища »А« (диви рисунок).



Витичивши трикутники, як показано на рисунку, можеш дізнатися про ширину річки з великою точністю.

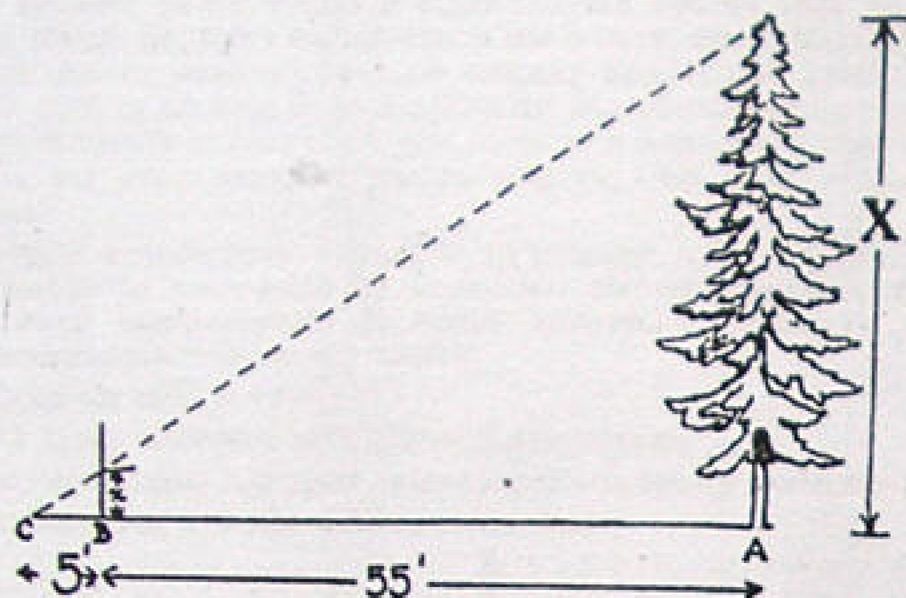
Йди під прямим кутом до напряму А-Х здовж берега, скажімо, 90 ярдів. Перейшовши 60 ярдів, постав там палицю чи камінь, як пункт »В«. Дійшовши до пункту »С«, 30 ярдів від пункту »В« і 90 ярдів від пункту »А«, повернись знов під прямим кутом і йди від річки, рахуючи кроки, аж поки не побачиш своєї палиці й дерева на протилежному березі річки в одній лінії. Число кроків, що ти пройшов від берега річки, тобто віддаль C-D, дорівнюватиме половині віддалі А-Х.

Оцінка висоти

Скавт мусить також уміти оцінювати висоту від кількох цалів до трьох тисяч стіп і більше. Він повинен вміти оцінити висоту тину, глибину рова, висоту підмурування, дому, дерева, вежі, горбка чи гори. Це легка справа, коли ти багато в тому вправлявся, але з книжки дуже тяжко того навчитись.

Щоб знайти висоту якогось предмету, як дерево чи

дім, відійди від нього на одинадцять стіп чи ярдів або іншої довільної міри, і постав там іншого скавта, щоб держав палицю. Тепер іди ще на віддаль одної, тобою вибраної міри, отже разом на віддаль 12 одиниць тої мі-



З допомогою скавтської палиці, якщо ти позначив її цалевою поділкою, можеш визначити висоту дерева.

ри від предмету. В тому місці приложи око до землі й подивись на вершок дерева. Другий скавт посуває свою руку по палиці вгору чи вниз, аж поки твоє око, його рука і вершок дерева не будуть в одній лінії. Відмір в цалях віддаль руки скавта від землі на палиці: кількість тих цалів відповідатиме висоті предмету в стопах. Ти можеш ужити довільної одиниці міри, щоб тільки було відношення одинадцять до одного, тоді цалі на палиці відповідатимуть стопам висоти предмету.

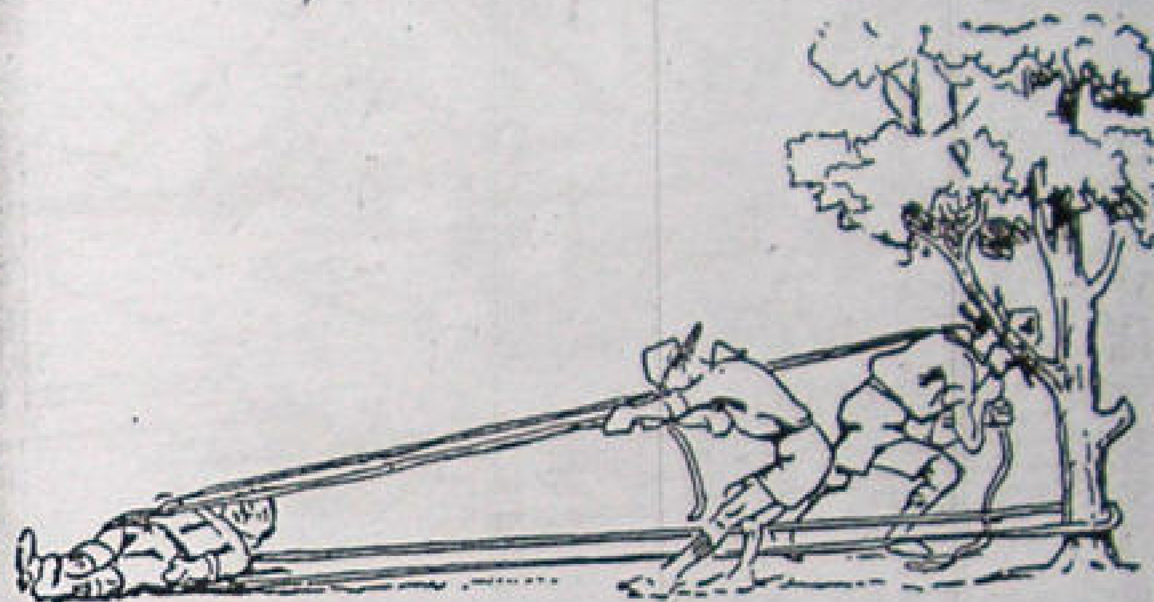
(Примітка перекладача: Бо одна стопа має 12 цалів).

Вага й кількість

Ти повинен також уміти оцінювати вагу — листа, що важить одну унцію, фунт риби чи картоплі, або мішок отрубів, а також правдоподібну вагу чоловіка по його зверхному вигляді. Того можна теж навчитися тільки практичними вправами.

Вчись також оцінювати кількість; скажи, раз тільки кинувши оком, скільки приблизно людей в якійсь групі, в автобусі або й у великім натовпі, скільки овець у череді, фігур на підносі тощо. Вправлятися в тому можеш кожного часу сам — на вулиці й серед поля.

Вправляй в'язання вузлів на час, влаштовуючи змагання скавтів парами. Тих, що програли, єднай знов у пари, нехай вони дальше змагаються, поки не знайдеш того, хто найповільніше в'яже вузли. Таким способом (можемо його застосувати і в



Таким »двигуном« можна порушати й тяжкі колоди чи інші тяжкі предмети.

інших ділянках скавтування!) найслабший дістане найбільше вправи, а змагання, щоб не бути найгіршим, так само завзяте, як коли б йшло про перше місце чи нагороду.

Дуже цікаві змагання у в'язанні вузлів в темноті. Гуртковий гасить світло на кілька секунд, назвавши вузол, що його треба зав'язати. Замість гасити світло, можна змагунам зав'язати очі.

Зроби моделі мостів з допомогою скавтських палиць, зв'язуючи їх докупи мотузом чи линвою.



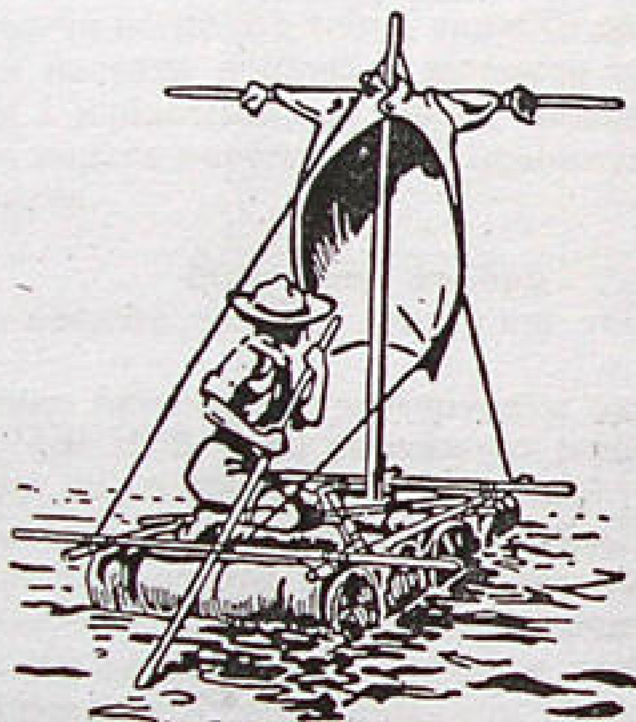
Хижу для гуртка можна збудувати, склавши тички у стіжок і прикривши так зроблений скелет дерниною.

ІГРА
СКАВТСЬКИЙ КРОК

Роз'ємний суддя розміщує три особи або три групи, по змозі різнородно одягнені, що несуть кожна інші предмети (як палицю, вузлик, папір тощо) у віддалях від 300 до 1200 ярдів від старту. Якщо навколо вештаються ще й інші люди, тоді ці групи повинні стояти навколішках на одному коліні або бути в такій позиції, щоб їх можна було відрізнити від звичайних прохожих. Роз'ємний суддя встановлює три пункти в великому крузі, яких ¼ милі, що його змагуни мають оббігти, по змозі з кількома скоками.

Змагуни вирушають і біжать до пункту ч. І. Тут роз'ємний суддя подає їм напрямок за компасом тієї групи, що про неї мають дати звідомлення. Кожний змагун, побачивши групу, пише звідомлення, в якому подає:

1. Скільки осіб в групі.
2. Як вони одягнені або чим відрізняються.
3. Їх становище супроти орієнтаційного знаку поблизу них.
4. Оцінку віддалі від свого становища.



Просту дарабу можеш зробити з »ковбасок« — тобто з непромакальних покривал, наповнивши їх соломою чи сухим листям. Прив'яжи їх до скелету з скавтських палиць.

Тепер змагун біжить на другий пункт і повторює те ж саме з іншою групою і т. д.; вкінці біжить зі своїми звідомленнями до кінцевої мети.

Оціночні пункти: Найвища оцінка — 5 пунктів за докладне і повне звідомлення про групу, тобто разом за ціле змагання — 15 пунктів. Один пункт віднімається за кожних 10 секунд пізнішого доручення звідомлень на кінцевій меті від часу, коли це зробив перший змагун. Пункт чи пів пункта віднімається за помилки та пропущення у звідомленні.



Гутірка при ватрі ч. 9.
ТАБОРНИЦТВО

Вигода в таборі — Місце під табір — Таборовий виряд — Розбиття табору — Будування вогнища — Чистота в таборі

Дехто каже, що в таборі »собаче життя«. Так, жовтодзюб може вважати його трудним і невигідним. Але для старого скавта тут зовсім не »собаче життя«; він уміє порадити собі і влаштуватися вигідно. Якщо нема шатра, він не буде сидіти на зливі й у холоді, але почне майструвати схоронище чи хижу. Він підшукає для того відповідне місце, щоб вода не залляла його, коли зірветься буря з дощем. Опісля розкладе собі таборову ватру та зробить собі з папороті чи соломи м'який матрац.

Старий скавт — повний винахідливости. Він завжди дасть собі раду в усяких труднощах чи невигодах.

Місце під табір

Коли ти вибираєшся таборувати, мусиш насамперед вирішити, де має стояти твій табір і який це має бути табір.

Що ближче він буде твого дому, то менші будуть витрати на дорогу.

На мою думку, найкраще місце під табір є в лісі чи близько лісу, в якому маєш дозвіл зрубувати дерево на опал і на будову колиби. Отож, якщо ти знаєш у своєму сусідстві власника лісу, — що дозволить тобі користуватись якимсь кутком цього лісу — твоє щастя. У лісі буває вогкий ґрунт, а в негоду капає з дерев. Зверни на те увагу. Якщо збудуєш добру непромакальну колибу, то шатра не потребуєш.

Морське побережжя теж добре місце під табір, якщо знайдеш таке місце, де можна дістати човни і можна купатись. Інколи можеш дістати до користування »гаусбот« (мешкальний човен). Тільки не забувай про добру воду до пиття й опалове дерево.

Можеш теж вибратись у гори, на пустарі чи на річку і дістати дозвіл там розтаборитись.

Вибираючи місце під табір, завжди думай про те, що буде, коли настане дощова й вітриста погода. Вибирай найсухіше і найзатишніше місце, недалеко від доброї води — це справа першої ваги. І впевнися, що твоя питна вода чиста.

Мандрівні табори

Багато скавтів ставить мандрівні табори вище над сталі.

Очевидно, приемніше мандрувати завжди в нових околицях; але щоб мати справжню радість з мандрівного табору, на те треба доброї погоди.

Коли хочеш влаштувати мандрівку, мусиш насамперед вибрати маршрут в околиці, яку хочеш побачити, й визначити з карти, де задумуєш переночувати. Переконаєшся, що пройти яких 5 миль у день — цілковито відповідатиме твоїм бажанням.

Щоб перевезти шатра, покривала, непромакальне рядно тощо, на те найкраще зробити собі двоколісний візочок.

Наприкінці кожноденного походу попроси дозволу від селянина розбити табір на його полі або переспати в його клуні, особливо в дощову погоду.

Шатра

Поки будеш знати, якого типу шатра тобі треба, мусиш вирішити, чи воно призначене для сталого чи для мандрівного табору.

Для сталого табору, з якого не думаєш нікуди рухатися, найкраще підходять шатра, що їх уживають дослідники, так звані шатра підвищені чи шатра з стінкою. Вони незрівнянні своєю вигодою й надають таборові чепурного вигляду.

Якщо вони мають подвійну стріху, тоді вони зовсім не промакальні, навіть якщо діткнутися шатра зсереди-



Шатро »підвищене« чи з »стінкою« — улюблений модель шатра дослідників у багатьох частинах світа.

ни. Подвійна стріха затримує і на жаркому сонці холод, а в морозну погоду — тепло.

Малі скавтські шатра також дуже добре надаються для таборування, якщо можеш дістати два чи більше таких шатер для кожного гуртка. Під час зимових місяців можеш сам собі зробити власне шатро — і це взагалі найкраще, бо воно найдешевіше. А якщо ти зробиш відразу одно чи два шатра більше, можеш їх продати з добрим заробітком.

Якщо ціна шатер не дозволяє тобі їх купити, пам'ятай, що вживані шатра можна часто винаймити дуже дешево на тиждень чи довше.

Таборовий виряд

Найближче твоє завдання — подбати про виряд, тобто придбати все потрібне, напр.: куховарську посуду, відра, знаряддя тощо. Ось приблизний список того, що може придатися у сталому таборі (в мандівному чи дуже короткому таборі — все те не конче потрібне!):

Для шатра: Відро, ліхтарня і свічки, сірники,

молоток, мидниця, лопата, сокира, звій мотузка, гуртковий прапорець і ремінець для завішування речей на тичку в шатрі.

Для кухні: Рондель або ринка з покришкою, пательня, котел, рожен, сірники, відро, різницький ніж, вареха, ганчірки, мішки на картоплю тощо.

Для кожного скавта: Непромакальне рядно - підстілка, два покривала, шнурок чи ремінці для зв'язування їх, сінник (потрібно соломи й шнурка, щоб його наповнити в таборі), мішечки на харчі. Важне, щоб придбати досить мішків до спання чи покривал, щоб кожний скавт міг мати своє окреме ліжко.

Особистий виряд: Кожний скавт буде потребувати

Повний скавтський однострій включно з капелюхом.

Піжаму або нічну білизну,	Хлібник чи торбу,
Светер,	Рушник,
Дощовик,	Прибори до латання,
Запасові черевики,	Ніж, вилки й ложку,
Купелевий одяг,	Тарілки, горня чи їдунку,
Хусточки до носа	Сірники,

мило, гребінь, щітку, щіточку до зубів — все разом у торбині.

Кожний старий таборовик має при собі в таборі три-чотири малі полотняні мішечки, в яких можна переховувати харчі. Очевидно, він приготовляє собі їх перед виїздом на табір.

Мішечок на харчі може і не бути більший, як 6 цалів глибокий і 3 цалі широкий і повинен мати засилену в горішньому рубці стяжку для зав'язування.

Коли ти вже це робиш, зроби собі ще й кілька більших мішечків, щоб у них переховувати всякі дрібниці, як: мотузок, запасні ґудзики, коробку на голки, ножички тощо.

Я маю також полотняні мішечки, в яких тримаю черевики, щоб не замастили одягу, що з ними разом запакований.

Харч

Коли вживаєш свіжого м'яса, переконайся, чи воно направду свіже, і запам'ятай собі, що яйця, риж і каші краще зберігаються. Овочі легко зварити; вони добрі для їжі. Чоколяда дуже пригодиться в таборі й у поході.

Найкращий хліб для табору такий, як його вживають

бури і майже всі південно-африканські ловці так званий »ракс«. Його легко зробити. Купуєш у пекаря за пів ціни черствий хліб, ріжеш його на грубі скибки чи грінки і печеш їх у печі або припікаєш при гарячому вогні, аж зовсім затверднуть. Вони дуже добре заступають хліб. Свіжий хліб дуже легко в таборі плісніє, кисне або черствіє.

Розкладання табору

У скавтському таборі не розбиваємо наметів рядами чи вуличками, як у військовому обозі, але розкидаємо їх поодинокими гуртками, 50 чи 100 або й більше ярдів один гурток від одного, у великому колі, навколо намету скавтмастра, що творить разом з прапором і таборовою ватрою звичайно осередок табору.

Розбивання шатер

Як уже вибереш собі місце під табір, розбий своє шатро так, щоб вхід не був проти вітру.



Можеш сміятися з дощу, коли ти правильно натягнув шатро.

Коли надходить злива, викопай навколо шатра рівчачок — 3 цалі завглибшки — щоб його не залила вода. Цей рівчачок має відпроваджувати воду кудись униз з горбка. Викопай ямку, завбільшки в горнятко, зараз біля долішнього кінця шатрового паля, і встроми туди цей паль, коли надходить дощ. Це дасть тобі змогу звільнити нараз всі шнури, що від вогкости корчаться.

Постачання води

Коли там є джерело чи струмок, треба найкращу його частину зберігати в чистоті й охайності, щоб мати во-

ду до пиття. Далі вниз течії можна визначити місце для купання, прання тощо.

Скавти завжди дуже дбають про те, щоб вдержати воду до пиття якнайчистішою, бо інакше можуть захворіти.

В кожній воді буває багато заразків, замалих, щоб їх можна побачити без допомоги мікроскопа. Деякі з них небезпечні, інші ні. Ніколи не знаєш, чи в воді нема небезпечних заразків; якщо маєш сумніви щодо води, найкраще вбити всі зародки переваренням води. Поки будеш її пити — охолоди її знов. При варенні води не досить тільки закип'ятити її і зараз відставити; її треба поварити з ¼ години, бо ці зародки дуже міцні створіння і, щоб їх вбити, треба довго воду кип'ятити.

Кухні

Вогонь для варення розкладаємо за вітром, тобто в тому напрямі від табору, куди віє вітер, щоб дим і іскри з вогню не летіли до шатер. Вогнища для варення описані на сторінках 123—128.

Старі скавти завжди дуже дбають про надзвичайну чистоту в кухні, бо коли навколо сміття й залишки, на



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 4. ТОМ ІДЕ ТАБОРУВАТИ.
Повний надій до табору прийшов.
Що шатро липви держать — відразу пізнав.

СЛОВО ДО БАТЬКІВ

Таборування — це важлива частина скавтування, що манить хлопця і дає нагоду навчити його самодовір'я і зарадности та зміцнює при тому здоров'я.

Деякі батьки, що самі ніколи не жили таборовим життям, дивляться на таборування з острахом, думаючи, що воно може надто суворе й надто ризикивне для їх хлопців. Але коли вони побачать, що їх юнаки вертаються повні здоров'я і життерадости, зміцнені морально що до практичної мужности й товариськости, — не зможуть не оцінити користи, що дає таке перебування поза домом.

І тому я щиро сподіваюся, що батьки не ставитимуть хлопцям будь-яких перешкод в тому, щоб вони провели так свої вакації.

них громадиться мушня, що легко може затруїти їжу, а від того скавти можуть захворувати.

Тому завжди зберігай у кухні і навколо неї якнайбільшу чистоту.

Для того треба мати дві ями — одну мокру, а другу суху. Це звичайні діри в землі, проміром коло 18 цалів і глибиною щонаймеше на дві стопі. Мокру яму покриваємо згори шаром соломи чи трави і через нього ллємо до ями помиї. Цей покрив затримує нечистоту і не дозволяє, щоб вона осідала на землі. Цю солому чи траву треба щодня палити і давати нову.

До сухої ями скидаємо все, що не горить. Коробки від консерв насамперед палимо і склепуємо наплоско — аж тоді кидаємо до сухої ями. Пали все, що можеш, бо яма буде дуже швидко повна. Сміття треба щовечора прикрити шаром землі.

Лятрини

Друга важна для здоров'я скавтів справа — це викопати рівчак, що служитиме за лятрину. Всі скавти мусять запам'ятати, що перше, про що треба подбати, прибувши на місце таборування — це лятрина.

Ще поки розіб'ємо шатра і розпалимо вогонь, треба викопати лятрину й побудувати навколо неї заслону. Рівчак має бути дві стопи глибокий, три стопи довгий і одну стопу широкий, щоб той, що його вживає, міг присісти і розставити ноги — одну по одному, а другу по другому боці рівчака. Поладнавши потребу, вкинь

грубу верству глини і, після кількаденного користування, цілий рівчак прикрий старанно землею.

Навіть у таборі на одну ніч скавти повинні викопати собі лятрину. І навіть, відійшовши з табору, скавт завжди випорпає собі малу ямку кілька цалів завглибшки, що її після поладнання потреби знов засипле. Занедбання того не тільки робить місце нездоровим, але також відбирає у селян і господарів охоту давати скавтам поле під таборування. Отож, скавти, не забувайте про те!

Таборовий порядок

Ось два проєкти денного порядку в таборі:

7.00 Вставання, провітрювання постелі, умивання тощо.
8.00 Піднесення прапору, молитва (Деколи краще після перевірки).
8.15 Снідання.
9.45 Перевірка порядків (Звіт).
10.00 Практичне скавтування, плавання.
13.00 Обід.
13,30-14.30 Відпочинок (обов'язковий!).
14.30-17.30 Скавтські гри поблизу, плавання.
18.30 Вечеря й дозвілля.
20.30-21.30 Таборова ватра (або: 21.00-23.00 нічні вправи).
21.30 Спати.
22.00 Гасити світла. Тиша.

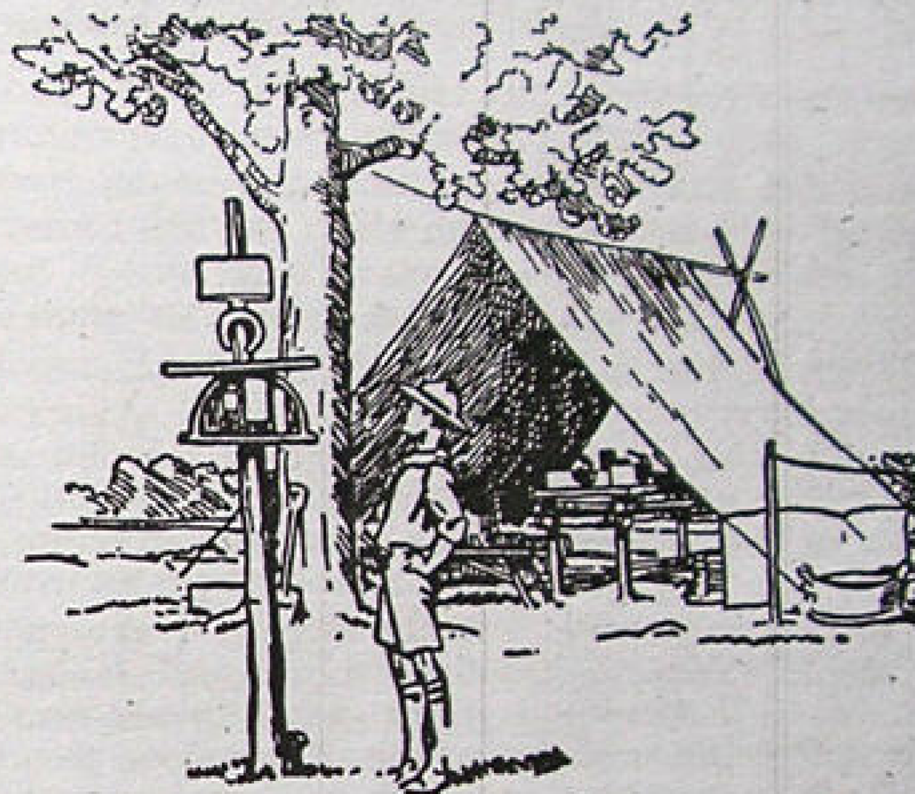
7.00 Вставання, провітрення постелі, умивання тощо.
8.00 Піднесення прапору, молитва.
8.15 Снідання.
10.00 Перевірка порядків.
10.15-12.00 Скавтські зайняття.
13.00 Обід.
13.30-14.30 Відпочинок.
14.30-17.00 Теренові гри.
17.00 Чай з сухарцями.
17.30-20.00 Розвага і таборові гри.
20.00 Какао.
20.30-21.30 Таборова ватра.
22.00 Гасити світла.

Купання і плавання

В таборі купіль — це одна з твоїх утіх і один з твоїх обов'язків. Втіха — бо купатись приємно, а обов'язок, бо жаден хлопець не може вважати себе за справжнього скавта, поки не вміє плавати і рятувати життя у воді. Але купіль має і свої небезпеки, що на них кожний скавт мусить бути приготований.

Поперше — небезпека корчів. Якщо купаєшся раніш, як півтори години після їдження, поки пожива стравлена, легко можеш дістати корчі. Корчі зігнуть тебе в жахливих болях у дві погибелі так, що ти не можеш рухати ні руками ні ногами, і ти потопаєш. Так можеш утопитися, і це — тільки твоя вина.

Коли йдемо купатися, мусимо завжди поставити купелеву сторожу — двох добрих плавців, що самі не ку-



Для постійних наказів і денного порядку треба зготовити »таблицю оголошень«. Позаду бачиш їдальню гуртка.

паються, але, роздягнені, є готові в кожну хвилину скочити в воду й помогти купальникові в біді. Сторожі не вільно купатися, поки всі інші не вийдуть з води. Рятувальна линва теж мусить бути на досяг руки.

Багато хлопців тратить кожне літо життя через нерозум, бо, купаючись, не думають про ті справи. Купатися можна дозволити тільки в безпечних місцях і під суворим наглядом.

Порушення чужої власности

Подбай про дозвіл від власника землі, поки вступиш на неї. Без дозволу не маєш права зійти денебудь з дороги, але кожний власник дасть тобі такий дозвіл, коли прийдеш до нього і скажеш, хто ти такий і що хочеш робити.

Коли йдеш їхніми полями, пам'ятай передусім, щоб:

1. залишити всі ворота так, як ти їх застав,
2. якнайменше турбувати звірят і дичину,
3. не нищити тинів, збіжжя чи дерев.

Паливо, що його потребуєш, не смієш брати без попереднього дозволу. Ні в якому випадку не витягай з живоплоту сушняк, що ним залатали діру.

Лінтюги в таборі

В таборі — багато простору. Але там немає місця для однієї породи людей, а саме для хлопця, що не хоче прикласти рук до багатьох дрібних завдань, що їх треба виконати. Тут немає місця для лінивців і нарікайлів — ба, для них немає місця взагалі в скавтінґу, а в таборі і поготів.

Кожний хлопчина мусить помагати, і то помагати охоче, щоб зробити табір вигідним для всіх. Так зростає дух побратимства.

Таборові ліжка

Є багато способів, як збудувати вигідне ліжко в таборі, але завжди треба постелити між тіло й землю непромакальне рядно. Добре, лягаючи, постелити грубо натяту траву, солому чи папороті.

Думаю, що ти ніколи не переконаєшся, скільки в тебе твердих клубів, поки не переспишся раз на голій землі, не підстеливши під себе ні соломи, ні трави.

Очевидно, кожний скавт знає, що найвразливіше місце — це бедрова кість. Коли тобі доведеться спати на твердій землі, то пам'ятай про те, що вся тайна, як зробити собі вигоду, в тому, щоб вигребти собі малу ямку,



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 5. ТОМ ВИСИПЛЯЄТЬСЯ.
І казали йому: багато покривал п і д с е б е давай!
Але він знає краще — тому замерзає.

завбільшки в чайну чашку, де б можна примістити бедро. Це робить велику різницю при спанні.

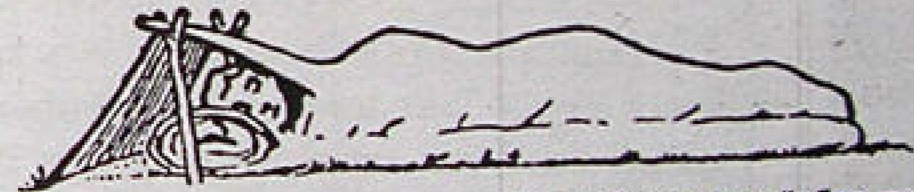
Нічний відпочинок — це важлива справа; хто добре вночі не виспиться, той швидко вичерпається і не зможе виконувати так добре денної роботи, як той, що вигідно виспався. Тому моя добра порада: Зроби собі добрий грубий матрац з соломи.

Як зробити матрац

Коли хочеш зробити матрац, змайструй собі таборовий ткацький станок і зроби на ньому матрац з бадилля, папороті, вересу, соломи чи трави, шість стіп довгий і дві стопи і дев'ять цалів широкий. На тому ж станку можеш плести мати з соломи, щоб з них робити шатра, схоронища чи стінки (диви ст. 121—122).

Можна зробити собі ліжко ще й іншим способом, а саме: ушити великий мішок з брезенту чи грубого полотна, шість стіп довгий і три стопи широкий; в мандрівці можна там зложити свій виряд, а в таборі можна його випхати соломою, листям чи папороттю тощо, і вживати як гарного м'якого матрацу.

Подушка теж дуже корисно спричиняється до вигоди в таборі. Для того потребуєш сильний мішечок, коло двох стіп довгий і одну стопу широкий. Його можна самому собі зробити. Вдень послужить він тобі за мішок на одяг, а вночі — за подушку. Випхати треба її власним одягом, гарно зложеним і звиненим.



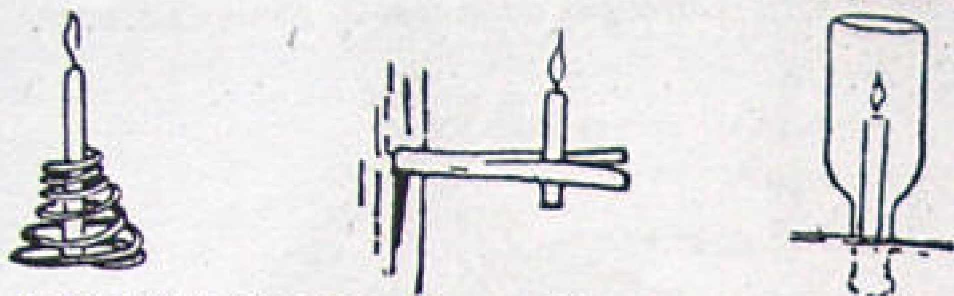
У такому мішку до спання можна таборувати й без шатра.

Я часто вживав своїх черевиків за подушку, завинувши їх у сурдут, щоб не розсувалися.

Таборові вигадки

Таборові свічники можна зробити з шматка дроту, скрутивши його в малу круглу спіралю, або з наколеної тріски, застромленої у стіну; можна теж встромити свічку сторчово в глину чи в дірку у великій картоплині. Скляну заслону на свічку можеш зробити, відтявши дно у пляшці й встромивши її сторчово в землю з свіч-

кою в шийці. Дно у пляшці можеш відтяти, коли наллєш до неї води на цаль чи півтори високо і поставиш у жар ватри: коли розігріється, трісне на рівні води. Або обкрути раз навколо пляшки шнурок і тягай його швидко в один і другий бік, аж поки те місце пляшки



Є різні способи, як зробити собі таборовий свічник.

не розпечеться; в тому місці вона трісне, коли стукнути або вложити її в холодну воду. Але пам'ятай, що розбите скло — небезпечна річ у таборі.

Як сидіти в таборі

Треба тобі дещо знати про те, як сідати в мокрому таборі. Замість сідати, ти тільки присідаєш. Тубільці в Індії присідають на п'яти, але це дуже важко, якщо до цього не звикнеш змалку. Трохи воно легше, коли підложити собі під п'яти скісний камінь або дерев'яний клин.

Південно-африканські бури й інші таборовики присідають на одній п'яті. Воно зразу теж трохи мучить.

Будування вогнищ

Індіяни вміли завжди дуже спритно поводитись з вогнем. Вони вживали чотирьох родів вогнища. Ватра Ради внутрі »Ті-Пі« — це обрядовий рід вогню. Ватра Приязні — трохи більша за першу — може загріти кожного в оселі. Сиґнальну Ватру будували для висилання



Старий таборовик має свою власну методу присідати так, щоб не доторкатись землі.

димових знаків. Куховарська ватра — це дуже малий вогник з жевріючою червоно-гарячою гранню.

Скавти вживають таких самих родів вогню.

Очищення місця

Перш ніж запалити вогонь, згадай про те, що робить в такому випадку кожний лісовик; він усуває навколо всю траву, сухе листя, папороть, верес, щоб перешкодити вогневі перекинутись на траву чи кущі, що довкола нього. Неодну велику лісову пожежу спричинили молоді жовтодзюби, бавлячися з вогнем, що їм здавався таборовою ватрою. Там, де є небезпека, що може загорітися трава, держи напоготові галуззя чи старі мішки, щоб вогонь задушити.

Скавти завжди повинні бути на сторожі, щоб відразу могти загасити лісову пожежу, що в кожний час може випадково знятись; це буде їхнім »добрим вчинком« супроти власника лісу чи людей, що їх стада і збіжжя можуть бути в небезпеці.

Приготування вогню

Вчитися запалювати ватру з того, що »хтось чув, як хтось казав« — ні на що не придасться. Єдиний спосіб — вважати на подані тут вказівки — і опісля самому практично вчитися приготовляти й запалювати вогонь.

В книжці п. н.: »Два малі дикуни« подано такі віршовані вказівки, як приготовляти вогонь:

»Насамперед звій сухої з берези кори,
Далі м'які сухенькі галузки клади,
А накінець смеречини, щоб котел кипів,
Щоб ти собі біля ватри, як дома сидів«.

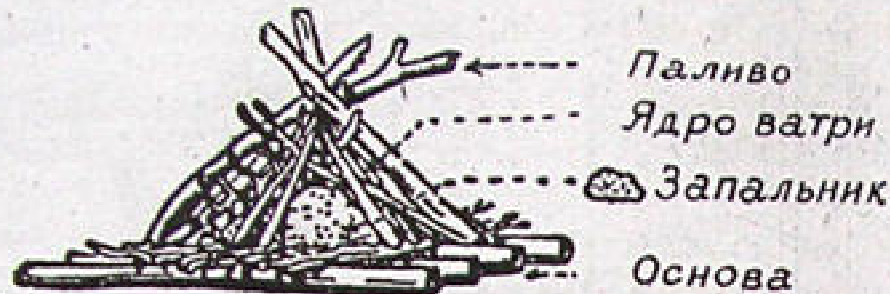
Пам'ятай, що звичайна хиба початківця — це його спроба зробити великий вогонь. Ніколи не побачиш лісовика, щоб таке робив; він уживає для свого вогню якнайменшу кількість палива.

Насамперед назбирай палива. Зелене, свіже-стяте дерево нікуди не годиться, так само й сушняк, що довго лежав на землі. Проси дозволу обломлювати сухе галуззя з дерев.

Коли приготовляєш вогонь, поклади кілька полін плоско наспід, особливо тоді, коли ґрунт вогкий. На них поклади підпалку, тобто дрібні тріски, хворіст чи інший матеріял, що легко займається від сірника. На

тому збудуй стіжок з тонких гілок чи трісок з сухого дерева так, щоб спирались одні на одних й на підпалку. Це називаємо »ядром ватри«.

Добре ядро зробимо легко, розколовши дерево на кілька полінець чи трісок, як на рисунку. Це називаємо »запальником«. Коли його держимо сторчово, розколе-



Все, що потребуєш — це один сірник, коли так збудуєш вогонь.

ним кінцем униз, тоді він швидко займеться ясним полум'ям.

На ядро кладемо кілька грубших трісок, щоб зробити більший вогонь.

Як запалювати вогонь

Це все запали, підклавши сірник під підпалку.

Коли дерево вже справді загорілось, приложи грубшого пруття, а далі полін.

Жовтодзюб, запаливши вогонь, гасить сірник і відкидає його на землю. Лісовик же, перш ніж сірник від-



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 6. ТОМ РОБИТЬ ВОГОНЬ.
Щоб запалити вогонь — він все приготовив, як видно.
Та радости в нього з того ні трішки не видно.

кинути, переломить його на половину. Чому? Коли сірник ще зовсім не згас і ще тліє, впече його в руку і так зверне на себе увагу.



»Пальником« з сухого дерева легше запалити вогонь.

Різні роди вогнищ

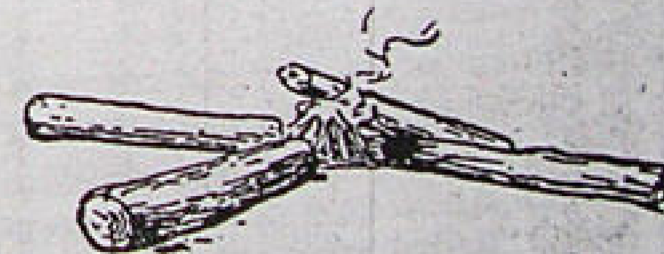
При куховарському вогні важлива річ, щоб мати багато червоно-гарячого жару. Три великі поліна умістіть на землі у формі зірки, як шпиці в колесі, щоб середні кінці були спрямовані в вогонь. Такий вогонь ніколи не погасне, бо коли поліна надгорять, вистане їх підсунути досередини, щоб витворилась свіжа грань. Вогонь, добутий таким способом, дає дуже мало полум'я і диму.

Коли хочеш, щоб вогонь горів ясним полум'ям цілу ніч, щоб світив або грів, зроби зірчастий вогонь; одно поліно повинно бути таке довге, щоб сягало аж до твоєї руки; тоді можеш його час від часу підсунути досередини, при чому не треба тобі вставати.

Щоб вогонь тлів цілу ніч, прикрий його купою попелу. Вранці легко роздуєш жар, і вогонь буде готовий для вжитку.

Ось як у Північній Америці роблять вогонь для огрівання шатра:

Вбий у землю два сильні палі, у відстані коло чотирьох стіп один від одного, обидва легко нахилені назад.



»Зірчастий вогонь« творять поліна, зложені як шпиці в колесі.

Зрубай молоду деревину з пнем, яких шість цалів грубим; розріж його на частини, чотири стопи довгі. Поклади три чи більше таких полін одне на одне, спираючи їх на вбиті в землю палі. Цей »рефлектор« творитиме задню стінку ватри. Тепер поклади два короткі поліна

по боках вогню і трете впоперек них так, щоб закрило вогонь спереду. В середині цього квадрату збудуй стіжковату ватру; вона даватиме багато тепла. Зрозуміло, квадрат треба збудувати в напрямі проти вітру.

Гасіння вогню

Скавт дуже уважає на вогонь. Скориставши з вогню, він не відійде з того місця, поки його добре не загасить.



Вогонь з »заслоною« уживають у Північній Америці, щоб огрівати шатра, особливо коли таборують взимі.

Вогонь треба гасити водою й землею і треба його добре затоптати, щоб не залишилася жодна іскра, що могла б пізніше спричинити пожежу. Вкінці кладемо на вогнище кусник дернини, що його ми викопали там перед запалюванням вогню, щоб ані сліду не було по вогнищі.

У таборі здасться мати щипці до вогню. Їх можна зробити з букового чи іншого жилавого кийка, в чотири стопи завдовшки й цаль завгрубшки. Виструган його всередині більш-менш до половини; вложи цю середню частину в гарячий жар на кілька хвилин і опісля зігни кийок, аж обидва кінці зійдуться. Тоді стісуєш внут-



Виріж середину кийка, поки його зігнеш на щипці до вогню.

рішню частину кінців, щоб краще хапали, і маєш готові щипці.

Як зробити вогонь без сірників

Що ти зробиш, коли тобі треба розпалити вогонь і не маєш сірників?

Зулюський хлопець поборює цю трудність так: Він вишукує кусень твердого прутика і вертить ним дірку

в м'якому дереві. В наслідок дуже швидкого свердлування йому вдається розжарити дерево, яке опісля запалює суху траву чи лико з кори дерева, а ними він вже розпалює вогонь.

З Південної Африки до Австралії -- далеченька дорога, тисячі миль через океан. А проте, коли прийдеш до Австралії, побачиш, що тубільці мають тут багато подібних звичок і багато таких самих хитрих вигадок, як їх вживають дикуни Південної Африки.

Червоношкірі індіяни Північної Америки мають теж свій спосіб розпалювати вогонь, і їхнім способом дуже часто користуються скавти.

Щоб розпалити вогонь, хлопець бере веретено з твердого дерева, держить його сторчово однією рукою, охороняючи собі долоню куснем дерева чи каменем, і прудко крутить ним при допомозі луку, обкрутивши веретено тятивою.



Австралійський хлопчина запалює вогонь свердлуванням палички в м'якому дереві.

Кінець веретена крутиться на дощинці з м'якого дерева, що її хлопець придержує ногою.

Ямка, зроблена веретеном, сполучена з малим зарізом з боку дощинки, щоб жар з-під веретена міг впасти в цей малий отвір і запалити губку, що її там хлопець примістив.

Так то хлопець, що раз навчився цього способу робити вогонь і знає, який рід дерева для цього вжити (бо не кожне дерево годиться), може йти в ліси без коробки сірників і все ж таки може загрітися чи зварити собі їжу, коли тільки захоче, запалюючи вогонь **лісівницьким способом.**

Сушення одягу

У таборі не раз доводиться змокнути. Побачиш, що жовтодзюб у такому випадку ходитиме в мокрому одягу, поки не висохне на ньому. Старий скавт ніколи так не робить, бо так легко можна застудитись.

Коли змокнеш, скинь з себе при першій нагоді мокрий одяг і висуши його, навіть якщо не маєш в що переодягнутися. Мені не раз таке траплялося. Я сидів нагий під возом, а одяг сушився над вогнем.



Тубільці на Борнео роблять вогонь, потираючи дерево гнучким прутом.

Для сушення одягу зроби вогонь з гарячим жаром та побудуй над ним малу клітку у формі вулика, й одяг на ній швидко висохне.

У гарячу днину небезпечно сидіти в промоклому від поту одягу. На західньому побережжі Африки я завжди носив запасну сорочку на плечах, зав'язавши рукави довкола шиї. Скільки разів я затримувався, скидав з себе спітнілу сорочку й надягав суху, що сушилася до сонця на моїх плечах. Тому я ніколи не захворував, хоч майже всі інші хворіли.

Порядок

Таборище повинно бути завжди чисте й охайне, не тільки (як я уже казав) з уваги на мухи, але й тому, що скавт повинен бути завжди охайний, де б він не був. Якщо ти неохайний удома, не будеш охайним і в таборі; а коли ти неохайний в таборі, завжди будеш тільки жовтодзюбом і ніколи не буде з тебе правдивий скавт.

Віником дуже легко вдержати чистоту в таборі; його можеш легко зробити, тісно обв'язавши кілька гілок берези довкола держака.

Скавт дбає теж за порядок у своєму шатрі, ліжку чи кімнаті. Його можуть нагло викликати на тривогу або може трапитися інша несподіванка, і якщо він не знає докладно, де його речі, то буде довго вовтузитись, особливо коли його викличуть серед ночі.



Червоношкірі індіяни й скавти вживають луку й свердла, щоб запалити вогонь.

Отож, лягаючи спати, навіть удома, привикай до звички складати свою одіж і так її примістити, щоб ти міг знайти її відразу напотемки і швидко міг її одягти.

Таборові ватри

Пісні, деклямації і малі скечі можна давати при таборовій ватрі, і кожний скавт повинен і щось від себе вкласти до програми, хоч би він і не довіряв своїм здібностям.

Поодинокі гуртки відповідають за готування програми на кожний вечір у тижні. Так можуть гуртки приготуватися до ватри наперед.

Відчищення місця після відбуття табору

Ніколи не забувай, що вигляд місця, де відбуто табір, говорить ясно про те, чи його вживав порядний гурток або курінь, чи ні. Жадні сяк-так годящі скавти не залишать забрудненого таборища. Вони заметуть і закопають чи спалять кожний залишок сміття. Селяни

не мусять тоді самі чистити поля по вашім від'їзді, і тому вони далеко охотніше дозволять вам знов його вживати.

Залишити по собі засмічене й неупорядковане місце таборювання — це велика ганьба для куреня, гуртка чи й самітного таборовика.



Таборова ватра — це найщасливіші хвилини таборування. Співи, деклямації і малі сценічні гри складають програму.

Пам'ятай, що звиваючи табір, ти маєш залишити тільки дві речі:

1. **Ніщо.**

2. **Подяку власникові поля.**

Заплата

Друга справа, про яку треба пам'ятати, така: коли ти користувався полем селянина, йому належиться винагорода за те. Якщо не платиш грішми, можеш це зробити іншим способом: виконай якусь корисну для нього працю. Можеш направити йому тин чи ворота, виполоти бур'ян тощо.

Ти повинен завжди робити добрі вчинки селяниновій людям, що живуть близько табору, щоб вони були раді з твого перебування в їх околиці.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ТАБОРНИЦТВІ

Найкраща вправа в таборуванні — таборувати, коли тільки можливо: поодинокі ночі, кінцем тижня і довші табори.

—:—

Коли йдеш на табір з куренем, не забувай, що дуже важлива річ — мати кілька »постійних наказів«, що їх можна в разі потреби від часу до часу доповняти. Гуртковий провідник відповідальний за те, що його скавти їх точно виконають.

Охоплюючи денний порядок, такі накази приписують, щоб кожний гурток таборував окремо від інших; вони теж доручають влаштовувати змагання щодо чистоти й порядку в шатрах і довкола них.

Шатра кожного гуртка звичайно приміщені разом, досить далеко від шатер другого гуртка, але не дальше, як на віддаль голосу від шатра скавтмастра, що звичайно збудоване посередині.

—:—

На купання в таборі треба звертати дуже пильну увагу, щоб не-плавці не лізли в небезпечну воду.

Треба точно додержувати таких приписів:

1. Скавт може купатися тільки під особистим наглядом чергового старшини або назначеної ним для цієї мети відповідальної старшої особи. Передовсім треба розслідити, чи місце безпечне та зробити все потрібне для цього, включаючи приготування рятівничої линви.

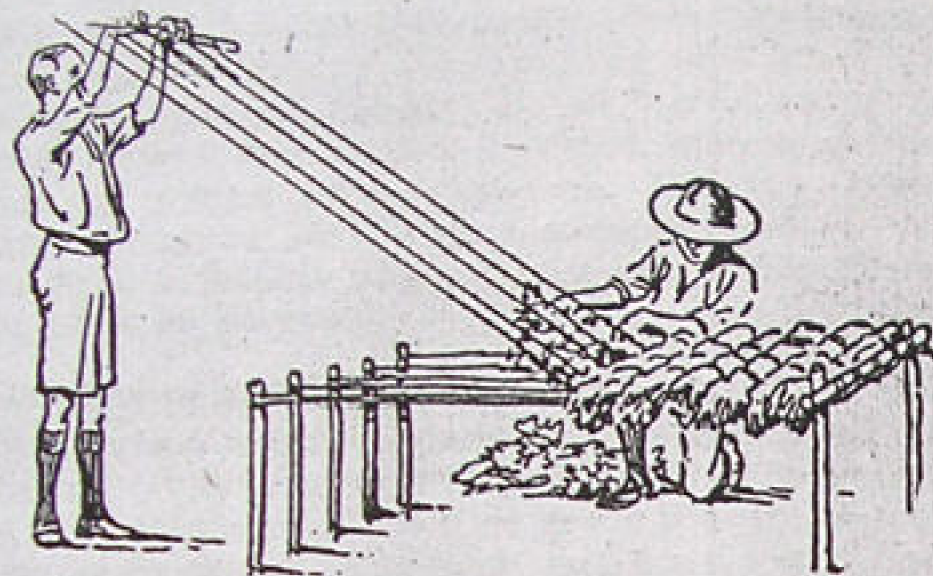
2. Визначити сторожу з двох добрих плавців, по змозі вишколених плавців і рятівників життя; вони — роздягнені, на човні чи, відповідно до обставин, на березі — мусять бути готові кожної хвилини допомогти хлопцеві в потребі. Вони не сміють самі купатися, поки всі інші не залишать води.

Організація Скавтів Америки вживає так зв. »системи двох«. Скавтів ділять на пари. Кожний з обидвох хлопців є приблизно однаково добрим плавцем. У воді кожний хлопець відповідальний за безпечність другого з його пари. Черговий старшина має нагляд над цілою групою.

Як зробити таборовий ткацький станок. Вбий у землю поруч 5 коликів заввишки дві стопи і шість цалів (І. ряд). Напроти цього ряду вбий у землю у віддалі 6—7 стіп два колики теж в одній лінії (II. ряд) й прикріпи до них поперечку (отже рівнобіжно до І. ряду), або вбий теж 5 коликів. Від кожного колика І. ряду натягни до поперечки II. ряду мотузок чи шпагат і там їх прив'яжи. Продовження мотузків заверни назад через І. ряд; залиш їх яких 5 стіп довшими та прив'яжи їх до вільної поперечки чи пак ткацького »валка«. Так мають іти від кожного колика І. ряду мотузки до II. ряду й далі назад до вільної поперечки, і всюди вони повинні бути прив'язані у такій віддалі одні від одних, яка є між кілками І. ряду.

Один скавт порушає тепер повільно валком униз і вгору, а другий вкладає в'язанки папроті чи соломи верствами наперемішку то наверх, то підспід поземо натягнутих мотузків. Ці в'язанки стягаються мотузком, прив'язаним до валка, коли його підносити вгору чи опускати вниз.

Коли ти пересунеш при тому валок раз трішки направо, то знов наліво, щоб прив'язані до нього мотузки раз ішли з одного боку поземо натягнути мотузків, то знов з їх другого боку, то вони будуть переплітатися і в'язання буде міцніше.



На таборовому ткацькому станку легко уткати вигідні матраці з бадилля, папороті, вересу, соломи чи трави.



Гутірка при ватрі ч. 10.
ТАБОРОВЕ КУХОВАРСТВО

Варення — Варення у скринці з сіном — Печення хліба — Чистота

Скавт мусить знати, як зварити собі м'ясо чи городину або спекти хліб без звичайного куховарського приладдя.

Приготування м'яса

М'ясо можна приготовити собі так: застромлюємо його на гострий кілок і завішуємо близько вогню; так воно спечеться на рожні. Можна теж узяти віко від старої бляшанки від сухарців і вжити її як пательні. Дай до неї товщу, щоб м'ясо не припалилося.

Або зроби собі »кебоб«: Розріж м'ясо на $^1/_2$—$^3/_4$ цаля грубі плястри. Поріж їх на шматки з проміром 1—1 і $^1/_2$ цаля. Насили їх на прутик чи залізний рожен і примісти біля вогню або завісь над гарячим жаром на кілька хвилин, поки м'ясо не спечеться.

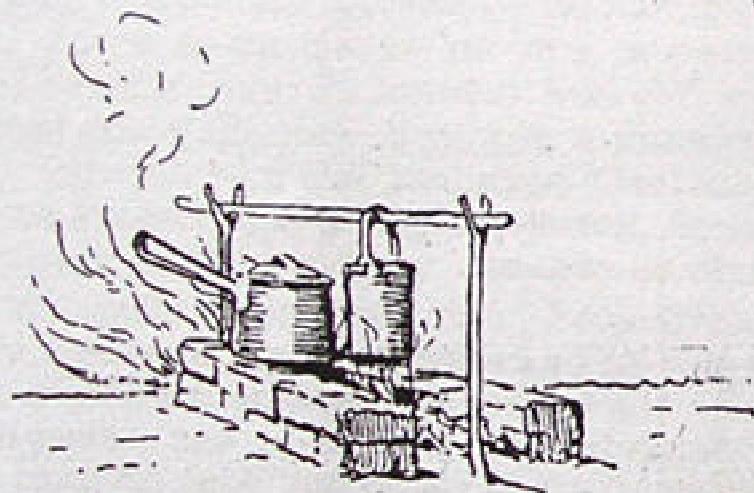
М'ясо можна також завинути в кілька аркушів мокрого паперу або покрити глиною і вложити в жар, де воно вже само спечеться.

Мисливська тушкована печеня.

Покрай худе м'ясо або дичину на маленькі шматки 1—1 і 1/2 цаля завбільшки. Змішай разом трішки муки, соли й перцю і добре цим натри м'ясо. Зрум'яни це на ложці товщу в горшку, мішаючи так, щоб м'ясо припекти, але не спалити зверху. Додай чистої води і повісь горщок високо над вогнем. Уважай, щоб вода не дуже кипіла, а тільки легко варилась. Пізніше додай покраяної городини, як картоплі, моркви і цибулі. Води не може бути забагато, вона має це все ледве прикрити. Вари, поки не зм'якне.

Приготування дробу й риби.

Дріб і рибу можна варити тим же способом. Птицю найлегше обскубати зараз після того, як її вбили. Але коли її печемо в глині, тоді не треба її скубати, бо пір'я прилипне до глини, коли вона твердне в огні. Коли гли-



Вогнище можна зробити з двох рядів дернини, цегол, грубих колод чи каміння. Примісти або повісь свої горшки над ними.

ну розіб'єш, птиця випаде печена, без пір'я, як зернятко горіха з лушпини.

Інший спосіб печення птиці: очищуєш нутрощі птиці й підшукуєш камінь, більш-менш величини нутра. Розпікаєш його, поки не стане червоним і вкладаєш до нутра птиці, а птицю настропляєш на залізний рожен чи на дерев'яний кілок і печеш над вогнем.

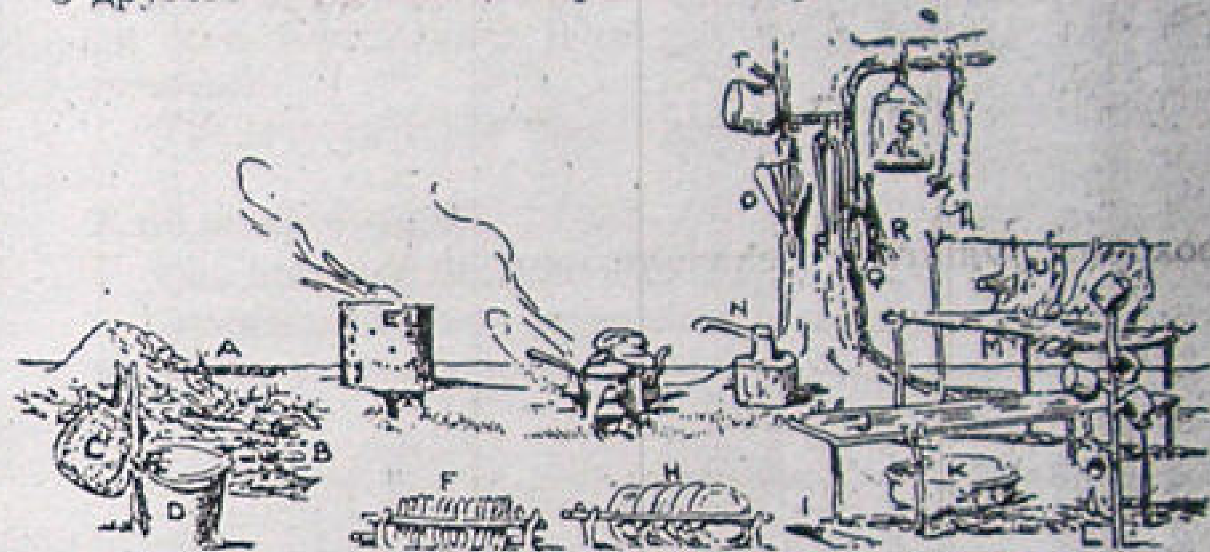
Вогнища

Скавт звичайно має свій власний горщок чи їдунку або таборовий казанок. У ньому він може кип'ятити воду, варити городину або тушкувати м'ясо.

Щоб варити в своєму горшку, постав його на кінці полін зірчастого вогню (де він може впасти, коли на

нього не вважати) або, ще краще, постав його на землю в гарячий жар вогню. Або змайструй собі триніжок над вогнем з трьох зелених кийків, зв'язавши їх разом наверху. Горщок завісиш на дроті або ланцюзі.

Ще краще зробити вогнище з двох рівнобіжних валів з дернини, цегли, грубих полін чи каменів. Ці вали мають бути пласкі зверху, яких шість стіп довгі, і віддалені одні від одних з одного кінця на чотири цалі, а з другого — на вісім, ширшим отвором — проти вітру.



Ось кілька проектів, як уліпшити влаштування таборової кухні й улегшити варення.

A. Мокра яма. B. Паливо. C. Кошик на яйця. D. Вода. E. Спалювач сміття. F. Полиця для ножів. G. Вогонь для варення. H. Мисник. I. Мокра яма. J. Похилий стіл до миття. K. Миска до миття. L. Вішак для горнят. M. Кухонний стіл. N. Пеньок. O. Міх до роздування вогню. P. Щипці. Q. Сковорода. R. Мітла. S. Спіжарня. T. Горшки до варення. U. Стирки.

Ти також повинен зробити собі гаки і вішаки, щоб на них вішати горшки над вогнем. Деякі способи, як їх майструвати, показані на рисунку.

Вказівки для куховарення

Коли кип'ятиш воду в горшку на вогні, не затискай покришку занадто сильно. Коли в горшку твориться пара, вона має мати якийсь вихід. Щоб дізнатись, коли вода починає кипіти, не мусиш знімати покришку й дивитися, вистане приложити до горшка кінчик патичка чи ножа, і — коли вода кипить — ти відчуєш дрижання горшка.

Вівсяна каша.

Влий до горшка чашку води на одну особу. Додай щипку соли на кожну чашку води. Коли вода кипить,

засипай вівсяною мукою, мішаючи паличкою або довгою ложкою. Кількість муки залежить від того, чи хочеш мати кашу густу чи рідшу. Вари легко, ввесь час мішаючи, поки каша не звариться.

Не роби так, як я раз зробив, коли був ще жовтодзюбом. На мене прийшла була саме черга куховарити і я думав, що зроблю обід різноманітнішим, коли зварю зупу. Я мав трохи горохового борошна і я змішав його з водою, зварив і подав на обід як горохову зупу. Але я не додав до неї взагалі і ані заправки, ані м'ясного сосу. Я не знав, що це потрібне і що це запримітять. Проте це таки зараз запримітили, назвали мою чудову зупу »мокрим гороховим пудінґом« і сказали мені, що можу її сам з'їсти — ба, не тільки сказали, що можу з'їсти, але — на загальну радість — мене примусили її з'їсти. Такої помилки я більше ніколи не зробив.

Варення у скриньці з сіном

Варення у скриньці з сіном — це найкраще варення в таборі, бо ти маєш тільки почати, а решту зробить скринька з сіном сама. Ти можеш тоді собі вийти й грати таборові гри з іншими друзями, а коли повернешся, побачиш, що твій обід сам зварився. Очевидно, під умовою, що ти зробив правильний початок. Якщо ні, — ну, то не втішатимешся в гуртку занадто великою славою!

Ось як треба починати діло: Роздобудь дерев'яну скриньку. Вистели її грубо по боках і на дні часописним папером, а тоді виповни решту сіном або знов таки папером. Втопчи все те гаразд, залишивши посередині місце на горщок, щоб знизу й з боків було якнайбільше сіна. Зроби з сіна подушку або грубший матрац із складеного паперу, щоб цим прикрити горщок зверху.

Наповни горщок їжою і коли вже добре кипить, швидко встроми у скриньку з сіном. Втопчи тісно сіно чи папір з усіх боків і з гори та накрий подушкою і притисни на те віко якимсь тягаром.

М'ясо вариться таким способом яких чотири-п'ять годин. Вівсяну кашу кип'яти п'ять хвилин, а тоді залиш у скриньці цілу ніч. На сніданок буде саме готова.

Як пекти хліб

»Доказом спритности таборовика є вміти спекти вівсяну паляницю, зварити квасолю і приготовити вудженинку«.

Щоб спекти хліб чи паляницю, візьми борошна, додай трішки соли й порошку до печива, зроби з того стіжок і наверху зроби в ньому ямку, немов чашка на воду. Налий там води і все добре виміси, аж поки не витвориться брила тіста. Посип собі руки борошном, щоб тісто до них не липло, приглáдь його і виробляй з нього більші буханці або менші булочки.

Тоді дай їх на рушти на жар. Або відсунь частину вогню набік, положи тісто на так спорожнене місце, обгорни його з усіх боків гарячим попелом і лиши, нехай печеться.

Так можна пекти тільки малі буханці.

Хліб на сковороді.

Ось інший добрий спосіб:

Замісì середньо тверде тісто з таких складників: одна чайна чашка борошна, 1 дрібка соли, 1 ложка цукру,



Хліб можна спекти взагалі без печі. Навинь тісто кругом палиці і печи над гарячим жаром.

1 ложечка порошку до печива. Розігрій сковороду до смаження і вимасти її добре товщем, дай на неї тісто і пристав близько вогню. За кілька хвилин тісто підросте й стверде. Тоді підіпри сковороду збоку, щоб стояла майже сторчово, звернена до вогню. Так печи один бік плескатої паляниці. Опісля оберни її і печи з другого боку. Щоб переконатися, чи вона вже добре спечена, встроми в тісто дерев'яну тріску; якщо до тріски не прилипло тісто — паляниця спеклася наскрізь.

»Скрутень«

Ще інший спосіб: Виріж грубший кийок, загостри його на тоншому кінці, обтеши кору і загрій його на вогні. Зроби з тіста довгу »ковбасу«, яких два цалі завширшки і пів цаля завгрубшки і навинь її спірально на

кийок. Примісти кийок близько вогню, обертаючи його час від часу, і так тісто нехай печеться.

Пекарська піч.

Якщо хочеш мати справжній хліб, треба змайструвати якусь піч, вживаючи чи то старого глиняного горщика, чи то бляшанки, яку вкладаємо в огонь та обгортаємо з усіх боків жаром. Або зроби глиняну піч, розведи всередині вогонь, а коли вона добре розпечеться, вигрібай вогонь, вложи тісто й затули щільно отвір, поки не спечеться хліб.

Чистота

Старі скаври звертають особливу увагу на чистоту кухні. Вони дбайливо й дуже основно чистять горщики, тарілки, вилки, ножі. Вони знають, що на розкинених навколо нечистотях і залишках їжі збирається мушня.

А мухи дуже небезпечні. Вони переносять на своїх ніжках заразки хворіб і коли сядуть на їжі, залишають там отруту. А ти це їси — і потім дивуєшся, чому захворів.

Тому й треба дуже дбати, щоб таборова кухня була дуже чиста, щоб мушня там не водилася. Всякі помиї і залишки треба спалити або викинути у відповідну викопану яму та закопати, а не розкидати по цілій околиці.

Гуртковi зобов'язані пильнувати, щоб того всі додержувались.

Запам'ятай, що »Скавт — чистий«.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В КУХОВАРСТВІ

Скавти мусять вміти варити, ще поки йдуть таборувати. Навчи їх саме найважнішого, як: варення картопель і каші, м'яса і городовини. В тому можна вправлятись під час зими.

—:—

Зроби вправи в мішанні тіста і печенні скрутнів і паляниць.

—:—

Зроби скриньку з сіном і вживай її.

—:—

Зроби собі власні полотняні мішечки на харчі.

—:—

Нехай гуртки змагаються у виготовлюванні списку страв, з зазначенням, кілько чого треба тощо.

Візьми сирі пайки харчів на прогулянку, зроби вогонь і звари собі їжу.

—:—

Роби спроби з різними родами вогнищ, поки не знайдеш такого, що видаватиметься тобі найвигіднішим для варення у твоєму гуртку. Опісля змайструй кілька кухонних устаткувань, як показано на рисунку на ст. 125.





Розділ IV.
СТЕЖЕННЯ

Гутірка при ватрі ч. 11.
СПОСТЕРІГАННЯ „СЛІДІВ"

Помічання »слідів« — Подробиці у вигляді людей — »Знаки« біля трупа — Подробиці країни — Як скавти вживають очей, вух і носа — Нічне скавтування

Словом »знак« окреслюють скавти всякі дрібні деталі, напр.: сліди стіп, зламані галузки, столочену траву, відпадки їжі, краплі крови, волосок і т. п. — все те, що може помогти тобі здобути потрібні інформації.

Пані Вальтер Смітсон, подорожуючи в Кашмірі, ішла з кількома тубільними індуськими слідцями за слідами пантери, що задавила й забрала з собою молодого козла. Пантера пройшла в одному місці через широку, голу скельну плиту, не залишаючи на ній, очевидно, жадних слідів по своїх м'яких стопах. Слідець раптом пішов на дальший кінець скелі, де вона закінчувалась гострим краєм. Він звогчив палець і повів його здовж краю скелі, поки не знайшов кілька прилиплих до скелі шерстинок козла. Це показало йому, де пантера зійшла вниз, волочивши за собою козла. Цих кілька шерстинок — це було саме те, що скавти звуть »знаком«.

Слідець пані Смітсон знайшов теж ведмедів, помітивши малі »знаки«. В одному випадку він помітив, що кора на дереві була свіжо здряпана, очевидячки — вед-

межими пазурями, а в другому випадку він знайшов на корі дерева чорну шерстину; це вказувало, що тут ведмідь чухався об дерево.

Помічання »слідів«

Одна з важливіших справ, що її скавт мусить засвоїти собі будь він воєнний скавт, ловець чи скавт миру — це не довести до того, щоб він чогось не помітив. Він мусить вміти помітити малі ознаки й сліди й опісля зрозуміти їх значення. Але жовтодзюб мусить добре вправлятись, щоб виробити собі звичку справді все помічати й нічого не випускати з очей. Цієї штуки можна вивчитись добре так у місті, як і на селі.

Так само мусиш вміти помітити всякий незвичайний звук чи дивний запах і зрозуміти, що воно може означати. Поки не навчишся помічати »знаків«, в тебе буде дуже мало даних, щоб з них зробити висновки, і з тебе, як скавта, не буде ніякої користи.

Пам'ятай: скавт завжди вважає за велику ганьбу, коли стороння людина помітить щось швидше, ніж він — однаково, чи це щось далеке від нього, чи тут же під його ногами.

Коли ти виберешся кудись з вправним скавтом, переконаєшся, що його очі постійно »бігають«, розглядаючись в усіх напрямках — далеко й близько — і помічаючи все, що діється навколо.

Раз йшов я з одним скавтом Гайд-Парком у Лондоні. Раптом він відізвався: »Та коняка трохи кульгає«. Близько нас не було ніякого коня, але я побачив, що він дивиться на коня далеко за ставком. Зараз після того він підняв чудернацький ґудзик, що лежав на стежці. Його очі, як бачите, дивились однаково на те що було далеко і на те, що було близько.

»Чи ти бачив того чоловіка?«

На вулицях незнаного міста скавт зверне увагу на головні будинки й бічні вулиці, на крамниці, повз які він проходитиме, та на те, що було за їхніми вітринами; так само помітить він, які підводи його минають.

Найбільше, однак, він звертатиме увагу на людей, їхні обличчя, їх одяг, взуття, хід — так, щоб коли його запитає поліцист: »Чи ви бачили людину з темними обвислими бровами, одягнену в синій одяг, як проходила вниз вулицею?« — він міг дати приблизно таку відповідь: »Так, така людина йшла, трохи налягаючи на праву ногу, мала на ногах чужинецького виробу черевики а в руці якийсь пакуночок. Вона повернула вниз на Золоту вулицю, другу вулицю ліворуч звідси, яких три хвилині тому«.

Такі інформації мають часто неоціненну вартість, щоб вислідити злочинця.

Ти пам'ятаєш, як Кім в оповіданні п. н. »Кім« вчився спостерігати з допомогою гри, що в ній він мав з пам'яті



Переодягнутися з допомогою простих засобів — це зовсім легка річ, якщо знаєш, як це зробити. Скільки речей виміняв цей чоловік, щоб змінити свій вигляд? Зверни увагу, що те, що робить головну різницю — це змінена постава.

описати піднос повний малих предметів, які йому показали на хвилину й опісля прикрили.

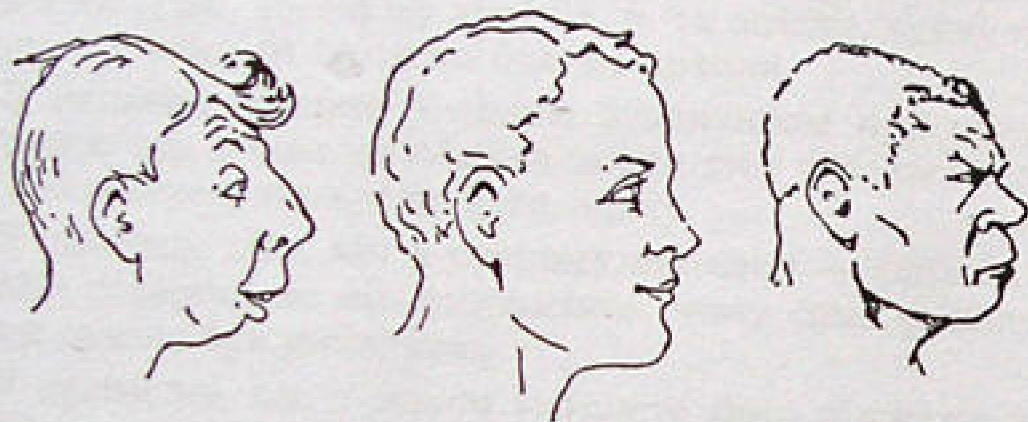
І ми вживаємо тієї »Гри Кіма«, бо це — знаменита вправа для скавтів.

В Італії була раз революційна організація, звана »Каморра«, що приділяла велику увагу вишколові хлопців, привчаючи їх швидко помічати й зберігати в пам'яті речі. Йдучи вулицями міста, каморист залюбки нагло задержувався і питав хлопця: »Як була одягнена жінка, що сиділа в дверях четвертого будинку праворуч на попередній вулиці?« або: »Про що розмовляли два чоловіки на розі третьої вулиці [illegible]?« або: »Куди казали їхати візникові і який був його нумер?« або:

»Який високий цей дім і яке широке вікно на першому поверсі?« тощо. Або хлопцеві дозволяли одну хвилину розглядати крамничну вітрину, а потім він мав описати все, що там було.

Скавт мусить теж дивитись на землю, особливо в здовж краю хідника попри доми чи попри риншток. Я часто знаходив цінні прикраси, що їх загублено; люди ступали по них і ногами відкидали набік, зовсім їх не помічаючи.

Кожний міський скавт, самозрозуміло, мусить знати, де є найближча аптека, найближча поліційна стежа



Помічай обличчя людей, щоб ти міг їх розпізнати.

чи станиця, лікар, лічниця, пожарна сторожа, телефон, станиця швидкого поготівля тощо.

Подробиці у зовнішності

Подорожуючи поїздом чи автобусом, завжди звертай увагу на кожну подробицю у зовнішності товаришів подорожі. Приглянься до їх облич, одягу, способу говорення тощо, щоб ти міг потім кожного з них докладно описати. Намагайся теж пізнати з їх зверхнього вигляду й поведінки, чи вони багаті, чи бідні (це звичайно скаже тобі їхнє взуття), яке — правдоподібно — їхнє звання, чи вони щасливі, чи нездужають, чи може потребують допомоги.

Але роби свої спостереження так, щоб люди не помітили, що ти їх спостерігаєш, бо вони насторожаться. Згадай пастуха, що про нього я розповідав у Гутірці ч. 2.: він помітив вигляд циганових чобіт, нібито не дивлячись на нього і так не звернув на себе його підозри.

Вміння докладно спостерігати людей і відгадувати їх вдачу і думки — має безмежну вартість у промислі

й торгівлі, особливо для продавця чи його помічника, коли йде про те, щоб намовити людей купити товар чи викрити погані наміри шахраїв.

Кажуть, що вдачу людини можна пізнати по тому, як вона носить капелюх. Якщо капелюх трохи набік, його власник повинен бути доброї вдачі; якщо капелюх дуже перехилений на один бік — це буде хвалько; коли капелюх сидить на потилиці, його власник не платить боргів (довгів); хто ж носить капелюх рівно на чубку голови — це людина, правдоподібно, дуже чесна, але »розумом не грішить«.



Чи можеш дізнатись про їх вдачу за способом, як вони носять капелюх?

З ходи людини часто можна теж легко пізнати вдачу: дивись, як дріботить, вимахуючи руками, діловитий хвалько; як швидко йде довгими раптовими кроками нервова людина; як ліниво волочить ногами ледащо; як справно, тихо й бистро ступає скавт тощо.

Вправляйся в спостеріганні!

Невелика навіть вправа в спостеріганні дасть тобі вже змогу досить докладно пізнати з одягу людини її вдачу.

З усіх частин одягу найвірніше свідчить про людину звичайно її взуття.

Раз колись я був з однією панею на селі, і ми бачили, як перед нами йшла молода пані.

»Цікаво, хто ця пані?« спитала моя приятелька.

»Ба« — відповів я — »може ви цікаві знати, чия це служниця?«

Дівчина була дуже добре зодягнена, але коли я поглянув на її черевики, я догадався, що одяг належав колись комусь іншому, що вона його дістала й переробила на себе, але щодо черевиків — то вона краще по-

чувалась у своїх власних. Вона ввійшла в дім, де й ми затримались, і попрямувала до »входу для слуг«, отже ми переконалися, що це була одна з служниць.

Раз мені пощастило зробити послугу одній пані, що була в скрутному становищі. Я догадався того, бо йдучи за нею, я побачив, що її підметки були до краю зношені, хоч вона й була добре зодягнута. Думаю, що вона ніколи не дізналась, як я пізнав, що їй потрібна допомога.

Коли їдеш у залізничому вагоні чи автобусі з іншими людьми, можеш уприємнити собі час такими вправами: дивлячись тільки на ноги людей і не підводячи погляду вгору, відгадуй, хто ці люди: старі чи молоді, багаті чи бідні, товсті чи худі і т. п. та опісля, глянувши вгору, перевір, як близько був ти правди.

Я недавно говорив з одним детективом про одного добродія, що з ним ми обидва перед тим розмовляли, і ми намагалися відгадати його вдачу.

Я замітив: »Ну, він в усякому випадку — рибалка«.

Мій товариш не міг додуматись, чому саме рибалка, бо він сам не був рибалкою.

Я примітив, що з лівого маншета його піджака висіло багато дрібних стріпців з сукна. Не один завзятий



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ ч. 7. ТОМ — ЯК »ШУКАЧ СТЕЖОК«.
»Не знаю, куди йде дальше моя дорога,
Бо не бачу знаків ні приятеля ні ворога«.

рибалка, знявши з вудки штучну муху з гачком, кладе її в шапку сушити; інший вкладає її в рукав. Коли висохне, витягає її, при чому часто видирає нитку чи й дві з сукна.

Пригадай собі, як Шерльок Голмз зустрів раз незнайомого і помітив, що він скидався на заможню людину; він був зодягнутий в новий одяг з жалобою на рукаві, поводився по-вояцьки, ішов моряцьким кроком, був опалений сонцем, мав витатуйовані знаки на руці і в руці — дитячі іграшки. За кого б ти був узяв цю людину? Отож, Шерльок Голмз правильно відгадав: він нещодавно відійшов у ступені сержанта з королівської фльоти, йому померла жінка, а вдома було кілька малих дітей.

Знаки біля трупа

Декому з вас може трапитись, що він одного дня перший знайде труп людини. В такому випадку треба прослідити та записати й найменші знаки, що їх видно на тілі чи біля нього, перш ніж його порушити або змінити вигляд місця чи стоптати ґрунт. Поза докладним відміченням положення трупа (що його, по змозі, найкраще зфотографувати докладно так, як його знайдемо), треба дуже старанно провірити ґрунт навколо нього, не стоптавши його більше, ніж це абсолютно потрібно, щоб не знищити залишених слідів. Якщо вмієш, зроби малий малюнок, як тіло лежало і де були навколо нього знаки: це може мати своє значення.

Я знаю два випадки, що знайдено трупи, про які спершу думали, що це хтось вкоротив собі віку, повісившися. Але докладна перевірка землі біля них — в одному випадку зламані вітки й стоптана трава, а в другому зім'ятий килим — виявили, що тут було вбивство і що аж після того повішено тіла, щоб виглядало, ніби вбиті самі на себе наклали руку.

Відтиски пальців

Відтиски пальців — це перша річ, що її шукає поліція на всіх можливих предметах. Якщо вони не відповідають відтискам пальців убитої людини, вони можуть походити від її вбивника, якого можна ідентифікувати, порівнюючи ці знайдені відтиски з відтисками його пальців.

В одному випадку знайдено старого вченого добродія

мертвого в його спальні з однією раною на чолі і з другою на лівім виску.

Дуже часто вбивник після доконаного вбивства хапає закривавленими від свого злочину руками за двері чи за збанок, щоб помити собі руки.

У згаданому випадку на часописі, що лежав на столі, були відтиски трьох закривавлених пальців.

Підозра впала на сина вбитого і поліція його заарештувала.

Але докладна перевірка кімнати й відтисків пальців виявила, що старому панові зробилось вночі погано. Він встав з ліжка, щоб добути якогось ліку, але поблизу стола йому закрутилась голова і він упав, вдаряючи прудко головою об ріг стола, і зранив собі висок; рана цілком погоджувалася з рогом стола. Намагаючись встати, він схопився за стіл і зробив так криваві відтиски пальців на часописі, що там лежав. Потім він знов упав і вдруге поранив собі голову, цим разом об ніжку ліжка.

Відтиски пальців порівнювано з пальцями трупа і виявилось, що вони докладно такі самі. А треба знати, що на 64 000 000 000 000 людей не знайдеш двох з однаковими взірцями на шкірі пальців. Так стало ясним, що тут не було душогубства, і сина небіжчика звільнили як невинного.

Інші знаки

В російському місті знайдено вбитого банкіра. Поблизу тіла знайдено цигарничку з янтарним мундштуком. Цей мундштук був дуже дивний: його можна було держати в устах тільки в одній позиції; на ньому були знаки двох зубів. Ці сліди показували, що зуби були різної довжини.

Зуби вбитого були зовсім правильні, отож було очевидним, що цигарничка не була його. Але його небіж мав зуби, що цілковито відповідали знакам на мундштуці. Його заарештовано, і опісля знайдено дальші докази, що виявляли, що саме він був душогубом.

Таке ж оповідання є в »Записках Шерльока Голмза« під назвою »Пацієнт в лічниці«. Тут знайшли повішеного чоловіка й уважали його за самовбивцю. Аж прийшов Шерльок Голмз і виявив на підставі різних знаків, як, напр., недокурків, покусаних різними зубами, слідів ніг тощо, що в кімнаті разом з тим чоловіком перед його смертю було аж троє людей; вони й повісили його.

Подробиці країни

Коли перебуваєш в якійсь околиці, зверни увагу на орієнтаційні знаки, тобто такі предмети, що допоможуть тобі знайти шлях та не дозволять тобі заблукатись, напр.: далекі узгір'я, церковні вежі, — і ближчі предмети, як: цікаві будинки, дерева, ворота, скелі тощо.

Але запам'ятай собі: помічаючи такі орієнтаційні знаки, — що їх колись захочеш використати, щоб сказати комусь іншому, як йому там знайти шлях, — ти мусиш приглянутись до них дуже докладно, щоб потім описати їх без помилок і в належному порядку. Мусиш помітити й запам'ятати собі кожну бічну доріжку й кожну стежку.



Велика курява не завжди означає багато людей. Ось підступ, якого вживали, щоб відвернути увагу ворога: По запиленій дорозі волочили галуззя з дерев, щоб наслідувати рух кінноти.

Мусиш теж звертати увагу на дрібніші знаки, напр.: птиці, що зриваються і нагло відлітають (це означає, що в даному місці появилася якась людина чи якась звірина), на куряву, яка наведе тебе на думку, що там рухаються звірята, люди чи підводи і т. ін.

Очевидно, на селі ти повинен так само, як і в місті, дуже дбайливо звертати увагу на всіх перехожих, як вони зодягнені, що нагадують їх обличчя, який в них хід, — ти повинен перевірити сліди їхніх ніг і намалювати собі їх у записнику, щоб опісля, зустрінувшись денебудь з ними, міг їх знов пізнати, як це робив пастушок в оповіданні на початку цієї книжки.

Звертай теж увагу на сліди тварин, птиць, коліс і т. п., бо вони можуть дати тобі важливі інформації.

Читання слідів — це така важлива річ, що про те я влаштую ще окрему гутірку.

Відкриті очі

Нехай ніщо не буде замале для твоєї уваги. Ґудзик, сірник, попіл цигарки, перо чи листок — все те може мати велике значення.

Скавт має дивитися не тільки перед себе, але й на обидва боки і позад себе; він, як каже прислів'я, мусить »мати очі й на потилиці«.

Часто, нагло оглянувшись, побачиш »ворожого« скавта або й злодія, що зрадить себе так, як цього ніколи не зробив би, коли б знав, що ти оглянешся.

Є цікаве оповідання Фенімора Купера під назвою: »Шукач стежок«, де гарно описана робота червоношкірого індіянського скавта. Він »мав очі на потилиці« і, пройшовши мимо кущів, помітив поміж свіжим листям один чи два зів'ялі листки. Це викликало в ньому підозру, що хтось приніс туди ці листки, роблячи собі кращий сховок; так викрив він кількох утікачів.

Нічне скавтування

Скавт має вміти помічати малі подробиці так само добре вночі, як і вдень.

Вночі він робить це головно слухом, деколи й дотиком чи нюхом.

В нічній тиші звуки несуться далі, ніж удень. Якщо приложиш вухо до землі чи до палиці або особливо до барабана, що доторкається землі, можеш на далеку віддаль почути стукіт кінських копит чи тупіт людських ніг.

Інший спосіб: відкрий ніж з вістрями на обидва боки; одно вістря встроми в землю, а друге держи обережно поміж зубами, — тоді чутимеш далеко краще.

Людський голос, навіть коли говорити пошепки, несеться на далеку віддаль і його не переплутаєш з будь-яким іншим звуком.

Я часто вночі прокрадався крізь передні сторожі, після того, як — підслухавши тихий шепіт їхньої розмови або хропіння сонних — ствердив, де стояли стійки.

———

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В СПОСТЕРІГАННІ

В МІСТІ: Насамперед навчи помічати різні роди крамниць, що мимо них вони йшли, і пригадувати собі їх у властивому порядку. Опісля: запримітити й запам'ятати назви крамниць. Пізніше: запримітити й запам'ятати по двохвилинному оглядані зміст крамничних вітрин. Вкінці: запримітити зміст різних крамничних вітрин у півхвилинному чергуванні для кожної.

———

Навчи хлопців помічати незвичайні будинки як орієнтаційні знаки, число закрутів вулиці, що нею звичайно ходять, назви інших вулиць, подробиці возів, що проїжджають мимо, та передовсім подробиці у зверхньому вигляді осіб щодо їх одягу, характеристичних ознак чи ходу. Насамперед покажи їм, як це робиться. Опісля вишли їх до міста та випитуй по повороті.

———

Доручи скавтам розвідати й запам'ятати собі, де містяться всі пожарні сторожі, поліційні становища, лікувальні тощо.

———

НА СЕЛІ: Виведи гурток на прохід і навчи хлопців помічати віддалені головні риси околиці як орієнтаційні знаки, напр.: узгір'я, церковні вежі тощо, та близькі орієнтаційні знаки, як: особливші будинки, дерева, скелі, ворота тощо. Нехай також запримічають побічні дороги й стежки, різні роди дерев, птиць, тварин, слідів, а далі людей і повозок.

———

Вишли хлопців на прохід. По повороті випитай у кожного з них зокрема або нехай усі пишуть на папері відповіді на яких шість питань щодо деяких пунктів, що їх повинні були помітити. Вартість вишколу помітно піднесеться, коли зробиш наперед деякі малі знаки на землі або розкинеш там ґудзики чи сірники тощо, що їх хлопці мають помітити або й позбирати та принести; це добрий засіб, щоб примусити їх прослідкувати ґрунт близько себе так само, як і віддалені предмети.

———

На курінних сходинах влаштуй сцену з »випадком« без попередження, напр.: Впадає чоловік, »збиває з ніг« скавтмастра і тікає. Кожний гурток пише опісля звідомлення про те, що сталося, подає опис тієї особи тощо.

ГРИ В СПОСТЕРІГАННІ

Шукай наперстка

(В кімнаті)

Вишли гурток з кімнати.

Поклади наперсток, перстень, монету, клаптик паперу чи інший малий предмет на місце, де його добре видно, але важко запримітити. Поклич гурток, нехай його шукає. Коли хтось з скавтів побачить його, іде ще трохи далі й спокійно сідає, не зраджуючи іншим місця, де він схований.

За якийсь час доручають йому показати його тим, що їм не пощастило його знайти.

Далеко — близько
(В місті або на селі)

Роз'ємний суддя йде в здовж визначеної дороги чи іншої лінії з гуртком в гуртковім укладі. Він має з собою картку для записування пунктів для кожного скавта.

Кожний скавт розглядає зазначені подробиці і, як тільки щось помітить, біжить до роз'ємного судді, щоб показати йому те або й віддати знайдену річ. Роз'ємний суддя записує відповідні пункти коло прізвища скавта. Хто здобуде найбільше пунктів в часі прогулянки, — виграє.

Подробиці вибираємо, як подано далі, щоб розвивати спостережливість скавта та навчити його дивитися далеко й близько, вгору й униз. Кожного разу, як граємо цю гру, підбираємо інші предмети; кожного разу повинно їх бути 8—10.

Кожний знайдений сірник	1 пункт
Кожний знайдений ґудзик	1 кункт
Побачити сліди птаха	2 пункти
Побачити сивого коня	2 пункти
Побачити голуба в льоту	2 пункти
Побачити сидячого горобця	1 пункт
Побачити ясеня	1 пункт
Побачити розбите вікно	1 пункт

(І так далі.)

Крамнична вітрина
(В місті поза домом)

Роз'ємний суддя доручає гурткові пройти мимо шістьох крамниць, призначаючи для кожної крамниці півхвилини. Відпровадивши хлопців, він дає кожному з них картку паперу й олівець та доручає написати на ній з пам'яті, що він запримітив, скажімо, в третій і п'ятій крамниці. Хто правильно спише найбільше предметів, той виграє. При тому поодинокі скавти повинні змагатись парами. Ті, що програли, змагаються знов, поки гра не дійде до найслабшого. Таким способом найслабший має нагоду найбільше вправлятись.

Що є в кімнаті?
(В кімнаті)

Пішли кожного скавта до якоїсь кімнати на півхвилини. Коли вийде, нехай зробить список меблів і предметів, які помітив. хто запримітить найбільше, виграє.

Найпростіший спосіб записувати пункти скавтам — це зробити собі список усіх предметів тієї кімнати з колонками для пунктів для поодиноких скавтів. Так можна легко порахувати пункти.

Гра Сетона

Приготуй картки з картону, розділеного щонайменше на 12 малих квадратиків. Кожний скавт дістає одну карту й олівець і з тим відходить на кількасот ярдів.

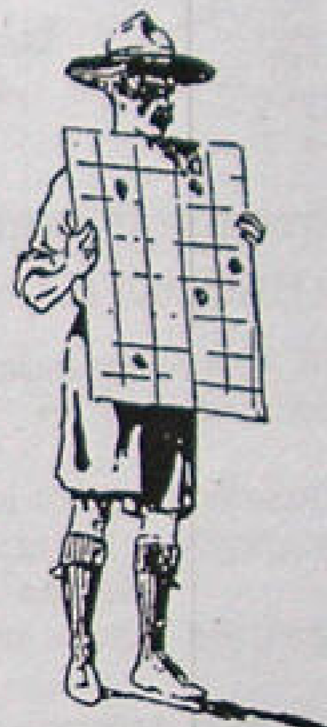
Провідник бере тепер великий шматок картону, поділеного на таке саме число квадратів, боки яких довгі щонайменше на три цалі. Провідник має кілька чорних паперових кіл, з проміром пів цаля і припиначі. Яких шість кіл він уміщує на своїй

таблиці, де схоче. Він держить свою таблицю так, щоб скавти могли її добре бачити. Тепер скавти ступнево приближаються, поки не побачать чорні кола на таблиці провідника; тоді вони зарисовують на своїх картках чорні пункти на відповідних місцях. Хто це зробить правильно з найбільшої віддалі від провідника, той виграє.

За кожне правильно уміщене коло давай п'ять пунктів та віднімай один пункт за кожних два цалі меншої віддалі від найдальшого скавта.

Пачкарі через кордон

»Кордон« — це лінія в терені яких 400 ярдів завдовшки, найкраще якась дорога чи широка стежка або смуга піску, що на ній добре видно сліди ніг. Один гурток пильнує кордону, роз-



»Гра Сетона« — це добра вправа в спостеріганні. Вона теж робить очі бистрішими.

ставивши стійкових вздовж тієї дороги; посередині поміж кордоном і »містом« перебуває запасна частина сторожі. »Місто« — це пункт, визначений деревами, будинками чи прапорцями, якої півмилі від кордону. Ворожий гурток пачкарів збирається якої півмилі з другого боку кордону. Вони мають перекрастися через кордон в будь-якому укладі: поодинці, гуртом чи розсіяно, і мають дістатися до міста ходою, бігом чи скавтським кроком. Тільки один з них, припускають, — направду пачкар, — і він має на черевиках особливі заліза, щоб робити сліди. Стійки проходжуються сюди й туди по своєму відтинку (бігти можуть тільки після того, як проголошено »тривогу«), чекаючи на сліди пачкаря. Як тільки котрий стійковий побачить слід пачкаря, дає знак »тривоги« запасній частині й кидається якмога швидше йти за слідом. Запасна частина співпрацює з ним, і вони всі намагаються зловити пачкаря, поки дістанеться до міста. Якщо він увійде в границі міста, тоді він безпечний і виграє.

Гра Кіма

Примісти 20—30 малих предметів на піднос або на стіл чи підлогу, напр.: два-три різних роди ґудзиків, олівців, корків, ганчірок, горіхів, камінців, ножів, мотузків, світлин, — одне слово — все, що можеш знайти, і прикрий все те полотном чи сурдутом.

Приготуй список цих предметів і зроби колонки для відповідей кожного хлопця за таким зразком:

Предмети	Джонс	Браун	Сміт	Еткінс	Ґрін
Волоський горіх					
Чорний ґудзик					
Червона ганчірка					
Кишеньковий ножик					
Жовтий олівець					
Корок					
Мотузок					
Поштова марка					

Тепер відкрий предмети на одну хвилину, пильнуючи за годинником чи рахуючи повільно до 60. Після того знов їх прикрий.

Нехай тепер кожний хлопець зокрема назве тобі пошепки всі предмети, що собі їх запам'ятав, або кажи йому їх списати, і запиши собі це на картці вислідів.

Виграє той, що запам'ятав найбільше предметів.

Втікачі

Кожний скавт з гуртка має прикріплене на плечах на сорочці кругле коло з білого картону з виразно написаним числом.

Один член гуртка — це »втікач«; всі інші — »ловці«.

Втікачеві, котрий має на черевиках заліза, що лишають сліди, або іншим способом залишає за собою сліди, дають яких десять хвилин часу для втечі. Після того всі інші з гуртка вирушають й намагаються його вислідити.

Як тільки »ловець« підійде близько до »втікача« так, щоб той його не бачив, але щоб міг зняти число з плечей »втікача«, — »втікач« зловлений. Але якщо »втікачеві« пощастить якимсь способом зняти число з »ловця«, тоді цей виходить з гри.

Скавт, що зняв з плечей іншого скавта число, мусить це число голосно назвати, щоб той знав, що він виходить з гри.

Під час цієї гри треба обережно підкрадатися. За »втікача« вибирають якогось бистрішого скавта з гуртка, бо він має не тільки обминати 6—7 »ловців«, але й мусить намагатися »взяти їх у полон«, якщо не хоче, щоб його »вбили«.



Гутірка при ватрі ч. 12.
СТЕЖЕННЯ

Сліди людей — Сліди звірят — Вік слідів — Вказівки, як іти за слідом

ДОДЖ, генерал американської армії, оповідає, як то він раз мав переслідувати групу червоношкірих індіян, що вбили кількох людей.

Вбивці, тікаючи верхи, вирушили були майже тиждень раніш.

Генерал Додж придбав собі до помочі дуже доброго слідця-скавта, прізвищем Еспіноза. Йдучи за слідом індіян уже багато миль, Еспіноза раптом зіскочив з коня і видобув з замаскованої щілини в скелі чотири кінські підкови. Їздці, явна річ, зняли їх з підкутих кінських копит, щоб не лишати по собі слідів.

Шість днів переслідував Додж з своїми людьми банду і майже впродовж цілого того часу звичайне око не бачило ніяких слідів. Вкінці, проїхавши 150 миль, наздігнано і зловлено всю банду. Це була заслуга тільки Еспінози, що так добре вмів стежити.

Стеження вночі

В іншому випадку американські відділи стежили за ватагою індіян, що нападали й убивали білих. Американцям помагали червоношкірі індіянські скавти.

Шоб успішно зробити напад, відділи маршували вночі, слідці знаходили шлях в темноті, намацуючи сліди ворога пальцями. Так вони пройшли доволі швидким кроком багато миль, та раптом затрималися й зголосили, що слід, за яким вони йшли, перетинає якийсь інший свіжий слід впоперек. Коли командувач-старшина підійшов до них, вони все ще доторкалися руками слідів так, що не могло бути ніякої помилки.

Принесено світло, і виявилося, що це ведмідь пройшов упоперек слід ворога! Марш тривав далі без будь-яких дальших перешкод; вранці заскочено й зловлено ворогів.

Американського скавта Фредерика Бирнгема, що був в Південній Африці з відділом Уілсона, коли їх розбито в прах над річкою Шенґені в країні матабелів, вислано з депешою саме перед тим, поки їх оточили вороги. Він ішов вночі, щоб ворог його не спостеріг.

Шлях знаходив він, доторкаючись пальцями в болоті слідів відділу, що проходив туди вранці.

Я сам теж провадив відділ вночі почерез важкопрохідну частину узгір'я Метопо в Родезії, щоб напасти на ворожу твердиню, яку я вислідив попереднього дня. Я пізнавав шлях по моїх власних слідах — то руками, то пальцями ніг через підметки моїх черевиків, вже зношених і тонких. І мені ніколи не було важко знайти напрям.

Важливість стеження

Слідити, значить — йти за слідами — кажуть у нас; в інших країнах кажуть інакше. І так у Південній Африці називають це »спурінґ«, бо слід називається там »спур« (spoor); в Індії кажуть »паґінґ«, бо »паґ« (pug) — це в них слід; у Північній Америці кажуть також »трейлінґ« (trailing).

Це один з основних засобів, за допомогою яких скавти здобувають відомості, а ловці знаходять дичину. Але щоб стати добрим слідцем, треба починати це ремесло замолоду і вправлятися в ньому в кожний час, скільки разів виходиш з дому, однаково — в місті чи на селі.

Коли спочатку ти мусиш постійно нагадувати собі про цей обов'язок, то пізніше він перейде в твою звичку, і тоді вже не треба буде собі про нього нагадувати. А це — дуже корисна звичка; вона робить і найнуднішу дорогу цікавою.

Коли ловці розглядаються в терені за дичиною, вони насамперед шукають будь-яких слідів — старих чи нових — щоб довідатись, чи в околиці взагалі є якась звірина. Тоді студіюють новіші сліди, щоб дізнатись, де



Фредерик Бирнгем, американський скавт, став славним у країні матабелів.

ховается звірина. Опісля, знайшовши свіжий слід, вони йдуть за ним, поки не знайдуть звірини й не вб'ють її. Пізніше вони не раз мусять іти по своїх слідах назад, щоб знайти дорогу до табору. Воєнні скавти роблять зовсім так само щодо ворогів.

Сліди людей

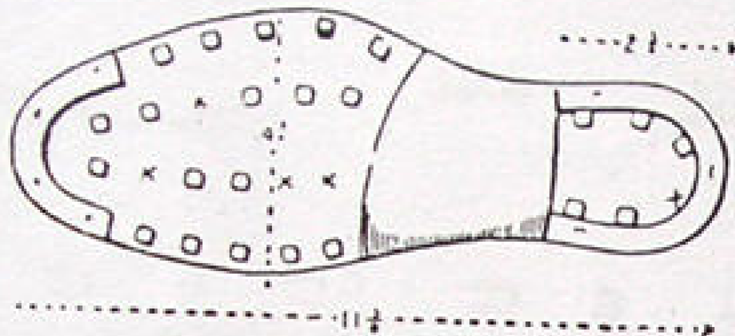
Передусім мусиш уміти відрізнити слід стопи однієї людини від такого ж сліду іншої — за його величиною, формою, цвяхами тощо. Те саме стосується до слідів коня чи інших тварин.

З сліду людини, тобто з величини стопи й довжини кроку, можеш до деякої міри відгадати її зріст.

Коли хочеш відчитати слід, вибери собі дуже виразний відтиск стопи, дуже старанно відмір його довжину,

довжину зап'ятка, ширину підметка; ширину підбиття, ширину зап'ятка, зверни увагу на те, скільки рядів цвяхів і скільки цвяхів в кожному ряді, яке охоронне окуття зап'ятка чи під пальцями ніг, якої форми головки цвяхів, де бракує цвяхів тощо.

Найкраще зробити малюнок відтиску стопи, напр., ось так:



Зверни увагу на довжину черевика, ширину підметки, довжину зап'ятка й інші деталі. »Х« означає відсутній цвях.

Треба теж дуже старанно відміряти довжину людського кроку, від зап'ятка однієї ноги до зап'ятка другої.

Одного разу знайшли в річці потонулого чоловіка. Люди гадали, що він випадково впав у річку і що рани на його голові були від каміння і под. в річці. Але хтось відрисував собі його черевики і, простеживши берег річки, знайшов його сліди. По них він прийшов на місце, де без сумніву відбулась боротьба: земля була дуже стоптана і кущі були поломані аж до самої води; там були теж сліди ще двох інших чоловіків. Хоч цих людей ніколи не знайдено, проте виявилось, що тут правдоподібно було душогубство, якого ніхто й не сподівався.

Різниці між слідами босих ніг

Початківцеві дуже важко знайти різницю поміж багатьома слідами босих ніг — вони всі такі подібні! Поліційні індіянські слідці роблять в такому випадку так:

Змірявши насамперед слід ноги, рисують опісля лінію від кінчика великого пальця до кінчика малого пальця, звертаючи увагу на те, яке положення інших пальців супроти цієї лінії. Намалюй це в своєму записнику. Коли пізніше побачиш багато більше слідів, тобі треба тільки спробувати таку ж лінію на одному чи другому сліді, щоб знайти той саме, що його шукаєш. У всіх людей положення пальців трохи інше.

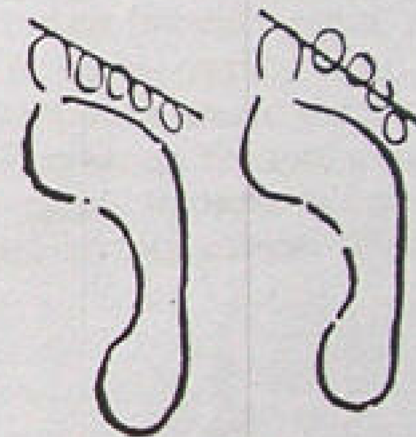
Попробуй це з іншими скавтами твого гуртка: нехай кожний зробить відтиск своєї босої ноги, а ти шукай різниці між ними, нарисувавши попри пальці лінію.

Як пізнати спосіб ходу на слідах

Скавт мусить відразу, як тільки кине оком, зміркувати, яким кроком ішла людина, що лишила сліди.

Коли людина йде кроком, ступає на землю цілою шириною стопи, та ставить стопи одну від одної в трохи меншій віддалі, як один ярд. В бігу пальці трохи глибше втискаються в землю, викидають трохи землі, а віддаль більша, як один ярд. Інколи люди йдуть назадгузь, щоб обманити того, що за ними слідить, але добрий скавт звичайно відразу це пізнає з короткого кроку, з більше звернених до середини пальців і з глибше втиснених в землю зап'ятків.

У звірят під час бігу пальці глибше входять у землю, викидають її трохи, і їхні кроки виходять довші, ніж у повільнім ході.



Щоб розрізнити сліди босих ніг, нарисуй лінію від кінчика великого до кінчика малого пальця і зазначи положення інших пальців.

Як тільки побачиш слід коня, мусиш знати відразу сказати, яким кроком він ішов.

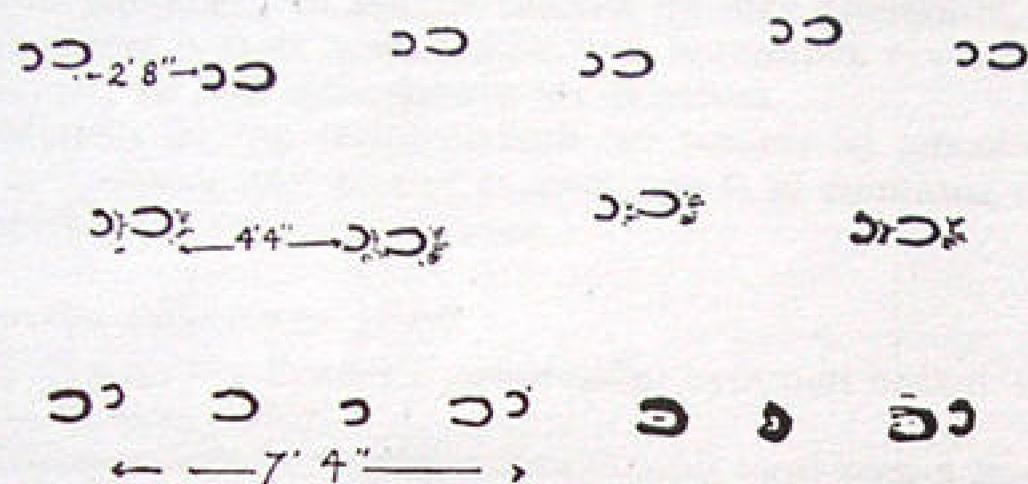
Йдучи кроком, кінь залишає дві пари слідів копит — ліва задня нога находиться зараз перед слідом передньої лівої, а права передня — зараз же за відтиском задньої правої ноги.

Форма сліду задньої ноги звичайно вужча й довша, ніж передньої.

Колишні розбійники й конокради вживали такої штучки: вони прибивали коням підкови передом назад, щоб обдурити слідців, що пробували б їх переслідувати.

Але добрий слідець не дасть себе »вивести в поле«. Так само й злодії часто йдуть назадгузь з таких міркувань, але бистрий слідець пізнає це дуже швидко.

СЛІДИ КОНЯ



Коли знайдеш сліди коня, спробуй відгадати, якою швидкістю він ішов. Це показує відстань поміж відтисками передньої і задньої ноги. На малюнку вгорі — довші сліди — це задні ноги.

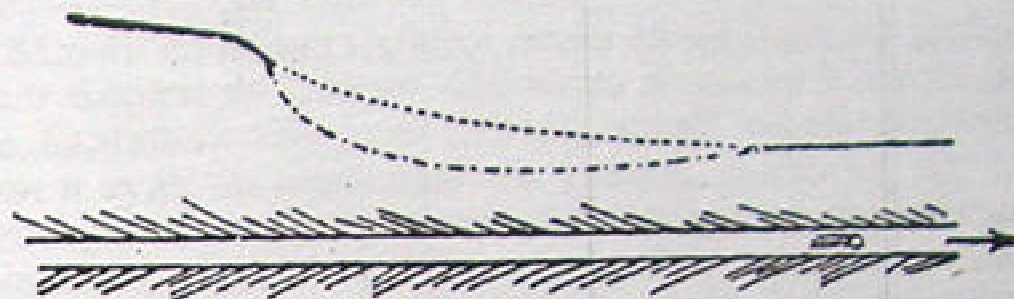
Треба також вивчати сліди коліс, щоб знати різницю між слідами авта і вельосипеда та змогти подати напрям, яким вони їхали.

Вік слідів

Вивчаючи пізнавати на слідах, яким кроком хтось ішов, треба, крім того, пізнати, які старі ці сліди. Це дуже важлива річ, і треба дуже багато практики й досвіду, щоб це знати якслід.

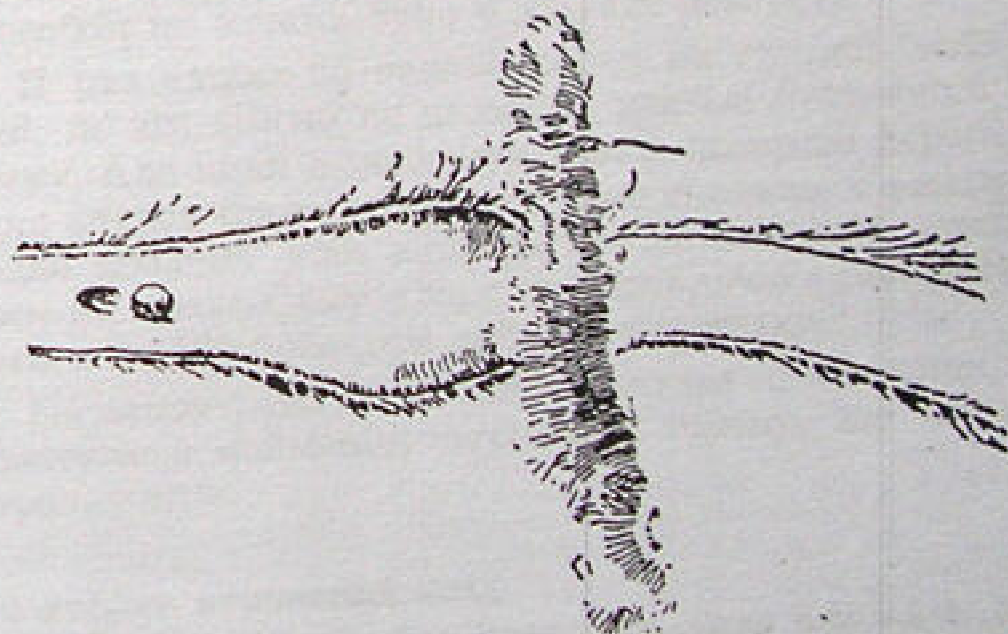
Дуже багато залежить від стану ґрунту й погоди та їх впливу на сліди. Йдучи, напр., за слідом у бездощову, вітряну днину змінним ґрунтом, побачиш, що слід буде виглядати на легкому піщаному ґрунті незабаром уже як старий, бо вогка земля, витиснена з-під поверхні, швидко висихає і кольором не різниться від землі на поверхні, а гострі краї сліду швидко заокруглить вітрець, граючись з сухим пилом, в якому слід зроблено.

На вогкій землі той самий слід виглядає свіжіше, бо сонце тільки частково висушить вирвану глину, і тому вітер не заокруглить гострих країв відтиску. А в вогкій глині, в тіні дерев тощо, куди сонце не доходить, той самий слід, що в піску виглядає начебто цілу днину старий, — тут виглядає зовсім свіжо.



Напрям їзди вельосипеда пізнати по тому, куди витиснено назад болото, як теж по »петлі« в сліді при закрутах: вужчий кінець петлі показує напрям їзди.

Очевидно, дуже добрим показником віку слідів є теж дощ, що впав на ці сліди (якщо знаєш, коли йшов дощ). Багато можуть тут помогти також інші сліди, що їх перехрещують, або обставина, наскільки висохла чи зів'яла стоптана трава. Йдучи за слідом коня, можеш відгадати час, коли він туди проходив, за виглядом калу, враховуючи належно вплив сонця, дощу чи птиць.



Йдучи слідом вельосипеда чи авта, зверни особливу увагу на місця, де дорога нерівна. Там знайдеш багато знаків.

Навчившись розпізнавати на слідах спосіб ходу й їх вік, мусиш далі навчитися йти за ними по кожному роді ґрунту. Цього можеш учитись цілє своє життя і все ще будеш відчувати потребу постійно в цьому вдосконалюватися.

Можеш теж багато навчитись з попелу погаслої ватри — байдуже, чи він ще теплий чи вже холодний, — з відпадків, з яких довідаєшся, чим живились тут люди, байдуже, чи їжа була багата чи скромна.

Мусиш бистро розглядатись не тільки за знаками, що їх зробили твої власні скавти, але й за знаками, що їх зробили й »ворожі« скавти.

Розшуки вкрадених речей

В Судані й в Єгипті є дуже добрі тубільні слідці, і я бачив їх при роботі.

Полковникові египетської кавалерії вкрадено з дому деякі речі, тому післано по слідця до сусіднього племени Джалін.

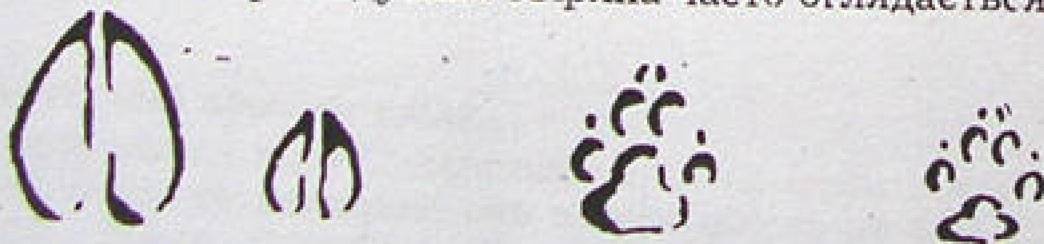
Він швидко знайшов слід стіп злодія, йшов за ними далеко в пустиню і знайшов там місце, де були закопані вкрадені речі. Сліди вели потім назад до бараків.

Цілий полк мусів вишикуватись босоніж на перевірку перед слідцем. Вкінці, перевіривши сліди всіх вояків, він заявив: »Ні, між ними нема злодія«. Саме в ту хвилину підійшов до полковника з якоюсь справою його тубільний слуга. Слідець, що стояв поблизу, сказав полковникові: »Ось вам людина, що закопала вкрадені речі!«

Слуга, заскочений тим, що його викрили, признався, що це він украв речі свого пана, гадаючи, що його підозріватимуть менше, ніж інших.

Як стежити

Коли старий скавт натрапить на дуже свіжий слід людини чи тварини, звичайно не йде за ним дуже близько, бо переслідувана звірина часто оглядається позад себе, чи за нею не слідять. Тому слідець іде викрутасами і згодом приходить знов на те місце, де сподівається знов відшукати слід. Коли знайде його, знов робить коло вперед і т. д. аж поки не згубиться слід. Тепер він знає, що він попереду звірини, тому й робить щораз вужчі кола, поки її не знайде, ясна річ, вистерігаючись зайти »від вітру«, щоб звірина не почула його, коли приблизиться на віддаль нюху.



Часами натрапиш на такі сліди. Починаючи зліва, це сліди: оленя, вівці, вовка й лисиці.

Кілька слідців з Сайнду йшло за вкраденим верблюдом з Карачі до Севену, 150 миль по піску й голих скалах. Бажаючи обдурити слідців, злодії тягали верблюда сюди й туди по переповненій вулиці, думаючи, що його слід згубитъся між іншими. Але слідці це передбачили і розіслали стежі навколо міста. Так зловили вони на віддаленому місці слід, що виходив з міста й успішно слідкували за ним.

На твердому ґрунті дивись вперед

Коли тобі доведеться стежити там, де важко запримітити слід, напр., на твердому ґрунті або на траві, встанови, яким напрямом йшов останній видний слід і дивись у тому напрямі, але досить далеко вперед яких 20—30 ярдів. В траві побачиш зігнені або стоптані стебла, а на твердому ґрунті пересунені або видряпані з землі камінці тощо. Те все, вправді, незначні знаки, але якщо на них будеш дивитися в одній лінії, переконаєшся, що вони творять щось на зразок сліду, якого іншим способом не можна було б взагалі помітити.

Я раз слідив за вельосипедом на твердій битій дорозі, де він дійсно не залишав взагалі будь-якого відтиску. Але коли я поглянув здовж поверхні дороги далеко вперед проти сонця, що саме сходило, я зовсім виразно побачив його слід на майже невидній поволоці роси на землі. Стоячи на сліді і дивлячись собі саме під ноги, я не міг побачити найменшого знаку.

На непомітний слід треба дивитися проти сонця, тоді помітимо й найменші нерівності терену, що кидають виразну тінь.

Як знайти втрачений слід

Якщо хочеш знайти слід, що його згубив з очей, зроби так: Поклади хусточку, палицю чи інший предмет на останній видний слід і ходи широкими колами яких

30, 50 чи 100 ярдів довкола того сліду; вибираючи найсприятливіший ґрунт, по змозі м'яку землю, шукай дальших слідів. Якщо йде цілий гурток, то звичайно найкраще, щоб він затримався на одному місці, а тільки один чи два шукали дальших слідів. Якщо кожний захоче шукати слідів, дуже швидко їх знищать, затоптавши їх чи змішавши з своїми слідами; в такому випадку пам'ятай, що »забагато кухарів — пересолена юшка!«

Коли шукаєш слідів, керуйся здоровим людським розумом, подумай, в якому напрямі міг ворог піти, і спробуй там шукати.

Я пам'ятаю, як раз сліджено дикого кабана; цей приклад краще з'ясує нам те, що я тількищо сказав: Кабан біг спочатку через болотнисті підмоклі поля, і було зовсім легко йти за ним, аж поки він не повернув на дуже твердий кам'янистий ґрунт, де за малу хвилину не було видно найменшого знаку його слідів. Треба було зробити розшуки. Визначено останній слід, і слідець почав порушатися у широкому колі, дуже дбайливо обшукуючи ґрунт, але не знайшов будьякого знаку. Тоді слідець почав розглядатися довкола по околиці і, ставлячи себе в ситуацію кабана, спитав: »В якому ж напрямку пішов би я тепер?« В деякій віддалі перед ним, у продовженні первісного сліду, стояв довгий живопліт колючих кактусів, а в ньому видніли дві діри. Він підійшов до однієї з тих дір, що лежала на шляху, що його правдоподібно міг вибрати собі кабан. Тут ґрунт був усе ще дуже твердий, і жадного сліду стіп не було видно. Але на одному листочку кактусу в дірі була грудочка мокрої глини; це був той бажаний знак. На тому твердому ґрунті не було жадного болота, і кабан, очевидячки, приніс його на своїх ногах з мокрого терену, що ним пробігав. Цей один малий знак дав змогу слідцеві іти далі правильним напрямом від одного такого знаку до другого, поки не прийшов вкінці на слід в пригожому ґрунті, звідки міг іти за кабаном аж до його леговища.

Пристосуй свій крок до сліду.

Я приглядався, як у Судані один слідець ішов за слідами по землі, де звичайне око зовсім нічого не могло помітити, таким способом: Коли слід був виразний, він намагався іти тим же кроком, як і слід. Так він ішов

з ним крок у крок, і, йдучи, стукав палицею в землю, немов відзначаючи кожний слід стопи. Коли сліди зникали на твердому терені або під летючим піском, він ішов далі таким самим кроком, стукаючи палицею в ті місця, де мали б бути сліди стіп. Вряди-годи він бачив



Ось сліди двох птиць. Одна з них звичайно живе на землі, друга на кущах чи деревах. Котрий слід належить до першої чи другої птиці?

легке заглиблення чи інший знак, що вказував там на наявність сліду. Так він знав, що він іде завжди ще правильним напрямом.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В СТЕЖЕННІ

Приготуй ґрунт для стеження, вибираючи шматок м'якої землі, яких 10—15 ярдів до квадрату та вирівняй його вальцем. Частину ґрунту звогчи, немов би дощ на неї йшов; другу частину залиши сухою. Одному з хлопців доручи перейти цим ґрунтом, опісля перебігти, а далі переїхати вельосипедом. Вияснити різниці в слідах, щоб скавти з гуртка, побачивши колись якісь сліди, могли відразу сказати, чи особа, що залишила сліди, йшла чи бігла.

Вишли хлопця, щоб робив сліди; іншим хлопцям доручи їх слідкувати, помічати всі інші сліди, що їх перетинають, та означити, які особи чи звірята ці сліди зробили. Хлопець повинен мати на підметках черевиків прив'язані заліза до роблення слідів або повинен прибити собі на підметки чи на палицю кілька цвяхів такої форми, щоб не помилитися щодо його сліду.

Вивчай вік слідів, зробивши день пізніше свіжі сліди побіч старих. Зверни увагу на різниці в вигляді, щоб скавти навчились відгадувати вік слідів.

Доручи кожному скавтові зробити в м'якому ґрунті відтиск власного черевика і відрисувати його на папері.

Висилай гурток на різні дороги; нехай принесуть звідомлення про сліди, що їх там побачили, — сліди людей, возів чи звірят.

Роби гіпсові відбитки слідів. Навколо сліду зроби вал з болота. До пугарця чи чашки налий води, повільно досипай гіпсу, цілий час мішаючи, поки маса не стане як сметана — така густа, щоб її ще можна було ляти. Налий цю масу на слід. Коли вона ствердне, викарбуй на ній дату, місце знахідки тощо. Як цілком ствердне і висохне, обережно її викопай та обмий з болота.

ГРИ В СЛІДКУВАННЯ

Запам'ятати слід

Доручи хлопцям з одного гуртка сісти так, щоб ноги були підняті вгору. Іншим скавтам дай яких три хвилини часу на те, щоб запам'ятали вигляд їхніх черевиків. Пославши їх потім до кімнати чи кудинебудь, доручи одному скавтові з першого гуртка зробити кілька слідів стопи на пригожому ґрунті. Тепер викликай поодиноких скавтів другого гуртка, нехай приглянуться до слідів і скажуть, кому вони належать.

Відрисовування слідів

Покажи гуртковi сліди стіп. Зверни увагу, котрий скавт зробить найвірніший малюнок стопи. Скавтам вільно йти за слідом, поки не знайдуть пригожого ґрунту, де є добрі відтиски стіп.

Знайди злодія!

Попроси чужу людину, щоб зробила сліди так, щоб скавти цього не бачили. Тепер скавти вивчають ці сліди, щоб потім їх знов пізнати.

8—10 осіб, разом з тією чужою людиною, проходять за чергою перед скавтами та роблять сліди стіп. Кожний скавт пошепки каже роз'ємному судді, котрий з них зробив первісні сліди, тобто подає, котра це була особа з черги. Виграє той, що правильно відгадав. Коли більше правильних відповідей, виграє той, що зробить найкращий малюнок сліду з пам'яті.

Йди за слідом!

Вишли пішком чи на вельосипеді »зайця« з повною кишенею зерна, лушпиння з горіхів, паперців »конфетті« тощо. Він має час від часу визначувати ними свою дорогу, щоб гурток міг за ним слідкувати.

Або вживай скавтських знаків, рисованих на землі, зложених з віток тощо, ховаючи при тому в якомусь місці листа.



Гутірка при ватрі ч. 13.
ЧИТАННЯ „ЗНАКІВ" тобто РОБЛЕННЯ ВИСНОВКІВ

Як складати докупи висліди помічень — Приклади як робити висновки — Школа Шерльока Голмза.

Коли скавт навчився вже помічати »знаки«, тоді мусить ще навчитися »складати докупи висліди помічень« і таким чином вичитувати значення того, що бачив. Це називаємо: »робити висновки«.

Ось приклад того, як молодий скавт може вичитати із »знаків« значення, якщо має в тому вправу.

Старий Бленкінсоп вибіг з своєї малої крамнички, поблизу оселі африканських кафрів.

»Гей! Держіть злодія!« — кричав »Він украв в мене цукор. Держіть його!«

Держати? Кого? Адже ніхто не тікав, як далеко око доглянуло.

»Хто його вкрав?« — питався поліцист.

»Не знаю, але бракує мені цілий мішок цукру. А ще перед хвилиною тут був.«

Покликали тубільного поліційного слідця. Здавалося, що це зовсім неможлива річ, щоб він між кільканадцяти іншими слідами босих ніг коло крамниці міг розрізнити сліди злодія. Все ж таки він відразу пустився бігти в напрямі кущів. В деяких місцях він мусів проходити по твердому кам'янистому ґрунті, але при тому він не зменшував кроку, хоч жадних слідів стіп ми не бачили.

Вкінці слідець раптово задержався і почав шукати навколо; очевидно згубив слід. Та на його обличчі з'явилася усмішка, коли показував пальцем понад плече на поблизьке дерево. На дереві побачили, схованого поміж галуззям, тубільця з мішком цукру.

Як слідець його відкрив? Його бистрі очі побачили, як кілька зеренець цукру заблищали в пилюзі. Мішок надпоровся і залишав за собою дуже незначний слід з таких зернят. Слідець ішов за цим слідом, а коли слід зник врешті в кущах, він побачив, як муравлі шнурком маршували до дерева. Вони йшли за цукром, і те саме зробив слідець. Так то пощастило зловити злодія.

Думаю, що старий Бленкінсоп поклепав слідця по плечу за бистрість, з якою він запримітив зернята цукру й муравлів та за його дотеп, як він догадався, чого муравлі лізуть на дерево.

Загублений вояк

В Індії пропав десь вояк кавалерії і кілька його товаришів шукало за ним по всіх усюдах, щоб його знайти. Вони надибали тубільного хлопця і спитали його, чи не бачив пропалого. Цей негайно сказав: »Ви говорите про того високого вояка, що їхав на дереші, який трохи налягав на ногу?«

»Так, це він« — сказали вояки. »Де ти його бачив?«

»Я його не бачив« — відповів хлопець, »але знаю куди він поїхав«.

На те хлопця арештували, гадаючи, що того вояка може вбито і сховано кудись і що хлопець чув щось про те.

Але вкінці він вияснив, що бачив сліди того вояка.

Він показав їм сліди і привів їх на місце, де сліди свідчили про те, що пропалий зробив там зупинку. Тут кінь чухався до деревин й залишив на корі кілька шерстин, з яких можна було дізнатись, що це був дереш. Сліди його копит показували, що він кульгав, бо одна нога залишала менш глибокі сліди і робила коротший



Такі сліди робить кривий кінь. Питання: Котра нога крива? Довші сліди належать до задніх ніг.

крок, ніж інші ноги. Що це був вояк, видно було із слідів його чобіт; то був вояцький чобіт.

Тоді спитали хлопця: »А як ти знаєш, що він був високого росту?« Хлопець показав їм, де вояк відламав собі гілку з дерева; людина звичайного росту не могла б так високо сягнути.

Робити висновки — це точно те саме, що читати книжку. Хлопчина, що ніколи не вчився читати, побачивши, як ти читаєш книжку, спитає тебе: »Як ти це робиш?« Тоді ти поясниш йому, що безліч малих значків на сторінці — це букви. Коли їх скласти докупи, можна читати слова. А слова творять речення; реченнями передають думки.

Цілком так вишколений скавт бачить малі знаки й сліди. Він складає їх у голові докупи і швидко вичитує з них значення, до якого невишколеній людині ніколи не дійти.

Від частої вправи він навчиться читати значення на перший погляд, — зовсім так, як ти читаєш книжку, без витрати часу на силябізування кожного слова, буква по букві.

Приклади, як робити висновки

Під час матабельської війни в Африці вийшов я раз на розвідку з тубільцем на широку трав'янисту рівнину, поблизу узгір'я Метопо.

Раптом ми перетяли свіжий слід у траві; стебельця трави були ще свіжі й вогкі, хоч стоптані; всі вони були зігнуті в один бік, а це вказувало напрям, куди йшли люди. Йдучи трохи за тим слідом, ми вийшли на піщане місце і там побачили, що це були сліди кількох жінок (малі стопи з рівними краями, короткі кроки) і хлопців

(малі стопи, витяті краї, довші кроки). Вони йшли, не бігли, в напрямі до гір, віддалених яких п'ять миль, де, на нашу думку, сховались вороги.

Потім ми побачили листок, що лежав яких 10 ярдів вбік від слідів. На милю навколо не було деревини, але ми знали, що дерева з таким листом росли в оселі, 15



Єдиний листочок, що впав з посуди, що її несла тубільна африканка, уможливив здобути відомості про ворога.

миль від нас, в напрямі, звідки саме йшли сліди. Отож виглядало, що ці жінки прийшли з тієї оселі, принесли цей листок і пішли до гір.

Коли ми підняли той листок, виявилось, що він був вогкий і від нього тхнуло пивом тубільців. Короткі кроки жінок свідчили про те, що вони несли якийсь вантаж. Ми зміркували, що жінки, згідно з місцевим звичаєм, несли на головах посуди з тубільним пивом, заткавши отвори посуди жмутками листя. І один з тих листків упав; а тому, що ми знайшли його десять ярдів вбік від слідів, то тоді, як він упав, віяв вітер. Тепер, тобто в сьомій годині ранку, не було вітру, зате близько п'ятої години був.

З усіх цих дрібних знаків ми зміркували, що група жінок і хлопців несла вночі пиво з віддаленої на 15 миль

оселі і принесла його ворогові в горах, прибувши туди зараз після шостої години ранку.

Чоловіки, мабуть, негайно взялись пити пиво (бо ж воно через кілька годин кисне), а тому, поки ми дійдемо там, будуть спати й погано держати стійку; так нам усміхалась гарна нагода оглянути їхні становища.

Згідно з тим ми пішли за слідами жінок, знайшли ворога, зробили спостереження і без будь-яких труднощів вернулися з відомостями.

А сталось це все головно завдяки свідоцтву того одного листочка.

З цього бачиш, як воно важливо звертати увагу навіть на найдрібніші речі.

Пил помагає робити висновки

Спостерігаючи дуже малі знаки, детективи викривають великі злочини.

В одному випадку стався злочин. Знайдено піджак чужинця, але годі було по ньому зміркувати, хто його власник.

Піджак вложили до міцного мішка й стали бити палицею. Пил з мішка зібрали разом і провірили під сильним побільшуючим склом. Виявилося, що пил складався з дрібнесенького трачиння, а це вказувало на те, що його власник був, правдоповібно, тесля, дроворіз чи столяр. Потім пил узято під ще сильніше побільшаюче скло, зване мікроскопом, і виявилося, що в ньому були теж зеренця желятини й спорошкованого клею. Тих речей не вживає ні тесля, ні дроворіз; так і виявилось, що піджак належав столярові, і так поліція прийшла на слід злочинця.

Пил з кишень чи з заглибин кишенькового ножика тощо говорить дуже багато, коли його докладно перевірити.

Школа Шерльока Голмза

Кажуть, що д-р Бель з Едінбурґу був тим зразком, з якого сер Конен Дойль узяв свою ідею Шерльока Голмза.

Одного разу д-р Бель навчав клясу студентів у шпиталі, як лікувати людей. Введено пацієнта, щоб лікар міг показати, як піклуватися пораненим. В цьому випадку пацієнт увійшов кульгаючи і лікар звернувся до одного з студентів і спитав:

»Що бракує йому?«

»Не знаю« — відказав студент, »я його не питав«.

»Не треба й питати« — сказав лікар, »ви повинні це самі побачити, що в нього поранене праве коліно, він же налягає на ту ногу. Він її попік на вогні — бачите, що його штанка спалена на коліні. Сьогодні маємо понеділок рано. Вчора було гарно, в суботу було мокро й болото. Штани чоловіка — цілком заболочені: він упав в суботу ввечорі в болото.«

Після того він звернувся до того чоловіка й сказав: »Ви дістали в суботу свою платню і впилися, а потім, повернувшись додому, намагались висушити над вогнем свій одяг, впали на вогонь і попекли коліно. Чи так воно було?«

»Так, пане« — відповів чоловік.

Я читав раз у часописі про одного суддю провінційного суду, що теж вмів »помічати малі знаки« та »складати докупи свої помічення«. Він судив одного боржника (довжника).

Боржник боронився тим, що він безробітний і не може дістати праці.

»Що ж ви робите тим олівцем, що маєте за вухом, коли не маєте праці?« — спитав суддя.

Чоловік мусів признати, що допомагає своїй жінці в її, як виявилось, дуже прибутковому підприємстві. Після цього суддя звелів йому заплатити борг.

Правдиві скавтські оповідання

Приклади, як скавти роблять з малих знаків важливі висновки, подає в своїй книжці »Скавтування і розвідка в диких країнах« капітан Стіґенд.

Коли він одного ранку обходив довкола свій табір, помітив свіжий слід коня, що йшов повільною ходою. Він знав, що всі таборові коні йшли тільки ристю, отже це мусів бути чужий кінь. Так він справдив, що ворожий скавт-вершник преспокійно приглядався до його табору вночі.

Прибувши до оселі в середущій Африці, з якої мешканці повтікали, Стіґенд не міг розпізнати, до якого племени оселя належала, аж поки не знайшов в одній хижі крокодилячої ноги. Це свідчило, що оселя належала до племени Авіза, що його члени їдять крокодилів, бо сусідні племена їх не їдять.

На віддаль півмилі побачили чоловіка, що їхав на верблюді.

Тубілець, що спостеріг його, сказав: »То людина рабської крови!«

»Як ти пізнав це на таку віддаль?«

»Бо він вимахує ногами. Справжній араб притискає ноги до боків верблюда, коли їде«.

Розшуки втраченої власности

Один старшина згубив під час вправ у пустині, п'ять миль від Каїра, свій далековид і післав по тубільних слідців, щоб шукали згуби.



Сліди ніг верблюдів — дуже подібні одні до одних. Але єгипетські слідці привчені йти за ними, щоб знайти вкраденого верблюда.

Вивели його коня і провели, щоб слідці могли вивчити сліди його ніг. Слідці запам'ятали собі їх і пішли на місце вправ. Тут слідці негайно відшукали сліди копит капітанового коня поміж сотнями інших слідів кавалерії і артилерії, і йшли за ними скрізь, куди він їздив, поки не знайшли далековида на тому місці пустині, де він випав був з футляра.

»Загублений« верблюд

Єгипетські слідці зокрема гарно слідкують за верблюдами. Хто не звик до них, тому сліди одного верблюда здаються зовсім такими ж самими, як сліди кожного іншого верблюда. Але для вправленого ока вони

такі ж різні, як обличчя людей — і ці слідці запам'ятують собі їх так само добре, як ти запам'ятуєш обличчя людей, яких ти колись бачив.

Декілька років тому поблизу Каїра вкрали верблюда. Послали по поліційного слідця і показали йому сліди того верблюда. Він ішов за ними довго, аж поки вони не



Сліди під твоїм порогом можуть оповісти тобі цілу історію, якщо вмієш тільки їх читати. Ось сліди з простої історії, як пес полював на кішку, а його власник сердився.

завели його на якусь вулицю, де цілком загубилися поміж іншими слідами.

Але в рік після того наш слідець попав на свіжий слід саме того верблюда (він пам'ятав цілий той час його вигляд!). Верблюд, як було видно, ішов у парі з іншим верблюдом, якого сліди слідець теж пізнав. Він знав, що вони належали верблюдові добре знаного злодія верблюдів. Так, навіть не йдучи далі за тими слідами через місто, слідець пішов з поліцистом просто до стайні злодія і там знайшов давнопропалого верблюда.

Південно-американські слідці

»Ґавчо« — тубільні пастухи корів у Південній Америці — теж прегарні скавти. Тепер пасовища здебільшого обведені тином, але давніше ґавчо мусіли слідити цілими милями вкрадену чи згублену скотину, і це робило з них знаменитих слідців. Раз післали одного з тих людей слідити вкраденого коня. Але йому не пощастило його знайти. Аж кілька місяців пізніше, в зовсім іншій частині країни, він раптом помітив на землі свіжий слід тієї самої коняки. Він негайно пустився за ним і знайшов коня.

Приклади на вправи в робленні висновків

Тут прості висновки знаків, що їх я помітив одного ранку, йдучи стежкою в бурхливих горах Кашміру.

П о м і ч е н і з н а к и. Біля стежки пень дерева, три стопи заввишки. Поблизу дерева камінь розміром кокосового горіха́, а на ньому прилиплі засохлі куснї розчавленої шкаралущі волоського горіха. Кілька шкаралущ горіха лежали теж на пні дерева. Дальше на стежці, 30 ярдів на південь від пня, куснї лушпини чотирьох волоських горіхів. Зараз поблизу, вздовж стежки, була висока крута скеля. Одиноке дерево волоського горіха, як далеко око сягало, росло 150 ярдів на північ від пня.

У стіп пня була грудка засохлого болота, на якій було видно відтиск плетеного з трави ходака.

Що ж тобі сказали б ці знаки? Моя розв'язка була:

Два дні тому тією стежкою відбував довгу дорогу в південному напрямі чоловік, що ніс вантаж і відпочивав під скелею, та їв під час того волоські горіхи.

Я зробив такі в и с н о в к и:

Це був чоловік, що ніс вантаж, бо коли носії хочуть спочити, не сідають, але спирають свій вантаж на похилу скелю і при тому перехиляються назад. Якщо б він не мав вантажу, був би правдоподібно сів собі на пень, проте він вважав за краще піти 30 ярдів далі, де була скеля. Жінки тут не носять вантажів, отже це мав бути чоловік. Він розбив каменем шкаралущу горіхів на пні, принісши їх з дерева, що росло 150 ярдів на північ, отже подорожував на південь. Він вирядився в довгу дорогу, бо був узутий в ходаки; якщо б він вештався поблизу дому, він ходив би босоніж. Три дні тому йшов тут дощ, грудка болота прилипла до ходаків, коли ще ґрунт був мокрий, але з того часу не йшов дощ, і грудка була суха. Шкаралуща горіхів теж була вже суха і тим підтверджувала час, що відтоді пройшов.

З цим не в'яжеться жадна важлива подія, це — просто приклад з щоденної практики, яку скавти повинні виконувати.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В РОБЛЕННІ ВИСНОВКІВ

Читай оповідання, що в ньому описано багато спостережень подробиць і подано, які з них зроблено висновки, напр.: »Записки« або »Пригоди Шерльока Голмза«. Після того питай хлопців, які подробиці давали певні розв'язки, щоб переконатись, що вони дійсно зрозуміли цю методу.

На м'якому ґрунті зроби сліди різних випадків, напр.: зустріч вельосипедиста з пішоходом: вельосипедист зліз, щоб поговорити з приятелем, а потім знов сів і поїхав. Доручи хлопцям перестудіювати ці сліди й зробити висновки щодо їх значення.

Примісти на підносі збірку предметів, що нібито були в кишені якогось чоловіка. Скавти нехай роблять висновки: хто це був, які його зацікавлення тощо.

ГРИ В РОБЛЕННІ ВИСНОВКІВ

Попроси кількох незнаних хлопцям людей, щоб ішли як перехожі вулицею чи дорогою, та доручи хлопцям помітити на кожному з них зокрема всі подробиці в зверхньому вигляді. По якомусь часі вимагай від хлопців повного опису тих перехожих щодо їх зовнішнього вигляду, їх особливих розпізнавчих знаків, здогадного фаху тощо.

Або доручи кожному хлопцеві поговорити з якоюсь незнаною людиною дві хвилини і попробувати довідатись за цей час з допомогою питань і спостережень про все, що тільки можна про цю чужу людину довідатись.

Детектив робить висновки про »злочин«

Примісти в кімнаті чи на відповідному клаптикові ґрунту малі знаки, сліди тощо. Читай хлопцям голосно оповідання про якийсь злочин аж до пункту, коли зроблено певні знаки, і доручи кожному за чергою якийсь час перевірювати »місце злочину« та опісля подати тобі розв'язку справи так, щоб інші не чули.

Спочатку треба давати якнайпростіші схеми. Пізніше можуть бути раз-у-раз складніші.

Напр., зроби більше слідів стіп і зужитих сірників біля дерева, які вказують, що хтось мав труднощі, запалюючи люльку тощо,

Для трудніших тем використай таємничі оповідання з »Записок Шерльока Голмза«, як »Пацієнт в лікарні«. Кімнату прибери так, щоб вона нагадувала кімнату пацієнта, в якій його знайшли повішеного: з відтисками заболочених стіп на килимі, з розгризеними й обтятими недокурками на вогнищі, з попелом з цигар, з коркотягом і корками тощо. Зроби на долівці з часописів пояс, що правитиме за »хідник«, по якому мають ходити учасники змагання (щоб не затерти слідів). Доручи кожному скавтові (чи гурткові) входити окремо, і дай їм три хвилини часу на розсліди. Опісля дай їм півгодини часу, щоб приготували розв'язку на письмі або й усно.

»Сліди за підступним вбивником!«

»Заколовши свою жертву«, підступний вбивник втікає з »закривавленим кинджалом«. Всі інші вирушають за хвилину, щоб стежити за ним з допомогою »крапель крови« (за них правлять конфетті), що падають на землю при кожному третьому кроці.

Його змовник (роз'ємний суддя) скаже йому наперед, куди має податися. Якщо він прибуде туди не діткнений своїми переслідувачами, бодай вісім хвилин скорше від них, тоді він виграє.



Розділ V. ЛІСІВНИЦТВО

Гутірка при ватрі ч. 14. ПІДКРАДАННЯ

Як ховатися — Як вчитися підкрадатися — Гри в підкрадання

Якщо хочеш спостерігати диких звірят, мусиш до них підкрастися, тобто підповзти до них так, щоб вони тебе ані не побачили, ані не занюхали.

Коли мисливець підкрадається до диких звірят, він старанно ховається. Так само робить і скавт на війні, коли стежить чи шукає за ворогом. Поліцист ніколи не зловить кишенькового злодія, коли стоятиме в однострої і стежитиме за ним. Він одягається так, щоб не відрізнятися в натовпі і найчастіше приглядається виставовим вітринам, де бачить все, що діється поза ним, відбите немов у дзеркалі.

Якщо злочинець помітить, що за ним стежать, він насторожується; невинна людина у такому випадку теж бентежиться. Отож, спостерігаючи когось, не витріщуй на нього явно очей, але заприміти потрібні тобі подробиці одним-двома поглядами. А хочеш його докладніше оглянути, — йди за ним. З-заду можеш пізнати стільки ж, що і спереду, — а то й навіть більше, — а якщо ця людина не скавт, і не оглядається часто позад себе, вона й не знатиме, що ти за нею стежиш.

Военні скавти і мисливці підкрадаючись до дичини, додержують завжди двох важливих заповідей, якщо хочуть, щоб їх не побачили:

Перша: вони намагаються так ховатися, щоб земля, дерева чи будинки поза ними були того самого кольору, що і їх одяг.

Друга: якщо ворог чи якась тварина дивиться на них, вони не рухаються, поки той не піде далі.

Таким способом часто скавт і в чистому полі не дасть себе запримітити.

Вибір тла

Зверни увагу на колір свого одягу, коли вибираєш собі тло. Якщо маєш одяг кольору хакі, не йди і не стій перед вибіленою стіною чи перед темним кущем, тільки йди туди, де буде за тобою пісок, трава чи скелі кольору хакі — і стій нерухомо. Ворогові буде тоді дуже важко відрізнити тебе від тла, навіть зовсім зблизька.

Якщо ти в темному одягу, залізь у темні кущі, або стань собі в тіні дерев чи скель, але уважай, щоб земля поза тобою теж була темна; якщо поза деревом, що під ним ти стоїш, буде, наприклад, ясного кольору ґрунт, ти зовсім докладно на ньому зарисуєшся.

Користуючись узгір'ями для чатування, дуже уважай, щоб не показуватися на вершку чи на овиді. Жовтодзюби звичайно роблять цю помилку.



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ ч. 8 ТОМ ПІДКРАДАЄТЬСЯ.
»Підкрадаючись до ворога — треба головну мету на оці мати«.
Та Том забув при тому в с і частини тіла сховати.

Рухайся повільно

Це справжня лекція — спостерігати, як зулюський скавт користується узгір'ям чи горбком для чатування. Він повзе вгору рачки на всіх чотирьох, лежачи пласко в траві та припавши щільно до землі. Дібравшись до вершка, він дуже повільно підводить голову, цаль за цалем, аж поки не зможе добре розглянутися. Коли побачить ворога з-заду, може йому спокійно приглядатися; а коли гадає, що за ним стежать, він дуже довго держатиме голову зовсім непорушно, сподіваючись, що його вважатимуть за пень чи камінь. Як його не викриють, він дуже поволі схилятиме голову, цаль за цалем, знов ховаючись у траві, і спокійно відповзе геть. Всякий швидкий чи наглий рух голови на овиді може, — навіть на чималу відстань — привернути на себе увагу.

Поночі держися по змозі низьких місць, ровів тощо, щоб ти був унизу в темряві, та міг побачити сильветку ворога зарисовану вгорі проти зір, коли він підійде близько.

Причаївшись нічною порою в тіні куща й сидячи зовсім тихо, я підпустив до себе на віддаль трьох стіп ворожого скавта; коли він повернувся плечима до мене, я міг підвестися на ноги й схопити його руками кругом.

Тиха хода

Рухаючись непомітно, особливо вночі, треба пам'ятати, щоб іти зовсім тихо. Тупіт ніг звичайної людини на землі можна почути на велику віддаль. Скавт чи мисливець ступає завжди легко, на стопу ноги, а не на п'яту. Вправляйся в тому всюди, куди б ти не йшов, вдень чи вночі, вдома так само, як і надворі, щоб у твою звичку перейшло ходити так легко і тихо, як тільки можеш. Звикнувши до того, переконаєшся, що при тому так само зросте і твоя спроможність переходити великі віддалі; не зазнаєш так швидко втоми, як тоді, коли йдеш тяжким кроком, як велика більшість людей.

Тримайся проти вітру

Завжди пам'ятай, що підкрадаючись до дикої звірини чи до доброго скавта, ти мусиш підходити до них проти вітру (під вітер) хоч би це не був навіть вітер, тільки слабенький легіт.

Отож, поки зачнеш підкрадатись до ворога, треба переконатися, звідки віє вітер і рухатися проти нього.

Що б про те дізнатися, звогчи палюх язиком з усіх боків, піднеси його вгору і вважай, з котрого боку почуєш найбільший холод. Або можеш підкинути вгору легкий пил, суху траву чи листя і дивитися в котрий бік їх відносить.

Як маскуватися

Коли червоношкірі індіянські скавти хотіли вислідити ворожий табір, звичайно прив'язували собі на плечі вовчу шкуру, лазили на всіх чотирьох і, наслідуючи



Коли тубілець Австралії підкрадається до ему, вдягає на себе шкіру ему. Він несе бумеранґ в руці і спис між пальцями ноги.

вовче виття, обходили вночі навколо табір. Так само, заглядаючи через вершок або таке місце, де можна було побачити їх голову на овиді, вони надягали на голову шапку, зроблену з шкіри з вовчої голови, і з вухами, щоб їх уважали за вовка, коли б побачили.

В Австралії тубільці, підкрадаючись до ему — великого птаха, як струсь — надягають на себе шкуру з ему і йдуть, похилившись з однією рукою піднятою вгору, щоб нагадувала шию і голову птиці.

Скавти, визираючи з трави, часто в'яжуть собі навколо голови мотузок чи стяжку і втикають під них траву, одну вгору, другу вниз на обличчя так, що їхніх голів не видно. Ховаючися за великий камінь чи насип, вони ніколи не заглядають понад вершок, тільки завжди з боку з-поза нього.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ПІДКРАДАННІ

Пішли одного хлопця на віддаль яких п'ятсот ярдів, шукати різного коліру тло, поки не знайде подібного до свого одягу, і так вияви значення пристосувати колір одягу до коліру тла. Решта гуртка стежить за ним і спостерігає, як він стає непомітним, коли знайде відповідне тло. Хлопець у сірому одягу, наприклад, ставши перед темними кущами, дуже впадає у вічі, коли ж стане перед сірою скелею чи домом, стає менш помітним. Хлопця у темному одязі дуже добре видно на зеленому полі, але не видно, коли стане в відкритих дверях на тлі темного нутра.

Вияви помітність руху. Примісти скавтів у доброму укритті (в кущах тощо) і покажи, як важко їх відкрити, коли не рухаються.

Вправляй швидке перебігання від одного укриття до другого; теж повзання вздовж рова і поза насипом та від куща до куща.

Спробуй підкрадатися в присмерку. Деякі з поданих ігор можно провадити в присмерку чи темряві. Не починай цілком темної ночі.

ГРИ В ПІДКРАДАННЯ

Скавтські лови

Одному скавтові дають час, щоб пішов і сховався. Решта вирушає опісля, щоб його знайти. Він виграє, коли його не знайдуть, або коли повернеться в призначений час назад на вихідний пункт так, щоб його ніхто не доторкнувся.

Біг післанця

Одному скавтові доручають принести в зазначений час звідомлення до певного пункту чи дому з якоїсь віддалі. Інші — »ворожі« — скавти мають доручення перешкодити принести звідомлення до того місця. Вони ховаються в різних пунктах, щоб затримати післанця з депешою, що туди пробирається.

Коли двох скавтів доторкнеться післанця, поки він добереться до місця, де має віддати звідомлення, — вважають, що його зловлено.

Підкрадання до оленя

Гуртковий — це олень. Він не ховається, але стоїть, рухається трохи сюди і туди, після вподоби.

Скавти вирушають, щоб його знайти і кожний з них намагається непомітно дістатися до нього своєю власною методою.

Коли тільки гуртковий побачить котрогось скавта, каже йому підвестися на знак, що йому не пощастило. По якомусь часі гуртковий кличе »кінець«. Всі встають на тому місці, до котрого дійшли; найближчий виграє.

Цю саму гру можно грати, щоб випробувати скавтів у тихій ході; роз'ємний суддя має зав'язані очі. Гру найкраще провадити в терені, де навколо лежить багато сухих галузок і каміння. Скавт вирушає з віддалі яких сто ярдів, щоб підкрастися до сліпого ворога й мусить іти досить швидко, щоб — скажімо, за півтора хвилини доторкнутися сліпця, поки той його зачує.

Викрадання прапору.

З кожної сторони грає два чи більше гуртків.

З кожної сторони у визначеній частині терену, стоїть передня сторожа, щоб берегти трьох прапорів (або вночі-трьох ліхтарів, дві стопи над землею), приміщених не менше, як двісті ярдів (вночі сто ярдів) від неї. Передня сторожа приміщена в укритті, або всі разом, або розміщені по двох. Вона висилає скавтів на стежу, щоб провірити ворожі позиції. Коли викриють, де перебуває ворожа сторожа, намагаються проповзти непомітно попри неї, дістатися до прапорів і принести їх назад до власних ліній. Один скавт не може взяти більше, як один прапор. Ось загальне розміщення гуртка на передній сторожі:

X X — Два скавти | X X — Два скавти | X X — Два скавти

X — Гуртковий

П П П

Прапори

Кожний скавт, що його побачить ворожий сильніший відділ на віддаль п'ятдесять ярдів — виходить з гри. Якщо зуміє проповзти — непомічений — його щастя.

Скавти — приміщені як передня сторожа, не можуть залишати свого місця, але їх кількість числиться подвійно і вони можуть висилати поодиноких післанців до своїх сусідів або до власної стежі.

Роз'ємний суддя перебуває біля кожної передньої сторожі та з кожним гуртком на стежі.

В зазначену годину гру закінчують і всі збираються у призначеному місці, щоб скласти звідомлення. Пункти дають ось так:

За кожний прапор чи лямпу, здобуту і принесену — — 5 пунктів.

За кожне звідомлення чи нарис розташування ворожої сторожі — — — до 5 пунктів.

За кожне звідомлення про рух ворожої стежі — — 2 пункти.

Котра сторона здобуде більше пунктів — виграє.

Примітка: У таких грах, як згадана — званих звичайно тереновими грами, — бо їх грають під голим небом — потрібно часто якоїсь системи, як »вбивати« чи »брати в полон« ворога.

Пасмо вовни — іншого коліру для кожної сторони — або шматок одноцалевої гази з перев'язки прив'язують на руку поміж ліктем і рам'ям; щоб добре було видно. Коли його зірвано, жертва мусить іти до роз'ємного судді, щоб дістати нове »життя« від нього й грати далі. Важливо, щоб і найменший скавт мав таку саму можливість, як і великий.

———

Засідка

Курінь ділиться на дві частини, одна з них іде наперед і ховається в кущах тощо при дорозі. Друга частина йде за першою і кличе ім'я того скавта, що його може побачити, не покидаючи дороги. Гру продовжують до вподоби: кожна сторона наперемінну ховається і шукає

Спочатку треба дати тим, що мають сховатися, якийсь час на те; пізніше зуміють робити вони це швидко. Нагодою для цієї



Спробуй цього способу підкрадання. Притиснись якомога найщільніше до землі.

гри може бути відхід на хвилину когось з гуртка. Решта ховається якомога найшвидше і коли той повернеться — гурток зник, як зачарований. Це завжди добрий жарт.

Підкрадання і звітування

Роз'ємний суддя приміщується десь на відкритому місці і розсилає скавтів по одинці чи по двох у різних напрямах на віддаль якої півмилі. Коли він дасть знак хоругвкою починати, всі ховаються і починають підкрадатися, підповзаючи та пильно стежачи за тим, що він робить. Коли він вдруге дасть знак хоругвкою, всі встають, приходять і звітують по черзі все, що він робив, вручаючи йому звіт на письмі чи усно, як було доручено.

Тим часом роз'ємний суддя дивиться у всіх напрямах і, як тільки побачить котрогось скавта, записує йому два пункти »мінус«. Він сам, також, виконує малі рухи, як наприклад, сідає, паде навколішки, дивиться через далекозір, ... хусточки, здіймає капелюх на хвилину, ходить навколо кілька разів, щоб скавти мали що помічати і звітувати. За правильне звідомлення про кожну дію скавт дістає три пункти.

Щоб заощадити час, роз'ємний суддя робить собі табличку пунктів наперед, уміщуючи імена скавтів і колонки для всіх

своїх дій, а також колонку для пунктів »мінус«, для скавтів, що помилилися і виявили себе.

Павук і муха

За павутину править частина терену чи міста розміром з квадратну милю, з визначеними границями. Операції припиняють у якусь визначену годину.

Один гурток (чи півгуртка) — це »павук«. Він вирушає і вибирає собі місце для укриття. Другий гурток (чи півгуртка) вирушає чверть години пізніше — і це — »мухи«. Вони шукають павука. Вони можуть розсіятися будь-як, але мусять звітувати своєму провідникові, як тільки щось відкриють.

З кожною стороною іде роз'ємний суддя.

Коли мухи за визначений час (скажімо, близько двох годин) не відкриють павуків, — ті виграють. Павуки записують собі імена всіх мух, що їх побачили. І мухи, також, записують собі імена бачених павуків і їх точне місце укриття.



Щоб підкрастись досить близько до диких звірят і вивчати їх звички, не сполошивши їх — на те треба багато часу і терпеливости.



Гутірка при ватрі ч. 15.
ТВАРИНИ

Голоси диких звірят — Звірята — Птахи — Плазуни — Риби — Комахи

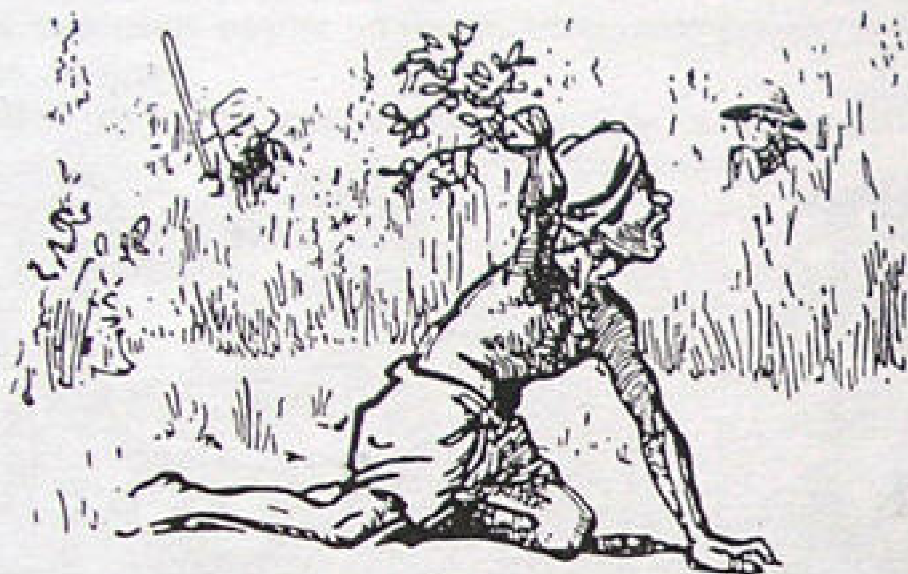
В багатьох частинах світу скавти вживають голосів диких звірят і птахів для зв'язку одних з одними, особливо в ночі в густих кущах чи в мряку. Але, якщо ти хочеш стежити за звичками звірят, теж дуже корисно вміти наслідувати ці голоси. Можеш починати наслідувати голос курчат, або розмовляти з псами їхньою мовою. Ти швидко побачиш, що вмітимеш наслідувати злісне гарчання або радісне скавуління пса. Дуже легко наслідувати голос сов, лісових голубів і куликів.

В Індіях я бачив плем'я циган, що їло шакалів. Але шакали — це найнедовірливіші тварини на землі. Їх дуже тяжко зловити пасткою, але ці цигани ловили їх, наслідуючи їх голос ось так:

Кілька людей з псами ховалися в траві і кущах навколо малої галявини. Посередині цього відкритого місця один циган наслідує голос шакала, як кличе один одного. Він кличе щораз голосніше і вкінці кричить як ціла тічня шакалів, що збіглись до купи, гарчить врешті

немов би вони себе шарпали і нагально жерлися, скавуліючи і виючи. Одночасно він потрясає в'язанкою сухого листя, що звучить так, немов би звірята кидалися по траві і шуварі. Потім він падає на землю, збиває куряву так, що в ній цілком ховається, ввесь час гарчачи і наслідуючи боротьбу звірят.

Якщо той галас почує якийсь шакал, він вискакує з джунґлів і кидається в куряву, щоб і собі взяти участь



В Індії ловлять шакалів у дивний спосіб: Чоловік наслідує голоси цілої тічні шакалів, потрясає сухим листям . . .

в боротьбі. Коли там побачить чоловіка, шакал швидко тікає. Але тим часом на нього з усіх боків напускають собак; вони швидко ловлять його і задавлюють.

Полювання на »грубу«

Вілієм Лонґ описує у своїй дуже цікавій книжці »Звірі в полі«, як він раз кликав лося. Лось — це дуже великий рід оленя, з поганим, грубим носом. Він живе в лісах Північної Америки і Канади; його дуже важко підійти, а коли розлютиться — тоді дуже небезпечний.

Лонґ сидів у кену (американський човен) і ловив рибу, коли почув у лісі зов лося-самця. Просто так собі для розваги він вийшов на беріг, вирізав з берези шмат кори, звив її у стіжок чи трубку, щось на взір гучномовця, близько п'ятнадцять цалів довгу, проміром щось із п'ять цалів на ширшому і один-два цалі на вужчому кінці. За її допомогою він взявся наслідувати гаркітливий рев самця-лося. Наслідок був несподіваний. Старий лось пригнався і скочив навіть у воду, намагаючись

дістатись до нього — і тільки завзяте веслування врятувало Лонґа з небезпеки.

Один з найкращих спортів — це полювання на »грубу« — тобто стеження за великою дичиною, як: слони, леви, носороги, дикі кабани, олені і подібні звірі. І треба бути таки добрим скавтом, щоб мати надію на успіх.

Воно дає тобі багато зворушення і багато небезпеки теж,і все, що я оповідав тобі про спостерігання, стеження, і укривання — тут здасться. А на додаток до того, ти мусиш знати все, що стосується цих звірів, їх звичок і поведінки.



. . . і опісля падає на землю та збиває куряву. Шакал прибігає, щоб і собі взяти участь в борні і його швидко ловлять.

Я сказав, що »полювання« чи »стеження« за »грубою« — це один з кращих спортів· Я не казав однак, що стріляти чи вбивати дичину — це найкраща справа, бо, вивчаючи звірят, ти полюбиш їх усе більше й більше. Ти швидко переконаєшся, що не будеш хотіти вбивати їх задля того тільки, щоб убити. І що більше ти їх оглядатимеш, то більше бачитимеш в них чудесний Божий твір.

Повне пригод життя мисливця

Вся радість мисливства у повному пригод житті в джунґлях, у багатьох припадкових пригодах, коли звірина полює за т о б о ю, замість, щоб ти полював за звіриною, в зацікавленні вистежити її, підкрастись до неї і стежити за всім, що вона робить, пізнаючи її звичаї. Стріляння звірини, наприкінці, це тільки дуже мала частина захоплюючого полювання.

Ніхто з скавтів ніколи не вбиває звірини, хіба що для того є якась важлива причина, але тоді він убиває її швидко і відразу, щоб завдати їй якнайменше страждань.

»Стріляння« фотоапаратом

Тепер багато новітніх мисливців на »грубу« дають перевагу стрілянню дичини фотоапаратом замість рушницею, що дає такі ж цікаві висліди. Тільки коли ти і твої тубільні слуги голодні, тоді, очевидно, мусиш вбивати дичину.

Мій брат полював на »грубу« в Східній Африці;



Коли полюєш фотоапаратом на »грубу«, мусиш мати очі на потилиці. В іншому випадку дичина може заскочити тебе.

полювання фотоапаратом було для нього знаменитим спортом: він жив у пущі, стежив і підкрадався і вкінці »стріляв« слонів, носорогів й іншу грубу звірину.

Одної днини він підповз близько до слона, уставив апарат і саме почав націлятись, коли тубілець закричав »Уважайте пане« і почав тікати. Мій брат оглянувся і побачив великого слона, що прямував до нього, вже лиш кілька ярдів від нього. Він швидко це натиснув ґудзик, сфотографував — і накивав п'ятами. Слон кинувся до апарату, але затримався і немов пізнав, що це тільки фотоапарат; ніби сміючись з власного хвилювання, він помандрував собі знов у джунґлі.

Книжка Шілінґа »З штучним світлом і рушницею в Африці« — це дуже цікава збірка фото диких звірят,

більшість яких сфотографовано вночі за допомогою штучного світла, що його викликували самі звірята, чіпляючи об наставлені для цього дроти. Шілінґ здобув прекрасні фото левів, гієн, оленів всякої породи, зебр й інших звірів. На однім з них є лев саме в скоку на козла.

Дикі кабани і пантери

Дикий кабан — це безперечно найвідважніший з усіх звірів. Це правдивий »Король джунґлів« і це знають інші звірята. Коли пильнуватимеш вночі водопою в джунґлях, побачиш, що всі звірята, підкрадаються до нього, нервуючись і розглядаючись у всіх напрямках, чи де не сховався який ворог. Коли ж надходить дикий кабан, він просто чвалає, хитаючи з боку на бік великою головою з лискучими іклами. Він не цікавиться ніким, проте всі цікавляться ним. Навіть тигр, що п'є, загарчить і швидко зникає з очей.

Часто місячними ночами я лежав в джунґлях, щоб стежити за звірятами, особливо дикими кабанами.

Я теж піймав і тримав у себе молодого кабана і молоду пантеру і переконався, що це дуже милі і цікаві



Молода пантера може статись гарним і дуже втішним улюбленцем.

створіння. Кабан звичайно жив у городі. Він ніколи цілком не усвоївся, хоч я взяв його малим поросятком.

Коли я кликав його, він приходив до мене, але дуже обережно. Ніколи не йшов до чужого, а на тубільців нападав, намагаючись поранити їх своїми малими іклами.

Він вправлявся в уживанні іклів, бігаючи повною парою навколо пня старого дерева в городі. Він ґальопував до пня і навколо нього, роблячи »вісімку« без пе-

редишки пять і більше хвилин, а потім падав боком на землю, задиханий від напруження.

Моя пантера була теж гарним і дуже втішним звірятком, і звичайно ходила за мною немов собака. Але вона була дуже непевна в своїй поведінці із чужими.

Гадаю, що звірят можна краще пізнати і зрозуміти, маючи їх спочатку у себе як своїх улюбленців, а опісля стежачи за ними в їх природньому дикому житті.

Як вивчати звірят дома

Але, поки візьмешся вивчати грубу звірину в джунґлях, ти повинен запізнатися з усіма звірятами, дикими і свійськими, вдома.

Кожний скавт-юнак, повинен знати все, що стосується свійських звірят, що їх він бачить кожний день. А коли живеш на селі ти повинен знати все, що належить до обслуги, годівлі і напоювання коня, як його запрягати і приміщувати в стайні, як пізнати коли він шкутильгає і коли не вільно його брати до праці.

Твій пес

Добрий пес — це найкращий товариш скавта. Скавт не може вважати себе за справжнього скавта, поки не вишколить собі молодого пса, щоб робив все, що йому звелить. Це вимагає великої терпеливости й ласкавости та щирої прихильности до пса. Псів часто вживають до розшуків загинулих людей і до переношування звідомлень.

Пес — це найлюдяніше звіря з усіх і тому найкращий товариш людині. Він завжди ввічливий і завжди готовий до гри — повний гумору, дуже вірний і люб'ячий.

Де вивчати звірят

Зрозуміло, скавт, що живе на селі, має далеко кращу нагоду вивчати звірят і птиць ніж у місті.

Все ж, живучи в великому місті, знайдеш там багато різнородних птахів у парках і майже всіх звірів, що живуть під сонцем, побачиш живих у зоологічних садках.

В менших містечках — це дещо трудніша справа, але в багатьох є природничі музеї, де хлопець може пізнати вигляд і назву багатьох звірят, а багато можна

спостерігати в парках чи теж, збудувавши собі під вікном скриньку, щоб годувати птахи. Але найкращий з усього спосіб — вибратись у поле, коли тільки маєш декілька годин часу на те, поїздом, вельосипедом чи й власними ногами, й там підкрадатися до звірят і птахів і стежити, що вони роблять, пізнавати різні їх породи та їх назви, які сліди вони роблять на землі та — у птиць — які у них гнізда й яєчка тощо.

Якщо ти щасливий власник фотоапарату — не можеш зробити нічого кращого, як почати збирати фото звірят і птахів. Така збірка в десять разів цікавіша, ніж звичайна хлоп'яча збірка поштових марок чи автографів.

Як стежити за звірятами

Стежити цікаво за кожною звіриною, а підкрастися до ласиці так само важко, як і до лева.

Ми схильні думати, що всі звірята у своїй поведінці керуються інстинктом, тобто своєрідним природженим їм чуттям. Ми уявляємо собі, наприклад, що молода видра плаває інстинктово, як тільки її покласти до води, або, що молодий олень тікає від людини з природженого страху перед нею.

Віліяем Лонґ виказує в своїй книжці »Школа звірів«, що звірята великою мірою завдячують спритність своїм



Мати вчить своїх молодих. Видається, що ця левиця каже своїм левинятам, що робити, коли б прийшла людина.

матерям, які навчають їх, поки вони ще молоді. Так бачив він видру, яка несла на хребті у воду двох своїх дітей і, поплававши хвилину, нагло пірнула з-під них і залишила їх самих борсатись у воді. Але вона виринула близько них і допомогла їм знов доплисти до берега. У такий спосіб вона поволі вчила їх плавати.

Я раз бачив в східній Африці левицю, яка сиділа з

трьома левинятами з всіма в одному ряді і стежила за мною, як я наближаюся до неї. Вона виглядала саме так, немов би вчила своїх левинят, як поводитися в такому випадку, коли наближається людина.

Вона, ясна річ, казала їм:

»А тепер, діти, я хочу, щоб ви добре помітили, як виглядає біла людина. Потім одне за одним мусите зірватись і, махаючи хвостом, пострибати геть. Як тільки зникнете з очей у високій траві, мусите плазувати і повзти, аж поки не обійдете його зі сторони під вітер. Тоді йдіть за ним, завжди тримаючись під вітер від нього і так можете зачути нюхом, де він є, а він не зможе знайти вас.«

Птахи

Людину, що вивчає птахів, називають орнітологом. Марк Твен, веселий, але щиросердечний американський письменник, казав:



Вам здається, що всюди бачите ворону, коли почуєте її голосне »Кав — Кав«.

»Є люди, які пишуть про птахів книжки і так дуже їх люблять, що терплять голод і втому, щоб тільки знайти нову породу птахів і вбити її.

»Їх називають орнітолоджерами.

»Я й сам мав стати орнітолоджером, бо я завжди любив птахів і створіння. І я почав вчитися, як ним стати. Я бачив пташину, як сиділа на сухій галузці високого дерева, перехиливши назад голівку і широко відкривши свій дзьоб, весело співала. Не думаючи довго, я вистрілив на неї з рушниці. Її спів нагло увірвався і вона впала з галузки безвладно як ганчірка і я підбіг і підняв її — вона була мертва. Її тільце було тепле в моїх

руках, а головка качалася сюди і туди, немов би її карк був зламаний, очі затягнулися білою плівкою, а на боці голівки іскрилася краплина червоної крови — і — люди добрі, я не міг бачити більше нічого, бо мої очі були повні сліз. З того часу, я ніколи більше не вбив створіння, якщо воно не робило мені шкоди — і я ні до чого не дійшов.«

Стеження за птахами

Добрий скавт — це звичайно добрий »орнітолоджер«, як казав Марк Твен. Це визначає, що він любить підкрадатись до птахів і стежити за всім, що вони роблять. Він виявляє, стежачи за ними, де і як вони будують свої гнізда.

Він не хоче, як це робить звичайний хлопець, йти й видирати їм яєчка з гнізда. Але він любить стежити за тим, як вони виводять своїх молодих і вчать їх самих їсти й літати. Він прагне пізнати кожну породу птиць з їх голосу і способу літання. Він знає, котрі птиці живуть у нас цілий рік, а котрі прилітають тільки на певну пору року, яку поживу вони найбільше люблять, як вони зміняють своє пір'я, якого рода гнізда будують собі і як виглядають їх яйця.

Велику частину природознавства можна вивчити, стежачи за птицями в своєму сусідстві, особливо годуючи їх щоденно взимку. Дуже цікаво, наприклад, по-



Коли пташеня випаде з гнізда, батьки приходять його годувати.

мічати різний спосіб їх співання, як одні з них співом залицяються до самички, а інші, як ось домашній півень, піють чи співають, щоб викликати іншого до бою. Самчик білої меви, щоб подобатись »панам«, пробує співати і робить з себе великого блазня; небагато краще і справа і з старим круком.

Цікаво стежити теж за тим, як виводяться молоді пташенята: деякі приходять на світ голі, без пір'я, із за-

критими очима й отвертими дзьобами. Інші — з пушистим пір'ям на цілому тілі, повні життя й енергії. Малі водні курчата, наприклад, плавають як тільки вилупляться з яйця; молоді курчата починають бігати по кількох хвилинах, тоді як молоді горобчики довгі дні безпомічні і їхні батьки мусять їх годувати і вигрівати.

Лонґ теж пише:

»Спостерігай, скажімо, гніздо ворони. Одної днини побачиш, як птиця-мати стоїть поруч гнізда і розводить крилами над своїми молодими. Негайно молоді підводяться і собі розводять крила, наслідуючи її. Це — перша лекція.

»На другий день, можливо, побачиш як стара птиця підведеться навшпиньки і дужим помахом крил тримається в такій позиції. Молоді знов її наслідують і швидко пізнають, що їх крила — це сила, що може тримати їх. А ще через день може побачиш обох птиць — батьків, як поблизу гнізда стрибають з гілки на гілку, допомагаючи собі крилами при довгих стрибках. Молоді теж приєднуються до гри і — дивись, вони навчились літати, навіть не знаючи, що це була наука.«

Багато птиць майже вимирає, бо дуже багато хлопців, знайшовши їхні гнізда вибирає з них яйця.

Полювання за гніздами птахів

Полювання за гніздами птахів дуже подібне до полювання на грубу звірину: немов мисливець, мусиш вишукувати місця, в яких, як знаєш, люблять перебувати птиці, що їх шукаєш; стежиш за птахами, як вони влітають і вилітають, і так знаходиш гніздо. Але тоді не йди та не нищи гнізда і не забирай всіх яєць. Якщо ти справді серйозний збирач — візьми собі о д н е я й ц е тільки, а решту залиш і, головне, не рушай гнізда, бо інакше птахи — батьки покинуть його і усі яйця, що з них могли бути гарні пташенята, загинуть.

Куди краще ніж збирати яйця, зробити фото або малюнок пташини, як сидить у своєму гнізді, або зробити собі збірку малюнків, різного роду гнізд, як їх побудували різнородні птахи.

Риби і рибальство

Кожний скавт повинен уміти ловити рибу, щоб роздобути собі поживу. Жовтодзюб, що відчуває голод на березі повної риб річки, виглядає дуже по-дурному; це

може, однак, трапитися кожному, що ніколи не вчився ловити рибу.

Рибальство вимагає багато скавтського вміння, особливо, коли ловити рибу на мушку. Щоб мати успіх, ти мусиш знати багато дечого про звички й поведінку риб, в яких місцях водиться, в яку погоду виходить на жир і в яку пору дня, який рід поживи найбільше любить, на яку віддаль може тебе побачити тощо. Не знаючи цього, можеш ловити рибу так довго, що аж посинієш і ніколи нічого не зловиш.

Риба звичайно має в річці свої особливі місця; раз викриєш рибу в її власному »домі«, можеш підкрастися близько до неї і стежити за тим, що вона робить.

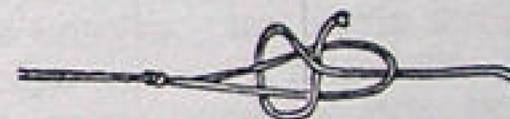
Далі мусиш уміти в'язати дуже особливі вузли на тоненькій »жилці«, що для хлопця, який має на руці самі палюхи, — дуже трудна справа.

Тут подаю тобі тільки декілька таких вузлів, але їх є багато більше. Вони зображені тут наполовину зав'язані, саме перед тим, як їх міцно стягнути.

Ось рибацька петля:



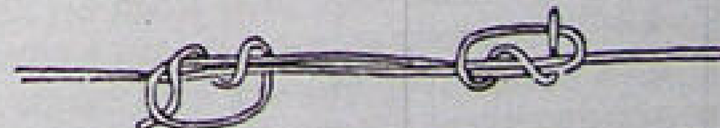
Мотузок з'єднуй з петлею ось так:



Таким же самим вузлом прив'язуємо гачок до мотузка:



Щоб з'єднати два мотузки, навіть різної грубости, зроби ось так:



При тому треба бути безконечно терплячим. Твоя вудка зачепиться за кущі чи очерет, чи твою власну одежу, а коли вже не знайде будь-якого місця, щоб зачепитися, сама замотається у вузли. Отож, сердитися



Щоб зловити пструга — треба великої зручності і сприту. Пструг може звести велику боротьбу і ти мусиш бути дуже чуйним, щоб його не пустити.

тут нінащо не придасться. В такому випадку мусиш зробити тільки дві речі: 1. Усміхнутись і 2. повільно взятись розмотувати вузли. Далі матимеш цілу купу розчарувань, коли пропаде твоя риба через обірвану вудку чи якусь іншу біду. Пам'ятай, одначе, що це трапляється кожному рибалці — початківцеві; і саме ці клопоти, кінець-кінцем, дадуть тобі, коли їх перемогти, багато радощів.

Коли зловиш рибу, роби так, як я: Залиши собі тільки ті риби, що їх тобі направду потрібно для поживи, чи як окремі зразки, всі інші зараз, як тільки їх витягнеш, кинь назад у воду.

Ранка від вколення гачка в їхній (шкіряний) рот не шкодить їм на довго, вони зовсім щасливі відпливають, щоб знову втішатись життям у воді.

Вживаючи сухої мушки, тобто вдержуючи її на по-

верхні води, замість зануряти її у воду, мусиш справді підкрадатись до риби зовсім так, як до оленя чи до іншої дичини, бо пструг — дуже бистроокий і полохливий.

Можеш також ловити рибу сітями, або — як часто мусять робити скавти — пробивати їх дуже гострим тризубним списом. Я не раз так робив, але це вимагає вправи.

Плазуни

Очевидно, скавт повинен знатись на вужах, бо майже у всіх диких краях здибаєш їх багато, а чимало з них — небезпечних.

Вужі часами вповзають до шатер і під накривала або й до черевиків. Ти завжди побачиш, як старий практик в країні, де багато вужів, дуже уважно переглядає свої накривала, поки в них на ніч загорнеться, а вранці витрушує черевики, поки їх одягне. Я навіть ловлю себе на тому, що роблю це і тепер дома, просто за звичкою.

Вужі звичайно не люблять повзти по чомусь шорсткому. Тому в Індії часто обводять хату свого рода стежкою з гострого, колючого каміння, щоб гаддя з городу не залазило до неї. Бувши ще учнем, я звичайно ловив вужі довгою тичкою, розчепнутою на кінці немов вилки. Як тільки я побачив вужа, я підкрадався до нього, затискав на його шию вилки моєї тички і тоді прив'язував його вздовж до тички кусками старої хусточки та ніс його продавати комусь, що хотів його мати. Але воно звичайно не добре тримати їх у себе, бо багато людей боїться і це не добре переховувати їх у хаті, де люди можуть налякатися.

Отруйні гадюки

Отруйні гадюки мають свою отруту в маленькому мішечку в пащі. Вони звичайно мають два жала, тобто довгі гострі зуби, що є на свого рода завісах. Ці зуби лежать плазом на яснах гадюки, поки вона не розлютиться і не захоче когось вбити. Тоді вони піднімаються, гадюка кидає голову вперед і занурює їх у ворога. Коли це робить, отрута виходить з мішечків, чи пак залоз, і дістається до двох ран, зроблених у шкірі зубами. Тоді отрута потрапляє до жил покусаного і кров розносить її за кілька секунд по всьому тілі, якщо негайно не вжити запобіжних заходів: не стиснути перев'язкою жили і не виссати рани. Проковтнута отрута не шкодить.

Комахи

Збирати, спостерігати чи фотографувати комах — це дуже цікава справа.

Також для скавта, що ловить рибу, або вивчає птахів чи плазунів, дуже важлива річ знати дещо про комах: котрі є рибам за улюблену поживу в різну пору року чи різну годину дня.

Про самих бджіл списано цілі книжки — за їхній чудесний талант майструвати собі щільники, відшукувати свій шлях, часами аж за шість миль, щоб знайти найбагатшу породу квітів на солодкий сік для вироблення меду, та повернутися з ним до свого вулика. Вони — це справді зразок спільноти тим, що поважають свою королеву (»матку«) і вбивають тих, що не хочуть працювати.

Деяких комах вживають як харч. Саранчу — породу великих пільних коників — їдять в Індії і в Південній Африці. Ми були дуже раді, коли над Мейфкінґом появилася хмара чи й дві саранчі. Коли вони осіли на землю, ми збивали їх порожніми мішками, як вони намагалися відлетіти. Опісля ми їх сушили на сонці, товкли і їли. Муравлі заступають сіль.

Муравлі рятують життя

Я знав ще інший випадок, коли муравлі були корисні, — ба, не тільки корисні, але врятували життя кількох людей.

Це була група професорів — науковців, що мандрували пущею Австралії, шукаючи рідкісних рослин і тварин, плазунів і комах.

Десь в пустелі їм забракло води. Годинами вони знемагали, божеволіючи з спраги, слабі від виснаження. І вже здавалося, що вони, як багато дослідників перед ними, впадуть і помруть. На щастя з'явилась мала тубільна дівчинка. Це було їх рятунком. Вони знаками показали їй, що вмирають на спрагу і просили, щоб пішла і принесла їм води.

На відповідь вона показала їм муравлів, що шнурком лізли на баобаб (баобаб — це дерево, що має великий і грубий пень, порожній всередині, який править за свого рода збірник води).

Мала дівчинка увірвала довге стебло сухої трави, підлізла до малої дірки в пні дерева, що до неї прямували й муравлі. Вона встромила один кінець стебла в ту дірку, а другий в уста і почала ссати воду.

Так мала дика дитина пустелі передала вченим панам цінне знання, що його не мали, не зважаючи на всю шкільну науку.

Сподіваюся, що кожний скавт, коли був би разом з ними, дійшов би цієї думки, або в усякому разі, вжива-



Мала тубілка прийшла на допомогу вченим професорам, що їм забракло води під час мандрівки австралійською пущею.

ючи своїх очей і розуму, був би запримітив муравлів при їх праці і догадався, для чого була їм потрібна ця діра в дереві.

Спостерігання комах

Воно не надто спокусливо звучить: спотерігати комах. Але великий французький природник Анрі Фабр, селянський син, цілий свій вік вивчав життя і звичаї комах, відкриваючи різного рода дивні цікаві речі. Своїми студіями він став славний на ввесь світ.

Деякі комахи, ось як шовкопрядка чи »зозулька« — наші приятелі, інші ж — вороги. Вони нищать городину й нападають квіти. Ви всі знаєте, як москіти передають такі небезпечні недуги, як малярія чи жовта пропасниця. І я не мушу пригадувати вам, як домашня муха розносить зараски недуг. Це причина, що в таборі і взагалі треба всі харчі старанно прикривати і не дозволяти, щоб нечистота чи відпадки валялися навколо.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В СТЕЖЕННІ ЗА ЗВІРЯТАМИ

На провінції вишли скавтів, щоб вистежили і опісля тобі звітували ось що:

Як дикий кріль копає собі яму? Коли сполошити групу крілів, —чи вони тікають тільки тому, що інші так роблять, чи може кожний з них спершу розглядається навколо, щоб побачити, яка небезпека йому загрожує, поки пуститься тікати?

Чи дятель відлупить шмат кори, щоб дібратись до комашок на пні дерева, чи вибирає їх з дір, а чи може якось інакше до них забирається?

Чи пструг, коли його сполошать люди, проходячи вздовж берега, тікає за водою чи проти? Чи він взагалі забирається звідти, чи може знов повертається на своє старе місце?

У великому місті візьми скавтів до зоологічного садка чи природничого музею. Вивчити півтузина звірят одної днини — це цілком досить.

Вивчи все, що стосується твого гурткового звіряти. Навчись його голосу. Відкрий місця його перебування, його сліди й звички. Якщо це не місцевий звір, вивчай його в музеї чи зоологічному садку.

Доручи кожному гуртковi записувати цілий місяць спостереження природи, опісля порівняй висліди. Кожний скавт має щось дати до записника, як, наприклад, помітки про те, що бачив, або малюнки птаха чи звіря. Або нехай зробить собі природничу книгу вирізків, де вміщуватиме вирізки з часописів чи журналів із фото з природи, примітками з життя в природі, природничим календарем тощо.

Заохочуй їх робити фото. І найдешевшого апарату можно вжити до зображення довкілля, в якому кожна порода птахів робить своє гніздо.

Годувати птахів можна і в місті і на селі, особливо взимку. Полиця на корм на підвіконнику може приваблювати в місті найрізнородніших птахів. Забезпечувати водою влітку — теж дуже важливе.

Розбудуй гурткову книгозбірню і забезпеч її гарно ілюстрованими книгами для визначування звірят, птиць, плазунів, риб і комах.

Спробуй придбати пару добрих далековидів для гуртка, щоб скавти пізнали радість стежити за птахами й звірятами. Також навчи скавтів вживати побільшувального скла, а якщо можливо то й мікроскопа. Кожний інструмент вабить хлопця, а новий світ, що він відкриває перед ним, зачаровує не одного скавта.



Гутірка при ватрі ч. 16.
РОСЛИНИ

Дерева й їх листя — Їстивні рослини — Спостерігання рослин

Лісовик, що живе в глибоких лісах, далеко від людських осель, мусить знати дещо про корисні дерева й інші рослини.

Скавт часто повинен описати країну, що нею проходив. Коли він звітує, що вона була »густо заліснена«, може бути дуже важливим для читача того звідомлення знати, з яких пород дерев ці ліси складалися.

Якщо, наприклад, це був ліс яловий чи модриновий, то він може постачати палі для будування мостів. Якщо б це були кокосові пальми, то ти знаєш, що міг би там роздобути кокосових горіхів, чи »молока« для пиття. Верби вказують, що десь поблизу них вода. Знов же сосни різної породи чи ґумовникове дерево дають добре паливо.

Тому скавт мусить покласти собі за обов'язок вивчи-

ти назви і вигляд дерев своєї країни.

Йому треба придбати собі по листкові з кожної породи дерев і порівнювати з листям на деревах, а далі навчитися пізнавати загальну форму і вигляд всякого роду дерев, щоб розпізнати їх здалека — і то не тільки влітку, але і взимку. Деякі дерева мають свою типову форму — ось як дуб, в'яз чи тополя на малюнку. Ану, чи знайдеш інші, скажімо, сосну, березу, вербу тощо?

Опікун лісів

Ти, як скавт, — опікун лісів. Скавт ніколи не пошкоджує дерева, ріжучи його ножиком чи сокирою. Зрубати можеш дерево дуже швидко, але вирощувати треба його довгі роки, тому скавт стинає дерево тільки то-



Навчись робити нарис листків і обрисів дерев, ось як цього дуба.

ді, коли цього дійсно треба, а не щоб дати сокирі роботу. За кожне стяте дерево ти повинен посадити два нові.

Опалове дерево

Рідко коли навіть треба стинати дерево для опалу, бо звичайно на землі валяється сила сухого дерева. Або можна ламати з дерева сухе гілля. Сухе дерево горить далеко краще ніж зелене.

Загально кажучи, м'які дерева: сосна, ялиця, смерека і модрина — добрі на підпал, дають швидко вогонь для короткого завдання, як наприклад, закип'ятити воду. Тверді дерева: дуб, бук, клен й інші, — дають тривалий вогонь і багато жару для довшого завдання, як смаження, тушкування чи печення.

В Америці кажуть: »одна деревина дає мільйони сірників, а один сірник може знищити мільйони дерев.«

Скавт дуже обережний з вогнем. Коли користується з нього, уважає, щоб вогонь цілком вигас, поки залишить це місце, заливаючи останню іскорку водою.

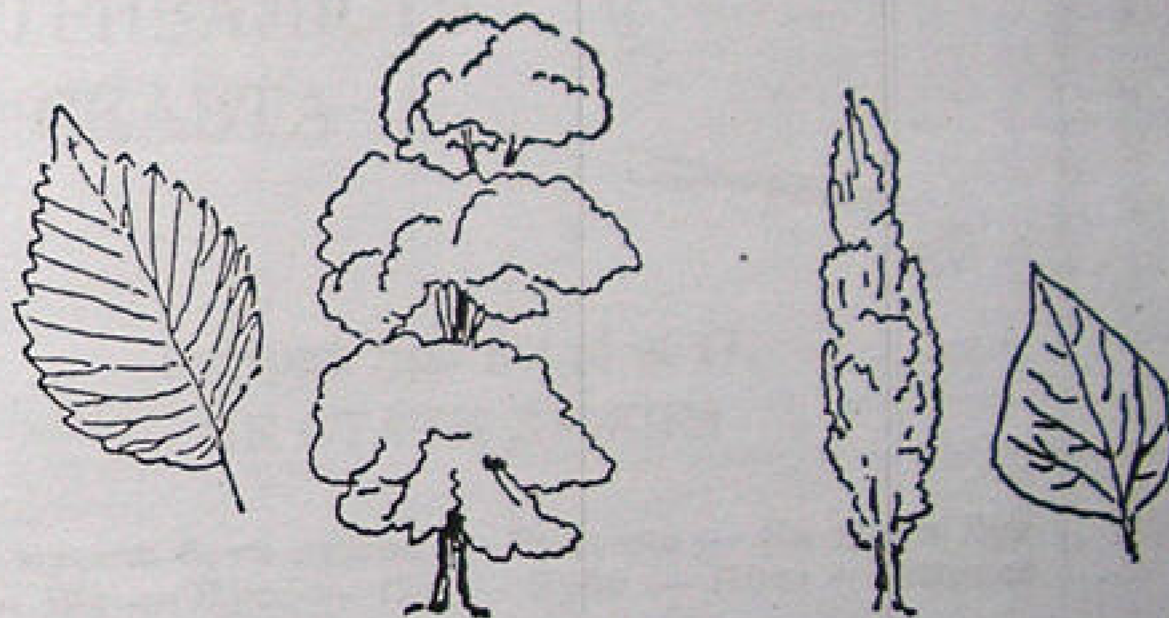
Інші рослини

Ти повинен знати, котрі породи рослин корисні, бо запезпечують тебе поживою.

Уяви собі, що ти в джунґлях без поживи. Не знаючи нічого про рослини — ти можеш померти з голоду чи затроєння, бо не знатимеш, котрі овочі чи корінці можна їсти, а котрі шкідливі.

Їстивні рослини

Є сила ягід, горіхів, корінців, кори і листя, що їх



Европейський в'яз має виразну форму. Італійська тополя — теж.

можна їсти. Вишукай, котрі з них можна знайти поблизу таборища і спробуй зробити з них таборову страву.

Зерно різноманітного збіжжя і насіння та коріння городини і багато трав теж їстивні. Певних пород моху вживають як поживи. Деякі роди водоростя можна теж їсти.

Ти захочеш теж вміти розпізнавати звичайні квіти на полі й у лісі. Деякі з них споріднені з нашими городніми квітами і відзначаються [illegible] красою. Інші — це зілля, що його вживають як приправи до страв чи на лікування.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В СПОСТЕРІГАННІ РОСЛИН

Виведи скавтів і нехай вони збирають зразки листя, овочів чи квітів різнородних дерев і кущів та спостерігають форму і властивості дерев — влітку і взимку.

Збирай листки різних дерев. Доручи скавтам змалювати їх та на кожному малюнку написати назву дерева.

Доручи на селі скавтам стежити за всіми етапами росту збіжжя, щоб на перший погляд знали цілком певно, що то за збіжжя сходить.

Вишукай всі місцеві дикі рослини, що можуть бути за поживу.

Зроби собі збірку відбитків листків: дістань кілька аркушів вугляного копіювального паперу. Поклади листок, жилками вниз, на вугляний папір, на верх поклади тонкий папір і все те сильно потри рукою. Тепер піднеси папір і листок. Опісля поклади його знов жилками вниз, але тепер на папір, що на ньому хочеш зробити відбитку, знов поклади на верх шматок паперу і сильно потри. Так дістанеш дуже виразну відбитку листка.

Заохочуй скавтів збирати зразки диких квітів і спрасувати їх поміж аркушами бібули чи у важкій книжці.

ГРИ В СПОСТЕРІГАННІ РОСЛИН

Що це таке

Двох скавтів вирушає і визначує шлях за допомогою знаків. Обирають якийсь незвичайний знак, що означає питання: »що це таке«, наприклад: коло з рискою упоперек і числом побіч нього. Решта гуртка чи куреня вирушає яких десять хвилин за першими двома, чи то гурмою, чи поодинці. Всі вони мають з собою записники й олівці.

Гра полягає в тому, щоб записати в своєму записнику відповідь на питання: »що це таке«, запримічені по дорозі, та описати властивості предмету, найближчого до знаку, як, напр., »дуб«, »кульбаба« тощо.

Пункти дають відповідно до числа помічених питань та за правильні відповіді на них.

Ця гра дуже цікава, до того розвиває спостережливість, змiцнює память і є доброю наукою ботаніки.

Рослинні перегони

Гуртковий розсилає своїх скавтів на вельосипеді чи пішком в довільному напрямі, щоб принесли якусь загадану рослину. Це може бути гілка тиса, парость вістряка, знак підкови на каштані, дика троянда, або щось інше, що провірить їх знання рослин, випробує пам'ять, де вони бачили цю породу рослин, і привчить їх швидко дістатися до вказаного місця і повернутися назад.



Розділ VI. ВИТРИВАЛІСТЬ СКАВТА

Гутірка при ватрі ч. 17.
ЯК СТАТИ ДУЖИМ

Скавт мусить бути дужий — Руханка — Як дбати про тіло — Ніс — Вуха — Очі — Зуби — Нігті — Вправи

Один скавт лежав у лікарні в Індії, хворий на одну з найнебезпечніших недуг — холеру. Лікар сказав його доглядачеві-тубільцеві, що єдина можливість врятувати хворому життя — це огрівати його ноги та підтримувати кровообіг постійним натиранням тіла.

Але як тільки лікар пішов, тубілець покинув натирати, присів на п'яти і почав спокійно курити.

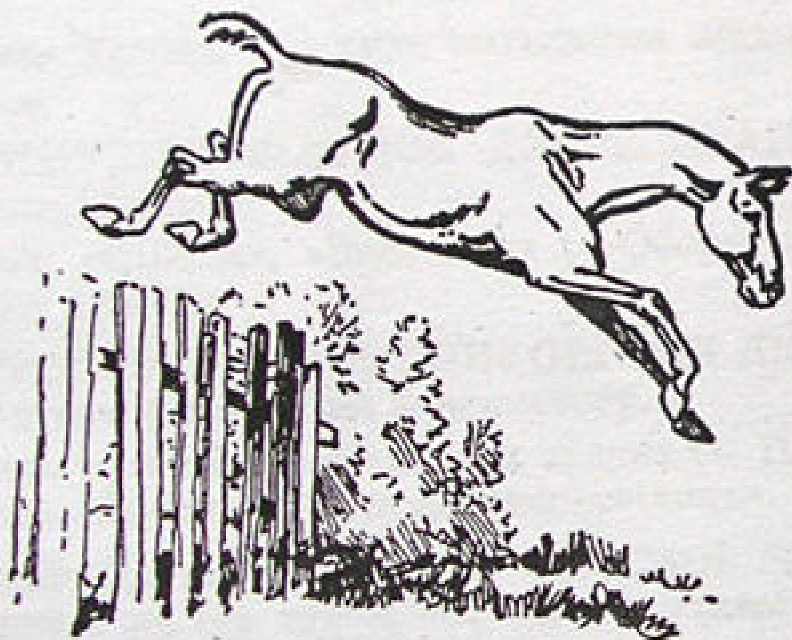
Бідолаха недужий, хоч і не міг говорити, але зрозумів усе, що діялось, і так обурився на поведінку доглядача-тубільця, що постановив негайно одужати, хочби тільки на те, щоб провчити тубільця. Постановив видужати і . . . видужав.

Скавтське прислів'я каже: »Не кажи, що вмираєш, поки ти ще не вмер«. Якщо діятимеш згідно з цим прислів'ям, вийдеш не з однієї халепи, коли, на твою думку, все йде, як »з Петрового дня«. Те, що ми називаємо »витривалістю« — це відвага, терпеливість і сила, взяті разом.

Приклади витривалости

Великий південно-африканський мисливець і скавт, Ф. С. Селис, дав перед кількома роками добрий приклад скавтської витривалости на ловецькій виправі до краю Беротсів, на північ від річки Замбезі. На його табір серед ночі напало вороже плем'я; напасники стріляли зовсім зблизька і вдерлись в табір.

Селис і невеличкий відділ тубільців, що був при ньому, відразу розсипались у пітьмі і сховалися у високій траві. Сам Селис захопив свою рушницю і кілька набоїв



Тварини знають, як вправами утримувати свою силу. Кінь, залишений сам, скаче, немов з самої любови до спорту.

і щасливо зник у траві. Але він не міг знайти нікого з своєї дружини; побачивши, що ворог зайняв табір і що для втечі залишилося йому ледве кілька годин темної ночі, він вирушив на південь, а зорі Південного Хреста були йому за провідника.

Він проліз повз ворожу стійку, розмову якої підслухав, переплив опісля річку і кінець-кінцем, тільки в одній сорочці, коротких штанцях і черевиках, щасливо вибрався з цієї халепи. Кілька дальших днів і ночей він ввесь час прямував на південь, часто ховаючись перед ворожими тубільцями. Ввесь цей час годувався м'ясом убитого оленя.

Але однієї ночі, коли він увійшов до дружнього, на його думку, села, йому вкрали рушницю, і він знов мусів тікати, не маючи чим боронитись чи здобувати поживу. Але він не був з тих, що піддаються, коли залишається ще будь-яка можливість для життя, і він йшов все далі й далі, поки врешті не прийшов на місце, де стрінув декого з своїх людей, що теж врятувались. Після дальшої мандрівки вони щасливо добилися знов до дружньої країни.

Але скільки жахливих хвилин вони мусіли за цей час пережити!

Три тижні минуло від нападу, і більшу частину того часу був Селис сам — переслідуваний, без їжі, перемерзаючи ночами та вмліваючи від нестерпної спеки вдень.

Ніхто, крім скавта з незвичайною витривалістю, не міг би цього пережити. Селис ще юнаком здобув силу завдяки своїй дбайливості й руханці. І він ввесь той час зберігав свою витривалість.

З цього бачиш, що ти ще юнаком мусиш вправлятись, щоб стати дужим, здоровим і рухливим, коли хочеш вийти щасливо з таких пригод, коли ти муж, а не ледащо.

Як не треба робити

Нещодавно оповідав мені один чоловік з великими гордощами, що він учить свого сина витривалости довгими маршами й велосипедними прогулянками. Я йому сказав, що він, можливо, дасть синові саме щось протилежне, бо правильний спосіб здобути юнакові витривалість — це не спроба ставити рекорди; в о н о, д у ж е м о ж л и в о, п о ш к о д и т ь й о г о с е р ц ю і з р у й н у є й о г о з д о р о в ' я; витривалість здобуде юнак, коли стане дужим і здоровим, добре харчуючися і виконуючи помірковані руханкові вправи, щоб у зрілому віці, коли його м'язи потужавіють, міг він витримати труднощі й зусилля, під якими слабша людина заломилась би.

Щодо руханкових вправ, то тут люди роблять багато нісенітниць, напр., деякі думають, що єдине їх завдання — здобути могутні м'язи. Щоб стати дужим і здоровим, мусиш починати з того, щоб кровообіг і серце були в порядку. Ось у чому таємниця цілої справи. А це добудеш, коли робитимеш такі руханкові вправи:

а) ЗМІЦНИ СЕРЦЕ, щоб правильно постачало кожній частині тіла кров і таким способом розбудовувало тіло, кості й м'язи.

Вправи: »Тручання« і »Штовхання зап'ястків«. Дивись ст. 207 і 208.

б) ЗМІЦНИ ЛЕГЕНІ, щоб постачали крові свіже повітря.

Вправи: »Глибоке віддихання«. Дивись ст. 197.

в) ДАЙ ШКІРІ ПОТІТИ, щоб позбутись нечистоти з крови.

Вправи: Купіль, або сухе натирання щодня вогким рушником.

г) ПРИМУШУЙ ШЛУНОК ДОБРЕ ПРАЦЮВАТИ, щоб відживляв кров.

Вправи: »Стіжок«, »Згинання« і »Обороти тулуба«. Дивись ст. 198-200.

ґ) ПРИМУШУЙ ВНУТРІШНІ ОРГАНИ ДІЯТИ, щоб усунути з тіла рештки їжі й нечистоту.

Вправи: »Згинання« і »Масаж шлунка«. Пий доволі доброї води. Правильний щоденний »стілець«.

д) ДАЙ ПРАЦЮ М'ЯЗАМ КОЖНОЇ ЧАСТИНИ ТІЛА, щоб і по ній кружляла кров і таким способом збільшувала твою силу.

Вправи: Біг і хід та особливі вправи для окремих м'язів, як »Штовхання зап'ястків« (ст. 207) тощо.

Уся таємниця, як почуватись добре і здорово, — це утримувати кров у чистоті й у чинності. Це досягнеш різними вправами, якщо робитимеш їх щодня.

Кров добре виконує свою роботу за харчування простою доброю поживою, за численних руханкових вправ, коли багато свіжого повітря, коли тіло чисте і коли має відповідний відпочинок у правильних проміжках часу.

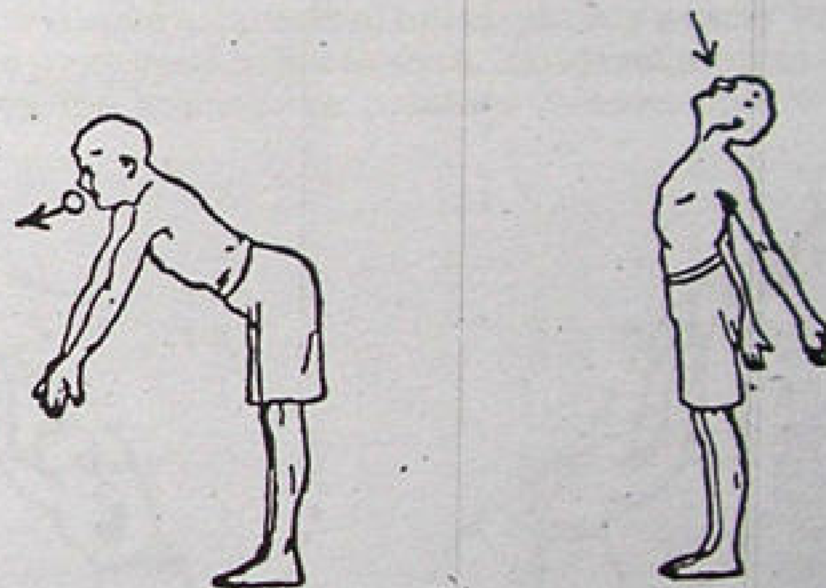
Майже кожний хлопець, навіть малий і слабий, може вирости на дужу і здорову людину, якщо примусить себе зробити щодня кілька руханкових вправ. Для того треба тільки щось із десять хвилин часу, і такі вправи не вимагають будь-якого приладдя.

Їх треба робити щоранку, як тільки встанеш, і щовечора перед спанням. Найкраще робити їх трохи або й цілком роздягненим, на відкритому повітрі або близько відчиненого вікна. Користь з цих вправ набагато збільшиться, якщо думатимеш під час руханки про завдання кожного руху і якщо будеш дуже уважати на те, щоб вдихати повітря носом, а видихати ротом.

Ось кілька добрих вправ. Пальці й стопи ніг зміцнюються, коли вправляти босоніж.

1. Для голови й карку: Долонями й пальцями обох рук сильно натирай кілька разів голову, обличчя і карк. Палюхами розтирай м'язні карку й шиї.

Прочеши щіткою волосся, вичисти зуби, вимий рот і



Стрілка на малюнку означає вдих носом, стрілка з колом — видих устами.

ніс, випий горня холодної води і тоді берись до дальших вправ.

Всі рухи виконуй як можеш найповільніше.

2. Для грудей: З випрямленої постави зігнись вперед, рамена випрямлені вниз, руки торкаються до себе хребтами перед колінами. Видихни.

Підіймай поволі руки понад голову й подай їх якнайдалі назад, втягаючи глибокий віддих носом так, немов

би ти наливав Божого повітря у легені й у кров. Спускай поволі руки на боки, видихаючи слово »Дякую« (Богові) устами.

Далі знов зігнись вперед, видихаючи решту повітря з легенів і вимовляючи число, котрий раз робиш цю вправу, щоб знати рахунок.

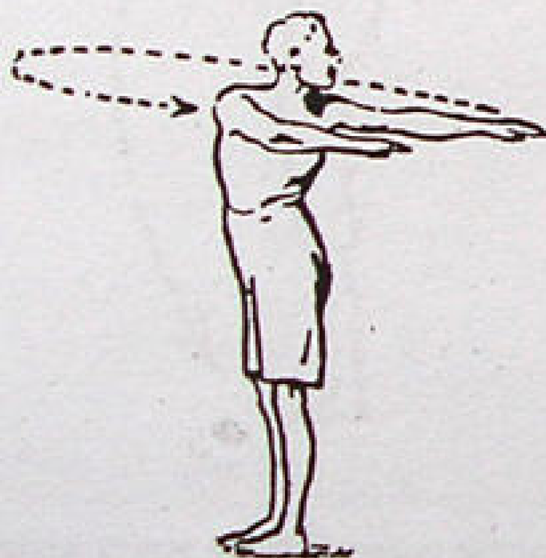
Повтори цю вправу дванадцять разів.

Виконуючи її, пам'ятай, що її завдання — розвинути плечі, груди, серце і віддихові органи всередині.

Глибоке віддихання важливе для того, щоб привести свіже повітря до легенів і впровадити його до крови та для збільшення об'єму грудей, але його треба робити уважно й не надмірно. Робимо це так, що вдихуємо повітря носом, аж поки не розтягне ребер до крайньої межі, особливо з-заду: опісля, по малій хвилині, поволі й ступнево видихай усе повітря устами, а опісля, по перерві, знов втягай повітря носом, як перше.

Спів сприяє правильному диханню і розвиткові серця, легенів, грудей і шиї і разом з цим розвиває драматичні почування.

3. Для шлунка: Стоячи випрямлено, викинь руки з витягненими пальцями просто перед себе; поволі, не



рухаючи ногами, повернись у бедрах вправо, вказуючи правою рукою якмога далі позад себе; обидві руки піднесені на рівень плечей або й трохи вище. По хвилині повернись поволі вліво, як далеко можеш. Повтори дванадцять разів.

Ця вправа має прорухати внутрішні органи, як печінку й кишки, допомогти їм у праці та зміцнити зовнішні м'язи навколо ребер і шлунка.

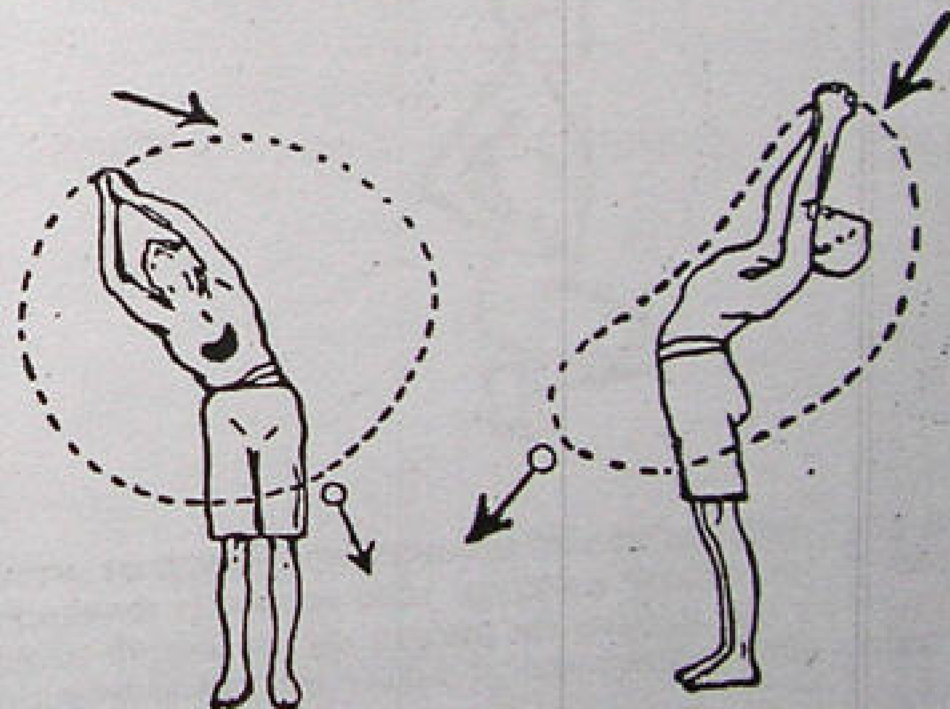
Виконуючи цю вправу, треба дбайливо реґулювати дихання. Вдихуй носом (не ротом), коли вказуєш руками вправо назад; видихуй ротом, коли повертаєшся і вказуєш вліво назад; одночасно голосно вимовляй число зворотів або, що ще краще, вважай це частиною твоєї ранішньої молитви до Бога і кажи голосно: »Благослови Тіма«, »Благослови батька« — й інших членів сім'ї чи приятелів за чергою.

По шістьох зворотах зміни віддихання: вдихуй, вказуючи вліво назад, а видихуй, вказуючи вправо.

4. Для тулуба: »Стіжок«. Стоячи на »струнко«, піднеси обидві руки якнайвище понад голову і зіпни пальці. Подайся назад і порушай руками дуже повільно по обводі стіжка так, щоб руки описували широке коло понад і навколо тіла; тіло повертається в бедрах та похиляється то в цей бік, вперед, то в той бік, назад. Це вправляє м'язи стану й шлунок.

Повтори вправу, скажімо, шість разів у кожну сторону. Під час руху намагайся бачити, що діється позад тебе.

Роблячи цю вправу, ти повинен думати про те значення, що з нею зв'язане: складені руки визначають, що ти з'єднаний з друзями — тобто іншими скавтами — всюди, навколо, так як повертаєшся вправо, вліво, вперед і назад, в кожному напрямку ти зв'язаний з друзями.

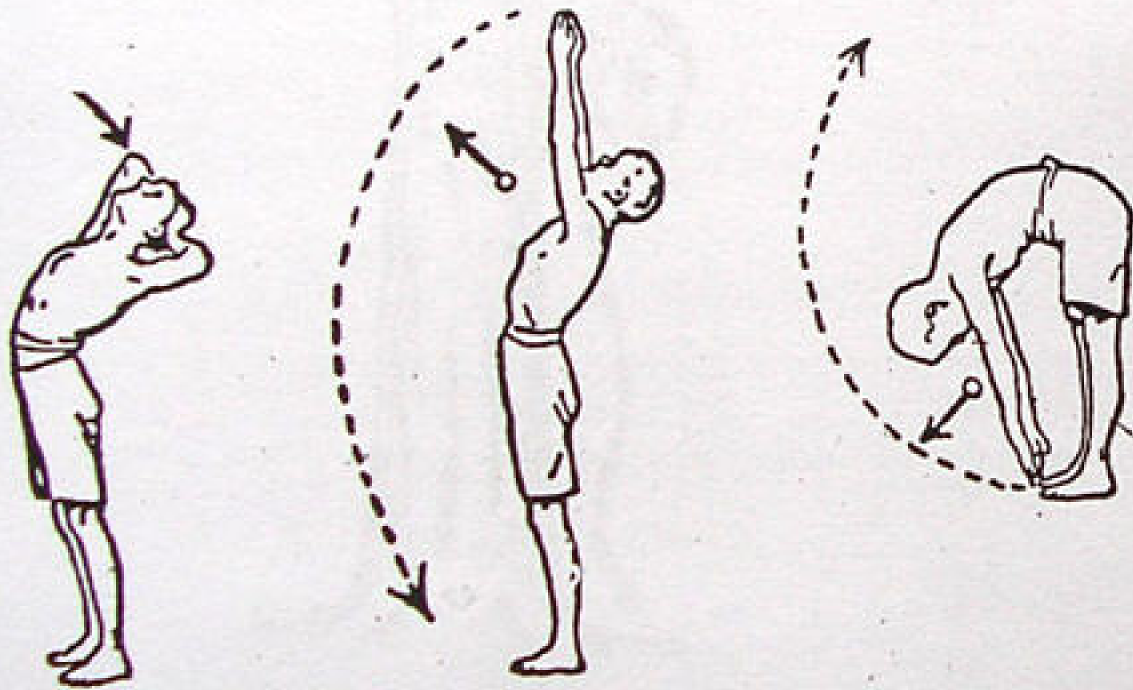


Любов і приязнь — це дар Божий, і тому, коли ти повертаєшся вгору, ти дивишся в небо, п'єш повітря і добре почуття, що їх опісля видихуєш своїм друзям скрізь довкола себе.

5. Для спідньої частини тіла і задньої частини ніг: Як кожна інша з цих вправ, так і ця є одночасно віддиховою вправою і розвиває легені й серце та робить кров свіжою і здоровою. Випростуйся, витягаючись якнайбільше вгору до неба і назад, а далі зігнись вниз, щоб доторкнутись пальцями рук пальців ніг, **не згинаючи ніг** у колінах.

Стій, трохи розставивши ноги, тримайся обома руками за голову і дивись вгору в небо, витягнувшись якнайдалі назад, як на першому малюнку нижче.

Якщо зв'язуєш з вправою молитву, як я згадав перше, дивлячись угору, можеш говорити до Бога: »Я Твій від стіп до голови« і пий Боже повітря (носом, не ротом).



Опісля витягни руки як найвище можеш (другий малюнок), видихни число вправи і поволі згинайся вперед вниз, при чому випрями коліна, поки не доторкнешся кінцями пальців рук пальців ніг (мал. 3).

Згинаючися вниз, випрями хребет в крижах.

Опісля, все ще з випрямленими руками й колінами, поволі підноси тіло знов до первісної постави і повтори вправу дванадцять разів.

Завдання цієї вправи все ж не в тому, щоб доторкну-

тись пальців ніг, тільки в масажі шлунка. Коли бачиш, що не можеш доторкнутись пальців ніг, не силуй себе до цього нагальними руками та не дозволяй іншим силою тебе нагинати вниз.

Значення цієї вправи лежить так само у розгинанні тіла вгору, як і в згинанні вниз.

6. Для ніг, стіп і пальців: Стій босоніж у поставі на »струнко«. Поклади руки на бедра, підіймись навшпиньки, розстав коліна в боки й присідай поволі, аж поки поволі не сядеш на почіпках, держачи п'яти ввесь час високо над землею.

Тоді поволі підіймайся знов до первісної постави.

Повтори дванадцять разів.

Хребет у крижах треба при тому випрямити. Вдихати треба носом тоді, коли підносишся; присідаючи, видихуєш устами й числиш. Тягар тіла ввесь час лежить на пальцях; розставлені коліна улегшують утримати рівновагу. Роблячи цю вправу, пам'ятай, що її завдання — зміцнити стегна, литки і зв'язки пальців та прорухати шлунок. Коли робити її кілька разів вдень, у вільну хвилину, наслідки будуть тим кращі.

Тому, що ця вправа каже тобі навперемінки то вста-



вати, то присідати, можеш зв'язати з нею таку думку: ти повинен тримати себе цупко в руках (як тримають твої руки бедра) — чи стоїш, чи сидиш, чи ти при праці, чи відпочиваєш; ти маєш присилувати себе робити те, що годиться.

Ці вправи не призначені тільки для »забиття часу«, вони мають справді допомогти юнакові вирости великим і стати дужим.

Спинання

Кожний хлопець любить спинатись вгору; коли до цієї штуки звикнеш і її опануєш, ніколи вже її не покинеш.

Більшість великих »альпіністів« починали з того, що хлопцями спинались по линвах і палях, а далі й на дерева. Пізніше, далеко пізніше — бо, не маючи ще досить вправи і міцних м'язів, ти напевне полетів би стрімголов і в похороні взяв би участь як його головна дієва особа!



Спинання по деревах — це добра руханкова вправа. Прикріпи грубу линву до міцної галузки і спробуй різним способом лізти по ній.

— ти почнеш лазити по скелях, а там і на гори спинатимешся.

Це славний спорт, повний пригод, але він вимагає сили в усіх частинах тіла, відваги, рішучости і витривалости. А це все приходить з вправами.

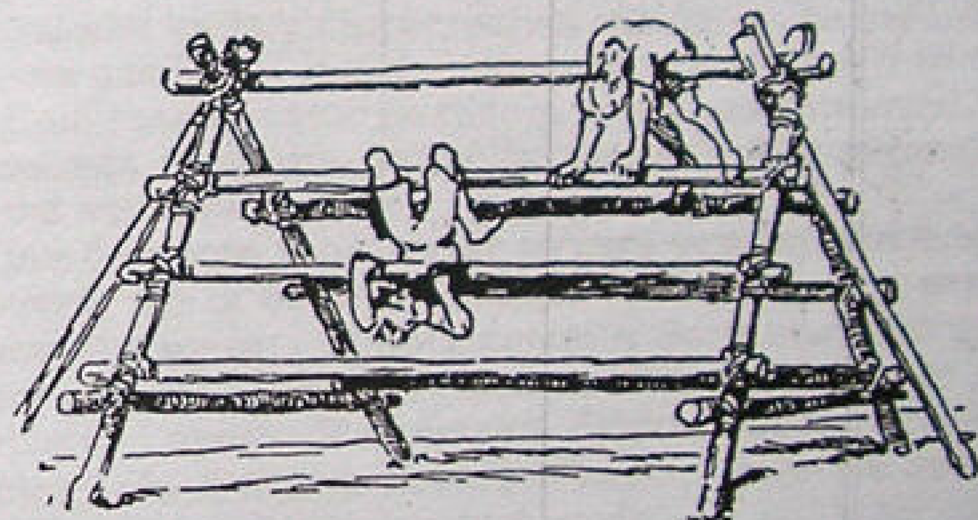
При альпіністиці надзвичайно важлива річ вміти утримати рівновагу й примістити ноги швидко й зручно

туди, куди бажаєш. Для цього немає кращої вправи, як »хід по дощці«, уставленій на одній грані, або »стрибання по каменях«, розложених на землі в різній віддалі і під різними кутами одні до одних.

Коли я був ще молодим, рухливим прикордонником, я дуже зацікавився одним жвавим народним танком. Я розважав ним відвідувачів наших полкових театральних вистав, і він був для мене доброю руханковою вправою. Але аж пізніше, коли я мусів провадити розвідку в поході проти матабелів в Південній Африці, я пізнав ще й іншу вартість того танку.

Я спинався до гірських укріплень матабелів в узгір'ях Метопо, і мене при тому відкрили. Мені довелось тікати. Вони хотіли конче зловити мене живого, щоб погостити чимсь дуже особливим, а не просто пустити кулю в лоб; вони вигадали були для мене якусь особливу форму жорстоких тортур. Тому то тікаючи, я біг щодуху.

Гори ці складались здебільша з величезних ґранітних брил, накопичених одні на одних. Біжачи, я мусів



Ось власного виробу таборове поруччя до вправ. Зроби його з міцних палів і линв на в'язання. Для них немає приписаних вправ; видумай собі якісь власні.

стрибати вниз з однієї брили на другу, і тут придалися мені рівновага й зручність у ногах, що їх придбав я у народному танку. Так я цілком легко втік від своїх переслідувачів. Вони, діти степу, не вміли бігати по скелях і тільки з трудом злізали вниз за мною по камінні. Так я тоді вирятувався. Здобувши так довір'я до себе, я опісля ще не раз відвідував з успіхом ці гори.

Ніс

Скавт мусить мати добрий нюх, щоб і вночі знайти свого ворога. Для того він завжди повинен дихати носом, а не ротом. Але є ще й інші, важливіші, причини, чому треба завжди дихати носом. Один американець написав книжку: »Зачини уста, а врятуєш життя!«; там він згадує, що червоношкірі індіяни здавен-давна пристосовували цю методу до своїх дітей до тої міри, що на ніч підв'язували їм навіть щоки, щоб впевнитися, що діти дихатимуть тільки носом.

Дихання носом не допускає заразнів багатьох хворіб з повітря до горла і легенів.



Вишкіл у народньому танку дуже мені допоміг втекти від матабелів.

Особливо для скавта дихати носом дуже корисно. Коли в тебе закриті уста під час важкої праці, не дістанеш спраги. Також уночі, дихаючи носом, не будеш хропіти, а хропіння — це небезпечна річ, коли спиш у ворожій країні. Отож привикай мати уста закриті та завжди дихай носом.

Вуха

Скавт мусить мати добрий слух. Вуха — дуже ніжний орган, і коли раз їх пошкодиш, можеш стати назавжди глухим.

Люди часто, чистячи вуха, роблять всілякі дурниці: впихають до них кінці хусточки, шпильки від волосся тощо та затикають їх твердою ватою. Це все дуже небезпечне, бо барабанна перетинка — це дуже вразлива, сильно натягнута плівка, яку легко можна пошкодити. У багатьох дітей, що колись дістали »позавушника«, барабанну перетинку пошкоджено назавжди.

Очі

Скавт, ясна річ, мусить мати особливо добрий зір; він мусить усе бачити і то на велику відстань. Зір стає кращий, коли вправляти очі: треба часто дивитися на віддалені предмети. Замолоду зберігай очі, як тільки можеш. Не читай при поганому світлі, а коли щось робиш удень, сідай боком до світла. Коли сидиш просто проти світла, напружуєш очі.

Загальна хиба у підростаючої молоді — це перевтомлювання очей, хоч, може, вони того дуже часто й не знають. Болі голови часто походять від перевтоми очей. Коли хлопець морщить чоло, то це звичайно ознака, що його очі втомлені.

Крім бистрого зору, скавт мусить теж розрізняти колір речей, що їх бачить. Сліпота на барви — це велика турбота, що мучить деяких хлопців. Вона відбирає у них неодну радість і робить їх майже непридатними до деяких фахів і звань. Наприклад, будник чи машиніст на залізниці або й моряк небагато варті, коли не можуть розрізнити червоний і зелений колір.

Це можна часами побороти. Як це зробити? Коли зміркуєш, що ти трохи сліпий на кольори, зроби собі збірку малих відрізків волічки або паперу різних кольорів і означи, котрі з них, на твою думку, червоні, сині, жовті, зелені і т. п., а тоді знайди собі когось, хто сказав би тобі, де ти правий, а де помилився. Тоді знов візьмись до того і за деякий час ти побачиш у себе поступ; так роби, поки не будеш без труднощів розпізнавати кольори.

Зуби

Майбутній рекрут прийшов до вербункового офіцера, щоб той його зареєстрував. Він був досить дужий і добре

збудований, але коли лікар переглянув його зуби, виявилося, що вони були в поганому стані, і йому сказали, що його не можуть прийняти до війська. На те він відповів: »Але ж, пане, це, здається, берете надто строго. Адже ми, мабуть, не мусітимемо їсти ворогів, коли їх повбиваємо«.

Добрий стан зубів залежить від того, як ти про них дбав замолоду, тобто, чи ти їх дбайливо чистив. Принаймні двічі вдень треба їх чистити щіточкою і порошком — рано встаючи і ввечорі лягаючи, і то зсередини і зверху. А коли можеш, виполоскай їх водою по кожній їжі.

Скавти в джунґлях не завжди можуть знайти щіточ-



Бушмен робить собі просту щіточку до зубів, дрібно розколовши на одному кінці суху тріску, коло шість цалів завдовжки.

ку до зубів; вони можуть замінити її сухою тріскою, що її на одному кінці дуже дрібно поколять.

Нігті

Вояки й інші люди часто терплять великі болі й кульгають тому, що ніготь великого пальця на нозі вростає їм збоку в тіло. Часто воно стається так тому, що дозволяємо, щоб ніготь виріс занадто довгий; черевик його тоді тисне і примушує рости вбік у тіло. Отож кожний скавт часто й дбайливо обтинатиме нігті на пальцях ніг, щотижня чи що десять днів; обтинати треба гострими ножицями рівною лінією впоперек, а не заокруглювати.

Також нігті на пальцях рук треба обтинати гострими ножицями принаймні раз на тиждень, щоб були в порядку. Від обкушування нігті псуються.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ НА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Багато може навчити не тільки сама особиста поведінка гурткового, але й приклад: відкривати вікна під час сходин у кімнаті чи двері шатра в таборі.

Науку про здоров'я найкраще подавати в таборі, де є час і нагода звернути пильну увагу на чистоту й гігієнічні звички.

Пам'ятай у таборі про важливість відпочинку й достатнього здорового сну. По обіді має бути година відпочинку.

Навчи шість руханкових вправ з цієї гутірки, але не роби їх як вопоряд. Заохоти скавтів робити їх щоденно.

Дай кожному скавтові картку для записування розмірів свого тіла. Накажи, щоб кожних три місяці робити поміри цих розмірів.

ГРИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬ СИЛУ

Бокс, дужання, веслування, плавання, стрибання, »боротьба півнів« — це все вартісні здорові засоби для розвитку сили, але спинання — найкраще з усього.

Штовхання зап'ястків

Стій з руками перед собою на висоті пояса. Поклади зап'ясток однієї руки на зап'ясток другої так, щоб одна рука була зверху, а друга знизу. Затисни п'ястуки.

Тепер долішня рука тисне вгору, а горішня вниз.

Тисни з усіх сил один зап'ясток на другий; тільки з великим опором долішня рука витискає горішню вгору аж на висоту чола; опісля горішня посуває долішню руку вниз, а ця ставить їй ввесь час великий опір.

Ця вправа, хоч, може, виглядає неповажна і проста, розвиває майже всі м'язи тіла, якщо робити її з усією силою. Не робити її нараз задовго, проте часто серед дня — більш-менш хвилину.

Підкидання палиці

Візьми правою рукою палицю близько долішнього кінця і тримай її сторчово. Кинь її просто вгору, спочатку не дуже високо, і коли вона падає вниз, злови її лівою рукою близько кінця. Тепер кинь її лівою рукою, а злови правою і т. д., поки не зможеш зробити так із сотню разів, не опустивши її на землю.

Йди за провідником!

Провідник іде наперед та робить різні руханкові вправи. Решта йде за ним та наслідує його рухи.

Дужання

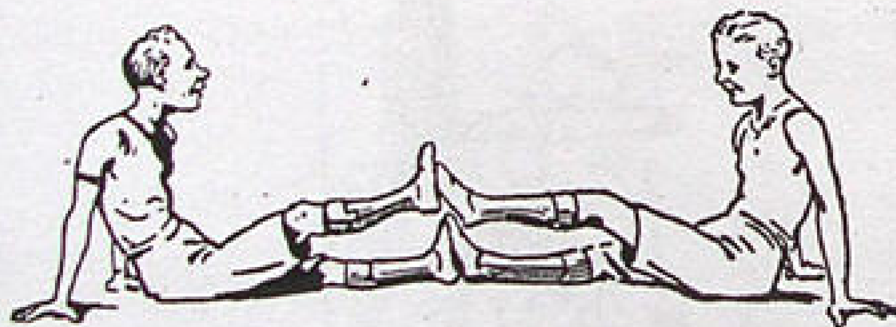
Два грачі стають один проти одного на віддаль якого ярда, витягають руки вбік, переплітають взаємно пальці своїх рук і налягають один на одного, аж поки не доторкнуться грудьми.



Тепер штовхають себе грудьми та намагаються один одного витиснути під протилежну стіну кімнати або на граничну лінію.

Штовхання зап'ястків для двох

Два хлопці стають один проти одного. Кожний з них витягає руку в напрямі до другого, тисне своїм зап'ястком зап'ясток другого та намагається його повернути колом назад.



Тручання ногами зміцнює м'язи ніг у хлопців.



Гутірка при ватрі ч. 18.
ЗВИЧКИ, ЩО ДАЮТЬ ЗДОРОВ'Я

Зберігай охайність — Не кури — Не пий — Зберігай чистоту — Вставай рано — Усміхайся

Всі великі скавти миру, що вдало робили дослідні чи ловецькі виправи в дикі краї, мали успіх тільки тому, що вміли подбати про своє й інших здоров'я. Треба ж було дбати про своє здоров'я, бо вони і їх люди могли легко захворіти, поранитись тощо, а в джунґлях не знайдеш лікаря, щоб тебе лікував. Скавт, що не знає бодай трохи, як за себе подбати, не матиме взагалі ніколи успіху; краще, щоб він залишився вдома, хоч у всьому іншому він, може, нічого собі хлопець.

Тому вправляйся у зберіганні свого здоров'я, а тоді й іншим покажеш, як це робити. Таким способом можеш зробити багато добрих вчинків.

Коли будеш знати, як дбати про себе, не потребува-

тимеш ніколи витрачати грошей на ліки. Великий англійський поет, Драйден, писав у своїй поемі »Саймен і Іфігенія«, що краще довіряти свіжому повітрю і руханковим вправам, ніж оплачувати лікарські рахунки, щоб зберегти своє здоров'я:

»Краще на лови йти, що здоров'я подарують,
Ніж лікарям платить за ліки, що зготують:
Розумний, щоб здоровим бути, руханку вправляє,
Бо людина діла Божого не поправляє.«

Будь охайний!

Якщо поріжеш брудну руку, вона може гнити і дуже боліти. Але якщо твоя рука цілком чиста і свіжо вимита, то не буде з того біди: вона швидко загоїться.

Вмивання шкіри помагає чистити кров. Лікарі кажуть, що половина користи з руханкової вправи пропадає марно, якщо негайно після неї не скупаєшся.

Може, не завжди матимеш змогу щодня купатися, але можеш у кожному разі натерти ціле тіло вогким рушником або бодай сухим; ти не повинен ні одної днини занедбати цього, якщо хочеш бути »в формі« і добре почуватися.

Охайний мусить бути і твій одяг — спідній, як і верхній.



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 9. ТОМ ПРОБУЄ КУРИТИ

Том думав — куріння радість дає,
Що дуже помилився — тепер уже знає.

Щоб бути здоровим і дужим, мусиш мати здорову і чисту кров, для цього треба вдихати багато чистого і свіжого повітря, глибоко дихати і усувати з шлунка всі відпадкові рештки з допомогою щоденного, без огляду на все, »стільця«; багато людей почувається ще краще, коли його має двічі вдень. Якщо котрогось дня маєш з тим труднощі, випий досить доброї води, особливо перед і зараз після сніданння, і зроби вправи, за яких треба повертати тулуб, і все буде гаразд. Ніколи не починай ранком праці натще серце, не з'ївши чогось.

Куріння

Скавтський Закон знає кожний скавт. Але є ще один додатковий пункт до цього Закону, правда, неписаний, але добре знаний кожному скавтові, а саме: »Скавт не безглуздий«, і тому за юнацьких літ скавти не курять.

Кожний хлопець може курити — це не така вже велика штука. Але скавт не робить того, бо він не »в тім'я битий«. Він бо знає, що коли юнак курить, поки цілком не змужніє, то може послабити серце, а серце — це найважливіший орган у юнацькому тілі. Воно розводить кров по цілому тілі, щоб творити кості і м'язи. Якщо серце не виконує правильно своєї роботи, хлопець не може рости й бути здоровий. Кожний скавт знає, що куріння псує змисл нюху — а це незвичайно важливе для скавтської чинної служби.

Велика кількість найкращих спортовців, вояків, моряків й інших не курить: вони знають, що без цього вони можуть більше виконати.

Ніхто з хлопців ніколи не починав курити тому, щоб це йому смакувало, але звичайно тому, щоб з нього не кепкували інші хлопці, мовляв, він боїться курити, або щоб виглядати, на його думку, як доросла людина, хоч увесь час він виглядає, як малий осел.

Тому постанови собі твердо, що не подумаєш про куріння, поки не будеш дорослим, і вже додержуй цього. Це скорше викаже, що ти — мужчина, ніж заслинений недокурок у губі. Інші друзі більш поважатимуть тебе і в багатьох випадках підуть, може й потайки, за твоїм прикладом.

Пиття

Одного вечора прийшов до мене молодик вояцького вигляду і вийняв свої папері звільнення, з яких було

видно, що він служив зо мною у Південній Африці. Він казав, що не може знайти будь-якої праці і голодує, що всі проти нього, мабуть, тому, що він вояк. Але мій ніс і очі зразу сказали мені щось інше, і це була правдива причина його скрутного стану.

Нудким запахом тютюну й пива пересяк його одяг, кінці пальців були жовті від цигарок, він навіть смоктав якусь запашну пастильку, щоб заховати дух горілки у своєму віддиху. Що ж дивного, що ніхто не хотів дати йому праці чи й допомоги, щоб мав за що пити, бо він напевно не зробив би нічого іншого з грішми, коли б їх тільки роздобув.

Багато біди й нужди у світі роблять люди, що звикли марнувати гроші й час на пияцтво. І багато злочинів та хвороб, ба, навіть і божевілля, має свій корінь у звичці пити забагато.

Старе прислів'я: »Міцний трунок робить слабих мужів« — цілком вірне.

Просто не можна й подумати про те, щоб п'яниця міг бути скавтом. Насамперед покинь пити і зроби постанову ніколи до пиття не вертатися. Вода, чай чи кава — цілком добрі напої, щоб гасити спрагу чи відсвіжитися під час спеки. Ще краща для цього лімонада чи цитриновий сік.

На прогулянці

Добрий скавт вишколюється так, щоб обійтись без напоїв. Це здебільшого справа звички. Коли маршуєш чи біжиш з закритими устами або держиш в устах кремінець (а це теж примушує мати закриті уста), тоді не матимеш спраги; спрагу почуватимеш аж тоді, коли йтимеш з відкритими устами і втягатимеш до них повітря та сухий пил.

Але ти мусиш теж бути в доброму, здоровому стані. Коли ти грубий тому, що не робиш руханки, то певно, ідучи, схочеш пити по кожній милі. Якщо утримаєшся і не питимеш, то спрага після короткого часу пройде. Якщо ж ти постійно п'єш воду під час маршу чи гри, то це спричинює втому та запирає дух.

Частування

Інколи важко доводиться відмовитись пити міцні напої, особливо тоді, коли здибаєш приятелів, що хочуть почастувати тебе. Все ж вони будуть тебе тим більше любити, коли їм скажеш, що нічого не хочеш; тоді вони

не мусітимуть за тебе платити. А коли настоюють на тому, можеш взяти щось цілком нешкідливе. Ледащі люблять вистоювати біля шинквасу, базікаючи і сьорбаючи — звичайно на кошт інших —, але це ледащі, і ти повинен бути осторонь їх товариства, якщо хочеш у житті мати успіх і задоволення.

Пам'ятай, що пияцтво ще ніколи не усунуло жадної журби; навпаки, що більше пити, то й журба стає біль-



Хто звик пити, той часто руйнує здоров'я і щастя своє і своєї сім'ї. Правду каже старе прислів'я: »Міцний трунок робить слабих мужів«.

шою. Підпилий тільки на декілька годин забуває про те, що лежить в основі клопоту, але він теж забуває і про все інше. Коли він має жінку й діти, тоді за питтям забуває, що його обов'язок — працювати й допомогти їм вибратись з клопотів, а не робити себе ще непридатнішим до праці.

Дехто п'є, бо любить почуття пів-отупіння. Але це роблять тільки дурні, бо хто раз почне пити, тому працедавець не буде довіряти. Така людина швидко стане безробітною й часто хворіє. В пияцтві немає нічого мужнього. Хто раз почав пити, той нищить здоров'я, кар'єру і щастя — своє і своєї сім'ї. Є тільки один лік на цю недугу: ніколи їй не піддаватися.

Стриманість

Куріння і пиття одного спокушає, а іншого ні. Але є одна спокуса, що цілком певно — як не тепер, то пізніше — прийде до тебе, і саме перед нею хочу тебе застерегти.

Тебе, імовірно, здивувало б, коли б ти знав, як багато

хлопців в листах дякувало мені за те, що я написав на цю тему, тому, сподіваюся, буде ще більше таких, що радо почують слова поради проти таємного пороку, що опановує так багато юнаків. Куріння, пиття і газардова гра — це хиби дорослих і тому вони манять деяких хлопців, але цей таємний порок — це не справа дорослих; вони можуть тільки із зневагою ставитись до того, хто йому піддається.

Деякі хлопці так, як і ті, що починають курити, думають, що це дуже гарно й мужньо оповідати чи прислухатись до сороміцьких оповідань. Тимчасом це тільки доводить, що вони — малі дурні.

Однак такі розмови, читання поганих книжок і розглядання непристойних образків дуже легко можуть призвести бездумного юнака до спокуси самонасилля (онанізму). Це дуже небезпечне, бо, ставши звичкою, послаблює здоров'я і духові сили.

Якщо маєш хоч трохи мужности, ти відразу відкинеш



Скавт »чистий у думках, слові й вчинках«. Знає, як поводитися з тим, хто говорить непристойності.

таку спокусу. Перестанеш розглядати такі книжки й прислухатись таким розмовам та знайдеш собі щось інше, про що варт думати.

Інколи ця забаганка приходить від нестравности або

від занадто ситної їжі, закрепу чи спання в занадто теплому ліжку під багатьма покривалами. Усунувши це, можна й цю спокусу усунути; добре теж скочити нараз у холодну купіль, або прорухати горішню частину тіла вправами рук, боксом тощо.

На перший раз воно може видаватись важко перемогти спокусу, але коли раз так зробиш, другий раз буде вже легше.

Коли все ж ще маєш з цим клопіт, не роби з цього таємниці, але порадься з батьком чи своїм скавтмастром, і все буде гаразд.

Раннє вставання

Ранній ранок, коли дикі звірята виходять на жир, — це пора найжвавішої діяльности для скавта.

Тому скавт звикає вставати рано. А коли вже раз до того звикне, то це взагалі не буде для нього жадною трудністю як, напр., для товстюха, що все ще спить, хоч уже білий день.

Князь Веллінґтон, що звик спати на малому польовому ліжку, звичайно казав: »Коли прийшла пора повернутись у ліжку на другий бік, то це вже пора вставати.«

Багато людей може виконати вдень більше праці, як інші, тільки тому, що встають годину чи й дві раніше. Вставши раніше, матимеш теж більше часу для забави.

Коли вставатимеш годину раніше, як інші, будеш жити тридцять годин довше в місяць, як вони. Вони мають у році дванадцять місяців, а ти матимеш ще додаткових 365 годин дня, тобто дальших тридцять днів, отже тринадцять місяців, замість їхніх дванадцяти.

Старий вірш має багато правди, коли каже:

»Рано до ліжка, рано вставай,
Здоров'я, багатство й розум здобувай!«

Усміх

Де немає сміху — немає здоров'я. Смійся, скільки тільки можеш, — це тобі вийде на користь. Де тільки є нагода добре посміятись, йди і смійся. І інших спонукуй до сміху, якщо тільки можеш, — воно їм теж вийде на добре.

Якщо в тебе щось болить чи журить, усміхнись на те все. Коли пам'ятатимеш про те і присилуєш себе це зробити, побачиш, що воно справді зараз інакше виглядає.

Коли читаєш про великих скавтів, напр., про капітана Джона Сміта, »шукача стежок«, чи й інших, переконаєшся, що вони були дуже веселі »великі хлопці«.

Звичайний хлопець скривиться, коли доводиться робити важкі фізичні вправи, але скавт-юнак має тоді усміхатись. Йому напишуть один пункт менше на картці вислідів, коли він скривиться.

ГРИ

Штафетовий біг

Один гурток змагається з другим, котрий з них швидше донесе вістку через великий простір штафетою бігунів чи велосипедистів. Гурткам доручають переслати за собою з пункту віддаленого яких дві милі, а то й більше, три депеші або »дарунки« (це можуть бути гілки якоїсь рослини).

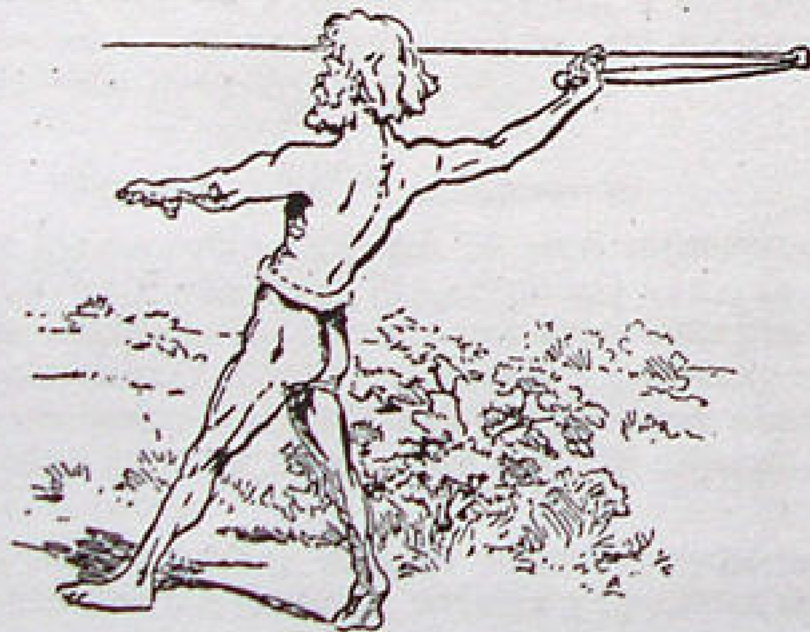
Провідник, що провадить гурток, розставляє скавтів у зручних місцях, щоб бігли опісля з депешою від свого становища до найближчого, а потім назад.

Коли на становища розставимо скавтів парами, можна пересилати депеші в обох напрямах.

Мет »есеґеем«

Щит до цілляння — це вузький мішок, легко напханий соломою, або аркуш паперу, картон чи полотно, натягнені на раму.

Есеґеї (малі ратища) робимо з кийків з загостреним тяжчим кінцем або залізним вістрям на ньому.



Мет есеґеем чи простим ратищем — це добра вправа для рук. Австралійські тубільці удовжують руку шматком дерева, щоб кидати ратищем з більшою силою.



Гутірка при ватрі ч. 19.
ЯК ЗАПОБІГАТИ ЗАХВОРІННЮ

Заразні і як їх поборювати — Правильне харчування — Одежа — Курінні з'єднання

Багато років тому, коли я ще був у Кашмірі, в Північній Індії, кілька тубільців принесло до мене молодого чоловіка. Казали, що він упав з високого берега. Він терпів великі болі, і його друзі й свояки були вже певні, що він умирає.

Оглянувши його, я переконався, що він не зламав собі ніякої кости, тільки праве плече вискочило йому з своєї ямки. Я казав покласти його плаcко на плечі і зняв з ноги правий черевик. Я сів на землю побіч нього, обличчям звернений у напрямі його голови, праву ногу дав попри його правий бік, а п'яту вмістив під пахвину вивихненої руки.

Одному з його приятелів казав я сісти з другого боку хворого і притримувати його. Тоді я взяв його зап'ясток обома моїми руками й довго й рівномірно почав тягнути його руку, вживаючи п'яти як підойми, аж поки нагло його рука не стала знов на своє місце.

Тоді він зомлів.

Його мати заридала і казала, що я нерозумно взявся до цієї справи і вбив його. Але я усміхнувся, вдягнув черевик і сказав їй, що тепер поверну його до життя ціл-

ком здорового й у порядку — і я бризнув трохи води на його обличчя. Він поволі очутився і переконався, що його рука було в порядку.

Тоді тубільці подумали, що я справді мушу бути лікарем. Вони післали по всій країні по хворих, поприносили мені їх до лікування, і я мав з тим два дні гірку годину. Були там випадки найрізноророднíших захворінь, а я мав обмаль ліків на їх лікування. Але я робив, що тільки міг, і я дійсно переконаний, що декому з тих нещасних людей стало краще просто від самої віри, що я їм помагаю.

Більшість з них захворіла від того, що були брудні й затруїли рани брудом. Багато хворіло від пиття поганої води, забрудненої відпадами тощо.

Я з'ясував це старшинам їх сіл і гадаю, що я де в чому спричинився до покращання їх здоров'я у майбутньому.

У кожному разі вони були дуже вдячні й дуже мені помагали опісля здобувати їжу чи добре сполювати ведмедя.

Якщо б я не був визнавався трохи на лікуванні, я не міг би для цих людей нічого зробити.

А коли вже говоримо про лікування, то хочу остерегти тебе перед надмірним уживанням патентованих ліків і аптечних виробів. Якщо захворієш, іди до кваліфікованого лікаря, а він тобі скаже, **яка в тебе недуга:** не купуй ліків, що ними їх фабриканти в реклямі обіцяють вилікувати кожну недугу — і ту, що, як ти тільки **догадуєшся,** тебе мучить.

Заразні та як їх поборювати

Хворобу розносять у повітрі чи воді малесенькі невидні заразні чи бактерії. Дуже легко вдихаєш їх ротом або ковтаєш з напоєм чи їжею, і так вони можуть спричинити в тебе недугу. Якщо твоя кров у повному порядку, то воно звичайно залишається без поганих наслідків. Але якщо твоя кров не в порядку, тоді ці заразні спричинюють захворіння.

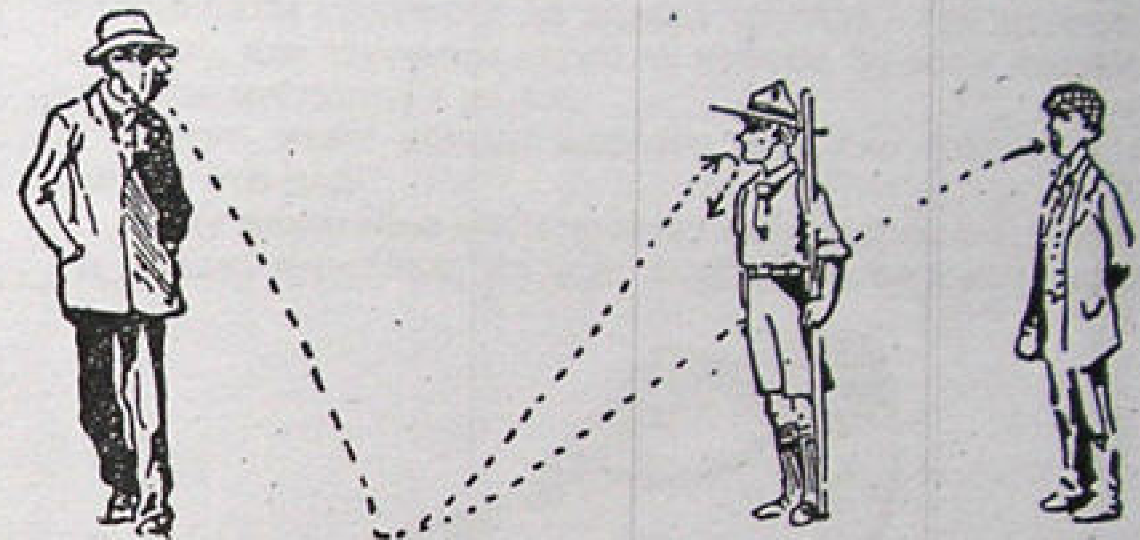
Головна справа в тому, щоб по змозі усунути заразні. Вони люблять жити в темних, вогких і брудних місцях, найбільше їх у поганих відпливових рурах, старих смітниках, гниючих відпадках тощо. Тому зберігай чистоту у своїй кімнаті, в таборі і в одежі, держи їх сухо і дай

приступ соняшним промінням і свіжому повітрю; держись здалека від місць, що смердять.

Перед їжею завжди вимий руки й вичисти нігті, бо там охоче збираються бактерії з тих речей, що ти їх упродовж дня брав у руки.

»Не плювати на землю!«

Часто можеш бачити в публічних місцях написи, що забороняють плювати. Причина в тому, що часто плюють люди хворі на легені; від їх плювків переходять за-



Сухоти поширюються різним способом. Ось один з них: Хворий плює на землю. Плювки висихають, і заразні підносяться в повітря. Хлопець, що віддихає устами, втягає заразні в легені. Скавт, що віддихає носом, у меншій небезпеці.

разні в повітря, їх вдихують у свої легені здорові люди і можуть теж захворіти. Часто можеш мати в собі заразні роками, не знаючи про те, і коли плюєш, стаєш відповідальний за перенесення тієї недуги на здорових людей; тому, з огляду на добро інших, цього не вільно робити.

Дуже багато людей хворіє на сухоти, а вони дуже заразливі. Але можеш не боятись цієї недуги, коли дихаєш носом і твоя кров у порядку. Виходячи з переповненого театру, церкви чи залі, завжди варт відкашельнути і вичистити ніс, щоб позбутись бактерій, яких ти міг надихатись від інших у натовпі. А коли б ти захворів на ту недугу, можеш її найшвидше позбутись, якщо завжди спатимеш надворі і багато відпочиватимеш.

Спи на свіжому повітрі

Скавт мусить багато спати під голим небом; тому, ко-

ли спиш у хаті, відкривай вікна на всю ширину. Бо коли звикнеш спати в теплому повітрі, можеш легко застудитись у таборі, а немає нічого смішнішого і ніщо більш не зраджує жовтодзюба, як катар у скавта. А коли він звикне мати відкриті вікна, тоді не застудиться.

Люди стають блідi й мають нездорову шкіру на обличчі, коли живуть у приміщеннях, де рідко відкривають вікна і де повітря переповнене нездоровими випарами й заразнями. Відкривай щодня вікна, щоб випустити надвір зіпсуте повітря.

Їжа

Причина багатьох недуг у тому, що люди часто забагато й неправильно їдять.

Скавт мусить знати, як бути йому завжди легким і жвавим. Коли придбав він собі добрі м'язи, може не робити далі окремих руханкових вправ для тих м'язів; але лише тоді, коли він відповідно буде харчуватися.

Коли під час облоги Мейфкінґу наші приділи їжі зменшили, ті з залоги, що звикли були їсти мало, не терпіли так, як ті, що звикли були напихатися в час миру; вони втрачали тепер сили та легко ставали дразливими. Під кінець наш приділ обмежився до пригорщі розтовченого вівса, не більше, як булка за одного пенні, — і це був наш приділ »хліба« на цілий день, а далі близько фунта м'яса й щось із два пінти (= один літр) »соунс«, якогось чиру на взір зіпсутого клею до приліплювання афішів.

Найдешевші харчі — це сушений горох, борошно, вівсяна крупа, картоплі, риж, макарони, кулеша і сир. Інша добра пожива — це овочі, городина, риба, яйця, горіхи і молоко; цим можна прегарно жити з додатком малої кількости м'яса або й без нього.

Коли маєш доволі свіжого повітря, пожива йде тобі на здоров'я. А коли, навпаки, сидиш цілими днями в закритій кімнаті, сита їжа робить тебе товстим і лінивим. В обох випадках краще їсти не дуже багато. Все ж підростаючі хлопці не повинні заморювати себе голодом, але також вони не повинні брати собі за приклад того поросятка на шкільній гостині, що, запитаний: »Ти не можеш вже більше їсти?«, — відповів: »Ні, я можу ще ї с т и, але я вже не маю місця, куди к о в т а т и«.

Велика хиба наших днів — це споживання великих

кількостей різних ліків тоді, коли взагалі немає жадної причини їх заживати.

Найкращі ліки — це свіже повітря, руханкові вправи, великий кухоль води раннім ранком, коли в тебе закреп, і пінт гарячої води перед спанням.

Одяг

Одяг скавта має бути по змозі з вовни, бо вона швидше висихає. Недобре носити бавовну безпосередньо на тілі; в такому випадку треба її зміняти, як тільки стане вогка, — інакше легко можна застудитись.

Важлива річ, про яку скавт мусить дбати, щоб бути витривалим і здатним до довгих маршів — це взуття. Я вважаю, що черевики ліпші за чоботи, бо вони допускають більше повітря до ніг.

Скавт, який довгим маршем намуляє собі ноги, не зможе йти далі.

Тому намагайся мати завжди добрі, допасовані до ноги, вільні черевики, до того міцні, щоб по змозі якнайкраще відповідали природному виглядові босих ніг, з рівним внутрішнім берегом. Зм'якшуй свої черевики з допомогою мазі, баранячого лою, трану, сідлярського мила чи рицинової олії.



Ось так зав'язує черевик скавт: На одному кінці шнурівки робимо вузол, а другий кінець пересиляємо через обидві долішні дірки. Опісля шнуруємо, починаючи згори, вниз. Чорна частина шнурівки — невидна.

Якщо ноги звогчіють від поту чи води, тоді шкіра м'якне, дуже швидко намулюється, і там, де черевик натискає, робляться пухирі.

Тому треба ноги утримувати по змозі сухими. Для того треба обов'язково носити добрі вовняні шкарпетки. Якщо хтось має тонкі бавовняні чи шовкові шкарпетки, можеш відразу сказати, що з нього поганий мандрівник.

Хлопця, що вперше йде на довшу прогулянку, називають »м'яконогим«, бо він звичайно намуляє собі ноги, поки досвід не навчить його тримати їх у порядку. (»Тендерфут« — тобто »м'яконогий« — це англійське означення скавта по першій пробі. Примітка перекладача).

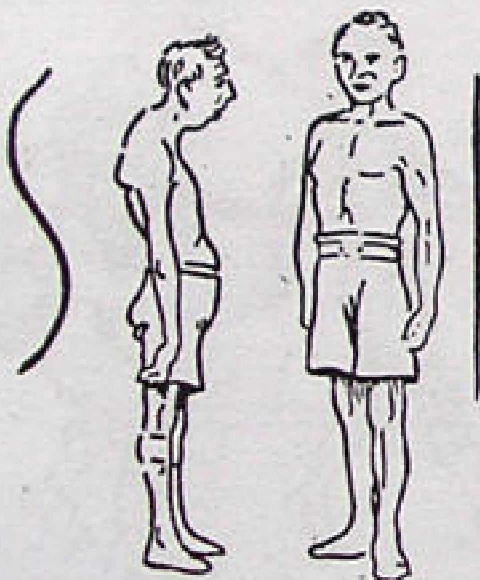
Якщо тобі дуже потіють ноги, посипай їх порошком, зробленим з борової кислоти, крохмалю і цинкового оксиду, взятих в однаковій кількості. Цим порошком натирай поміж пальцями, щоб там не творились м'які пухирі. Ноги можуть стверднути до деякої міри, коли їх мочити у розчині галуну чи соли в воді. Мий ноги щодня.

КУРІНЬ У ХОДІ Й ЗІМКНЕНОМУ ЛАДІ

Курінь у ході

Скавти мусять вміти рушатись швидко в доброму порядку з одного пункту на інший, куренем чи гуртком.

Добре виконані вправи у швидкому й правильному ході дають їм добру поставу, зручність і жвавість. Вони зміцнюють м'язи, що на них спирається тіло, а легені й серце за випрямленої постави мають більше місця для



Спитай себе: Чи я S чи I? S — це згорблена постава, I — випрямлена.

своєї праці; внутрішні органи стають на своє місце, щоб правильно травити їжу.

Згорблена постава, навпаки, здушує всі інші органи і перешкоджає їм правильно виконувати їх працю; тому й людина з такою поставою звичайно слаба і часто хвора.

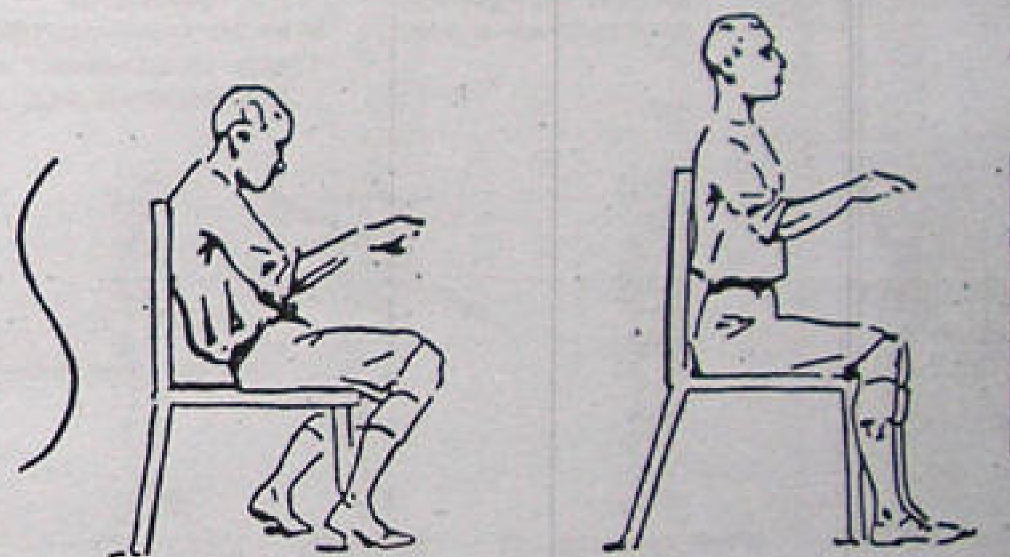
Підростаючі хлопці люблять горбитись, тому повинні робити все можливе, щоб позбутись цієї звички з допомогою численних руханкових вправ і впоряду.

Стій завжди і сиди випрямлено, щоб плечі прилягали добре до оперття крісла. Бадьорість тіла, коли порушаєшся, стоїш чи сидиш, визначає бадьорість духа, а це річ, яка оплачується: багато працедавців скоріше вибере собі до праці бадьорого на вигляд хлопця, а помине згорбленого. Коли мусиш зігнутись над столом, пишучи чи навіть зав'язуючи шнурівки, не горбся в плечах, але випрями хребет в крижах, бо це помагає зміцнити тіло.

На слово »струнко« скавт стає випрямлено і дивиться перед себе, при тому п'яти вкупі, руки звисають вільно по боках, пальці випрямлені.

На команду »спочинь« він висуває ліву ногу шість цалів вліво і закладає руки за спину. Тепер йому можна повертати головою. На команду »свобідно, сідати« він присідає на землю в довільній позиції. Цю команду дають тоді, коли не хочуть, щоб хлопці стояли задовго на »струнко« — але лише тоді, коли земля суха.

»Ходом руш«: хлопці вирушають вперед лівою



Коли сидиш на кріслі, сиди випрямлено і не з'їжджай униз, наслідуючи букву S.

ногою жвавим кроком, вимахуючи вільно руками: це добрий прорух для тіла й м'язів і внутрішніх органів.

»Бігом«: хлопці біжать ристю, короткими легкими кроками, вільно вимахуючи руками, а не притискаючи їх до боків.

»Скавтський крок«: хлопці йдуть швидким маршом двадцять кроків, опісля біжать двадцять кроків і т. д.:

біжачи й ідучи напереміну, поки не пролунає команда: »хором руш« або »стій«.

»Праворуч«: кожний хлопець повертається праворуч.

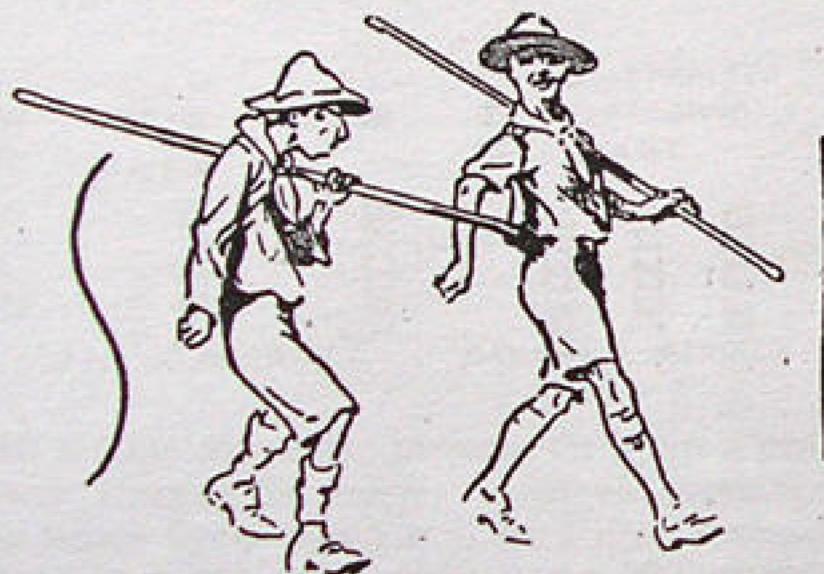
»Слідом за провідником«, »провідник праворуч«: провідник повертається вправо, а решта доходить до того місця, де він повертався, і йде слідом за ним.

»В лаву ставай« (на команду: »слідом за провідником«): задні підбігають і шикуються у лаву з провідником з лівої сторони.

Курінь у зімкненому ладі

Л а в а (скавти стоять один поруч одного, плече об плече): Скавти кожного гуртка стоять у лаві, гуртковий на правому, його заступник на лівому кінці лави, решта за своїми числами від права до ліва, скавтмастер посередині перед ними.

Р я д (скавти стоять один за одним): Дай команду: »гуртками вправо заходь« (коли творять лаву). »Стій«



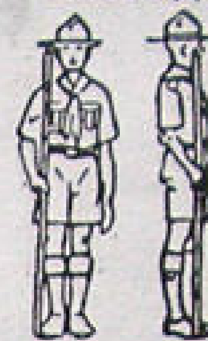
Не горбся, вп'ялившн очі в землю, немовби ти сам себе соромився, Витягнись і блисни скавтським усміхом!

(коли один за одним стоїть на таку віддаль, щоб могли заходити вправо чи вліво в лаву).

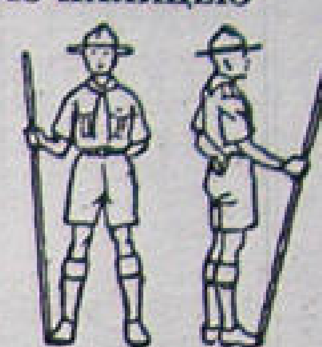
З і м к н у т и й р я д: Задні гуртки підходять вперед до першого гуртка, щоб зайняти менше місця при параді або щоб вислухати свого провідника.

З ряду можна утворити лаву вправо чи вліво, дору-

ВПОРЯД З СКАВТСЬКОЮ ПАЛИЦЕЮ



Струнко (Позір)



Спочинь



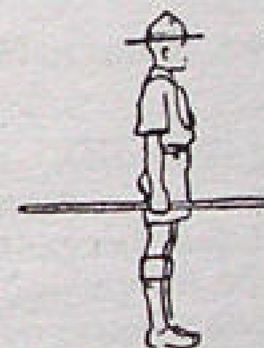
В марші Забезпечення палиці (в зімкненому ладі чи при похоронах).



Свобідно, сідати (при похоронах)



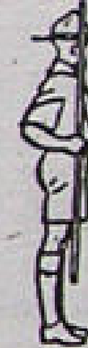
Жалібна постава



Свобідно (в марші)



Палиця на плече

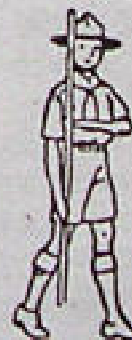


Палиця до ноги



Палиця вниз

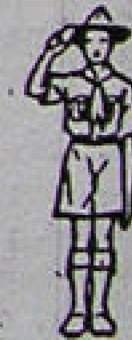
ПОЗДОРОВЛЕННЯ З ПАЛИЦЕЮ І БЕЗ НЕЇ



В марші



На струнко



Без палиці

чивши гурткам заходити в ту сторону; або й вперед, коли перший, провідний, гурток стоїть на місці (або посувається), другий гурток трохи повертається і заходить направо від нього, третій заходить у лаву наліво від першого і т. д.: всі задні гуртки підходять — парні числа направо, непарні — наліво від першого. Гуртки, що підходять в лаву, завжди роблять так »бігом«.

З ряду можна утворити лаву й дозаду, давши команду для всіх: »повернись« (завжди повертатись праворуч), а далі поступати, як вище.

Тихі сиґнали для зімкнених ладів

З уважним куренем можна творити ці зімкнені лади без слова команди; скавтмастрові треба тільки дати тихий сиґнал, а кожний скавт негайно біжить на своє місце в гуртку; всі повертаються обличчям до скавтмастра.

Наприклад, замість команди: »в лаву« він може витягнути руки в обидві сторони рівно з плечима; замість



»ставай в ряд« він може витягнути руки в сторони, але в ліктях зігнути їх вгору: замість »зімкнений ряд« сиґнал може бути такий же, як і при »ставай в ряд«, тільки руки витягаємо вперед, а не в обидві сторони.

»Ставай у підкову« — це звичайна уставка куреня при парадах. Сиґнал для цього: вимахувати руками сюди й туди перед собою півколом.

Для міжгурткових ігор вживається »колон«, тобто гуртки стають на індіянський лад, кожний за своїм гуртковим, заступник гурткового на кінці, всі звернені обличчям до скавтмастра й у звичайному гуртковому порядку за своїми числами від права до ліва. Звичайний сиґнал для цього: витягнути руки вперед від плечей.

Накази тихими сиґналами виконується завжди »бігом« і в повній мовчанці.



Розділ VII. ШЛЯХЕТНІСТЬ ЛИЦАРІВ

Гутірка при ватрі ч. 20. ЛИЦАРСЬКІСТЬ СУПРОТИ ІНШИХ

Мандрівні лицарі — Охота помагати іншим — Ввічливість супроти жінок

»Колись, у давні дні, як ще лицар сміливий сидів на коні . . .« — це мусів бути прегарний образ, як у сталь закутий вершник над'їжджав зеленими лісами у своїй блискучій зброї, з щитом і ратищем, маючи пір'ям, виграваючи своїм баским бойовим конем, досить міцним, щоб нести такий тягар, та повним вогню, щоб кинутись на ворога. А побіч нього — його чура, молодий юнак, його помічник і товариш, що теж одного дня стане лицарем.

А далі за ним — його дружина, гурток зброєносців, відважних і завзятих войовників, готових іти за своїм лицарем хоч і на смерть, якщо буде потреба. Це були тверді, вільні хуторяни давніх днів, що завдяки своїй відвазі й вірній відданості своєму лицареві вибороли для своєї батьківщини не одну блискучу перемогу.

Під час миру, коли не треба було воювати, лицар щодня виїздив верхи, щоб пошукати за нагодою до доброго вчинку для когось, що потребував допомоги, а особливо для жінок чи дітей, що могли опинитись у скрут-

ному стані. Коли він саме робив такі добрі вчинки, його звали »мандрівними лицарем«. Його дружинники, само собою, робили те ж саме, що й їх провідник; зброєносці були теж завжди готові допомагати своєю дужою правицею тим, хто потребує.

Лицарі давніх днів — це були гурткові провідники, а їх зброєносці — скавти.

Ви, гурткові й скавти, дуже подібні до лицарів і їх дружинників, особливо коли понад усе ставите свою честь і робите все, що в ваших силах, щоб допомогти тим, що в біді або що потребують допомоги. Ваше гасло: »Будь готов!« це робити, а гасло лицарів було подібне: »Будь завжди готов!«.

Лицарство

Лицарство — тобто лицарський орден — був заснований яких 1.500 років тому в Англії королем Артуром.

По смерті свого батька, короля Юдера Пендреґона, він жив у свого дядька, і ніхто не знав, хто буде королем. Він сам не знав, що він був сином померлого короля.

Тоді на цвинтарі знайшли великий камінь з встромленим мечем і з написом:

»Хто витягне з каменя цей меч, той стане повноправним королем усієї Англії.«

Всі найзнатніші лорди пробували витягнути меч, але ніхто не міг його зрушити.

Того дня відбувався турнір, і на ньому мав боротись і син Артурового дядька. Коли він прибув на площу гор, побачив, що забув свій меч дома, і тоді післав Артура, щоб приніс меч. Артур не міг знайти меча і тоді нагадав собі меч на цвинтарі. Він пішов туди, зразу витягнув меч з каменя та поніс його своєму братові у перших. Після турніру Артур знов застромив меч у камінь. І знов усі пробували його витягнути, але не могли його порушити. А коли Артур попробував, витягнув його цілком легко. Тоді його проголосили королем.

Потім він зібрав багато лицарів і залюбки сідав з ними за великий круглий стіл; так і назвали їх »лицарями круглого стола«.

Св. Юрій

Своїм патроном вони мали св. Юрія, бо він єдиний з усіх святих був вершником. Він — патрон кавалерії і особливий святий Англії.

Він теж патрон скавтів в усьому світі. Тому скавти повинні знати його історію.

Св. Юрій народився в Кападокії р. 303 перед Христом. Коли йому було сімнадцять років, став вояком кавалерії і швидко вславився хоробрістю.

При одній нагоді заїхав до містечка Селем, побіч яко-



Вистрий і жвавий скавт наслідує щодня Святого Юрія — свого патрона.

го жив змій; йому щодня давали пожерти одного громадянина, призначеного жеребом.

Того дня, коли прибув св. Юрій, жереб впав на дочку короля, Клеолінду. Св. Юрій вирішив, що вона не має вмерти; він пішов боротись з змієм, що жив недалеко на багнах, і вбив його.

Св. Юрій був прикладом того, яким має бути скавт:

Коли він опинювався перед труднощами чи небезпекою, хоч яка велика вона не видавалась — навіть у вигляді змія — він не поступився їй і не злякався її, але виступив проти неї з усією силою, яку він і його кінь могли кинути в бій. Хоч невідповідно озброєний на таке змагання, бо мав тільки ратище, він кинувся у бій, зробив усе, що було в його силах, і, кінець-кінцем, успішно поборов труднощі, з якими ніхто не мав відваги змагатись.

Саме так повинен скавт братись до труднощів чи небезпек, однаково, якими великими чи страхітливими вони йому не видавались би, і хоч як зле озброєним не був би він до цього бою.

Він повинен виступити сміливо і з довір'ям; нама-

гаючися побороти труднощі, він повинен ужити всіх своїх сил, які тільки має, — і напевне матиме успіх.

День св. Юрія — 23. квітня (у нас 6. травня. Примітка перекладача). В цей день всі добрі скаври ставлять собі за окреме завдання задуматися над Присягою і Скавтським Законом. Пам'ятай про те найближчого 23. квітня і пішли привіти братам скавтам у всьому світі.

Лицарський кодекс

Лицарський закон наказував так:

»Будь завжди приготований, завжди при зброї, крім, хіба, нічного відпочинку.

До чого б ти не брався, прагни здобути честь і добре ім'я — своєю чесністю.

Обороняй убогих і немічних.

Допомагай тим, що самі оборонитись не можуть.

Не роби нічого такого, що завдає комусь шкоди чи зневаги.

Будь готовий боротись в обороні своєї батьківщини.

Охотніше працюй за честь, ніж за зиск.

Ніколи не ламай своєї обіцянки.

Честь батьківщини борони своїм життям.

Краще чесно помри, ніж маєш ганебно жити.

Лицарство вимагає, щоб юнацтво вишколювалось радісно й охоче виконувати найтяжчі й найпідрядніші завдання та творити добро іншим людям«.

Ось вам перші правила, з яких починали давні лицарі і від яких виходить і сьогоднішній Скавтський Закон.

Лицар (чи скавт) повсякчасно джентлмен. Дуже багато людей уявляє собі, що джентлмен мусить мати багацько грошей. Гроші не роблять джентлмена. Джентлменом — кожний, хто додержує шляхетних правил лицарів.

Безкорисність

Капітан Джон Сміт, давній англійський шукач пригод з-перед трьох століть, був дуже твердим горіхом для неодного: він воював у всіх частинах світу й був порубаний, як решето; але все ж в його грудях було добре, ласкаве серце.

Він був добрим прикладом скавта, який важко деінде знайти. Він залюбки, між іншим, казав: «Ми народились не для себе, але щоб іншим добро творити«. І він

додержував цього все своє життя; він був найбезкорисні-шою людиною.

Самопосвята

Один з найкращих зразків самопосвяти — це вчинок капітана Лоренса Оутса, що брав участь в останній експедиції Скота до Південного бігуна.

Їх невелика група, здобувши бігун 18. січня 1912, з гірким розчаруванням побачила, що Роальд Амундсен, норвезький дослідник, випередив їх на кілька тижнів.

В поворотній дорозі ця група дуже страждала від надмірного холоду і жахливої негоди. Люди все більше тратили сили. Один з них, підстаршина Івенс, помер.

Тоді Оутс відморозив собі дуже руки й ноги. Він терпів страшні муки без нарікань, але дедалі більше усвідомлював, що він стає тягарем для інших. Він знав, що



Капітан Лоренс Оутс виявив під час останньої мандрівки Скота до Південного Полюса велику відвагу. Він загинув, щоб друзі могли жити.

навіть колиб він міг дальше змагатись, то буде тільки затримувати своїх друзів; якщоб він помер, було б менше одного рота для прохарчування, і інші могли б ще мати надію дістатись до найближчої бази з харчами.

І він одного ранку виповз з шатра у велику завірюху — і зник. Його більше ніхто не бачив. Він віддав своє життя, щоб друзі могли жити.

На нещастя, героїчна самопосвята Оутса не врятувала його друзів. Страждаючи від голоду й морозу, всі вони разом померли. Там знайшла їх кілька місяців піз-

ніше рятівнича дружина; вони всі немов спали у своїх шатрах.

Також хлопці можуть виявити такий геройський дух. Вісімнадцятирічний юнак, на ім'я Кюрі, побачив малу дівчинку, як гралась на залізничих рейках біля Кляйдбенку, а на неї мчав поїзд. Він намагався рятувати її, але, поранений при футбольній грі, шкутильгав і не встиг її віднести. Потяг захопив їх обох, і вони загинули.

Проте мужня спроба Кюрі — це правдивий зразок лицарства. Це була самопосвята при спробі врятувати дитину.

Знаємо вже тисячі випадків, де скавти мужньо рятували життя.

Добросердість

»Добросердість і ввічливість — це великі чесноти« — каже старе еспанське прислів'я. А ще інше каже: »Роби



Скавт з усіх сил допомагає іншим, особливо старшим і дітям. Щодня робить хоч один добрий вчинок.

прислугу, не зважаючи на те, кому її робиш«, тобто будь добрячий для кожного, великого й малого, багатого й убогого.

Важливою прикметою лицаря було те, що він завжди був добрий і робив добрі вчинки для людей. Він так гадав: »Кожний мусить умерти, але ти повинен зробити щось добре, ще поки прийде твій час. А тому, що ти не знаєш, коли тобі, може, доведеться вмерти, тому й повинен зараз братись до того«.

Так само і з скавтами: одна з наших обіцянок наказує нам повсякчасно допомагати іншим. Байдуже, яке б мале не було це добре діло, хай би ти тільки допоміг старій жінці підняти в'язанку або перепровадив дитину через переповнену вулицю чи вкинув монету до скриньки вбогих.

Щось добре треба зробити щодня у своєму житті. Зараз сьогодні берись здійснювати це правило і ніколи на нього не забувай у дальших днях твого життя. Пам'ятай, що вузол на твоїй хустині та на твоїй скавтській відзнаці — це пригадка, що маєш зробити добрий вчинок, і роби добрі вчинки не тільки своїм друзям, але й чужим.

Щедрість

Деякі люди люблять накопичувати гроші й ніколи не видавати їх. Воно добре бути ощадним, але так само добре давати гроші, де треба — це й одна з цілей, для яких гроші ощаджуємо.

Коли даєш пожертви, вважай, щоб не зробив помилки і не давав без потреби. Напр., тобі дуже легко й зручно дати на вулиці гріш жебракові, але ти не повинен цього робити, бо цей жебрак у дев'ятдесятдев'ятьох випадках на сто — ганебний старий ошуканець; даючи йому гріш, ти заохочуєш його й інших таких, як він, продовжувати своє ремесло. А тим часом можуть бути — і, мабуть, таки й є — сотні вбогих і нещасних людей, що приховуються, що їх ти ніколи не побачиш і що для них цей гріш міг би бути правдивим благословенням. Добродійні організації знають, де їх шукати і хто вони такі, і коли ти даси їм свій гріш, вони вкладуть його у відповідні руки замість тебе.

Не треба бути багатим, щоб давати пожертви. Не один лицар був убогим чоловіком. Колись деякі з них носили, як свою відзнаку, двох лицарів на одному коні; це означало, що вони завбогі, щоб кожний міг мати власного коня.

Датки »на могорич«

Датки »на могорич« — це дуже погана справа.

Куди б ти не пішов, люди чекають, що дістануть »на могорич« за виконання найдрібніших справ, що вони повинні б робити з звичайної доброї волі. Скавт ніколи не прийме нічого »на могорич«, хіба заплату за виконану працю. Деколи тяжко відмовити, коли дають, але не для скавта. Він потребує тільки сказати: »Дякую дуже, але

я скавт, а наші закони не дозволяють приймати щось за добрий вчинок«.

Датки »на могорич« попсують твоє ставлення до людей.

Не можеш приязно співпрацювати з людиною, коли думаєш про те, скільки дістанеш »на могорич« від неї, або коли він думає про те, скільки має дати тобі »на могорич«. А тим часом все, що скавт робить для інших, треба робити приязним способом.

Ось зразок того, що може зробити відмова прийняти »на могорич« за добрий вчинок:

Організація скавтів Америки нараховує тепер майже два мільйони скавтів.

Це не мале число, а початок тому дав своїм вчинком один англійський скавт у Лондоні в р. 1909. Цей скавт запропонував як свій щоденний добрий вчинок одному добродієві, що покаже йому дорогу. Коли цей чужинець хотів заплатити за те, скавт сказав: »Ні, дякую, пане. Я скавт«.

»С к а в т ? Що це таке?« Цей добродій ніколи ще не чув нічого про скавтів. Він розпитував хлопця, а опісля відвідав Головну Скавтську Квартиру в Лондоні, де обізнався з усім, що міг тільки довідатись про скавтів.

Це був американець.

Він повернувся до Америки з оповіданням про чудове братерство скавтів, готових робити добрі вчинки кожному, що в потребі, але не беруть за те винагороди.

Ця ідея швидко прийнялась в Америці, і курені почали виростати по цілих США. Тепер там майже стільки скавтів, що в усьому світі поза США взятому разом.

І це був наслідок допомоги без думки на заплату.

Я одержав багато листів, повних подиву з скавтів за їх добрі вчинки та відмову прийняти за те щось »на могорич«. Мені дуже приємно це почути, скавти!

Очевидно, інша річ — заплата за виконану працю: ви маєте цілковите право її прийняти.

Дружність

Велика різниця між людиною природи і мешканцем міста в тому, що перший ходить у сорочці з короткими рукавами, а другий — у зап'ятому на всі ґудзики піджаку. Перший — відкритий і відразу милий супроти кожного, тоді як міщух скоріш звик закутуватись перед своїми ближніми у піджак, і треба довго його витягати, поки стане дружнім. Вільні звички, природні й невимушені, людини з лісів чи з відкритих просторів цей »піджак« відкидають, і життя стає приємніше для всього довкілля.

Скавт-юнак має пам'ятати, що він, немов Кім, »приятель цілого світу«. Тільки нехай тебе дружність не доведе до немудрої звички витрачати тяжко здобуті заощадження на частування могоричем своїх друзів!

Наш Скавтський Закон каже: »Скавт — брат кожного іншого скавта«. Це дуже гарно виявилось, коли на наше Джемборі зійшлися разом тисячі скавтів з сорока



Скавт — »приятель всього світу« і »брат всіх інших скавтів«. »Найкращий спосіб знайти собі приятеля — бути комусь приятелем«.

різних чужих країн. Хлопці переконалися, що вони, хоч належали до різних націй, здебільшого дуже подібні у своїх забаганках і забавах і можуть бути веселими, добрими друзями одні з одними.

Бажаю вам, скавти, тримати цю дружбу та зробити її ще ширшою і міцнішою. Це можете зробити, листуючись з братами-скавтами в чужині, відвідуючи їх чи запрошуючи їх відвідати ваші табори.

З того матимете радість ви і вони. Але більше, ніж те: воно зародить дружбу між вами; і коли пізніше постануть непорозуміння, тоді між різними краями вони не схочуть відразу починати війну, але обговорять справи як друзі та будуть прагнути погодитись без жорстокости і негідного міряння сил у боротьбі.

Ввічливість

Про одну пригоду Юлія Цезара, що може бути зразком ввічливости, розповідали звичайно лицарі. Раз запросив Цезара на вечерю убогий селянин і подав йому миску пересоленої городини, думаючи, що саме така годиться для високого офіцера. Цезар був до тієї міри ввічливий, що з'їв повну миску того добра і вдавав, що йому смакує, хоч у роті пекло й у горло не йшло.

Коли в Еспанії запитаєш когось про дорогу, він не тільки покаже тобі її, але скине капелюх, поклониться і скаже, що для нього буде великою приємністю показати тобі її, і він піде з тобою, поки не виведе тебе на правильну дорогу. За те не візьме винагороди.

Француз, звертаючись до чужого, скидає капелюх, навіть коли питає поліциста про дорогу.

Голляндські рибалки, великі й жилаві, йдучи дорогою, займають цілу вулицю. Але коли надходить чужинець, вони стають по одній стороні й, усміхаючись, скидають шапки, коли він проходить повз них.

Одна пані оповідала мені, що раз у західньо-канадійському містечку зустрінула групу ковбоїв, що з диким виглядом ішли вулицею. Вона дуже перелякалась, але коли вони підійшли ближче, стали по одній стороні вулиці, з найбільшою пошаною зняли капелюхи й звільнили жінці дорогу.

Лицарське ставлення до жінок

Давні лицарі особливо вважали на пошану й ввічливість до жінок.

Таким зразком шляхетного лицаря є сер Найґел Лорінґ у книжці »Біле товариство«. Хоч дуже малий і майже сліпий від якогось вапна, що ним засипав йому очі ворог ще на початку його кар'єри, він був незвичайно хоробрий і водночас дуже скромний та готовий допомагати іншим.

Але передусім з пошаною ставився до жінок. Він мав велику й погану жінку, проте завжди хвалив її красу й чесноту та був готов викликати до бою кожного, хто в тому сумнівався б. До вбогих жінок, старих чи молодих, він теж був завжди лицарський і повний охоти допомогти їм. Ось так повинен поводитись і скавт.

Король Артур, що укладав закони лицарства, був сам лицарський щодо жінок. Раз до його залі вбігла дівчина, закликаючи помочі. Її волосся спливало болотом, руки були подерті ожиною, одягнена була в лахміття. З неї так знущалась банда розбійників, що плюндрувала країну й нищила все, що потрапляло до рук. Король Артур скочив на коня і сам вирушив до криївки розбійників, наражаючи своє життя. Він розгромив їх у боротьбі так, що більше не могли вже непокоїти його народу.

Коли скавт іде з жінкою чи з дитиною, повинен завжди йти з правого боку, щоб його права рука була вільна захищати їх. На вулицях у місті це правило може мінятися: чоловік повинен іти з того боку, що ближче вуличного руху, щоб захищати жінку чи дитину від несподіваних випадків, бризків болота тощо.

Зустрінувшись з жінкою чи дитиною, чоловік повинен, зрозуміло, завжди поступитися їм дорогою, навіть коли б йому довелось зійти з хідника.

Так само під час їзди в переповненому автобусі чи залізничому вагоні чоловік, гідний цієї назви, ніколи не дозволить, щоб жінка стояла, а він сидів. Він негайно дасть місце жінці і сам стоятиме. Як скавт ти мусиш перший дати добрий приклад і перший у вагоні маєш так зробити. А коли це робиш, роби радо, з усміхом, щоб жінка не думала, що ти сердишся за те, що мусів так зробити.

Коли ти на вулиці, дивись, чи не треба допомогти якійсь жінці чи дитині. Добру нагоду для того маєш тоді, напр., коли вони хочуть дістатися на той бік вулиці або знайти дорогу, покликати візника чи спинити автобус. Коли їх побачиш, іди й відразу поможи — та не приймай ніякої винагороди.

Раз я бачив хлопця, як допоміг пані зійти з повозки; коли він зачинив за нею двері, вона повернулась, щоб дати йому якийсь гріш; але він доторкнувся своєї шапки і, усміхаючись, сказав: »Ні, дякую, пані; це ж мій обов'язок«, і пішов. Я стиснув йому руку, бо я відчув, що хоч він і не вишколювався, то все ж був скавтом з природи, своєю вдачею.

Ось таку ввічливість хотілось би бачити частіше поміж хлопцями.

Коли трапиться якийсь нещасливий випадок, чоловіки й хлопці, напевне, подбають, щоб перше жінки й діти вийшли з небезпеки, і аж тоді подумають про себе. Варт відмітити, які дбайливі заходи роблять при аварії корабля, щоб рятувати жінок, дітей і старих, і аж опісля рятують чоловіків.

Щодо жінок мусиш бути ввічливий кожного часу. Коли сидиш, а до кімнати ввійде жінка, встань і дивись, чи не можеш їй чимсь допомогти, поки знов сядеш.

Не витрачай часу з дівчиною, що в її товаристві не радо бачила б тебе твоя мати чи сестра. Не залицяйся до дівчини, якщо не думаєш з нею одружитись. Не женися, поки не можеш утримати жінки і дітей.

Дякую!

І ось, дивись! Дуже важлива подробиця, про яку дуже часто забувають, але якої справжній скавт ніколи не занехає: подякувати за кожну ласкавість, що її тобі зробили. Подарунок ще не твій, поки за нього не подякуєш. Ти не закінчив ще свого табору, навіть якщо вже спакував увесь виряд і вичистив площу, поки не подякував власникові за вживання, а Богові за те, що дав тобі такий гарний час.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ЛИЦАРСТВІ

Гуртковий може багато зробити, щоб заохотити до добрих вчинків, якщо буде в пригожу хвилину нав'язувати до них (тільки не забагато!) і якщо при нагоді поспитає скавтів, які добрі вчинки зробили наостанку. Вийшовши з гуртком на прогулянку, гуртковий може підказувати думки щодо індивідуальних і гуртових добрих вчинків. Але запам'ятай собі: НАЙБІЛЬШЕ ДІЄ ВЛАСНИЙ ПРИКЛАД ГУРТКОВОГО!

Доручи кожному скавтові зав'язати собі щоранку вузол на хустині на пригад, що має зробити щоденний добрий вчинок, поки це не стане його звичкою.

Розповідай про добрі вчинки, які хлопець може зробити у своєму щоденному житті: Посипати піском замерзлу дорогу, де легко людям сковзнутись, відкинути шкірку з помаранчі чи банана з хідника, бо через них можна впасти, допомагати старим, дбати за чистоту вулиці, усуваючи відпадки паперу, добути їжу для вбогих дітей. ОПІСЛЯ ЗРОБИ ДЕЩО З ТОГО!

Доручи скавтам запросити незнайомого хлопця, щоб був їх гостем при вечірніх грах, оповіданні таборових гутірок тощо.

ГРИ

»Мандрівні лицарі«

Скавти виходять поодинці, парами чи й гуртками. Якщо це в місті, шукають жінки чи дитини, що потребує допомоги. Тоді вертаються і звітують на свою честь, що вони зробили. Якщо це на селі, повинні зайти на хутір чи до якоїсь хати і поспитати, чи не треба там щось зробити — без винагороди. Те ж саме можна зробити при змаганнях, званих »змагання у добрих вчинках«.



Гутірка при ватрі ч. 21. САМОДИСЦИПЛІНА

Честь — Слухняність — Відвага — Веселість

Справжній лицар ставив свою честь понад усе: вона була йому свята. Чесній людині можна завжди довіряти. Вона ніколи не зробить жодного нечесного вчинку, отже не говорить неправди, не обманює своїх зверхників чи працедавців ані своїх підлеглих і завжди користується пошаною своїх ближніх.

Капітан залишається на кораблі аж до самого кінця. Чому? Адже це тільки купа заліза й дерева, а його життя таке ж цінне, як життя когось з жінок чи дітей на палубі. Все ж він дбає про те, щоб всі інші безпечно опустили корабель, поки спробує рятувати своє власне, цінніше життя. Чому? Бо цей корабель — його корабель, бо його вчили, що капітанове діло — пильнувати корабля, і він уважає, що інакше поступати було б нечесно тому він ставить честь понад власну безпеку.

Так само мусить ставити честь понад усе і скавт.

Лорд Кіченер казав скавтам-юнакам: »Одну думку хотів би я вам всім защепити: РАЗ ТИ СКАВТ — ЗАВЖДИ СКАВТ!« А під тим він розумів те, що навіть коли ти виростеш, ти все ще повинен виконувати те,

чого навчивсь ще як скавт-юнак. Та, особливо, що ти повинен дальше бути чесним і гідним довір'я.

Чесна гра

Сам грай чесну гру й вимагай, щоб інші грали чесну гру.

Коли бачиш, що здоровий заводіяка береться до малого чи слабкого хлопчини, спини його, бо це не »чесна гра«. Коли в змаганнях боксер зіб'є противника з ніг, не вільно йому дальше бити, поки цей лежить на землі.

Річ у тому, що »чесна гра« — це давня лицарська ідея, що нам її передали лицарі минулого, і ми мусимо завжди зберігати цю ідею.

Чесність

Чесністю — виявляється честь. Чесній людині можна довірити всяку суму грошей чи інших дорогоцінностей — з певністю, що він їх не вкраде.

Обмана — це завжди підле, лукаве діло.

Коли тебе кортить обдурити для того, щоб виграти гру, або коли почуваєш себе нещасним тому, що в грі тобі не йде, скажи собі: »Адже це тільки гра; від прогри я не вмру. Не завжди можна вигравати, але гратиму витривало, поки щастя не повернеться до мене«.

І тоді часто переконаєшся, що все ж виграєш саме завдяки тому, що переміг надмірний страх і зневіру. А коли, проте, колись програєш гру, не забудь — якщо ти справжній скавт — зразу ж крикнути переможній дружині »слава« або стиснути руку й скласти свої побажання товаришеві, що тебе переміг.

Цього правила додержують скавти-юнаки в усіх своїх грах і змаганнях.

»Боже, допоможи мені перемогти, але коли Ти у своїй мудрості не захочеш дати мені перемоги, тоді, о Боже, дай мені мужньо програти!«

Вірність

Вірність була однією з найвизначніших властивостей лицарів. Вони завжди були віддано вірні своєму королеві й батьківщині і завжди були готові й раді вмерти в їхній обороні. Так само кожний наступник лицарів повинен бути вірний свому зверхникові, чи це буде його офіцер, чи працедавець, і він мусить стояти при них у добру чи злу годину, бо це теж один з його обов'язків. Коли не думає бути вірним, повинен — якщо має в собі

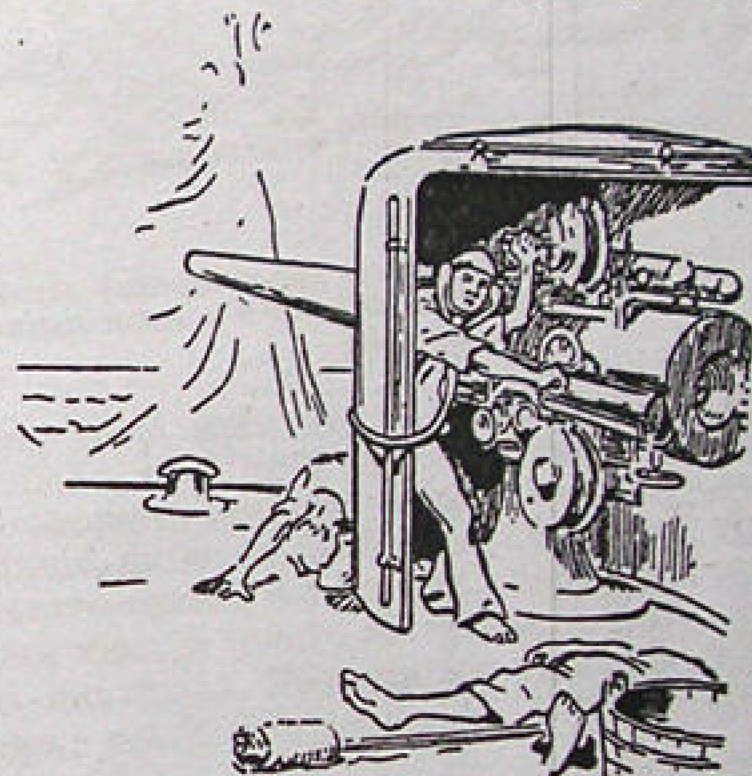
бодай крихітку чести й мужности — зректися свого становища.

Він повинен теж бути однаково вірним своїй сім'ї і своїм приятелям, і повинен допомагати їм як у злу, так і в добру годину.

Вірність своєму обов'язкові виявив римський вояк давніх часів, що залишився на своїй стійці, коли вулкан Везувій засипував попелом і лявою містечко Помпеї. Ще й тепер можна там побачити з його тлінних останків, як він закриває собі рукою уста й ніс, щоб не загинути від задушення; та кінець-кінцем воно його таки перемогло.

Обов'язок передусім

Кожний хлопець у Брітанії знає славне ім'я Джека Корнвола. Цей юнак у великому морському бою біля



Джек Корнвол був ще юнаком. Але в морському бою коло Ютляндії він виявив, що може заступити мужа.

Ютляндії в р. 1916 залишився біля своєї гармати на покладі корабля »Честер« ще й тоді, коли вже решту гарматної обслуги було вбито чи поранено і він уже міг сховатися за захист.

Він був тяжко поранений, але на відповідальному становищі замірювача було його обов'язком лишитися на своєму місці біля гармати, і він лишився там ще двадцять хвилин під найтяжчим обстрілом, щоб бути на місці, коли б його потребували.

Коли скінчилась битва і »Честер« успішно витримав страшний бій з трьома німецькими крейсерами, единий непоранений член гарматної обслуги сказав до нього: »Чудово, юначе! Ти прегарно тримався! Щастя, що ти не був ранений«.

»Однак — я поранений, ось тут, у груди. Але, чи ми перемогли?«

»Так, хлопче.«

Хлопець упав зомлілий на землю. Він лежав кілька днів у лікарні й умер від тієї рани. Але вмер щасливий, свідомий, що виконав свій обов'язок. Він »витримав до кінця«, як годиться кожному скавтові.

Слухняність і дисципліна

Дисципліна й слухняність для скавтів і вояків такі ж важливі, як і відвага.

»Біркенгед« — це був транспортовий корабель для перевозу військових частин. Він мав на палубі 630 вояків з їхніми родинами й 130 матросів. Однієї ночі наскочив він поблизу рогу Доброї Надії на скелю і почав потопати.

Вояки негайно вишикувались на облавку. Одним доручено спустити човни й посадити до них жінок і дітей, інші мали звільнити коней з припон і спустити їх з палуби в море, щоб доплили до берега. Коли це все зроблено, виявилось, що замало човнів узяти всіх вояків, тому їм наказано залишитися в лаві.

Після того корабель розламався на дві частини і почав іти на дно. Капітан крикнув до вояків, щоб скакали з палуби й рятувались, але черговий офіцер, полковник Сітн, звелів: »Ні! Залишитися в лавах!« Бо він бачив, що вони напевне потопили б човни, коли б до них доплили й намагалися влізти.

Так вояки залишились в лавах, і коли корабель перевертався і тонув, вони гукнули ще »слава« і пішли разом з ним на дно. З усіх 760 людей, що були на палубі, врятувалось тільки 192, але й ті були б, мабуть, загинули, коли б не дисципліна й самопожертва решти.

На брітанський вишкільний корабель »Форт Джексон«, повний юнаків-матросів, наскочив якийсь пароплав, але — так, як на »Біркенгеді« — й тут не було переполоху ні криків. Юнаки швидко стали в лави, вдягнули рятівничі пояси і зустріли небезпеку спокійно й мужньо. І ні одно людське життя не загинуло.

Покора

Покора чи скромність — це теж одна з прикмет, що нею відзначалось лицарство. Хоч вони мали перевагу над іншими в боях чи виправах, проте ніколи не дозволили собі тим чванитись. Отож і ти не чванься!

І вибий собі в голови, що ти маєш якісь інші права



Щоб жити, червоношкірі індіяни мусіли бути дуже відважні. Харчувалися вони м'ясом бізонів, а полювання на бізонів дуже небезпечне.

на цьому світі, крім тих, на які ти заслужив собі. Ти маєш право, щоб тобі вірили, якщо ти здобув собі те право, говорячи завжди правду, але маєш теж право піти у в'язницю, якщо ти здобув собі те право, вкравши щось.

Є багато таких, що ходять і горлають про свої права, хоч вони ніколи нічого не зробили, щоб заслужити собі на будь-які права. Насамперед виконуй свій обов'язок, а своїх прав дійдеш потім.

Відвага

Дуже мало людей родиться відважними, але кожний може стати відважним, коли дбає про те, а особливо, коли почне дбати про те ще хлопцем.

Відважна людина кидається в небезпеку без вагання, тоді як менш відважний охотніш »пасе задніх«. Це так, як з купанням: багато хлопців приходить на річку купатися і, дрижачи, вони корчаться на березі й розпитують, чи глибока вода та чи дуже холодна. А відважний мине їх, з розгоном дасть »щупака« у воду і за кілька хвилин весело плаває.

Річ ось у чому: коли перед тобою небезпека, не зупи-

няйся і не придивляйся їй — що більше до неї придивлятися, то менше вона подобається. Але дай нурка, швидко вирішуй, берись відважно до неї, і, коли ти вже раз у ній, тоді вона не буде ані наполовину така страшна, як виглядала!

Міць духа

Лицарі ніколи не казали: »Вмираю«, поки ще не були мертві. Вони завжди були готові витримати аж до самого кінця. Це дуже загальна хиба людей — піддаватись клопотам чи жахові раніш, ніж це конче потрібне. Багато з них перестає завзято працювати тільки тому, що не мали відразу успіху; а коли б були витримали ще трошки довше, то, можливо, дочекалися б успіху. Спершу треба бути приготованим на важку працю, щоб мати успіх пізніше.

Дехто з вас, може, вже чув оповідання про дві жаби. Якщо ні, то послухайте:

Дві жаби вийшли раз на прогулянку і прийшли до великої миски сметани. Заглядаючи до неї, обидві впали всередину. Одна сказала: »Це якийсь незнаний мені рід води. Як можна плавати в такій речовині? Шкода й пробувати!« Вона пішла на дно і втопилась, бо їй не доставало хоробрости.

Зате друге жаба мала більш мужности. Щоб утриматися на поверхні, вона змагалась плавати, б'ючи ногами з усіх сил. Кожним разом, коли тільки чула, що потопає, вона ще завзятіше боролась і ані на мить не тратила надії.

Кінець-кінцем, коли вже так утомилась, що саме думала піддатись, трапилась дивна річ: важкою працею своїх лапок вона так сколотила сметану, що раптом опинилась на грудці масла.

Отож, коли справи погано виглядають, усміхнись і заспівай собі, немов дрозд: витримати, витримати, витримати!, і все буде гаразд.

Дуже великий крок до успіху — це спроможність витримати всі невдачі.

Погідність духа

Лицарі прикладали велику вагу до того, щоб ніколи не втрачати доброго настрою. Втрачати добрий настрій та виявляти гнів вони вважали за непристойність.

Капітан Джон Сміт був зразком веселої людини. Під кінець його життя два юнаки списали в книжці його пригоди, які він їм оповідав. Вони казали пізніше, що їм було дуже важко схопити все те, що він оповідав, — так

дуже він реготався, коли розказував свої власні тяжкі переживання. Одне тільки цілком певне: він ніколи не витримав би і половини всіх тих небезпек, яких він за різних часів свого життя зазнавав, коли б він не був веселою людиною.

Раз-у-раз потрапляв він до полону ворогів — часто дикунів —, але він завжди умів привернути їх своєю поведінкою і стати їх приятелем так, що вони пускали його



Капітан Джон Сміт потрапив раз у багно із своїм індіянським провідником, прив'язаним до його зап'ястка. Коли опинився в полоні, його весела вдача допомогла йому втекти.

на волю, або не дуже намагалися його ловити, коли він утікав.

Коли весело виконуєш свою працю, вона стає тобі дедалі більшою радістю; коли ти веселий, то й інші стають від того веселими, а це один з обов'язків скавта. Сер Дж. М. Баррі пише: »Хто вносить у життя інших сонячне сяйво, той і сам не може опертись щастю.« Тобто: коли інших робиш щасливими, і сам від того стаєш щасливим.

Я відкрию тобі таємницю, як можна кожну свою працю — яка б вона й не була — зробити легкою. Кожна праця, чи це буде шкільна лекція, чи якесь завдання твого працедавця, чи робота в варстаті або в уряді, — може тобі дуже наприкритись і тебе втомити, коли того захочеш. Якщо постійно думатимеш про те, як розважитись після того, як позбудешся роботи, і як краще живеться тим хлопцям, що не мусять працювати, — то

тоді зненавидиш свою роботу. Вона ввесь час пригнічуватиме тебе, виконуватимеш її погано і не поступатимеш вперед. Але якщо поставишся до справи інакше і приглянешся, до якої мети вона прямує і скільки добра вона дасть тобі чи комусь іншому, для кого ти працюєш, — тоді візьмешся за неї з завзяттям і дуже швидко переконаєшся, що ти її полюбив, замість зненавидіти, і далі виконуватимеш її все краще й краще.

Якщо звикнеш ставитися до всіх справ весело, дуже рідко коли опинишся в поважних клопотах, бо якщо навіть труднощі, прикрощі чи небезпека видадуться тобі великими, ти змусиш себе мати розум і сміятися з цього. Визнаю, що це дуже трудно робити спочатку. Але в хвилину, коли ти почнеш сміятися, здається, що більшість труднощів відразу зникає, і ти можеш цілком легко управити їх.

Добрий настрій

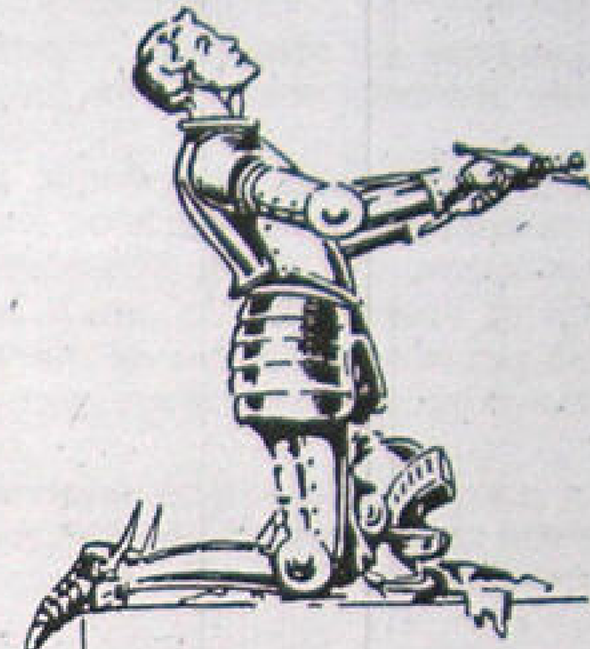
Добрий настрій може мати кожний хлопець, якщо того захоче. Він допоможе йому в кожній грі під сонцем, а особливо в труднощах і небезпеці і часто дасть йому змогу витримати і в такій ситуації, в якій »скислий« хлопець »виходить з себе« чи впадає в лють.

Поганих слів і проклонів вживають звичайно, як і куреня, ті хлопці, що намагаються довести, які то вони мужні, проте вони виглядають дуже немудро. Проклинає звичайно той, що його легко вивести з рівноваги, той, хто тратить голову в трудному становищі. На нього, отже, годі звіритись.

Тобі ж треба бути і в найбільших труднощах цілком урівноваженим; отож коли будеш особливо стривожений, схвильований чи сердитий — не лайся, присилуй себе всміхнутись, і в цю ж мить усе буде гаразд.

Капітан Джон Сміт, що ніколи не курив і не лаявся, мав свій власний спосіб на тих, що лаялись, і цей спосіб узяли за свій і скавти. В своєму щоденнику він оповідає, як його людям, що стинали дерева, робились від сокири пухирі на ніжних пальцях; майже при кожному третьому ударі голосний проклін заглушував гомін стукоту сокири.

Щоб зарадити тому, він вигадав такий плян: проклін кожного чоловіка записувано, і ввечорі за кожний проклін він казав вливати кухоль води в рукав, і »по такій купелі від проступника важко було почути цілий тиждень проклін.«



Гутірка при ватрі ч. 22.
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Віровизнання — Ощадність — Як скавти заробляють гроші — Як іти вперед

Давні лицарі були дуже побожні. Вони завжди прагнули взяти участь у Богослужбі, особливо перед тим, як іти до бою чи братись до поважних труднощів. Вони вважали, що їм треба завжди бути приготованими на смерть. Лицарі поклонялись Богові в церкві, крім того вони з подивом дивилися на його діло в усьому тому, що він створив, в тваринах, рослинах і цілій природі.

Так теж і сьогоднішні скавти мирного часу: Куди б вони не ступили, вони милуються лісами, горами і степами; вони залюбки підглядають і хочуть пізнати звірята, що там живуть, і чудеса квітів та рослин.

Людина, що не вірить у Бога і не підпорядковується його законам, не дуже багато варта. Тому кожний скавт мусить бути віруючий.

Віровизнання, на погляд, дуже проста річ:

1. Люби Бога й служи Йому.
2. Люби свого сусіда й служи йому.

Виконуючи свій обов'язок до Бога, будь завжди Йому вдячний. Коли втішаєшся якоюсь радістю, гарною грою чи успіхом у виконуванні доброго діла, подякуй Йому за те, хоч би тільки одним — двома словами, саме так, як дякуєш за обід. І добре є іншим благословити. Напри-

клад, коли побачиш, як поїзд рушає в дорогу, попроси для всіх у ньому Божого благословення.

Виконуючи свій обов'язок щодо людей, будь повний охоти допомагати їм і будь великодушний; також будь завжди вдячний за кожну ласкавість, що вони зробили тобі, і намагайся показати ту свою вдячність. Знов згадай, що дарунок ще не твій, поки не подякуєш даруючому за нього.

Поки живеш на цій землі, намагайся робити щось добре, що залишилось би по тобі.

Один письменник каже: »Я завжди уявляю собі, що по заході сонця світ прикритий перед світлом неба великим покривалом, і тільки зорі — це маленькі дірки в цьому покривалі, які витяли ті, що робили добрі діла на



Скавт знає активність: РОБИТИ ДОБРО, а не пасивність: БУТИ ДОБРИМ. Його обов'язок — радо помагати іншим і бути щедрим.

цьому світі. Не всі зорі однакової величини; одні великі, інші малі, бо й одні люди зробили великі діла, інші — малі, але вони зробили дірки в покривалі своїми добрими ділами, ще поки пішли до неба.«

Спробуй і ти: зроби свою дірку в покривалі добрим ділом, поки ти ще на землі.

Бути добрим — це багато, але куди краще робити добро.

Ощадність

Як воно не смішно, але одні з вас, хлопці, що тепер саме читаєте ці слова, цілком певно стануть багатими людьми, а інші умруть, може, в біді й нужді. Те, якими

ви станете, залежить цілковито від вас самих.

І дуже швидко ви зможете сказати, яке буде ваше майбутнє.

Хто починає заробляти гроші вже хлопцем, буде дальше те ж саме робити і старшою людиною. Спочатку воно здаватиметься тобі, може, трудноватим, але пізніше воно піде легше. Якщо раз візьмешся до праці й не кинеш її, то пам'ятай: ти майже цілком певно, кінець-кінцем, матимеш успіх, особливо, коли здобуватимеш гроші тяжкою працею.

Якщо намагатимешся роздобути гроші в легкий спосіб, тобто, наприклад, закладаючись на кінських перегонах, — ти обов'язково втратиш їх по якомусь часі. З тих,



Хлопець може різним способом роздобути гроші — від малювання огорожі й доглядання городу аж по виконування доручень.

що закладаються, ніхто врешті не виграє; виграє тільки »букмейкер«, той, що приймає заклади, що обчислює виграні пункти. А все ж тисячі немудрих людей пхають йому свої гроші, бо вони колись раз виграли малу суму і тепер сподіваються, що однієї днини мусять виграти багато.

Неодин убогий хлопчина став багатою людиною. Але майже в кожному такому випадку сталось так тому, що він з самого початку задумував стати багатим. З такою думкою він і працював та складав кожного пенні до банку, щоб мати на початок.

Таку саму нагоду має кожний з вас, якщо захоче тільки з неї скористати.

Давнім лицарям доручали ощадність їхні закони не для того, щоб вони могли витрачати великі суми для власної приємности, але щоб за збережені гроші могли самі себе утримувати й не бути тягарем для інших та щоб мати їх більше й роздавати милостині. Коли вони не мали власних грошей, їм не дозволяли випрошувати їх, вони мали їх собі так чи так заробити. Отже, здобування грошей іде разом з мужністю, тяжкою працею і поміркованістю.

Як скавти заробляють гроші

Скавт чи цілий гурток разом мають багато способів заробити гроші, як ось:

Ремонт і нове покриття старих меблів — це дуже



Гурток може роздобути гроші, збираючи старий метал і папір.

вигідне ремесло. Рами на образи, клітки для птиць, іграшки — все те можна легко продати. Плекання канарків, курчат чи кролів добре оплачується, так само і бджільництво.

Збирай старі коробки від опакування і скриньки, рубай їх і роби в'язанки дров на підпал. В деяких місцях вигідно мати кози і продавати молоко. Плетення кошиків, ганчарство, палятурство тощо теж дає гроші.

Або ввесь гурток у цілому може перетворитись на »хлопців до посилок« у провінційному містечку, може мати город і продавати городину й квіти, заложити оркестру, скавтський театр чи ревію.

Це тільки кілька проєктів. Є ще безліч інших способів, як заробляти гроші, і ви самі можете собі їх придумати, залежно від місця вашого перебування.

Але щоб роздобути гроші, мусите хотіти працювати.

Актор, Тед Пейн, звичайно говорив в одній своїй п'єсі:

»Я не знаю, що це зо мною діється. Їсти — їм добре, пити — п'ю несогірше, спати — сплю собі нічого; проте, як тільки хтось згадає при мені слово »праця« — холодне дрижання бере мене по всьому тілі.« Дуже багато людей має »куряче серце«, і коли вони стануть віч-навіч з якоюсь працею, їх бере »холодне дрижання по всьому тілі.«

Заведи собі щадничу скриньку і вкидай до неї кожний зайвий гріш, а коли назбирається досить, занеси до банку і відкрий собі своє власне конто.

ЯК ПОСТУПАТИ ВПЕРЕД

Багато років тому вели США війну з островом Кубою.

Американський президент, Мек Кінлей, хотів послати листа до Ґарсії, кубанського провідника, але не знав, як це зробити, бо повстанці воювали з американцями в дикій і неприступній країні.

Коли про те говорив з своїми дорадниками, хтось з них сказав: »Здається, молодий Роуен був би здатен зробити усе, що йому скажуть. Чому не спробувати б з ним?«

Так послали по Роуена, а коли він прийшов, прези-



На цій карті Середньої Америки і Караїбського моря знайдеш острів Кубу, що його мусів перейти Роуен, щоб відшукати Ґарсію.

дент пояснив йому, чому його покликали, поклав лист в його руку й сказав: »Ну, мені треба занести цей лист до Ґарсії.«

Роуен тільки усміхнувся і прийняв лист. Вийшов з кімнати і вибрався в дорогу.

Пройшло декілька тижнів, і Роуен знов з'явився перед президентом та сказав: »Я віддав ваш лист Ґарсії, пане.« Зрозуміло, Мек Кінлей просив його розказати, як він це зробив.

Виявилось, що Роуен роздобув човен, причалив до побережжя Куби і зник у джунґлях. По трьох тижнях він з'явився на протилежній стороні острова, пройшовши через ворожі позиції, знайшов Ґарсію і віддав йому листа.

Роуен — це справжній скавт. Так, як він, повинен



Щоб виконати свій обов'язок, Роуен відкинув НЕ із слова НЕМОЖЛИВИЙ. Хто чинить, як Роуен, напевно матиме успіх.

виконувати наказ кожний скавт. Хоча б і який важкий не був цей наказ — він візьметься до нього з усміхом. Що трудніший наказ, то цікавіше його виконувати.

Більшість хлопців ставила б різні питання: А як до того братися? Як знайти те місце? Звідки брати їжу? тощо. Але не так зробив Роуен. Він тільки хотів дізнатися, чого обов'язок від нього вимагає, а решту зробив сам без одного слова, відкинувши НЕ із слова НЕМОЖЛИВИЙ. Кожний, що чинить так, як він, доб'ється успіху.

Багато скавтів виконує особливу службу доручень. Тим хлопцям дають часто тяжкі завдання і вимагають від них, щоб вони їх успішно виконали; вони приймають ці доручення з найбільшим довір'ям, не ставлять безліч немудрих питань, але діловито беруться до справи і виконують її.

І так треба братись до всіх труднощів життя. Коли

дістанеш якесь завдання або маєш якийсь клопіт, що видається тобі не під силу, не втікай від нього. Усміхнися, придумай собі якийсь спосіб, як його успішно побороти, і тоді берись до нього.

Запам'ятай собі, що »труднощі перестають бути труднощами, якщо смієшся з них і берешся до них.«



Коли хлопець перевірить свої здібності в скавтінґу, матиме в житті добрі вигляди па успіх.

Не бійся помилок. Наполеон сказав: »Хто ніколи не зробив помилки, той нічого й не виконав.«

Пам'ять

Далі — вправляй пам'ять. Хто має добру пам'ять, буде поступати вперед; ті, що не вправляють, мають погану пам'ять.

Великий коралевий острів збудований з манюсеньких морських тварин, зліплених разом у великий бльок. Так і велике знання людини складається з її помічень усіляких подробиць, зібраних разом в одно ціле за допомогою пам'яті.

Щастя

Коли хочеш захопити автобус, не сідай спокійно, чекаючи, не дозволяй йому проїхати повз тебе та потім не кажи: »Ах, який я нещасний!« Підбіжи за ним і вискоч на нього. Таке саме бачимо при тому, що люди називають »щастям«; вони нарікають, що щастя до них не приходить. Насправді ж, щастя — це нагода здобути щось

добре або зробити щось велике. І вся річ у тому, щоб добре дивитися за кожною нагодою, зловити її — підбігти й вискочити — не сидіти й не чекати, аж поки нас не мине. Нагода — це автобус, що спиняється тільки на перестанках.

Вибери собі якийсь життьовий шлях

»Будь готовий« на все, що не спіткало б тебе в майбутньому. Якщо ти в такому стані, що вже хлопцем почав здобувати гроші, то — до чого візьмешся, як закінчиш теперішню працю? Ти повинен вивчити якесь відповідне ремесло й щадити гроші, щоб ти мав з чого жити, поки знайдеш працю у твоєму майбутньому ремеслі.

І спробуй вивчити ще щось інше як своє другорядне ремесло, на випадок, що в першому — як це часто трапляється — колись тобі не поведеться.



Не будь ледащо. Коли хочеш мати УСПІХ, тримайся корисного ремесла.

Один працедавець казав мені, що він ніколи не бере на працю хлопця з жовтими (від куріння) пальцями або з відкритими устами (хлопці, що віддихають устами, мають придуркуватий вигляд). Хто має складені в банку гроші, не п'є і має веселу вдачу — той може бути певний, що завжди знайде працю.

Багато ледарів і слабодухів пішло у світ, і жодному з них не повелося здобути щастя, але я не бачив невдачі у молодих юнаків, що справді хочуть працювати, мають здібність витримати працю, чинять прямолінійно та додержують поміркованости.

Розділ VIII. РЯТУВАННЯ ЖИТТЯ



Гутірка при ватрі ч. 23.

БУДЬ ПРИГОТОВАНИЙ НА НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ

Лицарі-лікарники св. Івана — Нещасливі випадки — Хлопці-герої — Відзначення за вирятування життя

Лицарів давніх часів називали »лицарями-лікарниками«, бо вони мали лікарні для лікування хворих, убогих і поранених під час нещасливих випадків чи на війні. Вони щадили гроші, утримувати лікарні і хоча й були сміливі вояки, та при тому виконували працю доглядачів хворих і лікарів.

Лицарі св. Івана з Єрусалиму особливо посвятились цій праці вже вісімсот років тому. Брітанська Санітарна Бриґада ім. св. Івана і Червоний Хрест — це представники цих лицарів за наших часів.

Дослідники, ловці й інші скавти в бездоріжних частинах світу повинні знати, як поводитись, коли трапиться нещасливий випадок чи захворіння їм самим чи їх товаришам, бо вони часто живуть сотні миль від найближчого лікаря. З цих причин скавти-юнаки повинні вив-

чити все, що пов'язане з доглядом хворих і з допомогою в нещасливих випадках.

Мій брат таборував раз з приятелем далеко в австралійській пущі. Його приятель витягав корок з пляшки і, щоб мати краще опертя, стиснув її колінами. Та пляшка несподівано тріснула і гострим краєм врізалась глибоко в стегно та розтяла артерію. Мій брат швидко схопив камінь, загорнув його в хустину і немов жмут прив'язав повище рани, обкрутивши стегно хусткою, так, щоб камінь натискав артерію. Тоді взяв паличку, просилив через петлю хустини й крутив доти, аж поки перев'кзка стала така тісна, що спинила кров. Коли б він не знав, що в такому випадку робити, його приятель за кілька хвилин умер би з утрати крови. А так він урятував йому життя, бо знав, що треба зробити, і зробив це відразу.

Нещасливі випадки

Випадки трапляються раз-у-раз, і скавт-юнак завжди матиме нагоду подавати першу допомогу.

Ми багато говоримо про людину, що врятувала комусь життя, наражаючи при тому своє власне життя. Така людина — герой. Особливо хлопці дивляться так на неї, бо вона видається їм цілком іншою істотою, ніж вони.



ТОМ — ЖОВТОДЗЮБ Ч. 10 ТОМ НА ВУЛИЦІ

На вулицю його не пускай: З автобуса стрибнув — Малощо не згинув, бо навколо себе не подививсь.

Але воно не так. Кожний хлопець, рятуючи комусь життя, часто має таку ж нагоду стати героєм, якщо він тільки зверне увагу на приготування себе до того.

Цілком певне, що одного дня майже кожний з вас, скавти, буде свідком якогось випадку; якщо знатимеш, що тобі зробити, і як зробиш це негайно, то на все життя залишиться тобі вдоволення, що ти врятував ближнього або допоміг йому звільнитися з прикрого становища.

Будь готовий!

Пам'ятай про наше гасло: »БУДЬ ГОТОВИЙ«. Будь готовий на нещасливий випадок, вивчаючи заздалегіль, що саме тобі треба зробити, коли він трапиться.

Будь готовий зробити це в ту ж хвилину, як тільки цей випадок станеться.

Я з'ясую тобі, що треба робити в різних випадках, а ти мусиш у тому вправлятись якнайпильніше. Але чи не найважливіша справа, що її ви, скавти, мусите собі запам'ятати — це: де б ви не були і що б ви не робили, ви завжди повинні мати на думці: »Який нещасливий випадок міг би тут трапитись?« і »Що було б моїм обов'язком зробити, коли б він трапився?«

Тоді ти приготований до чину.

А коли вже випадок станеться, тоді пам'ятай, що обов'язок скавта — бути першим, хто береться рятувати: не дозволь, щоб хтось непокликаний випередив тебе.

Подумай про те заздалегідь

Уяви собі, наприклад, що ти стоїш на переповненому пероні на станції, чекаючи на поїзд.

Подумай: »Уявім собі, що хтось впаде з плятформи на рейки, а тут саме над'їжджає поїзд; що я маю робити? Я мушу зіскочити і стягнути його з рейок далеко набік, бо не буде часу підняти його знову на плятформу. Або, якщо потяг буде вже дуже близько, єдиним порятунком буде прилягти помежи рейками і його теж примусити лягти побіч себе, щоб перепустити поїзд понад нами«.

А тоді, коли трапиться нещасливий випадок, ти відразу скочиш і виконаєш свій плян тоді, як інші будуть бігати схвильовано та лементувати і нічого не робитимуть, бо не знають, що їм робити.

Такий випадок справді трапився. Одна пані впала з

плятформи на станції Фінсбері Парк в Лондоні саме в хвилину, як над'їздив поїзд. Чоловік, на ім'я Альберт Гардвік, зіскочив, ліг поміж рейки і стягнув її теж туди; потяг переїхав понад ними, не доторкнувшись їх.

Зате Гемпстед був свідком і ганебної сцени. Жінка топилася перед очима великого натовпу людей у мілкому ставі; люди більше, як пів години, дивилися, і ніхто не мав відваги піти й допомогти їй. Ніхто б не повірив у те, що ціла купа чоловіків могла стояти на березі і тільки базікати — правда — на їх вічну ганьбу! Перший, що прибув на місце випадку, не зважився лізти у воду і тільки закликав інших. Потім зібралось багато людей, але побачивши, що ті, що там вже були, не йдуть у воду, налякалися самі чогось незнаного і не зважились теж лізти у воду, і бідна жінка втопилась перед їхніми очима.

Що може виконати скавт

Якщо б там був бодай один скавт-юнак, то про цю справу можна б було, я сподіваюсь, тепер інакше говорити. Це була саме нагода для скавта-юнака визначитись.

Виконуй свій обов'язок.

Поможи своєму ближньому, особливо, коли це жінка.

Не звертай на те уваги, що інші вагаються.

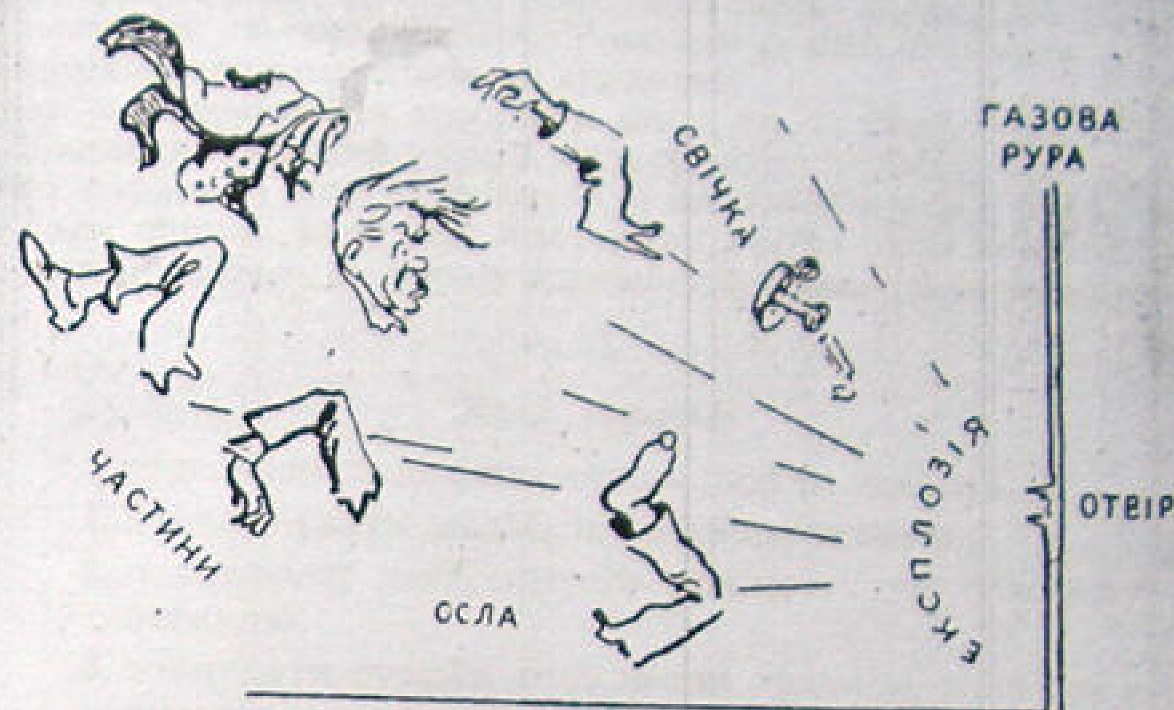
Кидайся сміливо і думай тільки про ціль, що її пробуєш досягти, а не про свою безпеку.

Хлопці думають, що вони замолоді й замалі, щоб, коли рятують життя, робити щось інше, як стояти збоку. Але це велика помилка.

З того часу, як я написав цю книжку, трапились тисячі випадків, де скавти-юнаки кидались рятувати потопаючих, хоч юрба боялась допомогти.

І не один скавт уже одержав за хоробрість медалю, яку дають тільки за геройські вчинки й рятування життя.

Нехай кожний скавт приготується, щоб теж її здобути. Одного дня може трапитись перед твоїми очима якесь нещастя і дати тобі нагоду до того. Якщо ти заздалегідь навчився, що тобі робити, можеш відразу зробити те, що слід, і здобути медалю. В кожному випадку ти матимеш тоді навіть щось більше, як медалю — матимеш задоволення, що допоміг ближньому, наражаючи своє власне життя на небезпеку.



Гутірка при ватрі ч. 24.

НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ І ЯК ПРИ ТОМУ ПОВОДИТИСЯ

Паніка — Пожежа — Потопання — Сполошений кінь — Скажений пес — Інші випадки

Рік-у-рік багато людей гине в наслідок паніки, яку досить часто викликають зовсім незначні причини й яку можна було б опанувати, коли б бодай один-два чоловіки поводилися спокійно.

Одного вечора, кілька років тому, на покладі порому в ньюйоркській пристані, чоловікові, що віз з собою кілька зловлених раків, здавалося, що він зробить добрий жарт, як випустить одного рака на поклад. Рак зловив корабельного кота, а той зм'явчав і скочив у гурт учениць, що їхали поромом: вони розскочились з криком. Це спричинило паніку на покладі між сотнями подорожніх. Вони кинулись тікати на всі боки; вмить проломилось поруччя, і вісім осіб впало з облавка. Поки можна було щось зробити, їх знесла хвиля, і вони потопилися.

Кілька років тому один чоловік у російському місті, відчиняючи ранком крамницю, побачив велику чорну бомбу на прилавку. Він вискочив на вулицю і почав тікати від неї. Поліцист, думаючи, що це злодій, стрілив на

нього, коли він не хотів зупинитися. Куля не потрапила його, зате поцілила когось іншого. Почалась паніка, і багато людей втратило життя. Коли паніка проминула, той чоловік повернувся до своєї крамниці і побачив, що »бомба« все ще лежить на прилавку, але це не була взагалі ніяка бомба — це був звичайнісінький кавун!

Кілька років тому трапився випадок замішання й паніки між дітворою в театрі в Барнслі тільки через переповнення театру. Восьмеро дітей задавлено тоді на смерть. І ще більше було б втратило життя, якби не два чоловіки, що були спокійні і зробили те, що треба. Один з них, на ім'я Грей, весело гукнув на дітей, щоб виходили іншими дверима, а другий, що обслуговував проєкційний апарат, висвітлив несподівано якийсь образ на екран і тим відвернув увагу решти дітей та запобіг паніці. Якщо принаймні один-два чоловіки будуть спокійні і чинитимуть якслід у вирішальну хвилину, можуть часто заспокоїти сотні людей і врятувати не одне життя.

Коли навколо тебе люди попадуть у паніку, тобі хочеться робити те, що й інші роблять: тікати геть або стояти нерухомо і кричати: »Ох!« Ото ж, коли відчуєш таке бажання, опануй себе. Не піддавайся паніці, як це інші роблять, збережи спокій, подумай, що треба було б зробити, і відразу це роби.

Рятування з пожежі

Є дуже багато прикладів рятування людей з дому, що горить. Про них читаємо щоденно в часописах. Ти повинен простудіювати кожний випадок, як він стався, і уявити собі, що ти був би зробив за тих обставин. Так ти починаєш вчитися, як робити в різних випадках.

Один такий зразковий випадок стався кілька років тому, коли вулицею в Кінґсленд в Четем ішов молодий матрос Джордж Обіній, що служив на кораблі »Андромеда«. Раптом він побачив якийсь дім в огні. На котромусь поверсі кричала якась жінка, що вона має там кілька дітей і не може разом з ними вийти. Матрос покинув своїх друзів, видряпався по фасаді дому аж до вікна понижче жінки та вибив скло так, що мав уже на чому стати. Жінка могла тепер спустити вниз дитину так, що матрос міг її схопити та й собі теж подати її далі вниз аж на землю. Так подавали дитину за дитиною з рук до рук, поки не спустили їх шестеро на землю, а кінець-кінцем врятували ще й дві жінки. Матрос, зачаджений димом,

зомлілий упав, але його підхопили внизу люди. Ось вам приклад, як треба ВІДРАЗУ виконати свій обов'язок, не думаючи про небезпеку та труднощі.

В Шоргем Біч загорівся дім, і на пожежу швидше з'явився місцевий курінь скавтів-юнаків. Вони робили, як справжні скавти, працюючи як пожежники, і опанували вогонь; вони теж врятували життя двом жінкам і дитині та дали їм першу допомогу й перев'язали рани.

Хата горить!

Якщо побачиш дім, що горить, тоді ти повинен:

1. заалярмувати людей, що в ньому живуть,
2. повідомити найближчого поліциста чи пожежну станицю,
3. спонукати сусідів, щоб несли драбини, матраци й килими та ловили людей, які скачуть униз.

Коли приїдуть пожежні сикавки, хлопці повинні допомогти поліції тримати натовп людей осторонь від місця праці пожежників.

Якщо треба ввійти в дім і там шукати слабих і зомлілих людей, тоді головна річ, що її треба виконати — це: покласти собі на ніс і уста вогку хустину чи шматину і йти, зігнувшись чи повзучи на руках і колінах, зовсім близько долівки, де ще найменше диму чи газів. Коли ж доводиться йти через вогонь і іскри, добудь собі по змозі покривало, навогчи його й посередині зроби дірку, щоб



Це не надто приємне, коли тебе на долівці в покривало чи в килим завинуть, але тільки цим способом можна допомогти тому, кому одяг загорівся. Уважай, щоб і твій одяг не загорівся.

крізь неї пропхати голову: це ніби вогнетривалий плащ, в якому можеш пробитись через полум'я й іскри.

Якщо десь поблизу вибухне пожежа, скавти якнайшвидше збирають свої гуртки і скавтським кроком поспішають в напрямі полум'я чи диму; гуртковий подає звіт поліційній чи пожежній сторожі та пропонує допомогу свого гуртка; гурток готов утворити кордон, щоб затримати натовп, готов вислати своїх скавтів з дорученням, берегти приватну власність та допомагати іншим способом.

Коли побачиш, що на комусь горить одяг, поклади його на долівку, бо полум'я горить тільки вгору, та обтули його обрусом, килимом, плащем чи покривалом. Уважай при тому, щоб і на тобі одежа не загорілася. Робимо так тому, що вогонь не може довго горіти там, де немає повітря.

Коли знайдеш непритомну людину (в страху вона може сховатися під ліжко чи стіл), винеси її на плечах, або — якщо є густий дим чи газові випари — прикріпи її до себе простирадлом чи мотузом і — повзучи рачки — витягни з кімнати по долівці.

Для цього зав'яжи на линві, з обох її кінців, рятівничі петлі; одну петлю вдягни через груди і попід плечі тієї людини, а другу собі ка карк. Тепер повернись плечима до його голови, присядь рачки й тягни його головою вперед. Якщо рятівнича петля належної довжини, його голова не буде доторкатись долівки, як це видно на рисунку на ст. 275.

Рятування потопаючого

Список скавтських героїв покаже тобі, як великий відсоток випадків трапляється через невміння плавати. Тому то дуже важливе, щоб кожний обов'язково навчився плавати, а потім рятувати потопаючих.

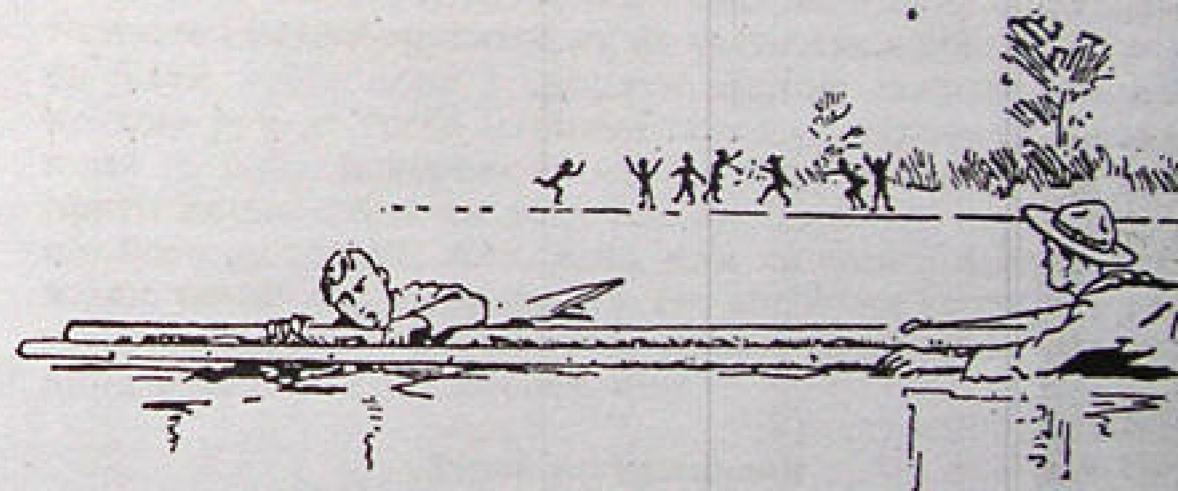
І середній плавець може врятувати потопаючого, якщо знає, як це робиться, і якщо вправлявся в тому кілька разів з товаришами.

Загальна думка, що потопаючий тричі виринає, поки втопиться — нісенітниця. Він може втопитись відразу, якщо хтось швидше не допоможе йому.

Важлива річ — не дозволити потопаючому, щоб він схопив тебе, коли до нього наблизишся, бо тоді може й тебе втопити. Завжди *тримайся позаду нього*. Дай одно рам'я довкола його грудей, а руку попід паху,

і скажи йому поводитися спокійно, не борсатись. Коли він послухає, можеш легко тримати його на воді. Але інакше уважай, щоб він у страху не повернувся і не схопив тебе. Якщо зловить тебе за шию, обійми його одною рукою навколо стану, а другу руку, повернувши долонею вгору, дай йому під бороду, при тому пальці йдуть під його ніс. Долішньою рукою тягни до себе, а горішньою відпихай — і він мусить тебе пустити. Якщо чуєш, що він схопив тебе за зап'ясток, поверни свій зап'ясток у напрямі його палюха і силою вирвись. Але ти ніколи цього не зробиш, якщо перед тим не будеш часто вправлятися в тому з іншими хлопцями, при чому кожний напереміну нехай буде то потопаючим, то рятівником. Коли хтось з вас не вміє ще плавати, а впаде у воду заглибоку, щоб стати на дно, хай пам'ятає, що не потоне, якщо додержуватиме таких вказівок: 1. держи уста над водою, подавши голову далеко назад, 2. затримай в легенях багато повітря: вдихуй глибоко і мало видихуй. 3. держи руки під водою. При тому не кричи, бо це випорожнить твої легені; не витягай теж руки з води і не кивай ними на поміч, бо інакше потонеш.

Якщо побачиш, що хтось упав у воду і починає топитися, а ти сам не вмієш плавати, кинь линву, весло чи



Щоб рятувати когось, що на льоду заламався, підсунь йому драбину.

дошку так, щоб потопаючий міг їх вхопитися і триматися. А якщо хтось заломиться на льоду і не може вилізти, бо краї льоду крушаться, кинь йому линву і скажи не борикатись. Це може додати йому віру до часу, поки не покладеш поперек діри довгу драбину чи жердку, яка вможливить йому вилізти з діри або дозволить тобі доповзти до нього і схопити його.

Як кидати рятункову линву

Часто буде далеко корисніше кинути потопаючому линву, якщо він знаходиться на віддаль линви, ніж скакати й собі у воду, щоб опісля не треба було витягати . . . — двох.

Вигідна довжина линви для кидання чи голювання — 42 стопи (близько 13 м.). Якщо ти стараєшся за окрему линву для кидання, то нехай вона буде з доброго, гнучкого плетеного мотуза, ¼ цаля завгрубшки. Для далеких метів звичайно добре зробити на кінці, що ним ки-



Щоб навчитись правильно кидати рятівничу линву і не замотатись до неї, треба багато вправлятись.

даємо, тяжкий вузол; деколи до того кінця прив'язують малий мішечок з піском, щоб його дальше докинути. Але намагайся так ціляти, щоб той тягарець впав поза витягнені руки тої людини, а не в обличчя їй.

Тепер виріши, котрою рукою кидатимеш. Більшість людей, звичайно, вживає для того правої руки. На цю руку навинь дуже дбайливо линву до кидання, звій п о б і ч звою, промір звоїв близько 18 цалів згори вниз. Коли навинеш яку половину линви, зверни пальці цієї руки вгору і навини на них окремо решту линви.

Коли дійдеш так до кінця линви, злови його міцно трьома останніми пальцями лівої руки, або — воно краще

— зроби на тому кінці петлю, що добре годитиметься на твій зап'ясток, щоб не випустити того кінця, кидаючи. Тепер візьми другу частину звоїв з пальців правої руки до двох перших пальців лівої руки. Тепер маєш звої в обох руках.

Звої на правій руці кидатимеш наперед, а негайно за ними кинеш звої з лівої руки, н е п у с к а ю ч и к і н ц я. Коли так кидатимемо, линва не заплутається, і таким способом можемо викинути всю линву в простій лінії, досягаючи нею якнайдальше. Якщо викидати линву тільки з одних звоїв, то майже завжди не розвинуться всі звої і в наслідок того линва не сягне так далеко.

Кидати можемо попід руку або понад руку. Це друге дає кращі наслідки, воно майже конче потрібне, коли кидаємо линву з-поза якоїсь перешкоди, напр. насипу чи підмурвання, або коли доводиться кидати в випадку пожежі людям на горішній поверх.

Рятування від сполошених коней

Часто трапляються нещасливі випадки, що сполошені коні потратують людей. Кожний повинен знати, як зупинити сполошеного коня і запобігти покаліченню.

Щоб зупинити сполошеного коня, не можна бігти проти нього і махати руками, як це часто люди роблять. Треба бігти побіч коня і схопити дишля, щоб не впасти: другою рукою треба вхопити поводи і скрутити голову коня до себе, повертаючи конем, поки не заїдеш з ним проти якоїсь стіни чи дому або якоїсь іншої перешкоди, що його зупинить. Але, ясно, для хлопця з його малою вагою це не легка справа. Те, що він може зробити в такому випадку — це, мабуть, тільки подбати за людей, яких скалічив сполошений кінь.

Різні інші випадки

Важко перелічити всі випадки, що їх свідком можеш бути. Найважливіше тут те, щоб скавт ніколи не забував бути спокійним, задержав рівновагу, щоб зорієнтувався, що саме треба тоді зробити, і щоб мав мужність це зробити, навіть за цілком несподіваних обставин.

Скавт Дж. С. Дейвел з 1. блюмфонтейнського куреня (Півд. Африка) побачив дівчинку, замотану в якісь електричні проводи на даху дому. Хоч його остерігали не підходити до неї, бо його може збити струм, він виліз нагору й зніс дівчинку вниз. На нещастя, вона була мертва.

Скавт Локлі з 1. едерстонського куреня дивився на ярмарку на карусель, що її порушала електрика парової машини. Коли машиніст нахилився, машина зловила його одяг й тягнула до себе. Локлі, що трохи розумівся на машинах, прискочив до машини, перекинув важіль і зупинив машину ще саме в час, щоб врятувати людині життя.

Ось тобі зразок юнака, що БУВ ГОТОВИЙ, знав, що треба зробити, і — не вагаючись — зробив.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В РЯТУВАННІ ЖИТТЯ

Вправляй роблення »кордону« з палиць, щоб затримати натовп. З цього можна зробити гру; курінь ділимо на »натовп« і на »скавтів«.

Доручи скавтам довідатись, де є найближчі в сусідстві пожежні втички й гідранти, поліційні стійки, алярмові автомати, пожежні станиці, рятункові станиці, лікарні, тощо.

Роби вправи у в'язанні рятункової петлі на линві та тягненні непритомної особи.

Роби все можливе, щоб навчити скавтів плавати. В місті, де є плавецький басейн — це не буде трудно. На провінції найкраща нагода для скавтів навчитись плавати — це літній табір поблизу озера, ставка чи річки, де безпечно плавати.

Вправляй різні способи рятування потопаючих.

ГРА В ПОЖЕЖНИКІВ

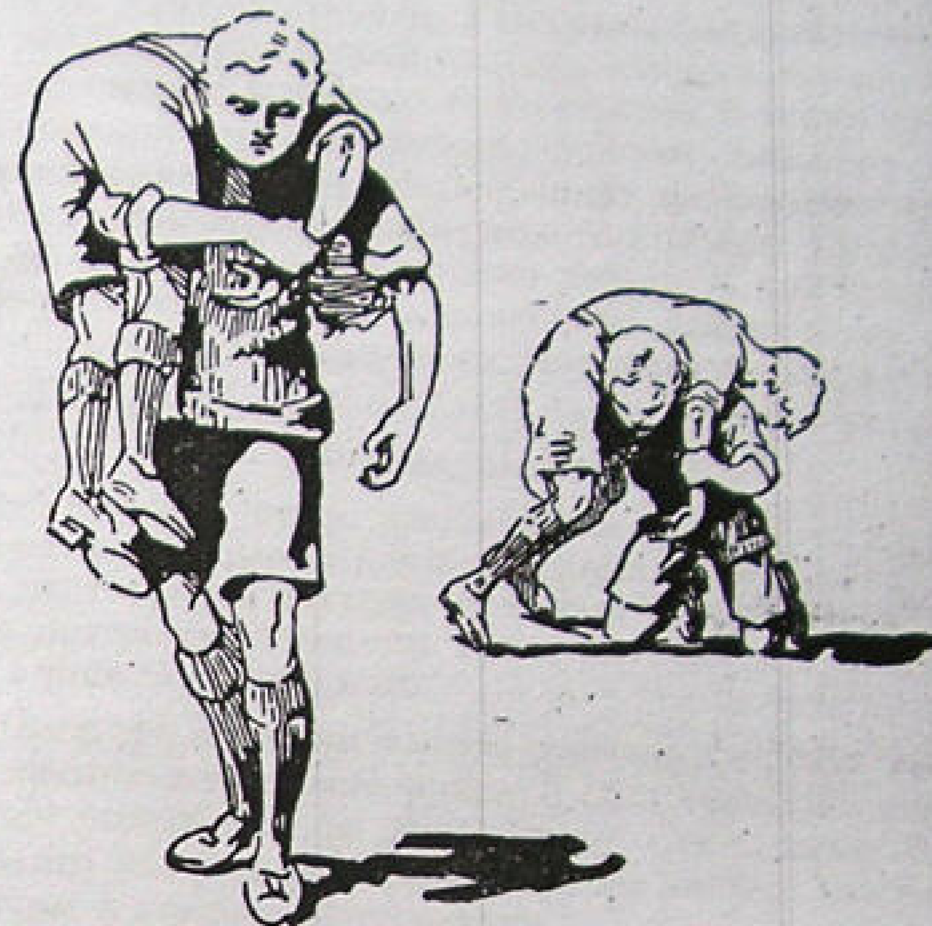
Приготуй вогонь з густим димом у сусідній кімнаті чи будинку під час, коли всі сидять в домівці. Потайки доручи двом-трьом хлопцям, щоб після проголошення пожежної тривоги бігали перелякано навколо і намагалися зробити паніку.

Зроби так, щоб тривогу зчинив хтось, вскочивши до домівки з криком, що горить, або запаливши кілька вибухових бомб. Тоді доручи одному чи двом гурткам взятись до боротьби з пожежею під проводом гурткових. Вони мають зачинити вікна й двері та вислати скавтів в різні частини будинку, щоб подивились, чи вогонь не шириться, і щоб шукали людей, які потребують рятунку.

Ці скавти мають прикрити уста й носи вогкими хустинками. »Непритомні« особи (тобто напхані мішки) мають бути сховані під столами тощо. Скавти рятують їх, виносячи їх на плечах та витягаючи і зносячи на землю. Уживай простирал до скакання тощо.

Інші учасники гасять, з'єднують вужі від сикавки або роблять ланцюги передавати відра з водою для гашення.

Інші знов приводять до життя врятованих. Ще інші роблять »кордон« з палиць, щоб допомогти поліції і пожежникам стримувати натовп людей.



Гутірка при ватрі ч. 25.
ДОПОМОГА ІНШИМ

Перша допомога — Шок — Кровотеча — Штучне дихання — Перша допомога в інших випадках — Як переносити хворих

Якщо колись натрапиш на якийсь нещасливий випадок, не забувай, що т и — н е л і к а р. Ти даєш тільки першу допомогу і негайно маєш послати по лікаря, хіба що це мале поранення. Твоє завдання — зберегти хворого, щоб не погіршився його стан, поки прийде медична опіка, тобто запобігти шокам, затамувати кровотечу, дати штучне дихання чи зробити щось інше в потребі.

Коли в якомусь нещасливому випадку ти сам один з пораненою й непритомною людиною, поклади її горілиць, піднеси трохи голову й зверни її набік, щоб не задавилась при блюванні. Розстібни її одежу навколо шиї і грудей. Прикрий її, щоб не змерзла. Подивись, де вона поранена, і застосуй те, що потрібне при першій допомозі.

Якщо знайдеш когось непритомного, оглянь дуже дбайливо землю навкого нього, шукаючи якихнебудь

»знаків«, записуючи їх положення; це могло б придатися, якщо б пізніше показалося, що це жертва напасника.

Якщо ти вийшов з гуртком на прогулянку і вам трапиться нещасливий випадок, або як знайдете поранену людину, гуртковий має послати одного скавта по лікаря; він сам повинен ще з одним скавтом залишитися при пораненому й помагати. Заступник гурткового доручить решті скавтів принести воду чи покривала, зробити шини (при зламаннях) чи стримувати натовп людей за допомогою »кордону« з палиць.

Спершу найкраще залишити пацієнта в спокою. Не намагайся порушати його без потреби і не муч його питаннями, поки не очутиться.

Шок

Шок — це небезпечний стан, що настає майже при всіх ушкодженнях тіла. Ти завжди повинен стерегтись перед ним, а якщо він вже є, ти мусиш робити все, що в твоїх силах, щоб він не став небезпечним.

Пацієнт мліє, його обличчя бліде; він може втратити притомність. Не допусти до того, поклади його негайно рівно на землю, горілиць, з головою зверненою трохи набік. Прикрий його покривалами, чи плащами, щоб не змерз.

Кровотеча

Коли комусь сильно кривавить рана, стисни рану чи тіло повище неї, тобто поміж раною і серцем, та придави сильно палюхом, щоб затримати доплив крови до артерії. Тоді зроби з чогось жгут, щось на зразок плаского округлого каменя, і прив'яжи його повище рани.

Коли кровотеча дуже сильна, зав'яжи вільно хусточку повище рани на руку чи ногу і скручуй її паличкою, поки не затамуєш кровотечу. Це називають з а к р у т к о ю. Але її треба звільняти, щонайменше що чверть години, бо може настати поважне постійне пошкодження тіла. Тримай поранену частину тіла піднесену вгору, по змозі понад решту тіла. Пішли якнайскоріше по лікаря.

На малі рани дають йодину та прикривають чистою (стерильною) перев'язкою. Держи її там, де й бандаж.

Кровотеча з вух і втрата свідомости після упадку означають пошкодження черепа. Пацієнта взагалі не

можна по змозі порушати. Найкраще залишити його на тому ж місці, прикладати холодну воду чи лід до голови і залишити його в спокою, поки не прийде лікар.

Плювання чи блювання кров'ю виказує внутрішнє поранення або розрив малих внутрішніх кровоносних судин. Кров ясночервоного кольору та змішана з піною свідчить, що поранено легені. В кожному разі треба тримати пацієнта в спокою та давати йому ссати лід чи сьорбати холодну воду. Послати по лікаря.

Штучне дихання

Щоб привернути до життя потопельника чи людину, що втратила віддих в наслідок діяння диму чи випарів, треба застосувати штучне дихання. Для того треба пацієнта покласти обличчям вниз, витискати з нього повітря і знов впускати його.

1. Негайно, витягши з води, поклади пацієнта на живіт з витягненою одною рукою і обличчям поверненим вбік: він опирається на другу руку. Стань навколішки біля нього або над ним, розставивши коліна, звернений обличчям в напрямі його голови.

2. Поклади руки на крижі пацієнта, кожну з однієї сторони так, щоб пальці вкупі доторкалися найнижчого ребра.

3. Подайся вперед і витягненими руками натискай



Кожний скавт мусить вміти застосувати штучне дихання.

сильно й рівномірно вниз ребра пацієнта, повільно рахуючи: »одна тисяча«, »дві тисячі«, щоб притиснути пацієнта до землі і витиснути повітря з його грудей.

4. Тепер подайся назад, щоб звільнити натиск, не забираючи рук, та рахуй повільно: »три тисячі«, »чотири тисячі«.

Продовжуй цей рух уперед і назад, напереміну звільняючи і притискаючи пацієнта до землі, щоб витиснути повітря з його грудей і уст і знов впустити його туди, поки поволі пацієнт не почне сам дихати.

Правильне темпо рухів — щось із дванадцять натисків за хвилину, але треба його пильнувати і, якщо він перестає дихати, треба знов починати, поки сам не зможе дихати. Може бути потреба мати помічників на зміну.

Після цього хай лежить в природному положенні, і намагайся загріти його, вкладаючи гарячі флянелі або пляшки гарячої води між його стегна, під пахи і на стопи ніг.

Вогкий одяг здійми з нього і загорни його в гарячі покривала. Якнайменше турбуй пацієнта, заохочуй його до спання; пильнуй його щонайменше ще з годину.

Тепер вправляй це кілька разів з іншими скавтами, щоб ти докладно знав, як це робиться, і БУВ ГОТОВИЙ зробити це одної днини якомусь сіромі в потребі.

Перша поміч в інших випадках

Обпарення кислотою

Стався випадок, що жінка облила чоловікові обличчя сірчаною кислотою ($H^2 SO^4$). Це жахлива кислота, вона спалює і нищить тіло. На щастя, саме в той час був на стійці поліцист, який знав, що треба робити. Він змив кислоту, вживаючи дуже багато води з с о д о ю, а опісля чинив, як при ранах від звичайного попечення.

Запалення сліпої кишки

Воно трапляється людям нагло, хоч його попереджає погане почуття. Від нього гостро болить в животі, два цалі вправо і вниз від пупця. Пошли по лікаря.

Перев'язки

Щоб перев'язати зламані частини тіла, треба тобі вжити досить великої трикутної перев'язки — »косинки«, на взір скавтської хустини. Два її боки повинні мати щось із сорок цалів.

Щоб зробити підв'язку на косинці для зламаної руки чи ключиці, повісь косинку пацієнтові на карк, зв'язавши обидва кінці звичайним (рифовим) вузлом та звернувши середній кінець у сторону пошкодженої руки. Поклади руку в цю підв'язку, заверни кінець хустини навколо руки ззаду та пришпили його, щоб лікоть держався у підв'язці.

Перев'язок голови вживають, щоб прикрити рани на



Скавтської хустини можна вжити на підв'язки і перев'язки. Щоб перев'язка гарно виглядала, заложи кінець хустини, як стрілка показує.

голові. Розпростри косинку і загни основу на яких два цалі. Середину цієї загинки приклади до чола пацієнта зараз над бровами, щоб кінець хустини звисав вниз на карк. Тепер обома кінцями сильно стисни череп пацієнта, обкрути навколо голови і зав'яжи на чолі звичайним (рифовим) вузлом. Кінець, що звисає на плечі, заверни вгору, і пришпили його на вершку голови. Уважай, щоб загинка була гарно зложена по боках голови, а кінці заложені.

Кровотеча з носа

Це звичайно так дуже не шкодить і не є небезпечне. Але часами годі спинити кровотечу, і тоді пацієнт тратить багато крови. Щоб її спинити, кажи пацієнтові сісти на крісло, подати голову далеко назад і віддихати тільки устами. Прикладання холодних обкладів на карк може бути дуже корисним.

Затруєння крови

Воно буває від нечистоти, коли вона потрапить до рани. З'являється пухлина, болі, набігають червоні жили. Найкраща допомога — це напарювання гарячою водою. Пацієнта треба відвезти до лікаря.

Зламання костей

Зламання руки чи ноги легко пізнати по тому, що в цьому місці з'являється пухлина й болі. Часами дана частина тіла неприродно зігнена, і пацієнт не може нею користуватись. Поклич лікаря. Вживи заходів проти шоку.

Зламаної частини тіла не можна порушати взагалі. Якщо виявиться невідкладна потреба перевезти пацієнта, прив'яжи зламану частину до чогось твердого, якоїсь шини, що триматиме її непорушно й витягнено під час перевезення пацієнта до лікарні.

За шину може правити дерев'яна дощина, скавтська палиця, тісно звинений часописний папір тощо. Шина має бути досить довга, щоб виставала поза суглоби повище і понижче зламу. По змозі треба прикласти шину по обох боках тієї частини тіла. Після того прив'яжи сильно від одного кінця аж до другого хусточками до носа, скавтськими хустинами чи куснями полотна або сукна, але не затісно, щоб не затримати кровообігу та не натискати пухлину.

Часами падаючи можна зламати ключицю. Тут шини не потрібно. Зігни передрам'я пошкодженої сторони скісно вгору поперек грудей і вклади його в підв'язку. Впоперек тіла і почерез підв'язку зав'яжи вузький бандаж.

Попалення і попарення

Коли хтось при нещасливому випадку попечеться чи попариться окропом і шкіра почервоніє, — треба негайно намазати її якимсь товщем, напр. вазеліною, потім легко перев'язати. На легкі попарення добре робить паста з соди до печення і води.

Попалення від сонця треба лікувати так, як інші попалення.

Якщо якась частина одежі прилипла до попаленого місця, ні в якому разі не відривай її. Її треба обтяти навколо ГОСТРИМ ножем чи ножицями, а тоді якнайшвидше захистити спалене місце від доступу повітря.

У випадку тяжкого попалення (пухирі чи навіть звуглілння), пошли по лікаря і пороби заходи проти шоку. Ніколи не зривай пухирів.

Удавлення

Щоб усунути предмет з горла, нахили пацієнта вперед і сильно вдар у плечі поміж лопатки. Дитину треба повернути головою вниз і вдарити по плечах. Якщо це не

помагає, відкрий уста, якщо треба, то й силою, вложи вздовж язика два пальці в горло й спробуй витягнути стороннє тіло. Якщо в наслідок того наступають блювоти, негайно поверни голову вбік.

Не раз удавлення трапляється від наглої пухлини в горлі. В такому випадку прикладай до шиї гарячі парові обклади з флянелі і дай пацієнтові ссати лід або сьорбати холодну воду.

Струс або приголомшення

Це звичайний наслідок падіння чи удару в голову. Держи пацієнта цілком в спокою і теплі. Якнайшвидше пішли по лікаря. Найгірше, що можеш зробити в такому випадку — це дати пацієнтові спиртові напої чи якінебудь наркотики або порушати його.

Пошкодження електричним струмом

Люди часто падають непритомні, доторкнувшись електричних жильників або рейок. Пацієнта треба відтягти від рейок, але робити це треба дуже обережно, щоб і собі не бути пошкодженим електрикою. Якщо тільки можливо, виключити електричний струм; як це неможливо, то відізолюй себе, ставши на скло чи сухе дерево, або вдягни ґумові чоботи. Так само візьми ґумові рукавиці, поки доторкнешся пацієнта. Якщо їх не маєш, обвинь кілька разів руки с у х и м сукном і відтягай пацієнта с у х о ю палицею. Звичайно треба застосувати штучне дихання, а коли пацієнт вже дихає, не допустити до звичайного шоку.

В Сен Уан, у Франції, хлопчина гнався за метеликами, впав на рейку електричної залізниці, вона була під струмом, і відразу загинув. Перехожий, що намагався підняти його, теж упав трупом біля нього. До них підбіг один цегляр, хотів їх рятувати і також загинув. Ті два рятівники загинули тільки тому, бо не знали заздалегідь, що в такому випадку треба робити.

Зомління

Якщо пацієнт зомліє і поблідне (зомління буває від недостачі крови в голові) — посади його і зігни йому голову поміж його коліна. Обмивай обличчя холодною водою. Якщо його обличчя червоне, піднеси його голову вгору, бо в ній забагато крови, як при мозковому чи сонячному ударі.

Рибальський гачок у шкірі

Раз мені вбився рибальський гачок. Я витягнув ножик і відтяв цілу мушку, що була в гачку, а тоді проштовхував гачок далі в палець, аж поки вістря його не почало натискати на шкіру зсередини. Гострим ножиком я зробив малий розріз в шкірі так, щоб вістря могло легко вилізти, а тоді я вже міг його схопити, і витягнути наверх увесь гачок. Звичайно, ти не можеш витягнути гачка назад, бо противістря ввесь час сидить міцно в тілі. Вичистити рану.

Епілепсія

Чоловік крикне і падає, судорожньо крутиться, розкидає руками й ногами, а на устах в нього піна; це напад епілепсії. Найкраще нічого з ним не робити, тільки вкласти кусник дерева чи корок поміж його щелепи, щоб не покусав собі язика. По нападі дай йому добре виспатися.

Пісок в оці

Не дозволяй пацієнтові терти око; це спричинить тільки запалення і пухлину та ще важче буде витягнути стороннє тіло з ока.

Коли воно під долішньою повікою, відтягни її якнайдалі вниз і легко витягни стороннє тіло кінчиком звогченої хусточки.

Якщож воно під горішньою повікою, відтягни її від очної галки вниз на долішню повіку. Вії долішньої повіки звичайно вичистять внутрішню частину горішньої повіки.

Інший спосіб, що його повинен знати кожний скавт: посади пацієнта, а сам стань за ним і зіпри його голову на свої груди. Поклади сірник на горішню частину горішньої повіки, а тоді, схопивши повіку за край, відтягни її вгору на сірник, щоб внутрішня частина вивернулася наверх. Легко усунь стороннє тіло кінчиком звогченої хустинки і заверни повіку знов вниз.

Якщо око запалене, купай його літеплою водою.

Якщо стороннє тіло сильно вбилося в око, капни трошки олії (оливи, або рицинової олійки) під долішню повіку. Закрий око, прикрий його м'якою вогкою подушечкою, зав'яжи та пошли до лікаря.

Гістеричний напад

Нервові люди, особливо жінки, часами дістають гістеричні напади, коли вони зворушені; тоді вони кричать, сміються і ридають. Найкращий спосіб — зачинити пацієнта в кімнаті й залишити його самого, аж поки не промине напад. Не намагайся заспокоювати його, від того йому буде ще гірше.

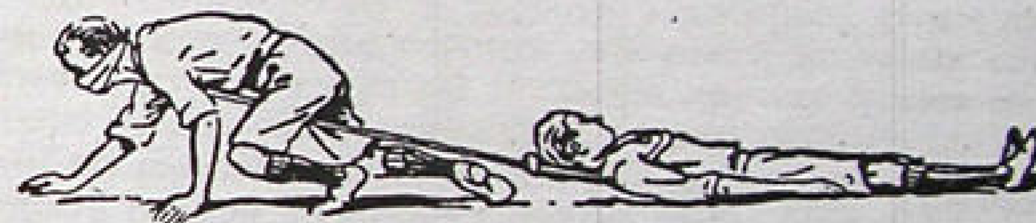
Отруєння

Якщо хтось після їжі нагло дуже захворіє, або якщо знаєш, що хтось прийняв отрути, пішли насамперед до лікаря. Тоді, якщо рот не сплямлений або не спалений отрутою, спонукай його блювати, даючи йому пити солону теплу воду або теплу воду з гірчицею, та спробуй лоскотати його в горлі пером. Якщо отрутою була палюча кислота, не спонукуй його до блювання, тільки дай йому магнезію або соду до печення з водою, щоб невтралізувати кислоту. Коли пацієнт починає дрімати, не дай йому заснути.

Дим, випари або газ

Постійно трапляються випадки отруєння газом у копальнях, каналах і в мешканнях.

Коли намагаєшся рятувати когось, добре прикрий собі ніс і уста вогкою хусточкою, тримай голову якнайближче долівки та витягай непритомну особу так, як я радив у випадку пожежі. Витягни пацієнта якнайвидше на свіже повітря (якнайшвидше — бо зволікаючи з тим, можеш і сам отруїтись шкідливим газом), — тоді розіпни одяг на його шиї і грудях і бризни йому холодної води в обличчя. Якщо пізнаєш, що він вже не дихає, поступай з ним, як з потопельником, і намагайся привернути йому віддих за допомогою штучного дихання.



Щоб витягнути непритомну особу, зав'яжи рятівничі петлі на линві.

Вкушення гадюки

Пам'ятай, що отрута після вкушення гадюки дістається до крови і по кількох ударах живчика розхо-

диться по всьому тілі. Отже мусиш негайно зробити те, що треба. Найважливіша річ — не дати, щоб отрута жилами дісталася до тіла. Тому зав'яжи негайно мотузок чи хусточку повище того місця, де вкусила гадюка, щоб кров разом з отрутою не дісталася з рани до серця назад. Рану розітни ще більше, щоб кривавила і щоб отрута випливла. Отрута, якщо її виссати устами, не шкодить, якщо немає в роті рани.

Пацієнтові дають також різні наркотики, напр. каву. Не давай йому дрімати, нехай ходить; щоб не втратив притомности, поки не прийде лікар, треба його колоти або щипати.

Звихнення в кісточці ноги

Дай тісну перев'язку. Не дозволяй пацієнтові ходити чи класти якийсь тягар на ногу. Піди по поміч і занеси пацієнта додому. Ногу тримати піднесену вгору; черевик зняти дуже обережно. Роби холодні обклади, щоб зменшити біль та стримати опухання. Їх робимо так, що складаємо в кілька разів кусник полотна чи малий рушник, мочимо в дуже холодній воді й викручуємо та обкладаємо ним кісточку ноги.

Коли холодні обклади не зменшують болю, часто може помогти застосування тепла. Нагріваючи грілками, треба пам'ятати про таке: Окріп налий на зложену матерію і загорни її опісля в тонкий рушник чи полотно, щоб міг викрутити її. Переконайся, що викрутив грілку досуха, щоб не попарити пацієнта. Витряси грілку з рушника і швидко прикладай, поки ще дуже гаряча. Якщо болі зникнуть — перестань напарювати. Залиши ногу сильно зав'язану; нехай пацієнт відпочиває кілька днів.

Укушення комах

Найкращий протизасіб на всі укушення комах — це амоніяк. Запам'ятай собі за азбукою: Амоніяк на жало бджоли, оцет — на жало оси. Сода до печення — теж добра. Витягни жало бджоли чистою голкою.

Самогубства

Скавт повинен знати, що робити з людиною, яка докотилася до того, що підняла на себе руку.

Коли вона прорізала собі горлянку, найважливіша річ — затамувати кровотечу з артерії, якщо вона протята. Артерія виходить з місця, де з'єднюється ключиця

з огруддям, та йде до місця, де кінчається щелепа. Щоб затамувати кровотечу, треба сильно натискати палюхом на берег рани, ближчий до серця, та тримати так натиск, аж поки не прийде допомога.

Якщо самогубство вчинено отрутою, дай першу допомогу, як при отруєннях (дивись вище).

У випадку повішення, зразу ж відріж особу, підтримуючи її однією рукою, коли різатимеш мотуза. Розріж петлю, розстібни тісну одежу на шиї і на грудях. Подбай, щоб пацієнт мав якнайбільший доступ свіжого повітря, бризни холодної води йому на обличчя і на груди або холодну й гарячу воду напереміну. Зроби штучне дихання, як у випадку безсумнівного втоплення.

Жовтодзюб інколи боїться доторкнутися непритомної або мертвої людини, або навіть жахається на вид крови. Отож з нього не буде жодної користи, поки він не позбудеться цих нісенітниць. Непритомний сірома не може йому пошкодити, і треба присилувати себе опанувати себе. Якщо це зробить — ввесь страх промине.

Як переносити хворих

Два скавти можуть зробити з чотирьох рук сідало, коли кожний з них схопить свій лівий зап'ясток своєю правою рукою, а правий зап'ясток другого скавта своєю лівою рукою. Якщо треба ще й опертя, робимо сідало таким же способом, але з трьох рук, з тим, що один скавт робить опертя, схопивши рукою плече другого.

Ноші можна зробити одним з таких способів:

а) двері чи ворота прикрити добре соломою, сіном, одежею, мішками;

б) кусник килима, покривало, мішок, верету розтягнути й дві сильні тички завинути з обох сторін; з одягу зробити подушку;

в) в двох піджаках вивернути досередини рукави; перепхати дві жердки через рукави і застібнути ґудзики;

г) пропхати дві жердки через два мішки, зробивши дірки в їх долішніх рогах.

Коли хочеш нести пацієнта на ношах, переконайся перед тим, поки вирушиш, що він лежить зручно. Обидва носильники повинні підносити його одночасно; їм не можна держати крок; іти короткими кроками. Обов'язок заднього носильника уважати пильно на пацієнта.

Коли жердки короткі, треба чотирьох носіїв, одного на кожному розі ношів.

ГУРТКОВІ ВПРАВИ В ПЕРШІЙ ДОПОМОЗІ

Вишкіл у першій допомозі має бути дуже ґрунтовний, бо громадянство очікує багато від скавтів.

Заряди несподівані »нещасливі випадки« під час гурткових чи курінних сходин і доручи різним скавтам зайнятись ними.

При різних нагодах заряди такі вправи, як: імпровізація ношів, чотироручне сідало, штучне дихання, шини для пошкодженої частини тіла.

ГРИ В ПЕРШУ ДОПОМОГУ

Місіонери

Кожний скавт є по черзі за дослідника чи місіонера та має при собі кілька простих ліків. До нього приносять трьох пацієнтів на лікування, — кожний з них має іншу хворобу чи поранення. Скавт має порадити або показати, як його треба лікувати.

Поранені в'язні

Розміщені на різних місцях, яких п'ятдесят ярдів від табору, перебувають в'язні — один для кожного змагуна в грі. Кожний з них має прикріплену до сорочки карточку з описом якогось пошкодження чи поранення.

На даний знак кожний з змагунів іде до одного в'язня, дає йому першу допомогу відповідно до його поранення і несе його додому. Хто перший прийде до табору з в'язнем, давши йому правильну допомогу, той виграє.

Показові гри

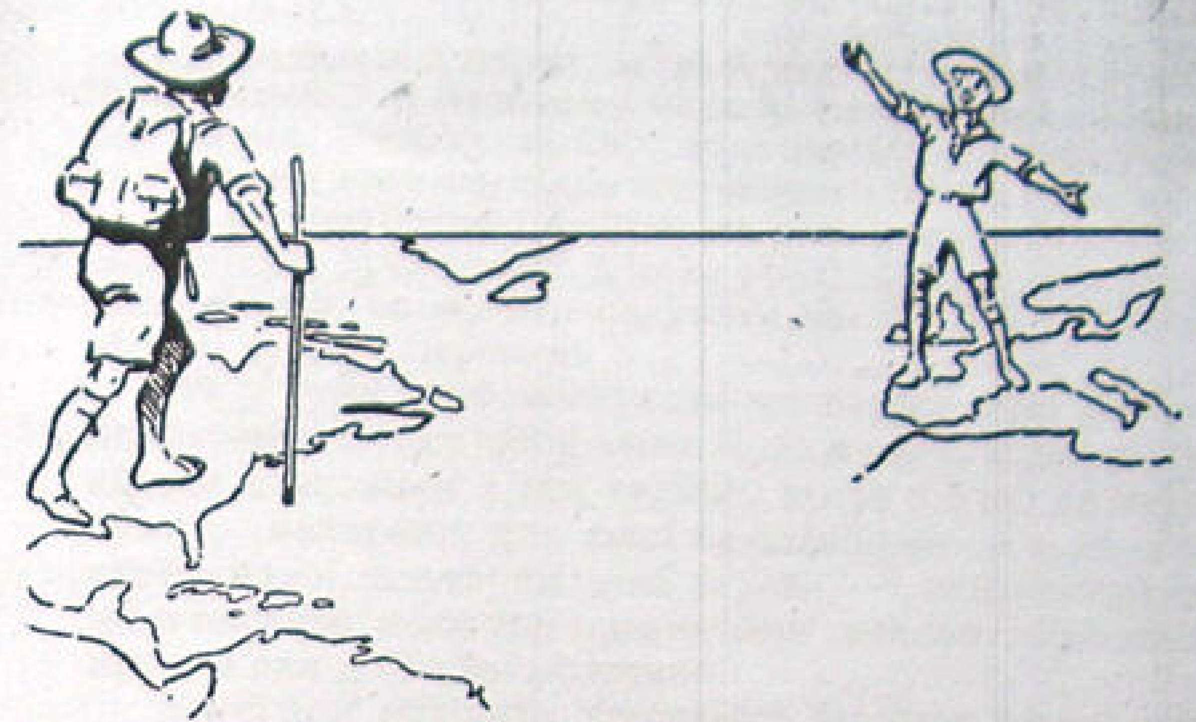
Показове рятування життя дуже люблять так грачі, як і слухачі.

Випадок з велосипедом. Хлопці повертаються з табору. Нерозважний велосипедист. Аварія. Перша допомога при пораненнях; пацієнта відносять до лікарні на імпровізованих ношах.

Вибух газу. — Пані Коделс з родиною вийшла на прохід. Повертаючись додому, вона зустрічає приятельку. Марію посилає наперед, щоб запалила газову піч та зварила чай для батька. Батько приходить додому з праці і застає в хаті повно газу. Приходить рятункова дружина. Марію витягають і роблять їй штучне дихання. На сцені з'являється поліцист Едов. Що не вільно робити, коли втікає газ. Сумний кінець ґалянтного, але нерозумного поліциста.

Показова пожежа. — Вечір у віллі ч. 5 на передмісті. Пожежний алярм. Будження мешканців. Роблять »кордон«, щоб стримувати натовп. Прибуває відділ пожежників з полотнищами для скоків. Рятункові линви й драбини. Рятування мешканців.

Пожежа заводу. Робітники виконують свою щоденну працю. Вибух спричинює пожежу в середині будинку; зовнішня стіна валиться і ранить чоловіка, що саме в той час проходив. Непоранені робітники допомагають своїм пораненим товаришам, інші поспішають по допомогу і повертаються з санітарним возом і протипожежними машинами. Дехто рятується з палаючого будинку, скачучи з вежі на килим.



Розділ IX. НАШІ ГРОМАДЯНСЬКІ ОБОВ'ЯЗКИ

Гутірка при ватрі ч. 26. БУДЬ ГРОМАДЯНИНОМ

Державна приналежність — Обов'язки скавта-громадянина — Громадяни цілого світу

Кожний скавт повинен приготуватися на доброго громадянина своєї батьківщини й усього світу.

Для того ти вже хлопцем мусиш починати дивитися на всіх інших хлопців як на своїх друзів: Пам'ятай, що всі ви, багаті чи бідні, з міста чи з села, — повинні стояти пліч-о-пліч за свою батьківщину. Якщо ви порізнені поміж собою, ви шкодите своїй батьківщині. Мусите усунути всі спори між собою.

Якщо погорджуєш іншими хлопцями тому, що вони походять з біднішого дому, як ти, тоді ти — сноб. Якщо ти ненавидиш інших хлопців тому, що вони випадково народились багатішими, як ти, тоді ти — нерозумний.

Кожний з нас мусить зайняти своє місце на світі так, як його застав, і мусить зробити на тому місці все, що в

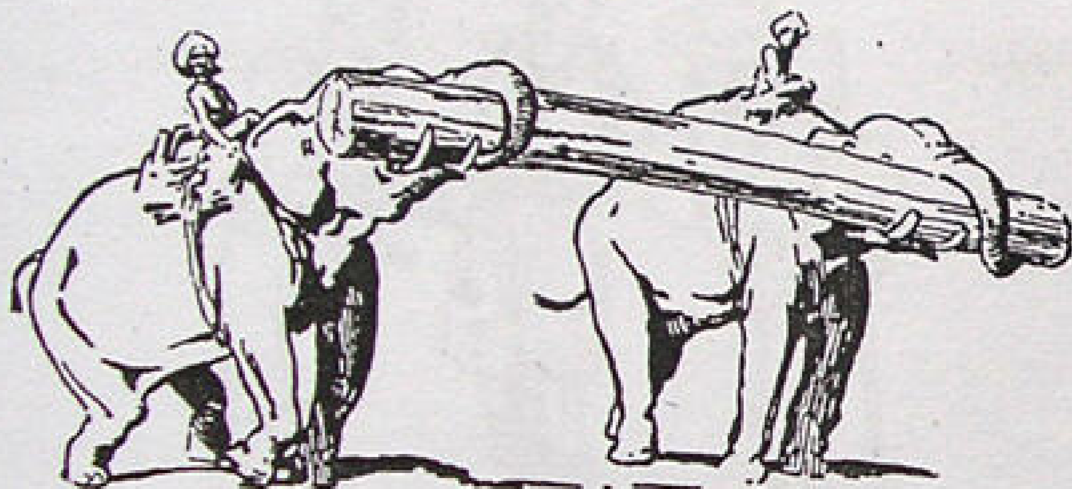
його силах, та мусить співпрацювати з іншими навколо себе.

Ми дуже подібні до цеглинок у мурі: кожний з нас має своє місце, хоч, може, воно видається малим у так великому мурі. Але як тільки одна цеглина розкришиться чи випаде з свого місця, на долю інших починає припадати неспівмірне обтяження, з'являються щілини, і вся стіна захитується.

Не будь надто боязкий, щоб пхатися вперед. Колиж вступиш на цей шлях, будеш мати розчарувань без міри.

Працюй для добра своєї батьківщини чи підприємства, що в ньому ти зайнятий, а переконаєшся, що роблячи це ти осягнеш кожну мету і кожний успіх, що їх собі бажаєш.

Готуйся сильно до того, ставлячись поважно до предметів, що їх учать тебе в школі — не для того, щоб вони



Слони з Бурми можуть дати лекцію всім народам землі. Співпрацюючи, вони можуть підняти найважчий тягар.

тобі, може, подобались, — але тому, що вдосконалюватися — це твій обов'язок супроти батьківщини. Так берись до математики, історії і науки мов, і робитимеш добрі поступи.

Не думай про себе, але думай про свою батьківщину й про те добро, що його має давати саме твоя праця іншим людям.

А коли виростеш . . .

Опісля, коли виростеш, дістанеш виборче право і братимеш участь у правлінні своєю батьківщиною.

І не один з вас буде схильний автоматично належати

до тієї політичної партії, до якої належить твій батько чи приятель. Я на твоєму місці ні в якому разі не зробив би так. Я вислухав би кожну партію, що вона хоче сказати. Бо коли слухаєш, що говорить тільки одна партія, то напевно будеш думати, що вона єдина добра, а всі інші мусять бути погані. А коли послухаєш, що говорить інша партія, то можеш подумати врешті, що ця саме цілком добра, а перша ні.

Річ у тому, щоб вислухати всі партії, а не датись перемовити тільки одній з них. Будь мужем, займи якесь власне становище і сам виріши, котра з них, на твою думку, найкраща для всієї батьківщини — а не для якоїсь малої, тільки місцевої справи — і тоді голосуй за цією партією, поки йде правильним шляхом, тобто поки працює для добра батьківщини.

Деякі нові політики обманюють багатьох людей якимись новими скрайніми ідеями. Ніколи не вір в ідею якоїсь людини, поки не розглянеш її всебічно. Крайні ідеї рідко бувають дуже добрі; шукаючи їх в історії, переконаєшся, що вже колись їх випробувано і що не завжди виявилися вони добрими.

Щоб збудувати батьківщину для тебе, твої предки важко працювали, важко боролись і важко вмирали. Не допустись того, щоб вони дивились з неба вниз на тебе, як ти волочишся з руками в кишенях і нічого не робиш для того, щоб батьківщину гідно тримати.

Ото ж кожний на своє місце! Кожний грай свою гру!

»Приятель всього світу«

Пам'ятай теж, що скавт — не тільки приятель своїх найближчих, але теж — »приятель всього світу«. Приятелі не поборюють один одного. Якщо складемо приязнь з сусідами в чужих краях по той бік моря, і вони матимуть цю приязнь до нас, ми не захочемо одні одних поборювати. І це найкращий спосіб, як запобігти майбутнім війнам і забезпечити сталий мир.

Одна з причин, що призводить до воєн, та, що люди з різних країн дуже мало знають особисто одні одних, а їх правління кажуть їм, що єдино-правильне — воювати. Ото ж вони й воюють, а потім того страшенно жалують.

Якби вони були добрими друзями під час миру, то краще розуміли б одні одних, і ніколи не дійшло б поміж ними до сутички.

Тепер, завдяки моторовій комунікації, літакам і ра-

діо, подорожувати стало багато легше, віддалі стали багато менші, і народи різних країн мають кращу нагоду ближче пізнавати одні одних.

Далі, між націями поширився скавтський рух для хлопців і дівчат. Як скавти ми можемо відвідати майже п'ятдесят різних країн у світі і в кожній з них ми можемо знайти братів-скавтів, які діють згідно з таким же Скавтським Законом і Присягою і виконують таку ж скавтську працю, як і ми. Вже тисячі скавтів різних націй взаємно роблять прогулянки до своїх країн і реґулярно себе відвідують. Вони мають радість з того, що пізнають чужі краї і, що ще важливіше, що пізнають одні одних як приятелів, а не лише як »чужинців«.



Скавтський рух — це світове братерство. Деколи, на Джемборі, можеш мати нагоду стрінутись з скавтами різних націй.

Світове братерство скавтінґу

Як скавт ти стаєш членом великої армії хлопців багатьох національностей і матимеш приятелів у всіх частинах світу.

Це братерство скавтів в дечому буде подібне до братерства хрестоносців. Скавти з усіх частин світу — це амбасадори доброї волі, що нав'язують дружні зв'язки та ламають перегороди рас, віровизнань і кляс. Це справді величний хрестоносний похід! Я раджу тобі

спричинятись до того з усіх своїх сил, бо ти швидко станеш мужем і, коли постануть суперечки поміж націями, на тебе впаде тягар відповідальности.

Війни нас навчили, що завжди приходить до жорстокого протидіяння, коли одна нація прагне накинути свою власну волю іншій. Ряд скавтських світових Джемборі й інших зібрань скавтів з багатьох країн навчив нас, що прихильність і єдність постають тоді, коли додержуємо обопільної вирозумілости і взаємности. Ці Джемборі показали, які сильні є вузли Скавтського Закону поміж хлопцями всіх націй. Ми можемо разом таборувати, разом іти в мандрівку і всі разом втішатись радощами життя під голим небом, і таким робом помагати виковувати ланки дружби.

Якщож ми приятелі, ми не захочемо сперечатись і, плекаючи цю дружбу так, як вона була сцементована на наших великих Джемборі, ми готуємо шлях для вирішування міжнародніх питань дискусіями мирового характеру. Це матиме життьовий і далекосяжний вплив на справу миру в усьому світі. Тому з посвятою всіх наших сил робім усе можливе, щоб нав'язати вузли приязни поміж скавтами всіх націй та допомогти розквітати мирові й щастю у світі та добрій волі поміж людьми.

Наш Скавтський Закон і Присяга, якщо їх справді завести в життя, усунуть усі причини воєн і суперечок поміж народами.

Роби те, що до тебе належить

Тому й усі робім те, що є нашим обов'язком. Ті, що вже тепер скавти, хай вирішать стати ще кращими скавтами, не тільки в лісівництві та таборництві, але й у тому, щоб додержувати Закону й виконувати його. А коли ти ще не скавт, ходи з нами й приєднайся до цього щасливого братерства. Гряде велика доба, і ми потребуватимемо тебе!

Закінчення

Сподіваюся, що мені пощастило в цій книжці показати вам дещо з цієї принади, що її для всіх нас має скавтінґ.

Я хочу, щоб ви відчули, що справжніми скавтами ви є тільки в пущі, де ви спроможні самі собі давати раду, а не тільки в курені під дбайливим доглядом гурткового і скавтмастра.

Я знаю, що ви хочете бути на висоті свого завдання і самі робите своє діло; що ці давні дослідники й прикордонники відкликаються до пригодницького духа у вас; що, не зважаючи на всі модерні винаходи, ви хочете вийти власними силами, самі дбаючи за себе, втішаючись волею під голим небом.

Я саме намагався піддати вам думки, яким способом це все зробити і як допомогти вам стати справжніми мужами.

Скавтінґ — це гарна гра, якщо взятись до неї з завзяттям та підійти до неї правильно, з справжнім захопленням. Як і при інших грах, ми побачимо, що також і від цієї гри зміцніє наше тіло, розум і дух. Але пам'ятайте: ц я г р а д о б р а п і д г о л и м н е б о м, отож, як тільки матимете нагоду, виходьте на вільне повітря, і хай ЩАСТЯ і ДОБРЕ ТАБОРУВАННЯ йде з вами!

К і н е ц ь

ЖИТТЄПИС „Бі-Пі"



Лорд Бейден-Пауел оф Ґілвел 1857-1941
Основоположник скавтського руху
Начальний скавт світу

Якщо хочеш докладно зрозуміти скавтінґ, мусиш знати дещо про основоположника скавтського руху, того найправдивішого »мужа з душею хлопця«, який колинебудь жив, — лорда Бейден-Пауела оф Ґілвел, начального скавта світу, знаного всім скавтам під ім'ям »Бі-Пі«.

Роберт Стівенсон Сміт Бейден-Пауел народився в Лондоні, в Англії, 22. лютого 1857, в день, коли американці святкували 125-і народини Джорджа Вашінґтона. Його батьком був священик Г. Дж. Бейден-Пауел, професор в Оксфорді. Його мати була донька брітанського адмірала В. Т. Сміта. Його дід, Джозеф Брюер Сміт, поїхав був до Америки як колоніст в Нью Джерзі, але вернувся до Англії і дорогою додому зажив розбиття корабля. Отже, Бейден-Пауел був нащадок священика, а також — пригодницького колоніста до Нового Світу.

Бі-Пі хлопцем

Коли Робертові було три роки, вмер його батько, залишаючи матір з сімома дітьми, що всі мали менше, як 14 років. Не раз доводилось великій родині дуже важко, але взаємна любов матері до дітей і дітей до матері завжди давала їм силу це все пережити. Роберт провів прекрасне життя у вільній природі разом з своїми чо-

тирма братами, мандруючи й таборуючи з ними в багатьох частинах Англії.

Р. 1870 Роберт вступив до школи Чартергавз в Лондоні, де одержав стипендію. Він не був особливо визначним школярем, але був одним з найжвавіших. Він завжди мусів бути в самій середині саме тоді, коли починався



Різні способи у підкраданні, що їх Бі-Пі навчився в чагарниках навколо чартергавзької школи, придались йому в Індії й Африці.

якийсь рух на шкільному подвір'ї, і швидко став знаний своїми воротарськими здібностями у чартергавзькій футболевій дружині. Його товариші-студенти високо цінували його драматичні здібності. Коли б до нього не звернулись, він завжди міг влаштувати таке видовище, що захоплювало всю школу.

Він мав також музичні нахили, а його талант художника дозволив йому пізніше ілюструвати власні твори.

Бі-Пі в Індії

Закінчивши 19 років і школу в Чартергавз, він негайно використав нагоду, щоб піти до Індії підчотарем і вступити до полку, який під час кримської війни здобув права кінної піхоти у славетній »Легкій Бриґаді«.

Крім блискучого виконування військової служби — він став капітаном у 26. році життя! — він здобув найбільш пожаданий в усій Індії трофей за »заколення свині«, тобто за полювання на диких кабанів з коня, за допомогою тільки малого списа як єдиної зброї. Можеш собі

уявити, який небезпечний це спорт, коли почуєш, що про дикого кабана кажуть: »Це єдиний звір, що відважується пити воду з тої ж самої калабані, що й тигр«.

Воювання в Африці

В р. 1887 бачимо Бі-Пі в Африці учасником експедиції проти зулюсів, а пізніше проти диких племен ашантів



В Індії Бі-Пі здобув славний спортовий трофей за полювання на диких кабанів. Він став загально визнаним авторитетом у тому, як »колоти свині«.

і жорстоких матабельських войовників. Тубільці так дуже його боялися, що дали йому ім'я »імпіза«, тобто »вовк, що ніколи не спить«, а то через його відвагу, скавтські вмілості й подивугідні здібності до стеження.

Бейден-Пауел підвищувався в ранзі майже автоматично, так правильно це йшло, поки раптом не став славним.

Це був рік 1899, і Бі-Пі став саме полковником.

На Південну Африку сунули хмари. Взаємини поміж брітанським і трансвальським республіканським урядами дійшли вже до такого напруження, що треба було очікувати вибуху. Бейден-Пауел дістав доручення зібрати два батальйони кінноти і поспішати до Мейфкінґу, містечка в серці Південної Африки. »Хто держить Мейфкінґ, той держить за уздечку Південну Африку« — було прислів'я серед тубільців, і його правдивість підтвердилась.

Облога Мейфкінґу

Прийшла війна, і впродовж 217 днів — від 13. жовтня 1899 — Бі-Пі держав Мейфкінґ, обложений переважа-

ючими ворожими силами, аж поки 18. травня 1900 не визволила його підмога, виборовши собі перехід ворожими лініями.

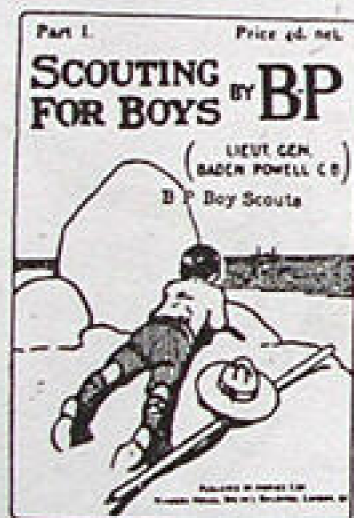
Велика Брітанія затримала була віддих на ці довгі місяці. А коли, кінець-кінцем, надійшла вістка, що »Мейфкінґ вільний!«, впала в шал радощів. Подивись до англійського словника під гасло »Мейфкінґ«, а знайдеш там побіч цього гасла ще два інші слова, створені в ті шалені дні від імени африканського міста: »меффік« і »мефікейшен«, що означають »святкування бурхливе, немов повстання«.

Бі-Пі дістав тепер ранґу генерал-майора і став героєм в очах своїх земляків.

Народини скавтінґу

Р. 1901 він повернувся до Англії з Південної Африки як герой мужів і хлопців і був засипаний почестями. Він із здивуванням побачив, що його особиста популярність давала таку ж і його книжці для вояків »Причинки до скавтування«. Її вживали як читанку в хлоп'ячих школах.

Це було для Бі-Пі немалим поштовхом. Він зрозумів,



Обгортка першої частини книжки »Скавтінґ для хлопців«, січень 1908.

що тут трапляється йому нагода допомогти хлопцям його батьківщини — вирости до сильної мужности. Якщо хлопців могла принаджувати і захоплювати книжка про скавтові вправи для мужів, то наскільки більше ще могла це зробити книжка, написана для самих хлопців!

Він взявся за працю, використовуючи свій досвід в Індії і в Африці поміж зулюсами й іншими дикими племенами. Він зібрав собі особливу книгозбірню і читав


Острів Бравнсі побачив перший у світі скавтський табір влітку 1907.

про вишкіл хлопців у всіх сторіччях — від спартанських хлопців, давніх брітанських, червоношкірих індіянських — аж до наших днів.

Поволі й обережно розвивав Бі-Пі ідею скавтінґу. Він хотів впевнитися, що вона буде діяти, тому влітку 1907 взяв групу 20 хлоптів з собою на острів Бравнсі в англійському каналі Ля Манш на перший скавтський табір, який світ колинебудь бачив. Табір мав великий успіх.

»Скавтінґ для хлопців«

І тоді, першими місяцями р. 1908, він видав у шістьох двотижневих частинах свій підручник для вишколу: »Скавтінґ для хлопців« з власними ілюстраціями, навіть не мріючи про те, що ця книжка дасть початок рухові, який матиме вплив на юнацтво всього світу.

Ледве »Скавтінґ для хлопців« почав з'являтися у вітринах книгарень і часописних станків, як скавтські гуртки й курені почали з'являтися — і то не тільки в Англії, але й у багатьох інших країнах.

Друге життя Бі-Пі

Рух раз-у-раз зростав і в р. 1910 досягнув таких розмірів, що Бі-Пі зрозумів, що скавтінґ має бути його життьо-

вим завданням. Його багата уява і глибоке довір'я зродили переконання, що він може далеко більше зробити для своєї батьківщини, вишколюючи підростаюче покоління на добрих громадян, ніж вишколом малого числа мужів до можливого майбутнього воювання.

І так він виступив з армії, де він вже став генералчотарем, і »пересідлав« на своє »друге життя«, як він це казав, — життя присвячене службі для світу через скавтінґ.

Зріст скавтського руху, любов і пошанування хлопців усієї земної кулі — були йому нагородою.

Світове братерство

Р. 1912 він вибрався в мандрівку навколо світу, щоб зустрітися з скавтами в різних краях. Це були перші початки скавтінґу як світового братерства. Прийшла перша світова війна і перервала це діло на деякий час, але з



Перше життя Бі-Пі як великого провідника мужів було пов'язане СКАВТІНҐОМ з його другим життям — ще більшого провідника хлопців.

закінченням ворожнечі його відновлено, і в р. 1920 скавти з усіх частин світу зустрілись в Лондоні на першому світовому скавтському здвизі — першому світовому Джемборі.

Останнього вечора цього Джемборі, 6. серпня, весела

юрба хлопців проголосила Бі-Пі начальним скавтом світу.

Скавтський рух далі зростав. В день, коли він досягнув 21-их своїх народин і так став »зрілим«, він досягнув числа понад 2,000.000 членів у всіх культурних країнах землі. При тій нагоді король Юрій V. відзначив Бі-Пі почестю, іменуючи його бароном з титулом лорд Бейден-Пауел оф Ґілвел . . . Однак для всіх скавтів він назавжди лишиться »Бі-Пі«, начальним скавтом світу.

За першим світовим Джемборі слідкували інші — р. 1924 в Данії, р. 1929 в Англії, р. 1933 в Угорщині, р. 1937 в Голляндії. На кожному з тих Джемборі Бі-Пі був головною особою, яку бурхливо вітали »свої« хлопці, куди б він не йшов.

Однак Джемборі були тільки частиною зусилля скавтінґу за світове братерство. Бі-Пі багато подорожував в скавтських цілях, він провадив листування з скавтськими провідниками в багатьох країнах і постійно писав на

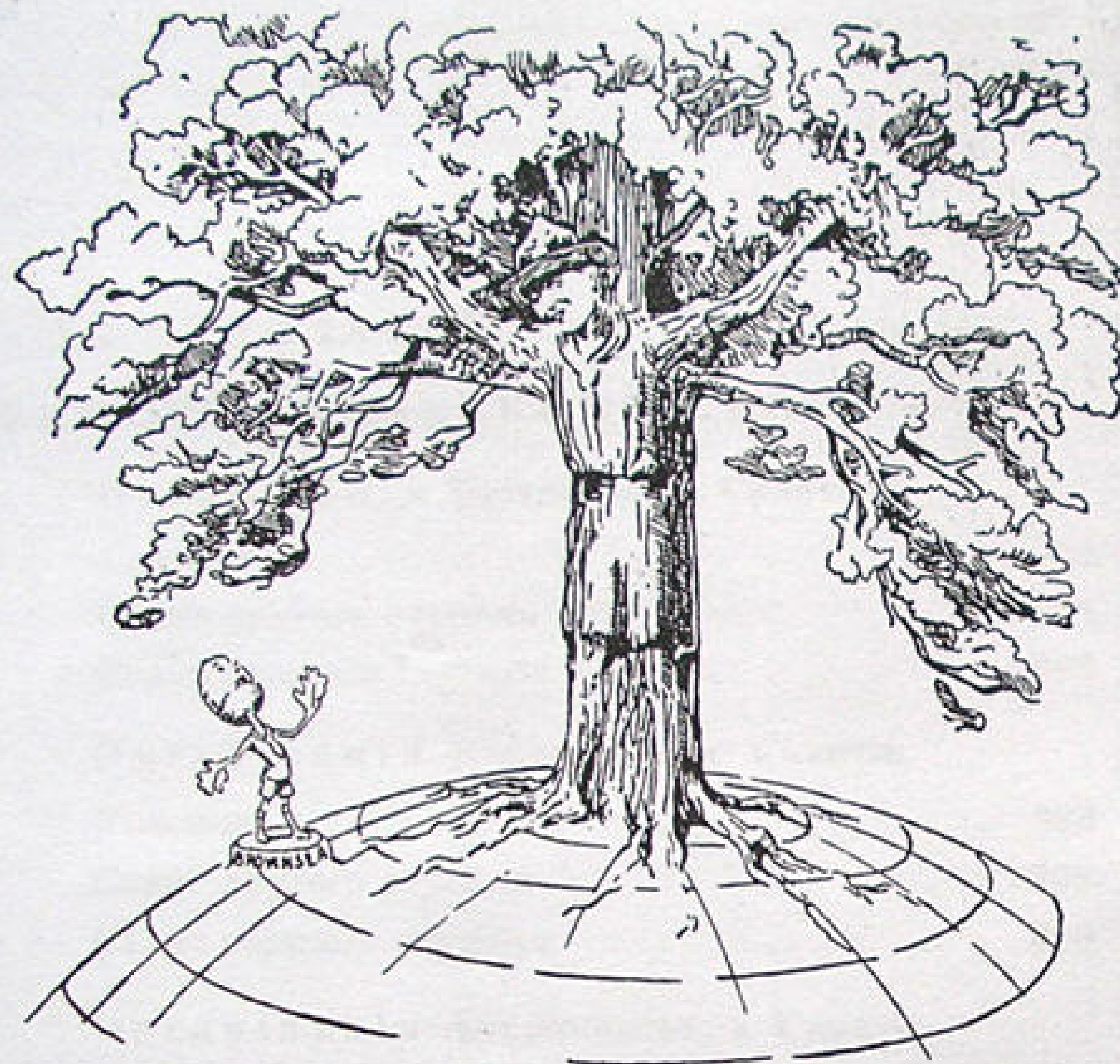


Скавтський рух, що його заснував Бі-Пі, полонив його цілковито. Його скавти потягнули його в усі кінці світу.

скавтські теми, ілюструючи свої статті й книжки власними рисунками.

Останні роки Бі-Пі

А коли досягнув він 80 років життя і сили його почали підупадати, він повернувся до своєї улюбленої Африки з своєю жінкою — леді Бейден-Пауел —, що була



Бі-ПІ на острові Бравнсі, випустив віти на ввесь світ.
Бі-Пі на острові Браунсі, випустив віти на ввесь світ.

його захопленою помічницею у всіх його зусиллях і сама була провідницею світового руху скавток, якому початок дав теж Бейден-Пауел.

Вони осіли в Кенії, у спокійному місці, з прекрасним видом через глибокі ліси на засніжені верхи гір.

Там умер Бі-Пі 8. січня 1941, майже місяць перед своїми 84. народинами.

ВІЛЬЯМ ГІЛКОРТ
директор скавтування
Скавтів Америки

ОСТАННЄ СЛОВО НАЧАЛЬНОГО СКАВТА

Дорогі Скавти:

Якщо ви колинебудь бачили гру »Пітер Пен«, то ви певно пригадуєте собі, як цей провідник піратів завжди готував свою передсмертну промову, бо боявся, що він, може, не матиме часу виголосити її з своїх грудей, коли йому доведеться вмирати. Цілком подібне теж зо мною; і хоч я ще не вмираю в цій хвилині, то все ж чекає це мене котрогось з цих днів, і я хочу послати вам на відході слово на прощання.

Пам'ятайте, що це останнє слово, яке ви колинебудь почуєте від мене, тому добре його передумайте!

Я був незвичайно щасливий у житті і я бажаю вам, щоб кожний з вас мав також таке щасливе життя.

Я вірю, що Бог послав нас на цей радісний світ на те, щоб ми були щасливими і втішались життям. Але щастя не приходить з багатством, ані лише з успіхом у кар'єрі, ані через заспокоєння наших забаганок. Один з кроків до щастя — це стати здоровим і сильним, ще поки ти хлопець, щоб ти міг, коли станеш мужем, бути корисним і так втішатись життям.

Пізнавання природи покаже вам, яким повним краси і чудес зробив Бог світ для ваших радощів. Будьте задоволені з того, що одержали, і використовуйте це якнайкраще. Дивіться на світлу сторону речей, а не на темну.

Дійсний спосіб, однак, як досягти щастя — це роздавати щастя іншим. Намагайтеся залишити цей світ трохи кращим, ніж ви його знайшли, а коли прийде і на вас черга вмирати, ви можете вмирати щасливі в почутті, що ви на кожний випадок не змарнували свого часу, але зробили все, що було в ваших силах. Ось цим способом »будьте готові« жити щасливо і щасливо вмирати, завжди додержувати своєї Скавтської Присяги — навіть і тоді, коли перестанете вже бути хлопцями — нехай вам Бог допоможе в тому.

Ваш приятель
Бейден-Пауел оф Ґілвел

Baden-Powell of Gilwell

(Знайдено поміж паперами Бейден-Пауела, по його смерти 8. січня 1941).

ДОДАТОК

ВИМОГИ СКАВТСЬКИХ ПРОБ

ВИМОГИ СКАВТСЬКИХ ПРОБ

Організація Брітанських Скавтів

Учасник

Щоб стати скавтом, хлопець мусить досягти 11 років, але не переступити 18 років, хіба що хоче стати ровер-скавтом . . .

Щоб бути іменованим, він мусить перед своїм скавтмастром задовільно скласти пробу з ось чого:

1. Вступні відомості

а) Провідник розкаже прихильникові про пригодницьке життя й успіхи нашого Основника і дещо про історію руху. З цього не складається проби.

б) Знати Скавтський Закон і Присягу і їх значення відповідно до віку.

в) Знати поздоровлення, як подано в Гутірці при ватрі ч. 3, »Скавтінґ для хлопців«.

г) Знати, як складати державний прапор, як його підносити, спускати і носити.

2. Здоров'я

Вичистити рану, приготувати і заложити перев'язку.

3. Спостерігання

Зробити польові знаки, як подано в Гутірці при ватрі ч. 4, »Скавтінґ для хлопців«.

4. Піонерка

Показати на линві, як в'язати такі вузли: Звичайний (рифовий), ткацький, вісімковий, рятівничу петлю, моряцький (піонерський), скорот; пояснити їх уживання. Заплести кінець линви.

Скавт другого ступеня

1. Вступні відомості

Мусить знати повторити пробу на учасника.

2. Здоров'я

а) Показати, як поводитись при таких звичайних менших випадках: Невеликі врізання і пошкрябання. Звихнення. Стовчення. Кровотеча з носа. Вкушення і вжалення комахами. Попечення і попарення. Як уникати соняшного попалення.

Показати, як вживаємо трикутної перев'язки (»косинки«) для підв'язування. Показати, як закликати помочі для лікування шоку (крім електричного пораження).

б) Знати загальні правила гігієни, як в Г. п. в. ч. 18, »С. д. х.«

в) Показати шість вправ, про які мова в Г. п. в. ч. 17, »С. д. х.«

3. Спостерігання

а) Гра Кіма: описати на письмі 16 з 24 добре підібраних предметів по однохвилиннім огляданні або йти за слідом пів милі, що містить не менше, як 30 польових знаків у 25 хвилинах.

б) Вміти пізнати і назвати із збірки, що її покаже скавт, шість звичайних дерев і знати вартість дерева для палива.

4. Піонерка

а) Зав'язати такі вузли і знати, як їх застосовувати: теслярський, рибацький; показати квадратне і перехресне в'язання, збудувавши з скавтських палиць козла.

б) Знати правила безпеки і як дбати про ручну сокиру й ніж. Показати, як рубати дерево на ватру.

5. Знакування

Знати знаки Морза чи семафора для кожної букви азбуки й для чисел; так само таблицю різних знаків з Г. п. в. ч. 7, »С. д. х.«. Вміти точно вислати й прийняти просту депешу надворі.

6. Досліджування

а) Знати 16 сторін світу на компасі і знати, як уставляти карту.

б) Приготовити й запалити вогонь надворі з природного матеріялу, вживаючи тільки двох сірників; зварити на тому вогні кашу на двох і спекти »скрутень« або паляницю.

7. Громадянська служба

а) Довести, що розуміє комунікаційні правила — §§ 1, 2, 5, і 7 (для всіх, що користуються дорогою), §§ 89-100 (для пішоходів,) §§ 55-58 (для велосипедистів).

б) Якщо користується велосипедом, має показати, що утримує його в порядку і що вміє направляти невеликі пошкодження.

Скавт першого ступеня

1. Вступні відомості

а) Мусить бути готовий повторити пробу на скавта другого ступеня.

б) Мусить таборувати по-скавтськи бодай 10 ночей, разом взявши, перед закінченням проби на скавта першого ступеня.

2. Здоров'я

а) Показати властивий спосіб поведінки в таких випадках: пожежа, втоплення, зламання на льоді, електричне пораження.

б) Знати положення головних артерій і як затримати зовнішню кровотечу з вен і артерій. Показати, що робити при зламаннях ключиці, руки і передрамени. Знати, чому важливо не порушати інших правдоподібних зламань. Показати уживання косинки в застосуванні до коліна, голови і ноги. Показати, як чинити при шоках в кожній їх стадії.

в) Переплисти 50 ярдів. Якщо лікар визнає, що купання небезпечне для здоров'я хлопця, він мусить замість того зложити одну з таких проб вмілости: таборництво, ручна справність, лісівництво, природництво, піонерка, підкрадання, стежкування, астрономія.

3. Спостерігання

а) Вичитати значення ряду слідів на піску чи іншому пригожому ґрунті, а в тому: біг, кульгання, волочення тягару, хід назад, фальшиві знаки.

б) Розпізнати й назвати з списка, поданого скавтом, 12 звичайних дерев і шість звичайних птахів.

в) Вживаючи імпровізованого приладдя, як скавтська палиця, оцінити три віддалі, не більші, як пів милі, і три висоти, не більші, як сто стіп. В кожному випадку оцінка не може відбігати від дійсности більше, як на 10 відсотків, вгору чи вниз.

4. Піонерка

а) Показати »ножиці«, заплітання назад і »очко«, пожарницький стілець, »менгарнес«, »роллінґ гіч«.

б) Вжити сокири для зрубання чи очищення невеликого дерева або, коли це практично неможливе, обтесати кусень дерева й показати теорію зрубування дерева.

5. Знакування

Вислати й прийняти надворі депешу семафором (20 букв на хвилину) чи морзівською абеткою (15 букв на хвилину). Мусить також знати контролю чисел буквами. Якщо треба робити пробу Морзом з пищиком, можна її зробити в кімнаті, але висильна й приймальна станції не мають одна одну бачити.

6. Громадянська служба

а) Знати комунікаційні правила включно з додатками й помітками і вміти відповісти чи робити показ якоїнебудь їх частини.

б) Показати засади контролі руху.

в) Якщо користується велосипедом, показати, що зберігає його в порядку і що вміє направляти невеликі пошкодження.

г) Знати спосіб звідомлень про нещастя на шляху.

7. Досліжування

а) Читати й користуватись одноцалевою картою генерального штабу (або її місцевим відповідником). Користуйся компасом і визнач сторони світу вдень і вночі без компаса.

б) Зробити пішки сам чи з товаришем 24-годинну прогулянку щонайменше 14 миль. Під час прогулянки сам собі вари їжу, в тому бодай одну з м'яса, над вільним вогнем надворі; знайти місце під табір і таборувати одну ніч. Виконати кожне доручення екзамінатора щодо предметів, які треба в дорозі спостерігати. До тижня після повороту віддати екзамінаторові закінчений записник разом з чорновиком поміток під час мандрівки. Морський скавт може зробити частину мандрівки по воді, а частину по суші — щонайменше однак 5 миль з 14 треба зробити пішки. **Цю пробу робимо наостанку.**

Організація Канадійських Скавтів

Учасник

Вікові межі для прийняття в скавти є від 12 до 18 включно, з винятком таких вовченят віком поміж 11 і 12 років, що їх зарекомендує Кошова Рада або в випадку, що не-скавт має стати ровер-скавтом.

Провідник розкаже прихильникові про пригодницьке життя і успіхи нашого Основника і дещо про історію руху. З цього не складається проби.

Перед іменуванням учасником прихильник мусить:

1. Знати Скавтський Закон і Присягу і їх значення відповідно до свого віку.

2. Знати скавтське поздоровлення і скавтський знак, як подано в. Г. п. в. ч. 3, »С. д. х.«, і зробити польові знаки, подані в Г. п. в. ч. 4.

3. Знати, як складати державний прапор (звичайно званий Юніен Джек) і як його підносити, спускати і носити.

4. Знати, як чистити рану, приготувати і вжити чистої перев'язки.

5. Показати на линві, як в'яжемо такі вузли: звичайний, ткацький, вісімковий, рятівничий, моряцький, скорот; пояснити їх застосування. Заплести кінець линви.

6. Показати властиве користування ґумовою підстілкою і покривалами для готування таборового ліжка.

7. Зробити скавтську палицю, кілок до шатра, гак для горщика чи подібний таборовий предмет.

Тоді скавтмастер його іменує, і він має право носити скавтську відзнаку і однострій.

Скавт другого ступеня

Перед наданням відзнаки скавта другого ступеня учасник мусить відбути як скавт щонайменше одномісячну задовільну службу та впевнити свого скавтмастра, що може повторити пробу на учасника.

Крім того, він мусить:

8. Відбути такі проби з гігієни й першої допомоги:

а) знати загальні правила гігієни, як подано в Г. п. в. ч. 18, »С. д. х.«;

б) вміти чинити у простих випадках першої допомоги, як: шок (крім електричного); звихнення, попечення і попарення; кровотеча з носа; вжалення і вкушення комахи; запобігання і лікування соняшного попалення;

в) виявити уміння користуватися косинкою для великої і малої підв'язки і в застосуванні до коліна, голови й ноги; розуміти, чому важливо покликати дорослих на поміч;

г) показати шість вправ, описаних у Г. п. в. ч. 17, »С. д. х.«.

9. Знати морзівські чи семафорові знаки на кожну букву азбуки і для чисел, а також таблицю різних знаків, поданих в Г. п. в. ч. 7, »С. д. х.«. Вміти точно вислати й прийняти просту депешу надворі.

10. Йти за слідом пів милі; або в грі Кіма запам'ятати 16 на всіх 24 добре вибраних малих предметів по одній хвилині оглядання.

11. Вміти розпізнати й назвати шість звичайних дерев і знати їх вартість як опалу (де немає досить дерев, екзамінатор може їх заступити кущами).

12. Приготувати й запалити вогонь надворі, не вживаючи більше, як двох сірників (не вільно вживати паперу чи березової кори). Зварити на тому вогні чверть фунта м'яса і дві картоплини.

13. Показати практичне користування компасом; знати 16 головних сторін світу.

14. Правильно показати: квадратове і перехресне в'язання, ґайляйн-гіч, теслярський вузол.

15. Знати правила безпеки і як дбати й користуватись ручною сокирою і ножем. Показати правильний спосіб рубання опалового дерева.

16. Взяти участь щонайменше у трьох правильно переведених прогулянках під управненим проводом.

Скавт першого ступеня

Перед наданням відзнаки скавта першого ступеня скавт другого ступеня мусить скінчити 14 років і впевнити свого скавтмастра, що він може повторити пробу на учасника і на скавта другого ступеня. Він мусить також задовільно відбути такі проби перед щонайменше одним незалежним і кваліфікованим екзамінатором, затвердженим Станичною Старшиною:

17. Здоров'я і перша допомога:

а) Вміти з'ясувати працю головних органів тіла.

б) Знати положення головних артерій (назви не є конче потрібні) і вміти затамувати кровотечу.

в) Вміти пізнати й застосувати першу допомогу при зламанні руки, передрамени, ключиці та знати, чому важливо не порушати інших здогадних зламань.

г) Показати правильний спосіб поведінки в таких випадках: Пожежа, втоплення, зомління, вдушення газом, відмороження, електричне пораження і заламання на льоду.

ґ) Вміти кидати рятівничу линву з відповідною точністю.

18. Переплисти 50 ярдів або, коли лікар визнає, що плавання небезпечне для здоров'я хлопця, або де Окружний Зв'язковий визнає, що вода для цієї цілі не у відповідній віддалі від куреня, відбути одну з таких проб вмілости: таборництво, ручна справність, гігієна, природознавство, піонерка, підкрадання, астрономія або слідження.

19. Показати правильне користування сокирою для зрубування чи обчищування невеликого дерева або, якщо це практично неможливе, зробити піонерський модель моста, підойми тощо, признаного екзамінатором типу.

20. Зробити таборову кухню з відкритим вогнищем і з іншим приладдям і приготувати на ній дві з таких страв: кашу, тушковане м'ясо, риж, налисники і паляницю з пів фунта борошна або »скрутень«, печений на грубій палиці. В заміну за тушковане м'ясо — стягнути шкіру й спекти кроля або випатрошити і спекти птицю, або обчистити і приготувати рибу.

21. Читати і вміти користуватись топографічною картою. Показати напрям вдень і вночі без допомоги компаса.

22. З належною точністю оцінити віддаль аж до пів милі. З допомогою скавтської палиці чи іншого простого способу зміряти висоту з точністю 10 відсотків.

23. Щадити правильно гроші, вкладаючи на конто до банку суму, яку має можливість правильно щадити, або вкладаючи відповідну суму в ощадностеву акцію державного уряду.

24. Вдоволяюче для скавтмастра провадити вишкіл інших скавтів в курені або здобути відзнаку інструктора вовченят.

25. Зробити пішком, краще з товаришем, 24-годинну прогулянку щонайменше 14 миль, поза місто чи забудовані околиці. Під час мандрівки скавт мусить сам собі варити страви, в тому принаймні одну з м'яса, над вогнем надворі; знайти собі місце під табір і таборувати ніч. Виповнити всі доручення скавтмастра щодо предметів, які треба спостерігати дорогою. Повернувшись, доручити записник з мандрівки, включно з нарисом карти дороги мандрівки. Морський скавт може зробити мандрівку частинно водою, а частинно сушею. (В надзвичайних або виняткових випадках Станична Старшина може дозволити зміни в цій частині вимог). **Примітка:** Звичайно вимога ч. 25 має бути переведена наприкінці проби на скавта першого ступеня.

Організація Американських Скавтів

Учасник

Щоб стати учасником, мусиш мати щонайменше 12 років і виконати таке:

I. СКАВТСЬКИЙ ДУХ: Пізнання ідеалів і традицій скавтінґу:

1. Повтори в пам'яті Скавтську Присягу і 12 пунктів Скавтського Закону, скавтське гасло і з'ясуй їх значення власними словами.

2. Опиши скавтську відзнаку і поясни її значення. Скажи, коли носити скавтський однострій, як його носити і як про нього дбати.

3. Зроби скавтський знак, поздоровлення і потиск руки.

II. УЧАСЬ У СКАВТСЬКОМУ ЖИТТІ: Що треба знати про гурток і курінь, громаду й край, в якому живеш:

1. Поясни ім'я гуртка, що до нього хочеш вступити, і виконай його гасло чи поклик. Скажи, хто твої провідники і що вони роблять у курені. Загально поясни, що мусиш зробити, щоб стати скавтом другого і першого ступеня.

2. Скажи, як ти в випадку нещастя повідомиш лікаря чи лікарню, поліцію чи громадський уряд найближче свого дому. Поясни, як би ти повідомив у своїй громаді про пожежу.

3. Опиши прапор США і коротко розповіж його історію. Скажи, коли його носять. Покажи, як його підносити, спускати, розкладати і складати, і як його здоровити.

III. ДІЯЛЬНІСТЬ: Вивчити тих кілька простих речей, що їх усі скавти повинні знати:

1. Скажи, чому це важливе заопікуватись раною чи пошкрябанням, і покажи на собі, як це зробити. Зав'яжи перев'язку звичайним вузлом.

2.Поясни, які треба зробити запобіжні заходи перед запаленням вогню надворі. Опиши шкоду, що її спричинює живому дереву рубання сокирою чи іншим гострим знаряддям.

3. Заплети кінець линви щонайменше $^1/_4$ цаля в промірі. З'єднай дві линви ткацьким вузлом. Прикріпи линву до паля чи поруччя вісімкою, опісля відв'яжи і прикріпи її знов моряцьким вузлом. Прикріпи один кінець линви до свого зап'ястка рятівничою петлею.

Якщо ти відповів вимогам на учасника перед своїм скавтмастром (або він провірив вимоги в рою) і впевнив його, що основно розумієш Скавтську Присягу й Закон, то тоді він тебе реєструє як скавта. Ти складаєш Скавтську Присягу на святковому зібранні перед своїм гуртком і куренем і від тоді маєш право носити відзнаку учасника і приписаний однострій Організації Скавтів Америки.

Скавт другого ступеня

Щоб стати скавтом другого ступеня, мусиш виконати ось що:

I. СКАВТСЬКИЙ ДУХ

Як учасник впевнити свого скавтського провідника, що робиш у своєму щоденному житті все, що в твоїх силах, щоб жити згідно з:

1. Скавтською Присягою
2. Скавтським Законом
3. Скавтським кличем
4. Скавтським гаслом.

II. УЧАСТЬ У СКАВТСЬКОМУ ЖИТТІ

Як учасник роби помітки, задовільні для твого скавтського провідника, з яких було б видно, що ти:

1. Береш діяльну участь у сходинах гуртка і куреня, в чинностях у природі і в акціях служби.

2. Даєш припадаючу на тебе частину допомоги в себе вдома, в курені, школі, церкві і громаді.

3. Дбаєш за речі, які до тебе належать, за чужу власність і за природні багатства своєї громади.

4. Маєш особисте конто в ощадному банку чи інституції.

III. ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Підготова до скавтського мандрівництва

а) **Одяг й виряд.** Прийди до провірки зодягнений відповідно до пори року й погоди, з вирядом в п'ятимилеву мандрівку.

б) **Мандрівницькі методи.** Розкажи про заходи безпеки під час мандрівки на битому шляху і на полях вдень і вночі. Покажи правильний спосіб ходу і як відповідно дбати за ноги. Покажи, як чистити воду до пиття. Поясни, як робиться лятрину на одного. Означи місцеві рослини, що можуть спричинити отруєння шкіри. Скажи, що робити, коли заблукаєшся.

в) **Перша допомога.** Покажи штучне дихання. Покажи першу допомогу у випадку шоку і зомління і, на собі, у випадку: кровотечі з артерії на руці чи нозі, звичайного врізання і пошкрябання, вкушення комах і кліщів, попалення і попарення, соняшного попаленння, пухиря на п'яті, отруєння шкіри отруйними рослинами, предмету в оці, звихненої кісточки в нозі.

2. Орієнтація

а) **Компас.** Поясни діяння компаса та подай вісім головних сторін світу. Уложи компас і читай з ним ступені.

б) **Мірництво.** Означи довжину твого кроку. Пройди шлях, що для того потрібно трьох читань ступенів на компасі й відміряння кроком трьох віддалень. АБО: Виміряти цим способом і визначити кілками чотириакровий кусник землі.

в) **Читання карт.** В полі орієнтуйся в карті (найліпше топографічній) і йди досить далеко за поданим напря-

мом, щоб впевнитися, що знаєш, як користуватися картою. Відчитай щонайменше десять різних умовлених знаків на карті, включно з граничними лініями.

3. Куховарство в природі

а) **Приготування палива.** Нагостри ніж і сокиру та покористуйся цим вигостреним знаряддям для приготування підпалки й палива.

б) **Будування вогнища.** Знайди і приготуй пригоже місце під вогонь. Збудуй і запали вогонь (звичайно тільки з допомогою двох сірників). Утримуй вогонь на варення страви.

в) **Куховарення під час мандрівки.** Звари страву з сирого м'яса (риби чи дробу) і щонайменше одної сирої городини.

г) **Запрятання.** Усунь відпадки властивим способом. Вичисти приладдя. Загаси вогонь. Прибери основно місце.

4. Спостережливість

а) **Спостерігання.** Зроби одне з того:

СЛІДЖЕННЯ. Йди за слідом особи чи тварини в м'якому ґрунті чи в снігу 1/4 милі, вичитуючи головне значення слідів. АБО:

СЛІДКУВАННЯ. Йди шляхом, означеним дорожніми знаками, пів милі. АБО:

ПІДКРАДАННЯ. Слідкуй за іншим скавтом, який знає, що ти крадешся за ним, на віддаль 1/2 милі так, щоб тебе не побачив.

б) **Дике життя.** Знайди в природнім довкіллі докази шістьох різних родів дикого життя (ссавців, птахів, плазунів, риб). Визнач їх.

5. Влаштування мандрівки

Мандрівка для скавта другого ступеня. *) Коли ти вже зробив усе, що подане вгорі, докажи, що ти — **скавт-мандрівник**, та виберись на мандрівку з своїм гуртком (а коли це неможливе, то щонайменше з одним товаришем за згодою свого скавтмастра). Пройди шлях не менш, як п'ять миль, визначивши його на карті чи на нарисі карти, виказуючи добрий мандрівницький стиль, безпечність на битому шляху, варючи страву, запрятуючи, і повернись у добрій формі.

*) Примітка до мандрівки. Якщо лікар визнає, що фізичний стан скавта на неозначений час не дозволяє на мандрівку, Іспитова Комісія Станичної Старшини може дозволити, замість мандрівки, на такі заміни: Вимоги до якоїнебудь проби вмілости в полі, що її скавт може виконати. В кожному окремому випадку скавтмастер мусить подати наперед до Іспитової Комісії прохання про замінення на особливому формулярі, що про нього в тій цілі постарається, і означену заміну має по основній провірці схвалити на письмі Комісія.

Скавт першого ступеня

Щоб стати скавтом першого ступеня, мусиш зробити ось що:

І. СКАВТСЬКИЙ ДУХ

Як скавт другого ступеня впевни свого скавтського провідника, що у своєму щоденному житті ти робиш усе, що в твоїй силі, щоб жити згідно з:

1. Скавтською Присягою
2. Скавтським Законом
3. Скавтським кличем
4. Скавтським гаслом.

ІІ. УЧАСТЬ У СКАВТСЬКОМУ ЖИТТІ

Як скавт другого ступеня роби помітки, що задовольняли б твого скавтського провідника та показували б, що ти:

1. Береш діяльну участь у сходинах гуртка і куреня, в чинностях у природі і акціях служби.

2. Даєш припадаючу на тебе частину допомоги в себе вдома, у курені, школі, церкві і громаді.

3. Дбаєш за речі, що належать тобі, за чужу власність і за природні багатства твоєї громади.

4. Маєш особисте конто в ощадному банку чи інституції.

ІІІ. ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Підготова до скавтського таборництва

а) **Зберігання здоров'я.** Поясни, яких метод вживають для зберігання харчів і питної води в таборі, як забезпечують вогонь і усувають відпадки.

в) **Перша допомога.** Роби три хвилини штучне дихання. Поясни небезпеку вживати прочищальні засоби при болях в шлунку. Заімпровізуй стерильну перев'язку. Вживай косинки для підв'язки руки і як перев'язку ран на голові, руці, коліні й нозі. Покажи першу допомогу для одного випадку з кожної наступної групи (випадок вибирає собі твій провідник, а ти мусиш вправлятись у всіх):

Кровотеча з артерії на обличчі, горлі, руці, нозі.

Шок, вичерпання зі спеки, соняшний удар, відмороження, внутрішнє отруєння.

Вколення тріскою, цвяхом, рибальським гачком, вкушення пса, отруйної гадини.

Зламання ключиці, горішнього рамени, передрамени, долішньої частини ноги.

Заімпровізуй ноші і перенеси здогадно непритомну особу з допомогою помічників під твоїм керівництвом. З'ясуй, в яких умовинах можна порушати особу, а в яких ні.

2. Мапування поземелля

а) **Напрямки.** Визнач на землі справжній північно-південний напрямок годинником і сонцем вдень і полярною зорею вночі та магнетичний північно-південний напрям компасом.

б) **Мірництво.** Простими засобами і своїми власними вимірами визнач висоту, що її не досягнеш (як дерево), та ширину, що її не пройдеш (як річка чи балка).

в) **Рисування нарисів карт.** Вибери місце пригоже для гурткового табору і зроби нарис карти його положення. Зроби такий нарис карти, щоб необзнайомлена з положенням твого табору особа могла знайти до нього шлях на віддаль щонайменше двох миль.

3. Життя в таборі

а) **Будування табору.** Вигостри сокиру та покористуйся нею для стинання менших деревець на кілки до шатра. Вибери місце під шатро і розбий шатро, прикріплюючи линви »натягаючим« вузлом. Зроби вигідне ліжко на землі. Заімпровізуй якусь частину таборового виряду, що вимагає в'язань.

б) **Лісівництво.** Знайди й означи десять різних кущів або дерев. Розкажи про їх застосування.

4. Куховарство

а) **Таборове куховарство.** Приготуй у природі для себе й свого товариша з сирих складників повне снідання, що складається з: овочів, гарячої каші й яєць на вудженині (або млинців), та повний обід, що складався б з: м'яса (або риби чи дробу), городини, закуски й хліба (або цвібака чи »скрутня« печеного на палиці).

б) **Їстивні дикі рослини.** Знайди й означи чотири різні їстивні дикі зелені рослини, корінці чи овочі.

5. Плавання

Плавання*. Скажи, яких запобіжних заходів треба вжити для безпечного плавання. Скоч у глибину почерез голову — ногами вперед. Переплинь 50 ярдів. Під час плавання спинись, гостро повернись, піднесись і плавай далі.

6. Знакування

Зв'язок. Зроби ОДНЕ з цього:

ПОЛЬОВІ ЗНАКИ. Керуй рухом гуртка, вживаючи щонайменше 12 тихих знаків для зімкнення ладів і рухів у полі. Покажи, як іти за тими знаками. АБО:

ЗНАКУВАННЯ МОРЗОМ. Вишли й прийми якимнебудь пригожим способом депешу з 20 слів (100 букв) міжнародньою морзівською абеткою, включно з конче потрібними комунікаційними знаками, на віддаль щонайменше 100 ярдів. АБО:

ЗНАКУВАННЯ СЕМАФОРОМ. Вишли й прийми депешу 30 слів (150 букв) семафоровою абеткою, включно з потрібними комунікаційними знаками, на віддаль щонайменше 100 ярдів.

7. Таборування

Табір скавта першого ступеня. Виконавши вище згадане, доведи, що ти **скавт-таборовик:** таборуючи на пригожому місці з своїм гуртком не менше, як 24 години (або, коли це не можливе, щонайменше з одним товаришем, за згодою свого скавтмастра), звари щонайменше одну гарячу їжу, спи в шатрі чи імпровізованій колибі або під зорями, утримуй табір у чистоті й безпеці та залиш табір у добрій формі.

---

*) Примітка до вимог плавання для скавта першого ступеня.
При деяких, зовсім виняткових, умовинах, де, в наслідок під-
сонння, вода холодна цілий рік, і (або) де цілий рік, немає у від-
повідній віддалі пригожого й приступного місця для плавання,
або в випадку, що лікар визнає, що фізичний стан скавта на
неозначений час не дозволяє йому плавати, Іспитова Комісія
Станичної Старшини може дозволити на заміну вимоги плаван-
ня для скавта першого ступеня. В КОЖНОМУ окремому випад-
ку скавтмастер мусить прохання замінити вимоги подати на-
перед Іспитовій Комісії на особливому формулярі (Ч. 4418), про
який в тій цілі постарається, і означену заміну по основній пе-
ревірці має схвалити на письмі Комісія.

